

КОМИСИЯ ЗА ФИНАНСОВ НАДЗОР

**ГОДИШЕН ОТЧЕТ
ЗА ДЕЙНОСТТА
ПРЕЗ 2018 ГОДИНА**

Списък на използваните съкращения

АБЗ - Асоциация на българските застрахователи
АДВИБ - Асоциация на директорите за връзки с инвеститорите в България
АДСИЦ - акционерно дружество със специална инвестиционна цел
АИКБ - Асоциация на индустриалния капитал в България
АИФ - алтернативен инвестиционен фонд
АПК - Административнопроцесуален кодекс
АУАН - акт за установяване на административни нарушения
АУПДВ - акт за установени публични държавни вземания
БАДДПО - Българска асоциация на дружествата за допълнително пенсионно осигуряване
БАЛИП - Българска асоциация на лицензираните инвестиционни посредници
БАУД - Българска асоциация на управляващите дружества
БВП - брутен вътрешен продукт
БНБ - Българска народна банка
БСК - Българска стопанска камара
БФБ - Българска фондова борса
ГФ - Гаранционен фонд
ДАНС - Държавна агенция „Национална сигурност“
ДФФ - доброволен пенсионен фонд
ДФФПС - доброволен пенсионен фонд по професионални схеми
ДФ - договорен фонд
ДЦК - държавни ценни книжа
ЕИП - Европейско икономическо пространство
ЕК - Европейска комисия
ЕО - Европейска общност
ЕП - Европейски парламент
ЕС - Европейски съюз
ЗБ - застрахователен брокер
ЗВО - звено за вътрешен одит
ЗВПКИИП - Закон за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници
ЗД - застрахователно дружество
ЗДКИСДПКИ - Закон за дейността на колективните инвестиционни схеми и други предприятия за колективно инвестиране
ЗДСИЦ - Закон за дружествата със специална инвестиционна цел
ЗКИ - Закон за кредитните институции
ЗКФН - Закон за Комисията за финансов надзор
ЗМИП - Закон за мерките срещу изпирането на пари
ЗМФТ - Закон за мерките срещу финансиране на тероризма
ЗПЗФИ - Закон срещу пазарните злоупотреби с финансови инструменти
ЗПМПЗФИ - Закон за прилагане на мерките срещу пазарните злоупотреби с финансови инструменти
ЗППЦК - Закон за публичното предлагане на ценни книжа
ЗПФИ - Закон за пазарите на финансови инструменти
ИД - инвестиционно дружество
ИП - инвестиционен посредник
КЗ - Кодекс за застраховането
КИС - колективни инвестиционни схеми
КРИБ - Конфедерацията на работодателите и индустриалците в България
КСО - Кодекс за социално осигуряване
КФН - Комисия за финансов надзор
ЛУАИФ - лица, управляващи алтернативни инвестиционни фондове
МВР - Министерство на вътрешните работи
МВФ - Международен валутен фонд
НАП - Национална агенция по приходите
НИФ - национален инвестиционен фонд
НББАЗ - Национално бюро на българските автомобилни застрахователи
НККУ - Националната комисия по корпоративно управление
НП - наказателно постановление
ОИД - основен информационен документ
ОСА - Общо събрание на акционерите
ПАМ - принудителна административна мярка
ПД - публично дружество
ПКИПЦК - предприятие за колективно инвестиране в прехвърлими ценни книжа
ПОД - пенсионноосигурително дружество
ППФ - професионален пенсионен фонд

УД - управляващо дружество
УПФ - универсален пенсионен фонд
ФДДПО - фонд за допълнително доброволно пенсионно осигуряване
ФДЗПО - фонд за допълнително задължително пенсионно осигуряване
ФДПО - фонд за допълнително пенсионно осигуряване
ФКИ - фонд за компенсиране на инвеститорите
ЦД - Централен депозитар
ESMA - Европейски орган за ценни книжа и пазари
EIOPA - Европейски орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване
EBA - Европейски банков орган
ESFS - Европейска система за финансов надзор
ESRB - Европейски съвет за системен риск
ННИ - Херфиндал-Хиршман индекс

Полезни връзки

Българска фондова борса АД	www.bse-sofia.bg
Централен депозитар АД	www.cdad.bg
Българска народна банка	www.bnb.bg
Министерство на финансите	www.minfin.bg
Министерски съвет	www.government.bg
Асоциация на българските застрахователи	www.abz.bg
Национален осигурителен институт	www.noi.bg
Национален статистически институт	www.nsi.bg
Агенция за приватизация	www.priv.government.bg
Фонд за компенсиране на инвеститорите	www.sfund-bg.com
Гаранционен фонд	www.guaranteefund.bg
Асоциация на директорите за връзки с инвеститорите	www.abird.info
Българска асоциация по връзки с инвеститорите	www.birsgb.org
Българска асоциация на дружествата за допълнително пенсионно осигуряване	www.assoc.pension.bg
Българска асоциация на управляващите дружества	www.baud.bg
Национално бюро на българските автомобилни застрахователи	www.nbbaz.bg
Министерство на труда и социалната политика	www.mlsp.government.bg
Комисия за защита на конкуренцията	www.cpc.bg
Европейска комисия, Главна дирекция „Вътрешен пазар“	http://ec.europa.eu/internal_market/index.htm
Европейски парламент	www.europarl.europa.eu
Съвет на Европейския съюз	www.consilium.europa.eu
Европейски съвет за системен риск (ESRB)	www.esrb.europa.eu
Европейски орган за ценни книжа и пазари (ESMA)	www.esma.europa.eu
Европейски орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване (EIOPA)	www.eiopa.europa.eu
Европейски банков надзорен орган (EBA)	www.eba.europa.eu
Международна организация на надзорните органи на ценни книжа (IOSCO)	www.iosco.org
Международна асоциация на застрахователните надзорни институции (IAIS)	www.iaisweb.org
Международна организация на пенсионните надзори (IOPS)	www.iopsweb.org
Европейска централна банка	www.ecb.int
Международен валутен фонд	www.imf.org

СЪДЪРЖАНИЕ

ОБРЪЩЕНИЕ НА ПРЕДСЕДАТЕЛЯ	6
I. ДЕЙНОСТ НА КФН ПРЕЗ 2018 ГОДИНА.....	10
1. Регулаторна дейност.....	10
1.1. Промени в нормативната уредба.....	10
1.2. Нови моменти в политиката на ЕС	18
2. Лицензионна дейност, разрешителни режими, нотификации и сертифициране	23
2.1. Лицензионна дейност и разрешителни режими	23
2.2. Нотификации	38
2.3. Сертифициране	41
3. Надзорна дейност	42
3.1. Дистанционен контрол.....	42
3.2. Проверки на място.....	53
3.3. Правоприлагане	58
3.4. Пазарни злоупотреби	63
4. Дейност на КФН по реструктуриране на инвестиционни посредници	64
5. Защита на потребителите на небанковите финансови услуги.....	65
5.1. Достъп до финансова информация.....	65
5.2. Жалби и запитвания на потребители на небанкови финансови услуги	69
5.3. Политика на финансова грамотност	79
6. Стратегия за наблюдение на финансовите иновации	80
7. Международна дейност и сътрудничество	81
7.1. Европейско измерение	81
7.1.1. <i>ФОКУС ТЕМА: Принос на КФН за успешното провеждане на Българското председателство на Съвета на ЕС – януари-юни 2018 г.</i>	82
7.2. Международно сътрудничество, проекти и инициативи	91
7.3. Сътрудничество с институции в страната	93
8. Институционално развитие на КФН.....	96
8.1. Нови моменти в управлението и структурата на КФН.....	96
8.2. Управление на човешките ресурси	97
8.3. Развитие на информационните технологии за нуждите на надзора.....	100
8.4. Отчет за изпълнение на бюджета на КФН за 2018 г.	102
8.5. Доклад за дейността на вътрешния одит в КФН за 2018 г.	104
8.6. Отчет на Инспектората	106
II. ПАЗАРЕН АНАЛИЗ НА НЕБАНКОВИЯ ФИНАНСОВ СЕКТОР	108
1. Външна среда и икономическа активност	108
1.1. Външна среда	108
1.2. Обзор на икономическата активност в България	114
2. Обзор на небанковия финансов сектор в България.....	121
2.1. Преглед на рисковете и основни тенденции на пазара.....	126
2.2. Анализ на участниците на капиталовия пазар	129
2.2.1. Инвестиционни посредници	129
2.2.2. Предприятия за колективно инвестиране	131
2.2.3. Дружества със специална инвестиционна цел.....	132
2.2.4. Публични дружества и емитенти	135
2.2.5. Места за търговия.....	137
2.2.6. Централен депозитар.....	140

2.2.7.	Фонд за компенсиране на инвеститорите	141
2.3.	Застрахователен пазар	142
2.3.1.	Общо застраховане	143
2.3.2.	Животозастраховане	146
2.3.3.	Презастраховане.....	149
2.3.4.	Гаранционен и обезпечителен фонд.....	149
2.4.	Осигурителен пазар	150
2.4.1.	Пенсионноосигурителни дружества.....	150
2.4.2.	Фондове за допълнително пенсионно осигуряване	154
III.	Организационна структура на КФН	159

ОБРЪЩЕНИЕ НА ПРЕДСЕДАТЕЛЯ

Уважаеми дами и господа,

Представям на Вашето внимание Годишния отчет за дейността на Комисия за финансов надзор (КФН) за 2018 г.

Комисията мина през динамични периоди през 2018 г. – сътресения в сектора на застраховането, промени в ръководния екип, влизане в сила на нова правна рамка по отношение на пазарите на финансови инструменти. В рамките на динамиката ние успяхме да постигнем и устойчив напредък при капиталовите пазари. Поставихме си амбициозни и същевременно изпълними цели за бъдещото развитие на Комисия за финансов надзор както в България, така и в международен план.

Важен акцент в областта на капиталовия пазар бе приемането на новия Закон за пазарите на финансови инструменти през февруари 2018 г., чийто проект бе изготвен основно от КФН. С него се транспонира Директивата за пазарите на финансови инструменти II (MiFID II), като се надгражда съществуващият правен режим на организацията и дейността на инвестиционните посредници и регулираните пазари на ценни книжа. Целта на новия Закон за пазарите на финансови инструменти е увеличаване прозрачността на пазарите на финансови инструменти, по-добра защита на инвеститорите, укрепване на доверието и недопускане на нерегламентирана търговия с финансови инструменти.

През 2018 г. бяхме свидетели на устойчиво нарастване на подадените и разгледани заявления за потвърждаване на проспекти за публично предлагане на ценни книжа или за допускане до търговия на регулиран пазар. Констатираната тенденция за нарастване на броя на потвърдените проспекти е в причинно-следствена връзка с приетите мерки в Стратегията за развитие на капиталовия пазар (в т.ч. за отлагане събирането на такси за потвърждаване на проспект от страна на КФН до 01.01.2021 г.) и с възприетия подход за диалогичност с представители на бизнеса и поднадзорните на КФН лица.

Стъпка в изпълнението на Стратегията е и участието на Комисията в проект за изграждане на единен портал за подаване на информация от публичните дружества, едновременно до Българската фондова борса (БФБ), Централен депозитар (ЦД), КФН и обществеността. През 2019 г. ще продължим работата си в тази посока.

В посочения период успяхме да установим и сериозен контрол по отношение на активността на дружествата, предоставящи инвестиционни услуги, без необходимия лиценз, предимно чрез интернет страници. Комисията получи и своевременно реагира на значителен брой жалби и сигнали от лица, чиито интереси са увредени от дейността на въпросните дружества. На база на това, КФН отправи искане до председателя на Софийския районен съд за спиране на достъпа до тези интернет страници. Към настоящия момент, след издадените разпореждания за спиране, ние от Комисията продължаваме проверките на лицата, които не притежават необходимия лиценз, и засилваме контрола върху тяхната дейност. КФН продължава да работи в посока преустановяване на достъпа до подобни интернет страници, с което да защити интересите на потребителите на финансови услуги в Република България. Стъпка в тази посока е и поддържането на актуален списък на тези лица на интернет страницата на КФН, сътрудничеството с надзорни органи от други държави и ползотворно взаимодействие с браншовите организации. В резултат нашата дейност се разгърна и в посока превенция като към настоящия момент изготвихме брошура, която предстои да бъде разпространена както от инвестиционните посредници, така и от Комисията. Документът цели да

даде ясни и лесни стъпки на бъдещите инвеститори с цел защита на техните интереси за разграничаване на дейността на лицензираните от нелицензираните инвестиционни посредници.

Изминалата година изостри вниманието върху проблемите, свързани със застрахователните експозиции в рамките на ЕС и международните компенсационни механизми при застраховката „Гражданска отговорност на автомобилистите“, по-конкретно в международната система „Зелена карта“. От кипърския надзорен орган бе отнет лиценз на кипърската застрахователната компания „Олимпик“, която извършваше основна част от дейността си на територията на Република България чрез клон. Въпросът бе обсъждан многократно и в дълбочина в Народното събрание и в публичното пространство. Почти година по-късно ние продължаваме да очакваме информация от кипърския съд за назначаване на ликвидатор на застрахователя, след което да предприемем действия по ликвидация на щети и връщане на част от премиите. След тази стъпка в нас е отговорността да започне процесът по ликвидация и съответно предявяване на претенциите. Още на този етап е ясно, че за предприемането на мерки с цел превенция и минимизиране на последствията и максималната защита на основната група застраховани лица – българските клиенти на ЗК „Олимпик“ – ще бъдат необходими действия от страна на всички заинтересовани български институции и организации, като КФН провежда активна координация между тях. Що се отнася до поставянето на Националното бюро на българските автомобилни застрахователи (НББАЗ) в режим на мониторинг от страна на Съвета на бюрата „Зелена карта“ през декември 2018 г., КФН приложи серия от надзорни мерки за елиминиране на някои от причините, довели до мониторинга. Комисията провежда интензивен диалог с НББАЗ, Асоциация на българските застрахователи (АБЗ), Съвета на бюрата и Европейския орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване (ЕИОПА) и проучва възможностите за идентифициране на потенциални регулаторни и нормативни изменения с цел оптимално управление и финансиране на компенсаторните механизми в застраховането, съответно максимално бързата отмяна на режима на мониторинг.

Обществената дискусия на проекта за система „Бонус-малус“ показва, че тя се нуждае от усъвършенстване, за да бъде възприета от обществото и за да бъде ефективно прилагана, така че да постига своите цели – образуване на индивидуална премия по застраховката „Гражданска отговорност на автомобилистите“ в зависимост от причинените щети и поведението на пътя на водача и премирането на водачите без щети и нарушения, при това без да нарасне средната цена на застраховката в сектора. Най-важната цел на системата е да подобри пътната безопасност и оттам да доведе до намаляване на броя на смъртните случаи и телесните наранявания. Фокусът на „Бонус-малус“ трябва да бъде върху справедливостта, да поставя акцент върху пряката връзка между риска на застрахователя и бонус-малус на собственика и водача на автомобила.

В сътрудничество с другите две институции, оправомощени да приемат съответната Наредба (Министерство на вътрешните работи и Министерството на транспорта, информационните технологии и съобщенията), Комисията за финансов надзор има ангажимента да координира и съгласува процеса по изработване на нови редакции на наредбата, които следва да отговорят на обществените очаквания и да постигнат стратегическите цели на тази система.

Друга важна задача, която изпълняваме и е от приоритетно значение за Комисията през 2018 г., е поддържане на адекватно ниво на резервите от страна на българските застрахователи, като се изпълняват изискванията за платежоспособност, залегнали в Кодекса за застраховането (КЗ). В тази връзка, както и с оглед присъединяването на България към механизма ERM II, бяха въведени нови, още по-строги изисквания към оценката на активите на застрахователите. Въведохме и подход на риск-базиран надзор, който има за цел изпреварващо идентифициране, приоритизиране и адресиране на рисковете в поднадзорните на КФН дружества с цел защитата на финансовата стабилност на сектора.

Важен елемент на защитата на потребителите на застрахователни услуги стана факт с последните изменения на КЗ, транспонирани европейската Директива за разпространение на застрахователни продукти. Вече заработиха новите изисквания към застрахователните посредници, които поставят в центъра именно информираността и защитеността на потребителя на застрахователни продукти.

В сферата на допълнителното пенсионното осигуряване през 2018 г. в дух на диалогичност и активна комуникация с бизнеса, чрез провеждане на регулярни срещи в дискуссионен формат, Комисията извърши цялостен преглед и съобразяване на подзаконовата нормативна уредба с приетите през м. ноември 2017 г. изменения и допълнения в Кодекса за социално осигуряване, включително и своевременното изпълнение на мерките, адресиращи специфичните препоръки на Съвета относно предотвратяването и коригирането на макроикономическите дисбаланси и за изпълнение на намеренията на Република България за присъединяване към Валутния механизъм II (ERM II) и към Банковия съюз. В краткосрочен план предстои пенсионноосигурителните дружества и управляваните от тях фондове за допълнително пенсионно осигуряване да съобразят в нормативно определените срокове своята дейност с новите регулации и не по-малко отговорната задача за надзорния орган да проследи привеждането на дейността им. Комисията има волята и налага високи стандарти в работата на осъществяващите контрола по изпълнение на изискванията на регулаторната рамка лица, както и на тези, които осъществяват дейността по допълнително пенсионно осигуряване.

Допълнителното пенсионно осигуряване е дейност с изключително висока обществена значимост. По тази причина Комисията се фокусира върху ефективното изпълнение на своите регулаторни и надзорни функции с акцент осигуряване на стабилност, прозрачност и доверие в осигурителния пазар, повишаване на защитата на правата и интересите на осигурените лица и пенсионерите, изграждане на стабилна и адекватна инфраструктура чрез непрекъснато синхронизиране на българското законодателство и надзорни практики с европейските и чрез правила и системи за управление на рисковете. Ние работим в посока създаването на устойчива среда на допълнителното пенсионно осигуряване. В този процес прилагаме стриктен контрол над пазарните участници за съответствието им с нормативните изисквания, постоянно проследяване и предприемане на мерки за усъвършенстване на съществуващата регулация, с цел коригиране на констатирани законови празноти и несъответствия и развитието ѝ съобразно промените в икономическата и правна система.

През 2018 г., в контекста на приетата от Европейската комисия „Стратегия за единен дигитален пазар за Европа“, Комисия за финансов надзор предприе активни действия за наблюдение на финансовите иновации. Като първа стъпка бе създадена „Стратегия за наблюдение на финансовите технологии (FinTech) в небанковия финансов сектор (2018 – 2020 г.), която дава визия за основните цели на Комисията в тази област. За да придобие по-добра представа за разпространението на финансовите иновации на българския финансов пазар, КФН проведе консултации с бизнеса, които целяха също изясняване на необходимостта от изграждането на подходящ механизъм за взаимодействие между регулатора и FinTech дружествата, произтичащите рискове за дейността, пазара и потребителите, влиянието върху бизнес моделите на поднадзорните лица. В края на годината КФН стартира ефективното функциониране на Innovation hub, избраният механизъм за взаимодействие между надзорния орган и дружествата, предлагащи иновации на финансовите пазари. Този механизъм цели улесняване на комуникацията с бизнеса, с оглед насърчаване на предлагането и използването на иновациите в небанковия финансов сектор. Механизмът осигурява чрез консултации и указания спазването на нормативната рамка при използването на иновативните продукти.

През изминалата 2018 г. се наблюдава същата тенденция от последните години по отношение на развитието на финансовия сектор. Той е много динамично развиващ се, все по-отворен, предлагането на продуктите и услугите все повече е от разстояние, в него навлизат бързо най-новите технологии. В тази среда Комисия за финансов надзор активно промотира дейността си по наблюдение на финансовите иновации и взаимодействието с бизнеса в това направление с оглед запазването на доверието във финансовите пазари и защита на интересите на потребителите

В областта на международното сътрудничество изключително голям беше приносът на Комисията за успешното провеждане на Българското председателство на Съвета на ЕС през януари – юни 2018 г.

В рамките на своите компетенции и ангажименти Комисията за финансов надзор (КФН), в сътрудничество с колегите от ESMA и EIOPA, организира и бе домакин на две значими събития от календара на Българското председателство на Съвета на ЕС през първото полугодие на 2018 г.:

- Заседание на Управителния комитет и Съвета на надзорниците на Европейския орган за ценни книжа и пазари (ESMA), което се проведе в периода 22-23 март 2018 г. в НДК, като участие взеха около 80 председатели и висши представители на европейските надзорни органи в областта на ценните книжа и пазари;

- Ден на стратегията на EIOPA, който се състоя на 29-30 май 2018 г. в Резиденция Бояна и събра близо 40 председатели и висши представители на европейските надзори в областта на застраховането и пенсионното осигуряване.

През годината Комисията взе активно участие в различни форуми – конференции, семинари, работни срещи и образователни инициативи, насочени към защита на потребителите и повишаване на финансовата грамотност на различни обществени групи, като си партнираше както с държавни институции, така и с неправителствени организации, чиято дейност е в областта на финансовото образование.

Структурно представеният отчет е съставен от две части. В първата част е очертана дейността на КФН в изпълнение на компетентностите ѝ на регулаторен и надзорен орган на небанковия финансов сектор, втората част на отчета представлява обстоен пазарен анализ на небанковия финансов сектор в България в условията на световната и европейска икономическа среда през 2018 г. Представената в отчета информация отразява обективно и детайлно дейността на КФН за 2018 г.

В рамките на своето обръщение слагам акцент върху най-важните и значими дейности и мерки, предприети от КФН през 2018 г., а в отчета е представена информация, която отразява обективно и детайлно дейността на институцията през годината. В заключение мога да обобща, че всички усилия и действия на Комисията са насочени към прозрачна и навременна комуникация с обществото и към осъществяване на стриктен надзор по отношение на поднадзорните лица в трите основни направления, регулирани от Комисията – капиталовите пазари, сферата на застраховането и пенсионните фондове.

Бойко Атанасов

I. ДЕЙНОСТ НА КФН ПРЕЗ 2018 ГОДИНА

1. Регулаторна дейност

1.1. Промени в нормативната уредба

Промени в законовата нормативна уредба

През 2018 г. са приети следните законопроекти, изготвени от Комисията за финансов надзор:

Закон за пазарите на финансови инструменти¹

През 2018 г. е приет подготовеният и внесен за разглеждане в Народното събрание нов Закон за пазарите на финансови инструменти.

През 2014 г. са приети Директива 2014/65/ЕС от 15 май 2014 г. на Европейския парламент и на Съвета относно пазарите на финансови инструменти и за изменение на Директива 2002/92/ЕО и на Директива 2011/61/ЕС (Директива 2014/65/ЕС) и Регламент (ЕС) № 600/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 15 май 2014 г. относно пазарите на финансови инструменти и за изменение на Регламент (ЕС) 648/2012 (ОВ, L 173/84 от 2014 г.). През 2017 г. са приети Делегирана директива (ЕС) 2017/593 на Европейската комисия от 7 април 2016 г. за допълване на Директива 2014/65/ЕС на Европейския парламент и на Съвета по отношение на защитата на финансовите инструменти и паричните средства, принадлежащи на клиенти, задълженията за управление на продукти и правилата, приложими към предоставянето или получаването на такси, комисиони или други парични или непарични облаги, както и по-голяма част от делегираните регламенти за допълване на Директива 2014/65/ЕС.

Със Закона за пазарите на финансови инструменти (ЗПФИ) в българското законодателство се въвеждат изискванията на Директива 2014/65/ЕС и по този начин се надгражда съществуващият правен режим на организацията и дейността на инвестиционните посредници и регулираните пазари на ценни книжа. Приемането на ЗПФИ доведе до увеличаване прозрачността на пазарите на финансови инструменти, по-добра защита на инвеститорите, укрепване на доверието и недопускане на нерегламентирана търговия с финансови инструменти. Законът за пазарите на финансови инструменти регламентира правомощията на КФН и на заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност“, по отношение на пазарите на финансови инструменти. Съществените регулаторни и надзорни правомощия се осъществяват от Комисията като колективен орган, а заместник-председателят на КФН, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност“, изпълнява предимно надзорни правомощия с оперативен и текущ характер. По този начин се изпълняват препоръките от доклада на Програмата за оценка на финансовия сектор (FSAP).

Законът за пазарите на финансови инструменти е структуриран в три части (част първа „Общи разпоредби“, част втора „Пазарни участници“ и част трета „Надзор“), допълнителни разпоредби и преходни и заключителни разпоредби.

В част първа на ЗПФИ се определят предметът и целите на закона, както и компетентните органи, които осъществяват регулиране и надзор за спазването на закона, дефинирани са финансовите инструменти, които попадат в приложното поле на закона, както и случаите, в които законът не се прилага.

¹ Обн., ДВ, бр. 15 от 16.02.2018 г.

В част втора на ЗПФИ са разгледани статутът и дейността на пазарните участници – инвестиционни посредници, регулираните пазари и доставчиците на услуги за докладване на данни.

В отделни раздели са въведени изискванията към управителните органи на инвестиционния посредник, издаването и отнемането на лиценз на инвестиционния посредник.

Инвестиционните посредници имат възможността да сключват договори с обвързани агенти, което е новост в ЗПФИ.

Уредени са условията и редът за извършване на дейност в друга държава членка от инвестиционен посредник със седалище в Република България, както и за извършване на дейност на територията на страната от инвестиционни посредници със седалище в друга държава-членка на ЕС.

Уредени са изискванията по отношение на управлението и вътрешната организация на инвестиционните посредници.

Законът за пазарите на финансови инструменти въвежда изисквания, с които инвестиционните посредници гарантират, че осъществяват дейността си в съответствие с интересите на своите клиенти.

Въвежда се изискване за наличие на договор за извършване на инвестиционни услуги и дейности, изискване за създаване на досие на клиентите на инвестиционните посредници, както и изисквания към общите условия, в случаите, при които инвестиционните посредници прилагат общи условия в своята дейност.

Въвеждат се изисквания, които следва да бъдат спазвани при извършване на алгоритмична търговия от страна на инвестиционния посредник, както и възможността инвестиционният посредник да организира освен многостранна система за търговия и организирана система за търговия.

В закона се урежда многостранната система за търговия – пазар за растеж, при който не по-малко от 50% от емитентите, чиито финансови инструменти са допуснати до търговия на това място за търговия, трябва да са малки и средни предприятия.

В дял втори на част втора „Пазарни участници“ е разгледано издаването и отнемането на лиценз за дейност като регулиран пазар, както и дейността на регулирания пазар и извършването на дейност като маркет мейкър на регулиран пазар при спазване изискванията на Делегиран регламент 2017/578 на ЕК от 13 юни 2016 г. за допълване на Директива 2014/65/ЕС на Европейския парламент и на Съвета относно пазарите на финансови инструменти във връзка с регулаторните технически стандарти, с които се уточняват изискванията за споразуменията и схемите за поддържане на пазара. Въведени са разпоредби, които позволяват на операторите на регулиран пазар да могат да организират многостранна система за търговия и организирана система за търговия.

Законът за пазарите на финансови инструменти въвежда изисквания за определяне на стъпки за котиране за акции, депозитарни разписки, борсовотъргувани фондове, сертификати и други финансови инструменти съгласно Делегиран регламент 2017/588 на Европейската комисия от 14 юли 2016 г. за допълване на Директива 2014/65/ЕС на Европейския парламент и на Съвета по отношение на регулаторните технически стандарти във връзка с режимите за стъпки на котиране за акции, депозитарни разписки и борсовотъргувани фондове.

В дял трети на част втора от закона са разгледани отношенията, свързани с ограниченията, управлението и докладването на позициите в стокови деривати.

В глава шестнадесета от ЗПФИ е уредена дейността на доставчиците на услуги за докладване на данни (оператори на механизми за публикуване, доставчици на консолидирани данни и оператори на механизми за докладване).

В част трета от Закона за пазарите на финансови инструменти „Надзор“ са разпоредбите за прилагане на принудителни административни мерки спрямо поднадзорните лица по този закон.

В допълнителните разпоредби на закона са въведени понятията, използвани в Директива 2014/65/ЕС. Във връзка с въвеждането в българското законодателство на Директива 2014/65/ЕС чрез Закона за пазарите на финансови инструменти в преходните и заключителните разпоредби се предвиждат изменения в Кодекса за социално осигуряване, Кодекса за застраховането, Закона за Комисията за финансов надзор, Закона за дейността на колективните инвестиционни схеми и други предприятия за колективно инвестиране, Закона за допълнителния надзор върху финансовите конгломерати, Закона за дружествата със специална инвестиционна дейност, Закона за кредитните институции, Закона за публично предлагане на ценни книжа, Закона за счетоводството, Закона за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници, Закона за прилагане на мерките срещу пазарните злоупотреби с финансови инструменти, Закона за ограничаване на административното регулиране и административния контрол върху стопанската дейност и др.

Законът за пазарите на финансови инструменти допринася за прозрачността на капиталовите пазари, по-добрата информираност и защита на инвеститорите и намаляване на разходите за сключване на сделки с финансови инструменти.

Закон за изменение и допълнение на Кодекса за социално осигуряване²

С измененията в Кодекса за социално осигуряване се въвеждат изискванията на Директива 2014/50/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 16 април 2014 г. относно минималните изисквания за повишаване на мобилността на работниците между държавите членки чрез подобряване на придобиването и запазването на допълнителни пенсионни права.

Кодексът за социално осигуряване предлага нормативно определен максимален срок на изчакване (до 6 месеца), след изтичането на който работодателите, в качеството им на осигурители, са длъжни, ако осигуряват останалите си работници и служители, да започнат да внасят осигурителни вноски във фонд за допълнително доброволно пенсионно осигуряване или фонд за допълнително доброволно пенсионно осигуряване по професионални схеми за новопостъпилия работник или служител или за лицето, с което е сключен договор за възлагане на управление и контрол.

С кодекса се въвежда задължение за пенсионноосигурителните дружества и за работодателите, в качеството им на осигурители, да предоставят ясна писмена информация в разумни срокове за условията за придобиване на допълнителни пенсионни права и последствията от прилагането на тези условия при прекратяване на трудовото правоотношение, както и за размера на полагащите се средства на наследниците на починало осигурено лице или пенсионер във фондовете за допълнително доброволно пенсионно осигуряване и др.

Закон за изменение и допълнение на Кодекса за застраховане³

Със закона се въвеждат разпоредбите на Директива (ЕС) 2016/97 на Европейския парламент и на Съвета от 20 януари 2016 г. относно разпространението на застрахователни продукти (Директива (ЕС) 2016/97). Директивата отменя Директива 2002/92/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно застрахователното посредничество като преработва и доразвива уредбата за разпространението на застрахователни продукти, както на равнище застрахователно посредничеството, така и на равнище пряко предлагане на застрахователни продукти от самите застрахователи. Повишават се гаранциите за защита на интересите на ползвателите на

² Обн. ДВ, бр. 46 от 01.06.2018 г.

³ Обн. ДВ, бр. 101 от 7.12.2018 г.

застрахователни услуги при сключване и изпълнение на застрахователни договори. С измененията се въвеждат промени по отношение на дейността по презастраховане във връзка с прилагането на изисквания за измененията на Директива 2009/138/ЕО, които са въведени с Директива (ЕС) 2016/2341 относно дейностите и надзора на институциите за професионално пенсионно осигуряване и Директива 2009/103/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно застраховката „Гражданска отговорност“ при използването на моторни превозни средства и за контрол върху задължението за сключване на такава застраховка.

С промените в кодекса се въвеждат изисквания за повишаване на стандарта за знания и компетентност, с които трябва да разполагат застрахователите, застрахователните посредници и техните служители, непосредствено заети с разпространение на застрахователни продукти. Изискванията към знанията и компетентността са установени в три групи в зависимост от характера на предлаганите застрахователни продукти: общозастрахователни продукти, животозастрахователни продукти и инвестиционни застрахователни продукти. Спрямо посредниците, разпространяващи инвестиционни застрахователни продукти са поставени допълнителни изисквания за познаване на преимуществата и недостатъците на предлаганите различни инвестиционни опции, на финансовите рискове, на които са изложени застрахованите лица, на пенсионната система и гаранциите от нея придобивки.

С кодекса е транспонирано предвиденото в Директива (ЕС) 2016/97 изискване за повишаване на квалификацията на всеки разпространител на застрахователни услуги, равняващо се най-малко на 15 часа професионално обучение или развитие за всяка година.

В съответствие с разпоредбите на Директива (ЕС) 2016/97 се въвеждат изисквания за застрахователите, които разпространяват застрахователни продукти чрез посредници, да гарантират, че тези посредници спазват минимални стандарти за предоставяне на информация на ползвателите на застрахователни услуги, в т. ч. на информационния документ относно застрахователния продукт, както и за спазване на основните принципи за добросъвестност при разпространение на застрахователни продукти и за оценка на потребностите и изискванията на лицата, които проявяват интерес за сключване на застраховка. В съответствие с Директива (ЕС) 2016/97 се предвижда преди регистрацията на застрахователен посредник или на посредник, извършващ разпространение на застрахователни продукти като допълнителна дейност, заявителят да разкрива самоличността на съдружниците и акционерите с дял в посредника, който надхвърля 10 %, както и на лицата, с които посредникът има тесни връзки, както и че тези съществуващи връзки не възпрепятстват ефективното упражняване на надзор върху посредника.

Въвежда се възможност за подаване на заявление за регистрацията като застрахователен посредник по интернет. По този начин се улеснява процесът за кандидатстване за регистрацията и се допринася за развитието на електронното управление.

В съответствие с Директива (ЕС) 2016/97, е регламентирана процедура по изпращане на уведомления между надзорните органи и по този начин се реализира осъществяването на много по-бърз и ефективен надзор в интерес на ползвателите на застрахователни услуги в случай на осъществяване на дейност при условията на правото на установяване и при условията на свободата на предоставяне на услуги в приемащите държави членки.

С промените в кодекса се въвежда задължение за всички разпространители на застрахователни услуги да разкриват характера на възнаграждението, което получават те или техните служители във връзка с осъществяването на разпространение на продуктите. По този начин се повишава прозрачността на механизмите за получаване на възнаграждение от разпространителите на застрахователни услуги и ползвателят би могъл да направи необходимите изводи относно евентуални пристрастия на разпространителя.

В съответствие с правилата на Директива (ЕС) 2016/97 в кодекса е въведено задължение за предоставяне на стандартизиран информационен документ за застрахователния продукт при сключване на застраховки по общо застраховане. Документът трябва да бъде кратък отделен документ, ясен, разбираем и удобен за четене, който да предоставя кратко разяснение на основни характеристики на застрахователния продукт като: вид на застраховката, застрахователно покритие, плащанията на застрахователната премия, основни изключения от покритието, основни задължения при сключване, по време на действие на договора, както и при предявяване на застрахователна претенция, а също и за начините за прекратяването на договора. Въвеждането на информационния документ за застрахователния продукт създава условия за по-бързото и лесно запознаване на ползвателите на застрахователни услуги с основните характеристики на застрахователните продукти и позволява по-лесното съпоставяне между различни продукти.

Създават се условия за по-широкото използване на дигиталните средства за комуникация в процеса по разпространение на застрахователни продукти като се гарантира интересът на ползвателите на застрахователни услуги да получат информация и по традиционния начин на хартия, безплатно.

В съответствие с Директива (ЕС) 2016/97 се развиват разпоредбите в областта на пакетните продажби като изрично е формулирано задължение на разпространител на застрахователни продукти, който предлага застраховка в пакет с друга стока или услуга, да предлага възможност за закупуване на стоката или услугата самостоятелно. По този начин се създават допълнителни гаранции за свободния избор на застраховка, който не може да се ограничава от търговски практики, които използват икономическа принуда за сключване на застраховка. Предвидена е конкретна дерогация от тези изисквания, когато застрахователният продукт се предлага в допълнение към инвестиционна услуга или дейност.

С промените в Кодекса за застраховането се доразвиват разпоредбите в областта на управлението и надзора на застрахователните продукти. Създават се гаранции, че още на етапа на разработване на застрахователния продукт неговият създател ще определи целевия пазар (лицата, за които този продукт ще се отнася) и ще трябва да оцени всички рискове, които имат отношение към целевия пазар, както и че предвижданата стратегия за разпространение съответства на избрания целеви пазар. Въвежда се задължение за периодично преразглеждане на вече разработените продукти, дали те остават в съответствие с потребностите на целевия пазар. С въвеждането на тази уредба се създават допълнителни гаранции срещу създаването и разпространението на продукти, които не съответстват на потребностите на ползвателите на застрахователни услуги, към които са насочени.

Доразвива се и уредбата на предлагането на инвестиционни застрахователни продукти. Развиват се задълженията за предоставяне на информация пред ползвателя на застрахователни услуги, създават се ограничения за получаване от разпространител на застрахователни услуги на такси, комисиони или други облаги (наричани най-общо стимули) във връзка с разпространение на инвестиционни продукти, които могат да създадат конфликт на интереси и да доведат до неспазване на задълженията му да действа честно, коректно и професионално в съответствие с интересите на своите ползватели на застрахователни услуги. Целта на тези разпоредби е да се ограничат възможностите емитенти на финансови инструменти, включени в инвестиционните фондове по застраховки, свързани с инвестиционен фонд, да стимулират посредством заплащане на парични суми или чрез други облаги застрахователи или застрахователни посредници да препоръчват инвестиция в съответния фонд, когато инвестиция в друг фонд или в друг инструмент би била по-подходяща с оглед на интересите на ползвателя на застрахователни услуги.

В областта на инвестиционните застрахователни продукти се доразвива уредбата на преценката за уместност на съответния застрахователен продукт с оглед на целите и интересите на ползвателя на застрахователни услуги.

Регламентира се възможността за събиране на информация за целите на мониторинг на пазара на застрахователни продукти. Доразвива се уредбата за оповестяване на наложени принудителни мерки и административни наказания като целта е да се постигне баланс между превантивния ефект на оповестяването и създаване на гаранции срещу несъответствието на тежестта на извършеното нарушение и публикуването на лични данни за физическо лице и идентификационни данни за юридическо лице, на което е наложена санкция, застрашаване на стабилността на финансовите пазари или причиняване на прекомерни вреди на заинтересованите лица.

За целите на обмена на информация между съответните надзорни органи се доразвиват разпоредбите за обмен на информация във връзка с добрата репутация, професионалните знания и умения, както и за наложени санкции или други принудителни мерки спрямо разпространители на застрахователни услуги.

С цел увеличаване ефективността на надзора спрямо посредниците се разширява приложното поле на принудителните административни мерки.

В съответствие с изискванията на Директива (ЕС) 2016/97 в кодекса се доразвиват и административнонаказателните разпоредби, които гарантират прилагането на измененията в правния режим.

Промени в подзаконовата нормативна уредба

През 2018 г. КФН е приела следните подзаконови нормативни актове, които са обнародвани в „Държавен вестник“:

- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 3 от 2003 г. за реда и начина за промяна на участие и за прехвърляне на натрупаните средства на осигурено лице от един фонд за допълнително пенсионно осигуряване в друг съответен фонд, управляван от друго пенсионноосигурително дружество⁴;
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 9 от 19.11.2003 г. за начина и реда за оценка на активите и пасивите на фондовете за допълнително пенсионно осигуряване и на пенсионноосигурителното дружество, на стойността на нетните активи на фонда, за изчисляване и обявяване на стойността на един дял, за изчисляване и съпоставяне на доходността от инвестиционните имоти и за изискванията към воденето на индивидуалните партиди⁵;
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 10 от 2003 г. за изискванията към състава и структурата на собствения капитал (капиталовата база) на пенсионноосигурителното дружество и към минималните ликвидни средства на дружеството и на управляваните от него фондове за допълнително пенсионно осигуряване⁶;
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 12 от 2003 г. за начина и реда за определяне на минималната доходност при управление на активите на фондовете за допълнително задължително пенсионно осигуряване, за покриване на разликата до минималната доходност и за формиране и използване на резервите за гарантиране на минималната доходност⁷;

⁴ Обн. ДВ, бр. 94 от 13.11.2018 г.

⁵ Обн. ДВ, бр. 94 от 13.11.2018 г.

⁶ Обн. ДВ, бр. 50 от 15.06.2018 г.

⁷ Обн. ДВ, бр. 50 от 15.06.2018 г.

- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 17 от 2004 г. за документите, които са необходими за издаване на разрешение за преобразуване на пенсионноосигурително дружество и на фонд за допълнително пенсионно осигуряване и за изискванията към плановете по чл. 327, ал. 1, т. 3 и чл. 336, ал. 1 от Кодекса за социално осигуряване⁸;
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 19 от 8.12.2004 г. за реда за създаване на пенсионни резерви от пенсионноосигурителните дружества, които управляват универсален пенсионен фонд и/или фонд за допълнително доброволно пенсионно осигуряване⁹;
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 29 от 12.07.2006 г. за минималното ниво на кредитните рейтинги на банките и за определяне на държавите, международните финансови организации, пазарите и индексите на тези пазари съгласно чл. 176, ал. 2 от Кодекса за социално осигуряване¹⁰;
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 31 от 02.08.2006 г. за условията и реда за провеждане на изпит и за признаване на правоспособност на отговорен актьор, за признаване на правоспособност, придобита извън Република България, за формата на актьорската заверка, формата и съдържанието на актьорския доклад и на справките по Кодекса за застраховането, които отговорният актьор заверява, както и за формата и задължителното съдържание на годишния актьорски доклад по Кодекса за социално осигуряване¹¹;
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 33 от 2006 г. за индивидуалните заявления за участие във фонд за допълнително задължително пенсионно осигуряване и за възобновяване на осигуряването в универсален пенсионен фонд¹²;
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 34 от 2006 г. за условията за сключване на сделки за намаляване на инвестиционния риск, свързан с активите на фонд за допълнително пенсионно осигуряване и за изискванията и ограниченията към тези сделки¹³;
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 36 от 15.11.2006 г. за техническите резерви към фонд за допълнително доброволно пенсионно осигуряване по професионални схеми¹⁴;
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 47 от 11.07.2012 г. за изискванията към информационните системи на пенсионноосигурителните дружества¹⁵;
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 52 от 2016 г. за реда и начина за отчисляване на инвестиционната такса, събирана от пенсионноосигурителните дружества при управлението на фондовете за допълнително задължително пенсионно осигуряване¹⁶;
- Наредба № 56 от 4 януари 2018 г. за минималното съдържание на инвестиционните политики на фондовете за допълнително пенсионно осигуряване¹⁷;
- Наредба № 57 от 16 януари 2018 г. за изискванията към годишния доклад за професионалната схема и за реда и начина за предоставяне на данни за управлението на професионална схема на чуждестранно предприятие осигурител¹⁸;

⁸ Обн. ДВ, бр. 18 от 27.02.2018 г.

⁹ Обн. ДВ, бр. 18 от 27.02.2018 г.

¹⁰ Обн. ДВ, бр. 94 от 13.11.2018 г.

¹¹ Обн. ДВ, бр. 83 от 9.10.2018 г.

¹² Обн. ДВ, бр. 94 от 13.11.2018 г.

¹³ Обн. ДВ, бр. 21 от 9.03.2018 г.

¹⁴ Обн. ДВ, бр. 18 от 27.02.2018 г.

¹⁵ Обн. ДВ, бр. 94 от 13.11.2018 г.

¹⁶ Обн. ДВ, бр. 31 от 10.04.2018 г.

¹⁷ Обн. ДВ, бр. 6 от 16.01.2018 г.

¹⁸ Обн. ДВ, бр. 10 от 30.01.2018 г.

- Наредба № 58 от 28 февруари 2018 г. за изискванията за защита на финансовите инструменти и паричните средства на клиенти, за управление на продукти и за предоставяне или получаване на възнаграждения, комисиони, други парични или непарични облаги¹⁹;
- Наредба № 59 от 4 април 2018 г. за функциите и задълженията на звената, службите и лицата, осъществяващи управление на риска, вътрешен контрол и вътрешен одит в пенсионно-осигурителните дружества²⁰;
- Наредба № 60 от 2 май 2018 г. за изискванията към документите по чл. 122а, ал. 1, т. 6 и 11, по чл. 145, ал. 1, т. 3, 7, 8 и 10 и по чл. 218, ал. 2, т. 3, 7, 8 и 11 от Кодекса за социално осигуряване за издаване на пенсионна лицензия и на разрешение за управление на пенсионен фонд²¹;
- Наредба № 61 от 27.09.2018 г. за изискванията към рекламните и писмените информационни материали и страниците в интернет на пенсионноосигурителните дружества²²;
- Наредба № 62 от 30.10.2018 г. за реда за съхраняване, използване и унищожаване от пенсионноосигурителните дружества на документите и данните, свързани с дейността по допълнително пенсионно осигуряване²³;
- Наредба № 63 от 08.11.2018 г. за изискванията към съдържанието, периодичността на изготвяне и сроковете за представяне на отчетите за надзорни цели на пенсионноосигурителните дружества и управляваните от тях фондове²⁴;
- Наредба № 64 от 29.11.2018 г. за изискванията към лицата по чл. 344, ал. 2, т. 2 от Кодекса за социално осигуряване и реда и начина за назначаването им²⁵;
- Правилник за изменение и допълнение на Правилника за устройството и дейността на Фонда за компенсиране на инвеститорите²⁶;
- Правилник за изменение и допълнение на Правилника за устройството и дейността на Комисията за финансов надзор и на нейната администрация²⁷;
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 53 от 23.12.2016 г. за изискванията към отчетността, оценката на активите и пасивите и образуването на техническите резерви на застрахователите, презастрахователите и Гаранционния фонд²⁸;
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 22 за условията и реда за вписване и отписване на публични дружества, други емитенти на ценни книжа и емисии ценни книжа в регистъра на КФН²⁹;
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 15 от 2005 г. за воденето и съхраняването на регистрите от Комисията за финансов надзор и за подлежащите на вписване обстоятелства³⁰.

¹⁹ Обн. ДВ, бр. 22 от 13.03.2018 г.

²⁰ Обн. ДВ, бр. 34 от 20.04.2018 г.

²¹ Обн. ДВ, бр. 39 от 11.05.2018 г.

²² Обн. ДВ, бр. 84 от 12.10.2018 г.

²³ Обн. ДВ, бр. 94 от 13.11.2018 г.

²⁴ Обн. ДВ, бр. 95 от 16.11.2018 г.

²⁵ Обн. ДВ, бр. 102 от 11.12.2018 г.

²⁶ Обн. ДВ, бр. 17 от 23.02.2018 г.

²⁷ Обн. ДВ, бр. 45 от 31.05.2018 г.

²⁸ Обн. ДВ, бр. 101 от 7.12.2018 г.

²⁹ Обн. ДВ, бр. 2 от 4.01.2019 г.

³⁰ Обн. ДВ, бр. 101 от 7.12.2018 г.

1.2. Нови моменти в политиката на ЕС

Директиви и Регламенти на Европейския съюз

През годината в Официален вестник на ЕС бяха публикувани следните директиви и регламенти:

Директива (ЕС) 2018/843 на Европейския парламент и на Съвета от 30 май 2018 г. за изменение на Директива (ЕС) 2015/849 за предотвратяване използването на финансовата система за целите на изпирането на пари и финансирането на тероризма и за изменение на директиви 2009/138/ЕО и 2013/36/ЕС.

Основните промени, които новата директива внася в Директива 2015/849 включват:

- разширяване на достъпа до информацията относно действителните собственици, повишаване на прозрачността във връзка със собствеността на дружествата и доверителната собственост;
- засилване правомощията на звената на ЕС за финансово разузнаване и създаване на регистри на действителните собственици, както и достъп до централизираните регистри на банковите сметки;
- подобряване на контрола върху трансакции с участието на високорискови трети държави;
- избягване на рисковете, свързани с използването на виртуални валути за финансиране на тероризма като ще бъде ограничено използването на предплатени карти;
- осигуряване на наличието във всички държави членки на централизирани регистри на банкови и платежни сметки и централни системи за извличане на данни.

Директива (ЕС) 2018/411 на Европейския парламент и на Съвета от 14 март 2018 г. за изменение на Директива (ЕС) 2016/97 по отношение на началната дата на прилагане на мерките за транспониране от страна на държавите членки (IDD)

Съгласно член 42, параграф 1 от Директива (ЕС) 2016/97 държавите членки следва да транспонират директивата до 23 февруари 2018 г. Във връзка с предложението на Европейския парламент да се даде повече време на застрахователните предприятия и на разпространителите на застрахователни продукти, за да могат те да се подготвят по-добре за правилното и ефективно прилагане на Директива (ЕС) 2016/97 и да въведат необходимите технически и организационни промени, за да се съобразят с делегирани регламенти (ЕС) 2017/2358 и (ЕС) 2017/2359, се налага удължаване на срока за транспониране и прилагане на директивата и делегираните регламенти. Срокът за транспониране се удължава до 1 юли 2018 г., а срокът за прилагане до 1 октомври 2018 г. Съответно Директива 2002/92/ЕО се отменя, считано от 1 октомври 2018 г. Директивата се прилага с обратен ефект, считано от 23.02.2018.

Делегиран регламент (ЕС) 2018/1100 на Европейската комисия от 6 юни 2018 г. за изменение на приложението към Регламент (ЕО) № 2271/96 на Съвета относно защитата срещу последиците от извънтериториалното прилагане на законодателство, прието от трета страна, и действията, предприети на основание това законодателство или произтичащи от него

На 7 август 2018 г. влезе в сила актуализираният Блокиращ регламент на ЕС в отговор на първата серия от санкции, повторно наложени от страна на САЩ спрямо Иран. Регламентът има за цел смекчаване на въздействието на американските санкции върху интересите на дружествата от ЕС, които извършват законна стопанска дейност в Иран. Актуализираният Блокиращ регламент осигурява подкрепа от страна на Европейския съюз за непрекъснатото, пълно и ефективно

изпълнение на Съвместния всеобхватен план за действие (СВПД) — ядрената сделка с Иран, включително чрез запазване на търговските и икономическите отношения между ЕС и Иран, които бяха нормализирани, когато в резултат на СВПД бяха отменени санкциите, свързани с ядрената програма.

Делегирани регламенти

През 2018 г. двата европейски органа ESMA и EIOPA бяха ангажирани в своята регулаторна дейност да подготвят предвидените в нормативната рамка технически стандарти по прилагането на законодателството на ЕС. По силата на устройствените си регламенти двата органа издават проекти на технически стандарти, които подлежат на одобрение от Европейската комисия. Техническите стандарти се издават съгласно разпоредбите за делегирани актове по чл. 290 и 291 от Договора за функционирането на Европейския съюз, приемат се под формата на регламенти, публикуват се в Официален вестник на ЕС, задължителни са в своята цялост и се прилагат пряко във всички държави членки. Делегираните регламенти се издават по прилагане на законодателните актове от първо ниво (директиви и регламенти), които предвиждат такава делегация.

През годината бяха публикувани редица делегирани регламенти по прилагането на правната рамка по платежоспособност 2, пакетирани инвестиционни продукти на дребно и основаващи се на застраховане инвестиционни продукти, централните депозитари, мерките срещу изпирането на пари, пазарните злоупотреби, възстановяването и реструктурирането на финансови институции и други. Беше публикуван и основният пакет от делегирани регламенти по прилагането на регламента за бенчмарковете.

Предложения на ЕК за регламенти и директиви

През 2018 г. Европейската комисия публикува финалния пакет от законодателни предложения с цел завършване на мащабния план за изграждане на Съюз на капиталовите пазари³¹, който беше инициран през 2015 г.:

1. Европейски покрити облигации

С цел утвърждаването на алтернативните източници на финансиране и премахването на пречките пред трансграничните инвестиции, Европейската комисия (ЕК) предлага общи правила — директива и регламент — за покритите облигации. По данни на ЕК пазарът в ЕС е фрагментиран по национален признак и показва специфични за всяка държава членка разлики. Предлаганите правила се основават върху стандарти за високо качество и най-добри практики. Целта им е използването на покритите облигации като стабилен и рентабилен източник на финансиране, особено там, където пазарите са по-слабо развити. За инвеститорите те ще осигурят по-широк и по-сигурен избор на инвестиционни възможности. Другата цел на предложението е да бъдат намалени разходите по заеми за икономиката като цяло. Оценките на ЕК сочат, че потенциалните общи годишни икономии за кредитополучателите в ЕС биха възлезли на между 1.5 и 1.9 млрд. евро. Инициативата включва две предложения:

- Предложение за Директива на Европейския парламент и на Съвета относно емитирането на покрити облигации и публичния надзор върху тях и за изменение на Директива 2009/65/ЕО и Директива 2014/59/ЕС - 2018/0043 (COD);

³¹ План за действие за изграждане на съюз на капиталовите пазари, Брюксел, 30.9.2015 г.; COM(2015) 468 final.

- Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Регламент (ЕС) № 575/2013 по отношение на експозициите под формата на покрити облигации - 2018/0042 (COD).

2. Трансгранично предлагане на инвестиционни фондове

Целта на предложенията е да подсилят потенциала на инвестиционните фондове като важен инструмент за насочване на частните спестявания в икономиката и за увеличаване на възможностите за финансиране на предприятията. Предложението ще премахне пречките по отношение на всички видове инвестиционни фондове и трансграничното им предлагане ще стане по-опростено, бързо и евтино. Засилената конкуренция ще доведе до по-голям избор и по-изгодни предложения, без това да бъде за сметка на високото равнище на защита на инвеститорите.

Инициативата включва две предложения:

- Предложение за Директива на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Директива 2009/65/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 13 юли 2009 г. относно координирането на законовите, подзаконовите и административните разпоредби относно предприятията за колективно инвестиране в прехвърлими ценни книжа (ПКИПЦК) и Директива на Европейския парламент и на Съвета от 8 юни 2011 г. относно лицата, управляващи алтернативни инвестиционни фондове във връзка с трансграничното предлагане на колективни инвестиционни фондове – 2018/0041 (COD);

- Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за улесняване на трансграничното разпространение на колективни инвестиционни фондове, както и за изменение на регламенти (ЕС) №345/2013 и (ЕС) №346/2013 - 2018/0045 (COD).

3. Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета относно приложимото право към действието спрямо трети лица на прехвърлянето на вземания – 2018/0044 (COD)

Като част от Плана за действие за СКП и от междинния му преглед Европейската комисията предлага целенасочени правила, посветени на собствеността върху ценни книжа и действието спрямо трети лица на прехвърлянето на вземания, с цел да се намали правната несигурност при трансграничните сделки с ценни книжа и вземания.

В момента съществуват трудности относно приложимостта на конкретно национално право, когато се определя чие притежание е вземането, когато то е обект на трансгранично дело или административна процедура. Въвежда се общото правило това да бъде правото на държавата, в която е обичайното местопребиваване на прехвърлителите, независимо от това пред съдилищата или органите на коя държава членка е заведено делото или процедурата. Предложението ще насърчи трансграничните инвестиции и достъпа до по-евтино кредитиране и ще предотврати появата на системни рискове.

Комисията прие също така Съобщение, с което изяснява правото на коя държава е приложимо за определяне кой е притежателят на ценна книга при трансгранична сделка. Повишената правна сигурност ще стимулира трансграничните инвестиции, достъпа до по-евтино кредитиране и интеграция на пазарите.

4. Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета относно европейските доставчици на услуги за колективно финансиране (ЕДУКФ) – 2018/0048 (COD)

ЕК отчита, че в Европейския съюз колективното финансиране е много по-слабо развито в сравнение с други големи световни икономики, а пазарът е фрагментиран. В момента много такива

платформи срещат трудности при разширяването на дейността си в други държави от ЕС. Едно от най-големите препятствия е липсата на общи за целия Съюз правила. Това значително увеличава оперативните разходи и разходите за постигане на съответствие с нормативната уредба и не позволява на платформите за колективно финансиране да започват трансгранична дейност.

Настоящото предложение ще гарантира на тези платформи по-лесно предлагане на услугите си в целия ЕС. След приемането си от Европейския парламент и Съвета предлаганият регламент ще даде възможност на платформите да кандидатстват — в съответствие с единен набор от критерии — за знак на ЕС, който ще им позволи да предлагат услугите си в целия ЕС. Инвеститорите, използващи платформите за колективно финансиране, ще бъдат защитени от ясни правила относно разкриването на информация, администрирането и управлението на риска и от последователен подход към надзора.

5. Законодателна инициатива за промотиране на пазарите за растеж на малки и средни предприятия (МСП)

Новите норми ще осигурят на МСП по-добър достъп до финансиране чрез публичните пазари. Като част от плана на ЕС за съюз на капиталовите пазари (СКП) инициативата цели да позволи на предприятията от ЕС да финансират развитието си по-лесно и с по-ниски разходи.

ЕК е отчела, че въпреки ползата от котиране на фондова борса, МСП трудно привличат нови емитенти на публичните пазари на ЕС. Целта е да се намали бюрокрацията за малките и средните предприятия, които се стремят да се регистрират за търговия на фондова борса и да емитират ценни книжа на пазарите за растеж на МСП — нова категория места на търговия, предназначени за малки по размер емитенти — както и да се насърчи ликвидността на акциите на публично търгуваните МСП. С новите правила ще се въведе по-пропорционален подход за подпомагане на публичното търгуване на МСП, като в същото време се гарантира защитата на инвеститорите и пазарната цялост. Инициативата включва две законодателни предложения:

- Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Регламент (ЕС) № 596/2014 и (ЕС) № 2017/1129 относно насърчаването на използването на пазарите за растеж на МСП - 2018/0165 (COD);
- Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Регламент (ЕС) № 2017/565 относно интеграцията на екологичните, социалните и управленските (ESU) фактори и предпочитанията при предоставянето на инвестиционни съвети и управление на портфейл.

6. Устойчиви инвестиции

Инициативата включва три законодателни проекта:

- Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за създаване на рамка за насърчаване на инвестициите в устойчиво развитие – 2018/0178 (COD);
- Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета относно оповестяванията, свързани с устойчивите инвестиции и рисковете за устойчивостта, и за изменение на Директива (ЕС) 2016/2341 – 2018/0179 (COD);
- Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Регламент (ЕО) № 2016/1011 по отношение на показателите за нисковъглеродни емисии и показателите за положително въздействие върху въглеродния баланс – 2018/0180 (COD).

Предложенията потвърждават решимостта на Европа да бъде световен лидер в борбата с изменението на климата и да изпълнява Парижкото споразумение. Ангажирането на финансовия сектор ще даде сериозен импулс на усилията за намаляване на отпечатъка върху околната среда като същевременно ще насърчи устойчивостта и конкурентоспособността на икономиката на ЕС.

Изготвените правила имат за цел да подсилят потенциала в ЕС към финансиране за устойчиво развитие и ЕС да се превърне в глобален лидер в тази област. По този начин ще се повлияе положително върху икономическия растеж и създаването на работни места, и ще се подкрепят целите на Съюза на капиталовите пазари за обвързване на финансирането с потребностите на европейската икономика, както и с Програмата на ЕС за устойчиво развитие.

7. Предложение за Директива на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Директива 2009/103/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 16 септември 2009 г. относно застраховката „Гражданска отговорност“ при използването на моторни превозни средства и за контрол върху задължението за сключване на такава застраховка - 2018/0168 (COD)

Предложението ще гарантира, че жертвите на пътнотранспортни произшествия получават дължимото им обезщетение в пълен размер, дори когато застрахователят е изпаднал в неплатежоспособност. Обновените правила също така гарантират, че лицата, предявили застрахователни претенции в друга държава-членка на ЕС, ще бъдат третирани по същия начин, както местните титуляри на полици и евентуално ще ползват по-добри условия на застраховка.

8. План за действие в областта на финансовите технологии — за по-конкурентоспособен и иновативен европейски финансов сектор (Брюксел, 8.3.2018г., COM(2018) 109 final)

Планът за действие отчита, че финансовите технологии се намират в пресечната точка между финансовите услуги и цифровия единен пазар. Финансовият сектор е най-големият ползвател на цифрови технологии и представлява важен движещ фактор за цифровата трансформация на икономиката и обществото. Инвестициите в технологии и темповете на развитие на иновациите нарастват значително. Набират сила финансово-технологични решения, при които се използват цифрова идентификация, мобилни приложения, изчисления в облак, анализ на големи информационни масиви, изкуствен интелект, блокови вериги и технологии на споделения регистър. Финансовите технологии са важни и за съюза на капиталовите пазари. Те могат да допринесат за задълбочаване и разширяване на капиталовите пазари в ЕС чрез интегриране на цифровизацията за промяна на бизнес моделите посредством основани на данните решения, например при управлението на активите, инвестиционното посредничество и дистрибуцията на продукти. Планът набелязва основните дейности, които ЕК си поставя за цел, за да отрази адекватно широкото навлизане на технологиите във финансовия сектор, като конкретните мерки се намират в отделно приложение към плана.

9. Предложение за Директива на Европейския парламент и на Съвета за установяване на правила, с които се улеснява използването на финансова и друга информация за предотвратяването, разкриването, разследването или наказателното преследване на определени престъпления и за отмяна на Решение 2000/642/ПВР на Съвета, 2018/0105 (COD)

Предложението предвижда пряк достъп на компетентните органи до националните централизирани регистри на банковите сметки или до системите за извличане на данни. Компетентните органи, на които е предоставен достъп, също така включват данъчните органи и органите за борба с корупцията, когато провеждат наказателно преследване съгласно националното законодателство. Те включват също така службите за възстановяване на активи, които са отговорни за проследяването и идентифицирането на активи от престъпна дейност с оглед на евентуалното им замразяване и конфискация. На Европол също ще бъде предоставен непряк достъп чрез националните звена на държавите членки. Предвиждат се мерки за улесняване на използването на финансова и друга информация за по-ефективното предотвратяване и борба с тежката престъпност,

включително в трансграничен контекст. По-конкретно се подобрява навременният достъп на компетентните органи до информацията, съдържаща се в централизираните регистри на банковите сметки или в системите за извличане на данни, съгласно установеното в настоящата директива срещу изпирането на пари. Предложението съдържа и норми за защита на основните права, по-специално правото на защита на личните данни и намаляване на административната тежест, свързана с процедурата на бланкетни искания, както за компетентните органи, така и за банковия сектор.

10. Предложение за Директива на Европейския парламент и на Съвета относно защитата на лица, подаващи сигнали за нарушения на правото на Съюза – 2018/0106 (COD)

Европейските институции отчитат факта, че в момента в ЕС защитата на лицата, сигнализиращи за нередности, е разпокъсана. Липсата на такава защита в една държава-членка може не само да окаже неблагоприятно въздействие върху функционирането на политиките на ЕС в тази държава, но и странично въздействие върху другите държави членки. Защита за лицата, сигнализиращи за нередности на равнището на ЕС се предвижда само в конкретни сектори и в различна степен. Тази разпокъсаност и пропуските означават, че в много ситуации лицата, сигнализиращи за нередности не са защитени по подходящ начин срещу ответни действия с цел отмъщение. Това от своя страна води до недостатъчно подаване на сигнали и следователно до „пропуснати възможности“ за предотвратяване и разкриване на нарушения на правото на Съюза, които могат сериозно да навредят на обществения интерес.

В съответствие с този ангажимент предложението има за цел да използва в пълна степен потенциала на защитата на лицата, сигнализиращи за нередности, с цел да се подобри правоприлагането. В него се определя балансиран набор от общи минимални стандарти, осигуряващи стабилна защита срещу ответни действия към лицата, сигнализиращи за нередности.

2. Лицензионна дейност, разрешителни режими, нотификации и сертифициране

2.1. Лицензионна дейност и разрешителни режими

Инвестиционни посредници, Централен депозитар и регулирани пазари

През 2018 г. е издаден един лиценз за извършване на дейност като ИП („Ваха Трейд“ ЕООД) и са отнети три лиценза на ИП („Прогресива Трейдинг“ ООД, „Бета Корп“ АД и „Матадор Прайм“ ООД). През отчетната година е постановен един отказ за издаване на лиценз за извършване на дейност като ИП и са прекратени по искане на заявителя четири производства за издаване на такъв лиценз. Последното е свързано с влизане в сила на 03.01.2018 г. на новата регулаторна рамка, въведена с MiFID II и необходимостта документите на дружествата, заявили издаване на лиценз за извършване на дейност като ИП в края на 2017 г. изцяло да бъдат коригирани в съответствие с новата нормативна уредба. Освен това през 2018 г. е разширен лицензът на ИП „Делтасток“ АД и един ИП се е отказал от част от осъществяваните инвестиционни дейности и услуги, в резултат от което лицензът му от пълен става частичен.

С оглед изложеното в края на 2018 г. общият брой на инвестиционните посредници е 60, в т.ч. 22 банки³² и 38 небанкови инвестиционни посредници (ИП). Броят на инвестиционните посредници (банки и небанкови институции) с пълен лиценз (с право да извършват сделки и услуги

³² Броят на банките инвестиционни посредници включва и такива, които осъществяват дейност на територията на страната чрез клон.

във връзка с финансови инструменти за собствена сметка) е 40, а общият брой на инвестиционните посредници с частичен лиценз е 20 (19 от тях – с възможност за държане на клиентски активи и 1, който няма това право). В края на 2018 г. е подадено заявление за разширяване на лиценза на последния ИП, който няма право да държи клиентски активи.

През 2018 г. броят на банките, осъществяващи инвестиционни дейности и услуги намалява в резултат на вписването на 05.02.2018 г. в Търговския регистър към Агенцията по вписванията преобразуване на „СИБАНК“ ЕАД чрез вливане в „ОБЕДИНЕНА БЪЛГАРСКА БАНКА“ АД и приключилото поглъщане на ТБ „Виктория“ ЕАД от „Инвестбанк“ АД.

За сравнение – в края на 2017 г. **общият брой на инвестиционните посредници** е 64 (банки и небанкови институции), **като от тях с пълен лиценз са 43 ИП**, а **с частичен лиценз са 21 ИП** (19 от тях с възможност за държане на клиентски активи и 2 броя, които нямат това право).

Таблица 1. Лицензионна дейност по отношение на ИП, ЦД и регулирани пазари

	Брой към 31.12.2017 г.	Издадени лицензи	Отнети лицензи	Брой към 31.12.2018 г.
Инвестиционни посредници, в т.ч.:	64	1	3	60
Небанкови институции*	40	1	3	38
Регулиран пазар	1	0	0	1
Многостранна система за търговия	1	1	0	2
Централен депозитар	1	1**	0	1

Бележки: *ИП, които извършват дейност в България чрез клон при условията на свобода на установяване не са включени в общия брой небанкови инвестиционни посредници. ** Броят на централните депозитари не се променя спрямо 31.12.2017 г., но на „Централен депозитар“ АД е издаден лиценз съгласно Регламент (ЕС) № 909/2014.

През 2018 г. са разгледани като самостоятелни производства **5 уведомления за промени в общите условия** на инвестиционни посредници, съгласно новия ЗПФИ, в сила от 16.02.2018 г., не е предвидено изрично производство и промените в общите условия да се разглеждат в рамките на текущия надзор, осъществяван от КФН. През 2018 г. са разгледани **13 заявления за одобрение на избор на член на управителен или контролен орган** на инвестиционен посредник. С Решение № 506-Н от 11.05.2018 г. КФН прие да спазва Насоките за оценка на пригодността на членовете на ръководния орган и лицата, заемащи ключови позиции, издадени съвместно от Европейския банков орган и Европейския орган за ценни книжа и пазари, в сила от 30.06.2018 г. С тях се конкретизират въведените с MiFID II изисквания за оценка на пригодността, включително и на колективната компетентност на управителните и контролни органи на ИП, което доведе до значително усложняване на производствата за одобрение на избор на член на управителен или контролен орган на инвестиционен посредник и до намаляване на броя на този тип производства.

През 2018 г. са разгледани **две уведомления за придобиване на квалифицирани участия от капитала или от гласовете в общото събрание на инвестиционен посредник и 5 уведомления за прехвърляне на квалифицирани участия**. На свое заседание от 11.07.2017 г. КФН прие да спазва Съвместните насоки за пруденциална оценка на придобивания и увеличения на квалифицирани участия във финансовия сектор, приложими и за УД и лицензирани ЛАИФ като в рамките на 2018 г. беше разгърнато в детайли приложението на Съвместните насоки.

От общия брой приключили през 2018 г. административни процедури по отношение на инвестиционни посредници 11 са във връзка с производства по издаване или отнемане на лиценз за извършване на дейност като инвестиционен посредник. През месец декември 2018 г. е подадено

едно заявление за частичен отказ от лиценз на ИП, което не е приключило. Освен това са подадени две уведомления за придобиване на квалифицирано участие в инвестиционен посредник, които също не са приключили. През разглежданата година са постановени 12 одобрения и 1 отказ за одобрение на избор на член на управителен или контролен орган на инвестиционен посредник. В края на 2018 г. са подадени две заявления за прилагане на изключение по чл. 5, ал. 1, т. 10 от ЗПФИ, които не са приключили до края на годината. В рамките на 2018 г. са разгледани три заявления за вписване на обвързан агент във водения от КФН регистър като едно от тях е приключило с отказ.

Относно дейността на „БФБ“ АД през 2018 г. са разгледани: 1 производство за одобрение на промени в Правилника за дейността на регулирания пазар, 1 заявление за одобрение на член на СД на „БФБ“ АД, 1 заявление за издаване на лиценз на пазарен оператор за организиране на многостранната система за търговия, 1 заявление за регистриране на многостранната система за търговия като пазар за растеж на малки и средни предприятия и 1 заявление за издаване на лиценз за извършване на дейност по чл. 205, ал. 2 от ЗПФИ като оператор на механизъм за публикуване (ОМП). **В резултат на приключилите производства се създават условия за развитие на българския капиталов пазар, както чрез улесняване на малките и средни предприятия при публично набиране на капитал чрез регистрация на сегмент от организираната от „БФБ“ АД многостранна система за търговия като пазар за растеж, така и с оглед обезпечаване на възможността да бъдат спазвани изискванията на MiFID II относно оповестяването на информация.** Активната позиция на КФН в производството за регистрация на многостранната система за търговия като пазар за растеж доведе до изготвянето на концепция за условията, при които се счита за допустимо компетентните органи на държавите членки да регистрират като пазар за растеж не многостранна система като цяло, а отделен неин сегмент. Допълнително КФН инициира необходимите процедури през Европейския орган за ценни книжа и регулирани пазари, с оглед прилагане на предвидените в Регламент (ЕС) № 600/2014 освобождавания относно дялови и дългови ценни книжа по отношение на регулирания пазар и многостранната система, организирани от „БФБ“ АД.

През септември 2017 г. в съответствие с изискванията на Регламент (ЕС) № 909/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 23 юли 2014 г. за подобряване на сетълмента на ценни книжа в Европейския съюз и за централните депозитари на ценни книжа (Регламент (ЕС) № 909/2014), „Централен депозитар“ АД подаде заявление за издаване на лиценз за извършване на дейност като централен депозитар на ценни книжа съгласно регламента. Фазата за потвърждаване на пълнота на документите по производството приключи в началото на 2018 г. След осъществяване на необходимите съгласувателни процедури с БНБ в качеството ѝ на съответен орган по Регламент (ЕС) № 909/2014 на 17.09.2018 г. **КФН издаде лиценз на „Централен депозитар“ АД за извършване на дейност като централен депозитар на ценни книжа, в резултат на което българският централен депозитар стана шестата институция получила лиценз по регламента в рамките на Европейския съюз.**

В края на 2018 г. беше предложена кандидатура за нов член на управителния съвет на Фонда за компенсиране на инвеститорите, но одобрението на лицето приключи в началото на настоящата година.

Таблица 2. Административни процедури по отношение на ИП, обвързани агенти, места за търговия, доставчици на услуги за докладване на данни, централни депозитари и Фонда за компенсирание на инвеститорите

	Незавършени към 31.12.2017 г.	Новооткрити през 2018 г.	Приключили през 2018 г.	Незавършени към 31.12.2018 г.
Инвестиционни посредници	5	33	33	5
Обвързани агенти	0	3	3	0
Регулиран пазар	2	3	5	0
Многостранни системи за търговия	1	0	1	0
Организиранни системи за търговия	0	0	0	0
Централен депозитар	1	0	1	0
Доставчици на услуги за докладване на данни	0	1	1	0
Фонд за компенсирание на инвеститорите	0	1	0	1
Други производства*	4	23	24	3

Бележка: *Отговори на отправени запитвания и изискани становища във връзка с дейността на инвестиционните посредници, обвързаните агенти, местата за търговия, доставчиците на услуги за докладване на данни и ЦД.

Предприятия за колективно инвестиране

През 2018 г. не са разглеждани заявления за издаване на лиценз за извършване на дейност като управляващо дружество, както и заявления за лиценз или издаване на разрешение за организиране на национален инвестиционен фонд, но в края на годината се наблюдава силен интерес към регистрация на лица, управляващи алтернативни инвестиционни фондове по чл. 214 и сл. от ЗДКИСДПКИ.

През отчетната година четири лицензирани от КФН управляващи дружества са подали общо 11 заявления за издаване на разрешения за организиране и управление на ДФ като не са постановявани откази по разглежданите заявления, в резултат на което са издадени следните разрешения: на УД „ДСК Управление на активи“ АД за ДФ „ДСК Динамика“, на УД „Астра Асет Мениджмънт“ АД за ДФ „Астра Баланс“ и ДФ „Астра Глобал Екуити“, на УД „Експат Асет Мениджмънт“ ЕАД за БТФ „Expatri Croatia CROBEX UCITS ETF“, БТФ „Expatri Slovenia SBI TOP UCITS ETF“, БТФ „Expatri Serbia BELEX15 UCITS ETF“, БТФ „Expatri Slovakia SAX UCITS ETF“, БТФ „Expatri Macedonia MBI10 UCITS ETF“ и БТФ „Expatri Hungary BUX UCITS ETF“, на УД „Компас Инвест“ АД за ДФ „Компас Фъндс Селект – 21“ и ДФ „Компас Евроселект“. Видно от гореизложеното в началото на 2018 г. бяха издадени разрешения за организирането и управлението на още 6 БТФ на УД „Експат Асет Мениджмънт“ ЕАД, с което **общият брой на този тип колективни инвестиционни схеми стана 11**. До настоящия момент не е разглеждано заявление за организиране на БТФ под формата на национален инвестиционен фонд.

През 2018 г. не са разглеждани производства за схеми от типа главна-захранваща. Издадени са разрешения за преобразуване чрез сливане на ДФ „Астра Кеш“ и ДФ „Астра Плюс“, управлявани от УД „Астра Асет Мениджмънт“ АД и 3 разрешения за преобразуване на ДФ, управлявани от УД „Конкорд Асет Мениджмънт“ АД: чрез вливане в ДФ „Конкорд Фонд 5 – Централна и Източна

Европа“ на ДФ „Стандарт Инвестмънт Международен Фонд“, чрез вливане в ДФ „Конкорд Фонд – 1 Акции и Облигации“ на ДФ „Стандарт Инвестмънт Балансиран Фонд“ и чрез вливане в ДФ „Конкорд Фонд 2 – Акции“ на ДФ „Стандарт Инвестмънт Високодоходен Фонд“. В резултат на описаните преобразувания броят на договорните фондове намалява с 4 ДФ.

Освен това през 2018 г. са издадени две разрешения за прекратяване на ДФ – за ДФ „Варчев Балансиран Фонд“ и ДФ „Дигитална трансформация“, но до края на годината е приключила процедурата по прекратяване и е отписан от водения от КФН регистър само ДФ „Варчев Балансиран Фонд“.

В края на разглежданата година е издадено едно решение за регистриране на дружество като лице, управляващо алтернативни инвестиционни схеми и са отправени множество запитвания относно условията за инициране на такова производство.

Таблица 3. Лицензионна дейност по отношение на предприятията за колективно инвестиране

	Брой към 31.12.2017 г.	Издадени лицензи/ разрешения	Отнети лицензи/ разрешения	Брой към 31.12.2018 г.
Управляващи дружества	31	0	0	31
Договорни фондове	132*	5	5**	132
Алтернативни инвестиционни фондове (АИФ)	3	0	0	3
Лица, управляващи алтернативни инвестиционни фондове (ЛУАИФ)	3	1	0	4***

Бележки:

*Шест от разрешенията са издадени на 04.01.2018 г. и са включени в горепосочените 132 бр. ДФ към 31.12.2017 г.

През 2018 не са отнемани принудително разрешения, като посоченият брой е свързан с отписването на 4 ДФ в резултат на преобразувания на ДФ (1 сливане и 3 вливания) и едно прекратяване на ДФ. *Съществуващите в България ЛУАИФ не са лицензирани, а са регистрирани по реда на чл. 214 и сл. от ЗДКИСДПКИ.

През 2018 г. са разгледани **11 производства за одобрение на нов член на управителен орган на управляващо дружество като е постановен един отказ**. Подадени са 3 уведомления за прехвърляне на квалифицирано участие в управляващо дружество и 3 уведомления за придобиване на такова участие. В края на месец декември е постъпило още едно уведомление за придобиване на пряко квалифицирано участие в УД, чиято оценка не е приключила.

Основните административни процедури за договорните фондове през годината почти изцяло са свързани с одобрения на промяна на правилата на колективните инвестиционни схеми. През 2018 г. са приключили процедурите по издаване на **129 одобрения на правила по чл. 13, ал. 2 от ЗДКИСДПКИ на договорни фондове, 71 одобрения за промяна в правилата за оценка на портфейла и определяне нетната стойност на активите, 33 одобрения за промяна на правилата за оценка и управление на риска и 16 одобрения на промени в договорите за депозитарни услуги и на замяна на банка депозитар.**

Разглеждано производство, свързано с националните инвестиционни фондове през 2018 г. е за одобрение на промени в устав на национално инвестиционно дружество, а производство, свързано с ЛУАИФ е горепосоченото такова за регистрация по чл. 214 и сл. от ЗДКИСДПКИ.

Таблица 4. Административни процедури по отношение на предприятията за колективно инвестиране

	Незавършени към 31.12.2017 г.	Новооткрити през 2018 г.	Приключили през 2018 г.	Незавършени към 31.12.2018 г.
Управляващи дружества	2	18	18	2
Договорни фондове	38	261	285	14
Национални инвестиционни фондове	0	1	1	0
Лица, управляващи алтернативни инвестиционни фондове	0	1	1	0
Други производства*	2	10	8	4

Бележки: *Отговори на отправени запитвания и изискани становища във връзка с дейността на управляващи дружества, колективни инвестиционни схеми, национални инвестиционни фондове и ЛУАИФ.

Публични дружества, дружества със специална инвестиционна цел и други емитенти на ценни книжа

По отношение на дейността на акционерните дружества със специална инвестиционна цел (АДСИЦ) и по-специално на тези, чиято дейност е свързана със секюритизация на недвижими имоти, влияние оказва възходът на пазара на недвижими имоти през последните няколко години като очакванията са той да продължи и през следващите години, макар и с по-ниски темпове спрямо последните няколко години, когато се достигат ценовите равнища в сектора от предкризисния период – 2007 г. – 2008 г. По отношение на АДСИЦ, секюритизиращи вземания, тенденцията е броят на тези дружества да намалява като основната причина за това е, че вследствие на глобалната финансова криза кредитирането в страната поетапно намалява и съответно търговските банки и кредитополучателите стават значително по-внимателни и предпазливи. Независимо от това, през последните няколко години се наблюдава раздвижване в сектора на вземанията – след проведените стрес-тестове на търговските банки, същите намаляват рисковите си експозиции и се освобождават от портфейлите си от лоши/проблемни кредити. Друг фактор е и постоянно високото ниво на междуфирмена задлъжнялост в реалния сектор. Тези условия, от своя страна, водят до подобряване на възможностите за бизнес на АДСИЦ за секюритизиране на вземания.

В резултат на всички тези обстоятелства е налице стабилна тенденция в броя на заявленията за лицензиране на АДСИЦ през последните години (едно на година) от една страна, така и от невъзможността част от лицензираните дружества да извършват дейността, съгласно издадените лицензи, което налага отнемането на лицензите и прекратяването им, от друга страна.

През 2018 г. са издадени два нови лиценза на дружества със специална инвестиционна цел – на „Браво Пропърти Фонд“ АДСИЦ, което ще секюритизира недвижими имоти (като производството е образувано в края на 2017 г.) и на „Български фонд за вземания“ АДСИЦ, което ще секюритизира вземания.

През 2018 г. е отнет лицензът на едно дружество със специална инвестиционна цел – „Хелт енд Уелнес“ АДСИЦ (в несъстоятелност) дружество, секюритизиращо недвижими имоти, поради обстоятелството, че в хода на извършена от КФН служебна проверка е установено по безспорен начин, че дружеството не отговаря на условията на издадения лиценз за извършване на дейност като дружество със специална инвестиционна цел. Дружеството е в несъстоятелност и не е извършвало дейността, за която е получило лиценз повече от 6 месеца (по аргумент на чл. 16, ал. 1, т. 1, предложение второ от Закона за дружествата със специална инвестиционна цел).

Лиценз за извършване на дейност като дружество със специална инвестиционна цел са получили общо 71 дружества, от които към 31.12.2018 г. 14 са с отнет лиценз и съответно **в края на 2018 г. – 57 дружества имат лиценз за извършване на дейност като ДСИЦ.**

Таблица 5. Лицензионна дейност по отношение на АДСИЦ

	Брой към 31.12.2017 г.	Издадени лицензи през 2018 г.	Отнети лицензи през 2018 г.	Брой към 31.12.2018 г.
АДСИЦ, в т.ч.	56	2	1	57
АДСИЦ, секюритизиращи вземания	6	1	0	7
АДСИЦ, секюритизиращи недвижими имоти, в т.ч.:	50	1	1	50
АДСИЦ (земяделска земя)	7	-	-	7

Независимо от публичния статут на дружествата със специална инвестиционна цел, предвид изключителния характер на предмета им на дейност, целящ да запази характера им на инструмент за секюритизация, по отношение на този вид дружества са налице по-строги регулаторни изисквания, които изискват предварително одобрение от КФН при промени в устава и в другите устройствени актове на дружествата със специална инвестиционна цел, свързани със замяна на банката-депозитар и на обслужващото дружество. В този смисъл, основна част от административните процедури по отношение на АДСИЦ, освен производствата за издаване и отнемане на лицензи, са свързани със заявени одобрения за изменение на устава, замяна на банка-депозитар и на обслужващо дружество.

Във връзка с дейността на дружествата със специална инвестиционна цел и регулаторните изисквания към нея, през 2018 г. КФН е разгледала и се е произнесла общо по 18 производства, разпределени по следния начин:

- **14 заявления за издаване на одобрение за изменение на устава на дружества със специална инвестиционна цел**, по които КФН е издала 14 решения за одобрения на предвидените промени в устава;
- **2 заявления за издаване на одобрение за замяна на обслужващо дружество**, по които КФН е издала 2 одобрения на предвидената замяна и
- **2 заявления за одобрение за замяна на банка-депозитар** на дружество със специална инвестиционна цел, по които съответно са издадени 2 положителни решения.

През отчетната година няма постановени откази за издаване на одобрение на устав, на замяна на обслужващо дружество или на замяна на банка-депозитар на дружество със специална инвестиционна цел, както и няма прекратени производства по такива одобрения.

Останалите публични дружества (извън дружествата със специална инвестиционна цел) и емитентите на ценни книжа не подлежат на лицензиране, а на вписване или отписване от специалния регистър на публичните дружества и други емитенти на ценни книжа, воден от КФН. През 2018 г. в посочения регистър са вписани 3 публични дружества (без АДСИЦ) – „235 Холдингс“ АД; „Градус“ АД и „Интеркапитал Груп“ АД) и 8 емитента на ценни книжа („М Сат Кейбъл“ ЕАД, „Адара“ АД, „Ай Ти Софт“ ЕАД, „Български Енергиен Холдинг“ ЕАД, „Булфинанс Инвестмънт“ АД, „Загора Фининвест“ АД, „Топлофикация Плевен“ ЕАД и „Мотобул“ ЕАД), съответно през периода отписаните дружества от регистъра на публичните дружества и други емитенти на ценни книжа, воден от КФН са общо 57, от които 53 публични дружества и 4 емитента на ценни книжа.

Следва да се има предвид, че през отчетната година са отписани още две дружества – като публично дружество е описано едно дружество със специална инвестиционна цел, на което е отнет лиценз за извършване на дейност като дружество със специална инвестиционна цел и чието производство по ликвидация е приключило и съответно дружеството е заличено като търговец от търговския регистър към Агенцията по вписванията, а като емитент на акции в процес на емитиране е отписано едно дружество, което има потвърден проспект за първично публично предлагане на акции, но поради това, че публичното предлагане не е стартирало и съответно подписката не е реализирана, емитентът и емисията акции в процес на емитиране са отписани от водения от КФН регистър.

През отчетната 2018 г. няма постановени откази, както и няма прекратени такива производства за вписване или отписване на публично дружество или на емитент на ценни книжа от регистъра на публичните дружества и други емитенти на ценни книжа, воден от КФН.

Общият брой на публичните дружества (без АДСИЦ) и другите емитенти на ценни книжа към края на 2018 г. е 244.

Таблица 6. Публични дружества и други емитенти на ценни книжа

	Брой към 31.12.2017г.	Вписани дружества	Отписани дружества	Брой към 31.12.2018г.
Публични дружества и други емитенти*	290	11	57**	244

Бележки: *В броя на публичните дружества и други емитенти не са включени колективните инвестиционни схеми. Публичните дружества и други емитенти не се лицензират като такива, а подлежат на вписване и отписване. В броя на публичните дружества и други емитенти не са включени 11 дружества със специална инвестиционна цел, които са с отнети лицензи за ДСИЦ, но все още имат статут на публични дружества. ** В общия брой от 57 отписани дружества (публични дружества и емитенти на ценни книжа) не са включени: едно ДСИЦ, отписано като публично дружество след като същото е заличено като търговец от търговския регистър към Агенцията по вписвания, и едно дружество, отписано като емитент на емисия акции в процес на емитиране, поради обстоятелството, че тези две дружества не са включени в началния брой от 290 към 31.12.2017 г. и съответно същите не са отразени и в общия брой от 244 към 31.12.2018 г.

По отношение на дейността на публичните дружества и емитентите на ценни книжа, през 2018 г. освен производствата за вписване (11) и отписване (57) на публични дружества и емитенти, са разгледани и приключени и общо **35 производства за потвърждаване на проспекти и допълнения към тях като през отчетната година се запазва тенденцията от предходния период на устойчиво нарастване на подадените заявления за издаване на потвърждение на проспекти.**

Подадените през 2018 г. заявления за потвърждаване на проспект за първично публично предлагане на ценни книжа, съответно за допускане на ценни книжа до търговия на регулиран пазар са 41, което е увеличение с около 17% повече спрямо 2017 г., когато заявленията са били 35 броя.

През 2018 г. са потвърдени общо 32 проспекта, което от своя страна представлява близо 14% нарастване от предходната 2017 г., когато потвърдените проспекти са били общо 28 броя. През отчетния период са одобрени и 2 допълнения към потвърдени проспекти за първично публично предлагане на емисия акции.

Структурата на потвърдените 32 проспекти през 2018 г. е, както следва:

- **общо 18 проспекта за първично публично предлагане, разпределени така: 16 проспекта за първично публично предлагане на акции, от които 2 на нови дружества; 1 проспект за първично публично предлагане на облигации и 1 проспект за първично публично предлагане на варианти и**
- **общо 14 проспекта за допускане до търговия на регулиран пазар, от които 13 проспекта за допускане до търговия на регулиран пазар на емисия облигации и 1 проспект за допускане до търговия на регулиран пазар на емисия акции.**

Също така, през отчетната година КФН е постановила и общо 3 отказа за потвърждаване на проспекти, от които 1 отказ за потвърждаване на проспект за първично публично предлагане на акции и 2 отказа за потвърждаване на проспекти за допускане до търговия на регулиран пазар на облигации.

Към края на годината има неприключени 6 производства по потвърждаване на проспекти – 1 производство за допускане до търговия на емисия облигации и 5 производства за първично публично предлагане на емисии акции.

Отделно от потвърдените проспекти за първично публично предлагане на ценни книжа (съответно след успешно приключване на подписката и вписване на увеличението на капитала в търговския регистър) или допускане до търговия на регулиран пазар на ценни книжа **през 2018 г. в регистъра на КФН са вписани общо 38 емисии ценни книжа**, чието разпределение е както следва:

- **вписани са 20 емисии акции, от които 6 емисии акции са на нови дружества**, които за първи път се допускат до търговия на регулиран пазар, а **останалите 14 емисии са от последващо увеличение на капитала на публични дружества;**

- **вписани са 17 емисии облигации в резултат на потвърждаване на проспект за допускане до търговия на регулиран пазар на облигациите, емитирани при условията на първично частно предлагане по смисъла на Търговския закон и**

- **вписана е 1 емисия варианти в резултат на успешно приключило първично публично предлагане на емисия варианти.**

През отчетната година, от регистъра на публичните дружества и другите емитента на ценни книжа воден от КФН, са **отписани 63 емисии ценни книжа** чиято структура е както следва:

- **отписани са общо 57 емисии акции, от които 54 емисии акции, 2 емисии привилегирани акции и 1 емисия акции в процес на емитиране;**

- **отписани са 5 емисии облигации, от които 4 емисии облигации и 1 емисия конвертируеми облигации и**

- **отписана е 1 емисия варианти.**

През 2018 г. няма постановен отказ за отписване на емисии ценни книжа от регистъра, воден от КФН поради отказ от отписване на публичното дружество или емитент на ценните книжа, както и няма прекратени такива производства.

През 2018 г. са разгледани и приключени общо 9 производства по регистрирани търгови предложения и предложения за изкупуване на акции, от които 2 производства са по регистрирани през 2017 г. търгови предложения и са приключили през отчетната 2018 година. По отношение на разгледаните през 2018 г. търгови предложения и предложения за изкупуване са постановени следните решения:

- по 7 предложения КФН е издала решения за временна забрана за публикуване на предложенията, за които след внасяне на коригирани документи е взела решения да не издава окончателна забрана за публикуването им;

- издадена е 1 окончателна забрана за публикуване на търгово предложение и

- 1 производство е прекратено, поради обстоятелството, че след налагане на временната забрана за публикуване на търговото предложение, търговият предложител се е освободил от дяловото си участие в публичното дружество и съответно за същия е отпаднало правното основание за отпращане на коригирано търгово предложение.

Общият брой на регистрираните предложения през 2018 г. е 7, от които 5 търгови предложения и 1 предложение за изкупуване на акции. Към 31.12.2018 г. няма образувани производства по разглеждане на търгови предложения и такива за изкупуване на акции, които да не са приключили към края на годината.

През отчетната година е иницирано и приключило 1 производство за одобрение на документи по преобразуване с участието на публични дружества. Към края на 2018 г. няма производства по преобразуване с участието на публични дружества, които не са приключили. През 2018 г. няма постановени решения за включване на проверител в списъка на независимите проверители, утвърден от заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност“, както и няма постановени откази или прекратени производства за одобрение на документи по преобразуване с участието на публични дружества.

Таблица 7. Административни процедури по отношение на АДСИЦ, ПД и други емитенти

	Незавършени към 31.12.2017 г.	Новооткрити през 2018 г.	Приключили през 2018 г.	Незавършени към 31.12.2018 г.
АДСИЦ	1	1	2	0
ПД и емитенти	11	125	119	17
Други производства*	4	32	31	5

Бележки: *Като други производства са отчетени изготвените през 2018 г. отговори на запитвания, становища по жалби и други, свързани с дейността на публични дружества и емитенти.

Застраховане и презастраховане

През отчетния период лицензираните застрахователни дружества, извършващи дейност на територията на Република България, намаляват по **брой като в края на 2018 г. те са 36. Застрахователите, лицензирани за извършване на дейност по животозастраховане**, намаляват с 1 дружество, като броят им **в края на годината възлиза на 11**. Броят на застрахователите, получили лиценз за извършване на **дейност по общо застраховане**, намалява също с едно дружество и в края на годината броят им е **25**.

Застрахователни дружества със седалище в държава членка, извършващи дейност по общо застраховане на територията на Република България при правото на установяване чрез клон са **9** дружества, а тези, извършващи дейност по животозастраховане чрез клон в страната са **3**.

Предвид взето решение от Надзорния орган върху застраховането на Република Кипър от 10.05.2018 г. за отнемане на лиценза на „Застрахователна компания Олимпик“ АД, КФН постановява решение от същата дата, с което е забранила на клона на застрахователя в Република България да се разпорежда с активите си в страната, както и да сключва нови застрахователни или презастрахователни договори по всички класове застраховки, да удължава срока на сключени договори и да разширява покритието по тях.

През 2018 г. Комисията е издала **5 допълнителни лиценза** за разширяване обхвата на лиценза на застрахователи с класове застраховки по Приложение № 1 от КЗ, както следва:

- **лиценз за разширяване на обхвата на лиценза на ЗД „ОЗОК Инс“ АД** по клас застраховка по т. 3 „Сухопътни превозни средства (без релсови превозни средства)“ от Раздел II, буква „А“ на Приложение № 1 от КЗ, включваща следните рискове: Всяка вреда или загуба, нанесена на: сухопътни моторни превозни средства и сухопътни превозни средства, различни от моторни превозни средства.”;

- **лиценз за разширяване обхвата на лиценза на ЗД „БУЛ ИНС“ АД** по клас застраховка по т. 4 „Релсови превозни средства“ от Раздел II, буква „А“ на Приложение № 1 от КЗ, включваща следните рискове: Всяка вреда или загуба, нанесена на релсови превозни средства и по клас застраховка по т. 15 „Гаранции“ от Раздел II, буква „А“ на Приложение № 1 от КЗ, включваща следните рискове: преки гаранции и косвени гаранции;

- лиценз за разширяване обхвата на лиценза на „Групама Застраховане“ ЕАД по клас застраховка по т. 2 „Заболяване“ от Раздел II, буква „А“ на Приложение № 1 от КЗ, включваща следните рискове: фиксирани парични суми; обезщетения; съчетание между двете;

- лиценз за разширяване обхвата на лиценза на „Нова инс“ ЕАД по следните класове застраховки: по клас застраховка по т. 3 „Сухопътни превозни средства (без релсови превозни средства) от Раздел II, буква „А“ на Приложение № 1 от КЗ, включваща следните рискове: Всяка вреда или загуба, нанесена на: сухопътни моторни превозни средства и сухопътни превозни средства, различни от моторни превозни средства.“; по клас застраховка по т. 17 „Правни разноски“ от Раздел II, буква „А“ на Приложение № 1 от КЗ, включваща следните рискове: Правни разноски и разходи за водене на съдебни спорове; по клас застраховка по т. 18 „Помощ при пътуване (Асистанс) от Раздел II, буква „А“ на Приложение № 1 от КЗ, включваща следните рискове: Помощ за лица, които са изпаднали в затруднения при пътуване, когато са далеч от дома или от обичайното си пребиваване;

- лиценз за разширяване обхвата на лиценза на „Фи хелт застраховане“ АД по клас застраховка по т. 16 „Разни финансови загуби“ от Раздел II, буква „А“ на Приложение № 1 от КЗ.

През 2018 г. Комисията е издала **разрешения за преобразувания на 2 застрахователни дружества**, в резултат на които същите са прекратени без ликвидация и заличени като поднадзорни лица на КФН, както следва:

- разрешено е преобразуване чрез вливане на „ОББ-Животозастраховане“ ЕАД в „ДЗИ-Животозастраховане“ ЕАД, като в резултат на преобразуването „ОББ-Животозастраховане“ ЕАД е прекратено без ликвидация и заличено от Търговския регистър;

- разрешено е вливане на „Здравноосигурителен институт“ в „Животозастрахователен институт“ АД, като в резултат на преобразуването „Здравноосигурителен институт“ е прекратено без ликвидация и заличено от Търговския регистър.

Таблица 8. Лицензионна дейност по отношение на застраховането и презастраховането

	Брой към 31.12.2017 г.	Издадени лицензи	Отнети лицензи	Брой към 31.12.2018 г.
Застрахователи, в т.ч.:	38	-	-	36
Общо застраховане	26	-	-	25*
Животозастраховане	12	-	-	11**
Клон на чуждестранен застраховател	13	-	-	13
Презастрахователи по общо застраховане	1	-	-	1***
Презастрахователи по животозастраховане	1	-	-	1***
Застрахователни брокери	385	13	48	350

Бележки: *С Решение № 210 – ЖЗ от 28.02.2018 г. на КФН е разрешено вливане на „Здравноосигурителен институт“ в „Животозастрахователен институт“ АД. ** С Решение № 1163 – ЖЗ от 13.12.2018 г. на КФН е разрешено вливане на „ОББ-Животозастраховане“ ЕАД в „ДЗИ-Животозастраховане“ ЕАД. *** „Джи Пи Презастраховане“ ЕАД.

През 2018 г. КФН е издала **пет решения във връзка с придобиване на квалифицирано участие в застрахователно дружество по чл. 68 от КЗ**, както следва:

- С Решение № 64 – ЖЗ от 16 януари 2018 г. е одобрено извършването на пряко придобиване на 100% от капитала на „ОББ-Метлайф Животозастрахователно дружество“ АД от страна на „ДЗИ-Животозастраховане“ ЕАД. Одобреното придобиване не води до промяна в

контрола, упражняван върху “ОББ-МетЛайф Животозастрахователно дружество” АД, а има характер на вътрешногрупово реструктуриране в рамките на групата на съществуващ непряк акционер на застрахователя, който ще продължи да упражнява контрол върху него чрез „ДЗИ-Животозастраховане” ЕАД, което ще бъде едноличен собственик на капитала на “ОББ-МетЛайф Животозастрахователно дружество” АД;

- С Решение № 187 – ОЗ от 20 февруари 2018 г. е одобрено увеличаване на прякото квалифицирано участие на ЗК “Лев Инс” АД в “Животозастрахователен институт” АД, което може да се осъществи при вливане на ЗАД “Здравноосигурителен институт” АД в “Животозастрахователен институт” АД. Одобреното увеличаване на квалифицираното участие на съществуващия акционер в застрахователя е в резултат на преобразуване чрез вливане на ЗАД „Здравноосигурителен институт” АД в “Животозастрахователен институт” АД и има характер на вътрешногрупово придобиване, при което не се променя действителният собственик на застрахователя след преобразуването;

- С Решение № 276 – ОЗ от 20 март 2018 г. е одобрено непряко придобиване на квалифицирано участие от „Кей Джей Кей Фънд II” в размер над 10 % от капитала на „ЗД ЕВРОИНС” АД, „ЗД ЕВРОИНС ЖИВОТ” ЕАД и „ЗД ЕИГ Ре” ЕАД. Одобреното придобиване се отнася до увеличаване на прякото акционерно участие на заявителя „КЕЙ ДЖЕЙ КЕЙ ФЪНД II” в капитала на „ЕВРОХОЛД БЪЛГАРИЯ” АД, извършено чрез поредица от сделки през 2017 г., в резултат на което фондът придобива непряко квалифицирано участие на 10 % в капитала на „ЗД ЕВРОИНС” АД, „ЗД ЕВРОИНС ЖИВОТ” ЕАД и „ЗД ЕИГ РЕ” ЕАД;

- С Решение № 1010 – ОЗ от 30.10.2018 г. е одобрено увеличаване на прякото квалифицирано участие на „ВИЕНА ИНШУРЪНС ГРУП АГ ВИНЕР ФЕРЗИХЕРУНГ ГРУПЕ” от 14, 20 % на 100 % от капитала на ЗАД „БУЛСТРАД ВИЕНА ИНШУРЪНС ГРУП” АД, чрез придобиване на 2 700 465 броя акции, представляващи 85,80 % от капитала на застрахователя, в рамките на производството по ликвидация на настоящия акционер „ТИ БИ АЙ БЪЛГАРИЯ” ЕАД (в ликвидация);

- С Решение № 1115 – ЖЗ от 04.12.2018 г. е одобрено извършването на пряко придобиване от „БАНКА ДСК” ЕАД, на квалифицирано участие в размер на 58.45 % от капитала на „ЗАД СОЖЕЛАЙФ БЪЛГАРИЯ” АД и на непряко придобиване от „БАНКА ДСК” ЕАД, ЕИК 121830616 на квалифицирано участие в размер на 41.55 % от капитала на „ЗАД СОЖЕЛАЙФ БЪЛГАРИЯ” АД чрез пряко придобиване на 99.7352 % от акционерния капитал на „СОСИЕТЕ ЖЕНЕРАЛ ЕКСПРЕСБАНК” АД.

През 2018 г. с решение на КФН на основание чл. 30, ал. 1, т. 12 от ЗКФН, са **вписани 13 застрахователни брокера** в регистъра, воден от КФН.

През същия период по инициатива на заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Застрахователен надзор”, на основание чл. 312, ал. 1, т. 4 и т. 8 от КЗ са **заличени 48 застрахователни брокери**, тъй като същите са престанали да отговарят на условията за извършване на дейност като застрахователен брокер или не са изпълнявали задължението си да плащат паричните си задължения във връзка с дейността си като застрахователни брокери.

Към 31.12.2018 г. в регистъра, воден от КФН на основание чл. 30, ал. 1, т. 12 от ЗКФН са вписани **общо 350 застрахователни брокери**.

И през отчетния период продължава тенденцията на намаляване на броя на застрахователните агенти. В края на годината в регистъра на КФН са вписани **общо 8 427 застрахователни агенти**. Налице е висок спад в броя на застрахователните агенти – еднолични търговци (344), следва спадът на застрахователните агенти – юридически лица (2782), и физическите лица – застрахователни агенти намаляват, като в края на годината са 5301.

Таблица 9. Дейност по вписване в регистъра на застрахователните агенти

	Брой към 31.12.2017 г.	Брой към 31.12.2018 г.
Застрахователни агенти*, в т.ч.:	12239	8427
Юридически лица	4494	2782
Еднолични търговци	861	344
Физически лица	6884	5301

Бележки: *Застрахователните агенти не се лицензират, а подлежат единствено на вписване в регистъра за застрахователните агенти.

През 2018 г. във връзка с иницирираните административни процедури по КЗ и подзаконовите нормативни актове по прилагането му са **издадени общо 215 решения** при прилагане на лицензионни, разрешителни, регистрационни и одобрителни режими:

- 5 решения за допълнителен лиценз, издадени от КФН, с които на ЗД „ОЗОК Инс“ АД, ЗД „БУЛ ИНС“ АД, „Групама Застраховане“ ЕАД, „Нова инс“ ЕАД, „Фи хелт застраховане“ АД са издадени лицензи за разширяване обхвата на лиценза за застраховане;
- 2 решения за разрешаване на преобразуване, издадени от КФН, с които е разрешено вливане на „ОББ-Животозастраховане“ ЕАД в „ДЗИ-Животозастраховане“ ЕАД, и вливане на „ЗД Здравноосигурителен институт“ АД в „Животозастрахователен институт“ АД;
- 79 решения за одобрение на членове на управителни и контролни органи, изпълнителни директори, прокуристи на застрахователи и презастрахователи и лица, осъществяващи ключови функции в застраховател или презастраховател;
- 4 решения за отказ за одобрение на лица, заемащи ръководни длъжности в застраховател или лица, осъществяващи ключови функции в застраховател или презастраховател;
- 5 решения за придобиване на квалифицирано участие в застрахователно дружество;
- 47 решения за одобрение на одитори по чл. 101а от КЗ, които да извършат проверка и заверка на ГФО на застрахователните дружества;
- 2 решения за отказ за одобрение на одитори по чл. 101а от КЗ, които да извършат проверка и заверка на ГФО на застрахователни дружества;
- 13 решения за вписване на застрахователни брокери;
- 1 решение за вписване на застрахователен агент на застраховател от друга държава членка;
- 48 решения за заличаване на застрахователни брокери;
- 9 решения за заличаване на застрахователни агенти.

Таблица 10. Административни процедури по отношение на застраховането и презастраховането

	Незавършени към 31.12.2017 г.	Новооткрити през 2018 г.	Приключили през 2018 г.	Незавършени към 31.12.2018 г.
Застрахователни дружества	8	150	144	14
Застрахователни посредници	4	75	70	9
Други производства	0	9	9	0
Общо	12	234	223	23

Бележка: Брой административни процедури по КЗ, приключили с издаване на индивидуален административен акт на компетентния орган.

Допълнително пенсионно осигуряване

През отчетната 2018 г. не са постъпвали искания за издаване на лицензии, както и за преобразуване на пенсионноосигурителни дружества и/или фондове за допълнително пенсионно осигуряване, за доброволно прекратяване на действащи дружества, както и не са констатирани основания за отнемане на издадени пенсионни лицензии от КФН.

Предвид изложеното към края на 2018 г. броят на лицензираните пенсионноосигурителни дружества е 9, а броят на фондовете за допълнително пенсионно осигуряване – 29, в т.ч. 9 универсални, 9 професионални, 9 доброволни и 2 доброволни пенсионни фонда по професионални схеми, като към 31.12.2018 г. единият от тях не осъществява дейност.

Таблица 11. Лицензионна дейност по отношение на допълнителното пенсионно осигуряване

	Брой към 31.12.2017 г.	Издадени лицензи	Отнети лицензи	Брой към 31.12.2018 г.
Пенсионноосигурителни дружества (ПОД)	9	-	-	9
Фондове за допълнително пенсионно осигуряване (ФДПО)	29	-	-	29

Осъществяването на предварителен надзор обхваща осъществяването на отделни действия, в т.ч. одобрението или утвърждаването на различни документи с основно значение за дейността на пенсионноосигурителните дружества и управляваните от тях пенсионни фондове. Някои от производствата, свързани с разрешителните и одобрителните режими от компетентността на административния орган, се инициират по искане на лицата, задължени съгласно нормативната уредба, докато други производства се осъществяват служебно от надзорния орган.

Във връзка с това през отчетната година заместник-председателят на КФН, ръководещ управление „Осигурителен надзор“, постанови **9 решения за одобрение на заявени от съответното дружество изменения в правилата за оценка на активите и пасивите му и на управляваните от него пенсионни фондове.** Одобрените промени в правилата основно са свързани с утвърдения от министъра на финансите Списък на първичните дилъри на държавни ценни книжа за периода 06.02 – 31.12.2018 г. по реда на Наредба № 15 от 04.10.2007 г. за контрол върху сделките с държавни ценни книжа.

През 2018 г. бяха образувани 23 производства по разглеждане на изменения и допълнения в правилници за организацията и дейността на пенсионни фондове, управлявани от пенсионноосигурителни дружества. В следствие на това през отчетната година са постановени **13 решения на компетентния орган за одобрение на заявените промени в правилниците за организацията и дейността на пенсионни фондове, управлявани от пенсионноосигурителни дружества.** Разглеждането на документите по останалите 10 производства продължава и през следващия отчетен период. Промените в правилниците са извършени във връзка с промени в КСО, подзаконовата нормативна уредба и други вътрешни документи на дружествата.

През отчетната година бяха образувани общо 11 производства за предварително съгласуване на избора на одиторите, които да извършат проверка и заверка на годишните финансови отчети за 2018 г. на пенсионноосигурителните дружества и управляваните от тях пенсионни фондове. В резултат компетентният орган постанови 1 разпореждане за прекратяване на административно производство по искане на заявителя, решение, с което отказва да съгласува избора на одитори, и 9 решения за съгласуване избора на предложените одитори.

В началото на 2018 г. приключи производство, образувано в края на 2017 г., относно издаване на разрешение за увеличаване на размера на акционерно участие в капитала на пенсионноосигурително дружество. Също така е разгледано заявление на банка-попечител за изключването ѝ от списъка по чл. 123б, ал. 12 от КСО като Комисията за финансов надзор се произнесе с решение, с което съгласува изключване на банката от този списък.

На основание чл. 121д, ал. 10 от КСО във връзка с § 156, ал. 1 от ПЗР на ЗИД на КСО (ДВ, бр. 92 от 2017 г.) в края на 2018 г. са образувани **тринадесет административни производства за одобряване на членове на управителни и контролни органи на три пенсионноосигурителни дружества. Произнасянето по тези производства е извършено през следващия отчетен период.**

С оглед на нормативно възложените правомощия на заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Осигурителен надзор“, през 2018 г. е издадено решение за одобрение на нови образци на документи.

Таблица 12. Административни процедури по отношение на допълнителното пенсионно осигуряване

Предмет на процедурата	Незавършени към 31.12.2017 г.	Новооткрити през 2018 г.	Приключили през 2018 г.	Незавършени към 31.12.2018 г.
Правилници	-	23	13	10
Акционерно участие	1	-	1	-
Правила за оценка на активите и пасивите на ПОД и на управляваните от него ПФ	-	9	9	-
Съгласуване избор на одитори	-	11	11	-
Одобряване на членове на управителни и контролни органи	-	13	-	13
Служебно образувани производства	-	1	1	-
Общо за ПОД	1	57	35	23

Съгласно правомощията на заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Осигурителен надзор“, през 2018 г. са издадени:

- 8 решения за определяне на минималната доходност при управлението на активите на фондовете за допълнително задължително пенсионно осигуряване и
- 1 решение за утвърждаване на технически лихвен процент и биометрични таблици за смъртност, които да се прилагат при изчисляване на пенсионните резерви към 31.12.2018 г. от пенсионноосигурителните дружества, които управляват универсален пенсионен фонд и/или фонд за допълнително доброволно пенсионно осигуряване.

През 2018 г. е извършен текущ преглед и на други внесени от дружествата и от банките-попечители документи, които макар и да не подлежат на одобряване, се проверяват от гледна точка на тяхната законосъобразност. В случай на констатирани несъответствия в съдържанието им се изисква тяхното отстраняване.

2.2. Нотификации

През 2018 г. са постъпили **133 уведомления от ИП от държави-членки на ЕС**, които възнамеряват да извършват дейност на територията на Република България при условията на **свободно предоставяне на услуги**, включително чрез обвързан агент, установен в друга държава членка (Великобритания – 70, Кипър – 25, Дания – 3, Ирландия – 7, Лихтенщайн – 2, Исландия – 1, Холандия – 4, Франция – 2, Малта – 7, Испания – 2, Словакия – 1, Австрия – 3, Люксембург – 1, Норвегия – 1, Германия – 4). С оглед предстоящото излизане на Великобритания от Европейския съюз се наблюдава намаляване на броя на нотификациите от тази държава членка. От друга страна, **45 ИП са прекратили паспортизацията си** за предоставяне на инвестиционни дейности и услуги на територията на Република България при условията на свободно предоставяне.

През разглежданата година са постъпили **5 уведомления от ИП от държава членка (Кипър)**, относно намерение за извършване на дейност на територията на Република България **чрез установяване на клон или чрез обвързан агент установен на наша територия** и **1 уведомление** за прекратяване на клон от ИП от държава членка (Кипър). До края на 2018 г. производствата по установяване на клон или обвързан агент на наша територия не са приключили, като с оглед възникналите проблеми с кипърски застраховател в несъстоятелност и особения надзор и наложените санкции по отношение на кипърски инвестиционни посредници, КФН подходи с особено внимание към естеството на дейността, която дружествата целят да осъществяват на наша територия и изиска допълнителна информация в тази насока. Последната не е предоставена в цялост до настоящия момент.

С оглед изложеното общият брой ИП от държави членки, които могат да извършват дейност у нас **към края на 2018 г. е 1884.**

През отчетната година са **постъпили 27 уведомления от управляващи дружества** от държави-членки на ЕС във връзка с намерението им да **предлагат дялове на 218 класа ценни книжа от 94 фонда/подфонда на 25 колективни инвестиционни схеми от държави членки** на територията на Република България. За същия период са постъпили **3 уведомления за прекратяване на предлагането на общо 5 класа ценни книжа на 3 подфонда на 2 колективни инвестиционни схеми от държави членки**, с което към края на 2018 г. **общият брой** на предлаганите класове ценни книжа на колективни инвестиционни схеми от държави членки, които извършват дейност у нас, **е 967 класа ценни книжа на 267 фонда/подфонда на 44 колективни инвестиционни схеми от държави членки.**

През 2018 г. са постъпили **3 уведомления от управляващи дружества от държава членка**, които възнамеряват да извършват дейност на територията на Република България при условията на свободно предоставяне на услуги, с което **общият брой управляващи дружества от държави членки**, които възнамеряват да извършват дейност у нас към края на 2018 г., **е 20.**

През 2018 г. е постъпило **1 уведомление от управляващо дружество от държава членка** за извършване на дейност на територията на Република България чрез установяване на клон.

През 2018 г. са постъпили **10 уведомления от ЛУАИФ от държави-членки на ЕС**, които възнамеряват да извършват дейност на територията на Република България и **4 са прекратили паспорта си**, с което **общият брой ЛУАИФ от държави членки**, които възнамеряват да извършват дейност у нас към края на 2018 г., **е 57.**

През 2018 г. са постъпили **17 уведомления във връзка с предлагането на 21 алтернативни инвестиционни фондове (АИФ) от държави-членки на ЕС** на територията на Република България. Същевременно **16 алтернативни инвестиционни фондове са прекратили паспортизацията си**, с което **общият брой АИФ от държави членки**, които се предлагат у нас към края на 2018 г., **е 90.**

През 2018 г. са постъпили **2 уведомления във връзка с предлагането на 2 европейски фонда за рисков капитал (EuVECA) от държава-членка на ЕС** на територията на Република България, с което

общият брой EuVECA фондове от държави членки, които се предлагат у нас към края на 2018 г., е **14**.

В КФН през отчетната година са получени **общо 33 нотификации** по чл. 18 от Директивата за проспектите, **от които 13 броя** нотификации за **нови проспекти** и **20 броя нотификации за допълнения** към базови проспекти.

През 2018 г. в Комисията са получени уведомления за **51 застрахователи от държави-членки на ЕС** относно намерението им да извършват дейност на територията на Република България при условията на свободата на предоставяне на услуги.

През отчетния период в КФН са постъпили уведомления за **15 застрахователи от държави-членки на ЕС**, които са преустановили извършването на дейност в България.

Към края на отчетния период **общо 631 застрахователи от държави-членки на ЕС** са заявили намерение да извършват дейност на територията на Република България.

През отчетния период в Комисията са получени уведомления за **185 застрахователни посредници от държави-членки на ЕС** относно намерението им за извършване на дейност по застрахователно посредничество на територията на Република България при условията на правото на установяване и при условията на свободата на предоставяне на услуги.

През отчетния период в КФН са постъпили уведомления за **28 застрахователни посредници от държави-членки на ЕС**, които са преустановили извършването на дейност в България.

Към края на отчетния период **общо 2480 застрахователни посредници от държави-членки на ЕС** са заявили намерение да извършват дейност в България

Таблица 13. Нотификации за чуждестранни дружества, възнамеряващи да извършват дейност на територията на Република България

	Брой към 31.12.2017 г.	Новопостъпили и приключили през 2018 г.	Прекратени през 2018 г.	Брой към 31.12.2018 г.
Инвестиционни посредници	1797	133	46	1884
Управляващи дружества	17	3	0	20
Колективни инвестиционни схеми (класове)	754	218	5	967
Лица, управляващи алтернативни инвестиционни схеми	51	10	4	57
Алтернативни инвестиционни фондове	85	21	16	90
Европейски фондове за рисков капитал (EuVECA)	12	2	0	14
Проспекти	125	33	0	158
Застрахователни дружества	595	51	15	631
Застрахователни посредници	2323	185	28	2480
Институции за осигуряване по професионални схеми	-	-	-	-

През 2018 г. са постъпили **52** уведомления от **6** ИП относно намерението на дружествата да извършват дейност при условията на свободно предоставяне на услуги, без да откриват клон, на територията на други държави членки (Австрия, Хърватия – 2 бр., Кипър, Чехия – 2 бр., Дания, Естония – 3 бр., Финландия, Франция – 3 бр., Германия – 2 бр., Гърция – 2 бр., Унгария, Исландия, Ирландия, Италия – 3 бр., Латвия – 3 бр., Лихтенщайн, Литва – 3 бр., Люксембург, Малта, Нидерландия, Норвегия, Полша – 3 бр., Португалия – 2 бр., Румъния – 3 бр., Словакия – 2 бр., Словения, Испания – 3 бр., Швеция и Великобритания – 2 бр.). Допълнително нотификационните производства на 1 ИП извън горепосочените са прекратени поради отнемане на лиценза му, а в края на 2018 г. са подадени още 3 нови нотификации от 1 ИП, които не са приключили към края на годината. През 2018 г. след отнемане на лиценза на 1 ИП 6 държави членки са уведомени за прекратяване на нотификацията на това ИП за съответната държава.

През 2018 г. не са постъпвали уведомления от български инвестиционни посредници за създаване на клон на територията на друга държава членка и е закрит един клон на български ИП в Румъния.

През 2018 г. са разгледани нотификации на 2 управляващи дружества относно намерението им да осъществяват дейност на територията на друга държава членка – Малта, Великобритания и Румъния.

През отчетната година са завършени производства по постъпили нотификации от УД „Експат Асет Мениджмънт“ ЕАД, свързани с намерението на дружеството за публично предлагане на дялове на 10 договорни фонда – борсово търгувани фондове, на територията на Германия.

През отчетния период в Комисията за финансов надзор няма регистрирани заявления за нотификация на проспекти за ценни книжа, издадени в Република България, за допускането им до търговия на чуждестранни пазари.

През 2018 г. **1** **застрахователно дружество със седалище в Република България** е уведомило Комисията за намерението си да извършва дейност на територията на друга държава-членка на ЕС - на свое заседание КФН е взела решение по Протокол № 104 от 11.12.2018 г. да изпрати уведомление до компетентния орган на Румъния относно намерението на „Животозастрахователен институт“ АД да осъществява застрахователна дейност при условията на свободата на предоставяне на услуги на територията на посочената държава.

През 2018 г. **2** **застрахователни дружества със седалище в Република България** са уведомили Комисията за намерението си да разширят дейността си на териториите на други държави членки:

- На свое заседание КФН е взела решение по Протокол № 86 от 18.10.2018 г. да изпрати уведомление до компетентния орган на Великобритания относно намерението на ЗД „Евроинс“ АД да разшири дейността си на територията ѝ.

- На свое заседание КФН е взела решение по Протокол № 53 от 26.06.2018 г. да изпрати уведомление до компетентния орган на Дания относно намерението на „ЗАД ДаллБогг: Живот и Здраве“ АД да разшири дейността си на територията на посочената държава.

През 2018 г. **2** **застрахователни посредници със седалище в Република България** са уведомили Комисията за намерението си да извършват дейност на територията на други държави-членки на ЕС.

През отчетния период в КФН са постъпили уведомления за **6** **застрахователни посредници със седалище в Република България**, които са преустановили извършването на дейност на територията на други държави-членки на ЕС.

Таблица 14. Нотификации на български дружества, възнамеряващи да извършват дейност на територията на други държави членки

	Брой към 31.12.2017 г.	Новопостъпили през 2018 г.	Прекратени през 2018 г.	Брой към 31.12.2018 г.
Инвестиционни посредници	182	52	7	210
Управляващи дружества	2	2	1	3
Колективни инвестиционни схеми	2	10	0	12
Проспекти	4	0	0	4
Застрахователни дружества	15	1	0	16
Застрахователни брокери	45	2	6	41
Институции за осигуряване по професионални схеми	-	-	-	-

През 2018 г. няма постъпили уведомления от институции за осигуряване по професионални схеми от държави-членки на Европейския съюз (ЕС), които да възнамеряват да извършват дейност на територията на Република България, както и уведомления на местни пенсионноосигурителни дружества, които да възнамеряват да извършват дейност на територията на ЕС.

2.3. Сертифициране

През 2018 г. е проведена една сесия изпити за придобиване на право за извършване на дейност като брокер на ценни книжа и като инвестиционен консултант - на 10.11.2018 г. за брокери на ценни книжа и на 11.11.2018 г. за инвестиционни консултанти. До изпит са допуснати общо 110 лица, от които за придобиване на право за извършване на дейност като брокер на ценни книжа са допуснати 74 кандидати, а за инвестиционен консултант - 36 кандидата. **Изпитите са издържани общо от 50 лица (45 за брокер, при явили се в действителност на изпита 63 кандидати и 5 за инвестиционен консултант, при явили се в действителност на изпита 23 кандидати).** На издържалите изпита 50 лица са издадени сертификати.

Допълнително, през 2018 г., са издадени и 9 сертификата в резултат на призната правоспособност за извършване на дейност като инвестиционен консултант и е постановен 1 отказ за признаване на придобита квалификация за извършване на дейност като инвестиционен консултант.

През 2018 г. няма производства за отнемане на правото на лица за извършване на дейност като брокер на ценни книжа или инвестиционен консултант нито след доброволен отказ от тяхна страна, нито по инициатива на надзорния орган.

През отчетния период в управление „Застрахователен надзор“ не са постъпвали заявления за признаване на правоспособност на отговорен актьор и заявления за признаване на професионална квалификация на застрахователен брокер, придобита в държава-членка на ЕС.

През отчетната година в управление „Осигурителен надзор“ не са постъпвали заявления за признаване на правоспособност на отговорен актьор.

Таблица 15. Динамика на сертифицираните лица

	2014	2015	2016	2017	2018
Инвестиционни консултанти	6	19 (11)	14 (5)	31 (21)	14 (9)
Брокери на ЦК	0	(7)	(6)	(14)	(45)
Застрахователни брокери	14 (6)	8 (13)	-	1	-
Актьори	11 (5)	1	1	2	-

Бележка: В таблицата е показан общият брой на лицата, придобили право през съответната година да извършват определената според закона дейност, като в скоби са отбелязани лицата, получили въпросната правоспособност след издържан изпит при КФН. В промяната на броя на лицата, които притежават съответната квалификация, се включват както издадените, така и отнетите през отчетния период разрешения за извършване на дейност.

3. Надзорна дейност

3.1. Дистанционен контрол

Инвестиционни посредници, Централен депозитар и регулирани пазари

Дистанционният надзор е самостоятелна част от надзорната дейност, при която се извършва анализ на постъпващата в КФН информация. Чрез него се осъществява постоянно наблюдение и периодична оценка на състоянието на поднадзорните лица и резултатите от тяхната дейност. Целта е регулярен мониторинг за спазване на нормативната уредба от страна на инвестиционните посредници (ИП) и по-специално оценяване на финансовото състояние на всеки инвестиционен посредник, както и законосъобразността на извършваната от тях дейност. Получаваната информация позволява на надзорния орган да реагира своевременно на възникващи проблеми и на несъответствия с нормативните изисквания, с оглед постигане на законово определените цели на регулатора - защита интересите на инвеститорите и потребителите на предлаганите услуги и осигуряване на прозрачност и информираност за участниците на пазара. През отчетния период са извършени 9 217 проверки, в това число 157 проверки относно финансовото състояние на инвестиционните посредници съгласно одобрени на основание чл. 70, ал. 2 от Наредба № 50 от 19.06.2015 г. за капиталовата адекватност, ликвидността на инвестиционните посредници и осъществяването на надзор за спазването им (Наредба № 50) и съгласно Заповед № 218/10.07.2015 г. на заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност“ форми, 727 проверки на притежаваните клиентски активи, разпределени на подлежащи и неподлежащи на компенсиране от Фонда за компенсиране на инвеститорите, 7 125 проверки на сключваните сделки с финансови инструменти, допуснати до търговия на регулиран пазар, 672 проверки за капиталовата адекватност и ликвидността на инвестиционните посредници съгласно изискванията на Регламент (ЕС) № 575/2013 Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 г. относно пруденциалните изисквания за кредитните институции и инвестиционните посредници и за изменение на Регламент (ЕС) № 648/2012. Същевременно в хода на дистанционния надзор са постъпили и проверени 61 броя доклади за резултатите от извършения мониторинг на рисковете съгласно изискванията на чл. 80а от Наредба № 38 за изискванията към дейността на инвестиционните посредници.

За отчетния период също така са прегледани и анализирани 606 броя уведомления, постъпили съгласно чл. 19 от Регламент (ЕС) № 596/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 16 април 2014 г. относно пазарната злоупотреба.

През отчетния период са извършени 478 проверки по постъпили жалби, сигнали и запитвания от физически, юридически лица и държавни органи. В преобладаваща си част, цитираните жалби са

подадени от чуждестранни лица и са насочени срещу дружества и/или интернет страници/платформи за търговия с финансови инструменти, които не разполагат издаден от КФН лиценз за извършване на дейност по инвестиционно посредничество, което, е предмет на разследване от страна на правоохранителните институции, поради което са изготвяни сигнали до същите.

През разглеждания период са изготвени разпореждания за вписване на 1 359 обстоятелства по отношение дейността на инвестиционните посредници, на инвестиционните консултанти и брокери и „БФБ“ АД.

През отчетния период е изпратено циркулярно писмо до всички инвестиционни посредници, за идентифициране на значими инвестиционни посредници, съгласно изискването на чл. 13 от Наредба № 50 за изискванията за капиталовата адекватност и ликвидността на инвестиционните посредници, както и за идентифициране на инвестиционните посредници, подлежащи на консолидиран надзор, съгласно Част трета, Дял първи „Надзор на консолидирана основа“ от Закона за пазарите на финансови инструменти.

Във връзка с новата правна рамка и за нейното изясняване е изпратено циркулярно писмо до всички инвестиционни посредници по отношение изискванията на Делегиран регламент (ЕС) 2017/575 на ЕК по отношение на регулаторните технически стандарти за данните, публикувани от местата за изпълнение относно качеството на изпълнение на сделките (Делегиран Регламент (ЕС) № 2017/575).

Във връзка с изграждането на системата за подаване на доклади за сделки в изпълнение на чл. 26 от Регламент (ЕС) № 600/2014, са изпратени циркулярни писма до инвестиционните посредници във връзка с регистрацията в системата, подаване на отчети от тях или от одобрени механизми за докладване на отчети.

През отчетния период са изпратени циркулярни писма до всички инвестиционни посредници с искане на информация относно търговията, която осъществяват с договори за разлики и бинарни опции. Получените данни са обобщени и изпратени на Европейския орган за ценни книжа и пазари във връзка с удължаване на срока на предприетите от европейския надзорен орган мерки за намеса на пазарите на посочените финансови инструменти.

Във връзка с предстоящото напускане на Европейския съюз от Великобритания (Brexit) са изпратени писма на установените в Република България клонове на инвестиционни посредници от Великобритания с искане на определена информация, касаеща дейността им. Отделно от това е изпратено и циркулярно писмо до всички инвестиционни посредници от Великобритания, за които в КФН са постъпили нотификации, че ще предоставят инвестиционни услуги в България при условията на свободата на предоставяне на услуги.

Колективни инвестиционни схеми и управляващи дружества

Обект на осъществявания от КФН дистанционен надзор по отношение на колективните инвестиционни схеми (КИС) и управляващите дружества (УД) са регулярно представяните в КФН годишни финансови отчети на КИС и УД, шестмесечни финансови отчети и месечни баланси на КИС, и тримесечни отчети под формата на справки за УД. През отчетния период е осъществена **документална проверка на 157** годишни, **130** шестмесечни и **124** тримесечни финансови отчети, както и на **1 581** месечни баланси на управляваните от управляващите дружества КИС. През годината са извършени **559 документални проверки** на постъпилите в КФН, включително през единната система e-Register, проспекти на КИС и документи с ключова информация за инвеститорите в изпълнение на задължението за представянето им на регулатора и съответно за тяхното публикуване. Предвид обстоятелството, че в част от представените актуализирани проспекти и

документи с ключова информация за инвеститорите са констатирани непълноти и несъответствия с приложимите разпоредби, са изготвени **16 предложения за заседания на КФН**, съответно в изпълнение на взетите решения от поднадзорните лица е изискано да бъдат представени коригирани проспекти и документи с ключова информация за инвеститорите.

В съответствие с нормативните изисквания УД регулярно представят информация за емисионната стойност и цената на обратно изкупуване на дяловете на управляваните от тях КИС при всяко тяхно определяне (не по-рядко от два пъти седмично). С приемането на новия Закон за пазарите на финансови инструменти (в сила от 16.02.2018 г.) са внесени изменения в Закона за дейността на колективните инвестиционни схеми и на други предприятия за колективно инвестиране (ЗДКИСДПКИ). С едно от тези изменения отпадна задължението на УД за уведомяване на КФН за определените емисионна стойност и цена на обратно изкупуване на дяловете на КИС при всяко тяхно определяне, като остана единствено задължението за представяне два пъти месечно (на равни интервали от време) на обобщена информация за определените емисионни стойности и цени на обратно изкупуване на дяловете на КИС. С оглед спазване на тези задължения, през годината са извършени **проверки и одобрения на 3 734 форми за обявяване на емисионна стойност и цена на обратно изкупуване на дяловете на договорните фондове**, постъпили през единната система e-Register. Отделно от това, в КФН са постъпили и съответно са **проверени 3 156 справки с обобщена информация** за определените емисионни стойности и цени на обратно изкупуване на дяловете на КИС.

По отношение на **регулярно разкриваната (два пъти годишно) от УД информация**, през годината са извършени **62 проверки** на представените в КФН списъци на лицата, притежаващи пряко или непряко квалифицирано участие (10 на сто или над 10 на сто от правата на глас в общото събрание на акционерите на УД), както и данни за притежаваните от тях гласове в общото събрание на акционерите на дружеството.

Във връзка с осъществявания надзор относно **спазването от УД на инвестиционните ограничения по отношение на управляваните от тях ДФ**, през отчетния период са извършени **108 проверки** въз основа на постъпили в Комисията уведомления за нарушения на инвестиционни ограничения по причини извън контрола на УД и КИС.

В резултат на документните проверки в хода на осъществявания дистанционен надзор, с **89 разпореждания** на заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност”, са извършени общо **1 135 вписвания на обстоятелства** във водените от КФН публични регистри на УД и КИС.

Във връзка с осъществявания дистанционен надзор върху дейността на УД и организираните и управлявани от тях КИС, през отчетния период са **открити общо 21 производства по издаване на индивидуален административен акт за прилагане на принудителна административна мярка** във връзка с констатирани несъответствия в съдържанието на представяните в КФН документи с ключова информация за инвеститорите на КИС, за неизпълнение на задължения за публикуване на интернет страниците на УД на шестмесечни и годишни финансови отчети за 2017 г. на управляваните от тях КИС, за непредставяне в КФН на дължими справки по чл. 77н от ЗППЦК, както и във връзка с др. констатирани несъответствия в дейността на поднадзорните лица с нормативни изисквания. Предвид изпълнението на посочените в диспозитивите задължения преди издаване на административния акт, откритите производства са прекратени.

В хода на извършвания дистанционен надзор са разгледани **26 запитвания и искания за становища** от юридически лица, в т.ч. държавни органи, поднадзорни лица, включително чуждестранни, както и от физически лица, във връзка с тълкуването и прилагането на относими нормативни разпоредби по отношение на инвестиционни ограничения, извършване на последваща оценка на финансови инструменти, дължими такси към КФН, изразяване на становища по

предоставени за съгласуване проекти на нормативни актове и др., на които е отговорено в рамките на отчетния период. По някои от постъпилите запитвания и искания са изготвени и изпратени циркулярни писма с оглед както постигане на максимална информираност на поднадзорните лица, така и налагането на единна практика и подход при осъществяването на надзора.

В рамките на осъществявания дистанционен надзор по отношение на чуждестранни КИС с произход от друга държава-членка на ЕС, чиито дялове се предлагат на територията на Република България при условията на свободно предоставяне на услуги, през отчетния период са изготвени **265 заявки** за обновяване интернет страницата на КФН, въз основа на които е дадена публичност на общо **2 017 документа**, представляващи основно проспекти, документи с ключова информация за инвеститорите и финансови отчети.

През отчетния период са изпратени **19 бр. циркулярни писма** до УД, с които от дружествата е изискано предоставянето на информация и данни относно определени аспекти от осъществяваната от тях дейност, във връзка с осъществяване надзорните функции на КФН, или с които е обърнато внимание върху необходимостта от спазване изискванията на приложимото национално и европейско законодателство, както и съобразяване на дейността им с Насоки на Европейските органи, които КФН е приела да прилага в дейността си.

По отношение на месечните баланси на КИС и във връзка с установена необходимост от ясно разграничение на инвестициите им в ликвидни и неликвидни активи, съобразно допустимия размер, е извършена промяна в образците на справки за финансова отчетност на КИС. След утвърждаване на новата форма информацията за инвестициите на КИС се представя диференцирано, което ще допринесе за проследяване и ранно идентифициране на рискове, свързани с инвестиционната политика на КИС, наличието на инвестиции в неликвидни активи, и съответно спазване на изискванията за диверсифициране на риска.

Други предприятия за колективно инвестиране

Обект на осъществявания от КФН дистанционен надзор са и другите предприятия за колективно инвестиране, каквито са националните инвестиционни фондове (НИФ), представляващи вид алтернативни инвестиционни фондове (АИФ), както и лицата, управляващи алтернативни инвестиционни фондове (ЛУАИФ), по отношение на осъществяваната от тях дейност. В тази връзка през отчетния период е извършена **документална проверка** на регулярно представяните в КФН **3** годишни, **3** шестмесечни и **9** тримесечни финансови отчети на НИФ, както и **6 проверки** на разкриваната на шестмесечие информация от ЛУАИФ. Представената от ЛУАИФ на КФН информация е докладвана на ESMA чрез създадената за целта платформа.

Във връзка със свикването и провеждането на **общо събрание на акционерите на трите НИФ от затворен тип** през 2018 г. са **извършени 4 документални проверки** за спазване на задължението за предоставяне в КФН и за обявяване в Търговския регистър на поканите и приложенията към тях материали, както и на протоколите от проведените общи събрания с взетите на тях решения.

Относно **разкриването на дялово участие в капитала на трите НИФ от затворен тип** през отчетната година са извършени **12 проверки** на представени от задължените лица уведомления по чл. 145 от ЗППЦК.

В резултат на документни проверки в хода на осъществявания дистанционен надзор, с разпореждане на заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност“, са извършени **27 вписвания на обстоятелства** във водените от КФН публични регистри на НИФ и ЛУАИФ.

Във връзка с осъществявания дистанционен надзор върху дейността на УД и управляваните от тях КИС, както и по отношение дейността на НИФ и ЛУАИФ, през отчетната година са съставени

общо **82 акта за установяване на административни нарушения** в дейността на УД и управляваните от тях КИС, както и на другите предприятия за колективно инвестиране.

Публични дружества, дружества със специална инвестиционна цел и други емитенти на ценни книжа

Дистанционният надзор по отношение на публичните дружества, дружествата със специална инвестиционна цел (АДСИЦ) и други емитенти на ценни книжа обхваща проверка на предоставените в Комисията и на обществеността годишни и тримесечни уведомления за финансовото състояние и финансови отчети за дейността, както и на консолидирани такива, подадени от емитенти, които са длъжни да изготвят консолидирани финансови отчети. Дистанционният надзор обхваща и преглед на изпълнението на задължението на емитентите на облигации да представят в Комисията за финансов надзор и на обществеността, отчет за изпълнение на задълженията си, съгласно условията на облигационната емисия, и на доверениците на облигационерите – да представят в КФН и на регулирания пазар, където се търгуват облигациите, доклад за съответния отчетен период.

С оглед гарантиране спазването на изискванията на Закона за публичното предлагане на ценни книжа (ЗППЦК) по отношение на дължимата информация на регулирания пазар, на който са допуснати за търговия финансовите инструменти на емитентите, през отчетната 2018 г. продължава ефективното взаимодействие по обмен на информация между Комисията за финансов надзор и „БФБ“ АД относно дружествата, които не са изпълнили законовите си задължения или са ги изпълнили със закъснение.

През отчетния период е осъществена **документна проверка на 5 098 годишни и тримесечни** (индивидуални и консолидирани) финансови отчети, както и отчети за изпълнение на задълженията на емитентите на облигации и представените доклади на доверениците на облигационерите.

Във връзка със свикването и провеждането на **общо събрание на акционерите/облигационерите през 2018 г. са извършени 1 051 документални проверки** на съдържанието и момента на предоставените в КФН (обявяване в Търговския регистър) покани и приложенията към тях материали и взетите от общото събрание решения, обективирани в представените в Комисията протоколи.

В резултат на документни проверки, с разпореждане на заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност“, са извършени **815 вписвания на обстоятелства** във водения от КФН публичен регистър **по отношение на публичните дружества, АДСИЦ и другите емитенти на ценни книжа.**

Относно **разкриването на значително дялово участие в капитала на публично дружество, или промяната в такова обстоятелство, през 2018 г. са извършени 52 проверки** на регулярно постъпващата от „Централен депозитар“ АД информация и представените в Комисията уведомления. Въз основа на получената информация са направени извънредни 32 проверки във връзка с промени на дялово участие в капитала на ПД, като са установени 11 нарушения, за които са съставени АУАН.

Част от регулираната информация, която задължените лица разкриват пред Комисията и пред обществеността, е вътрешната информация, съгласно Регламент (ЕС) № 596/2014 на ЕП и на Съвета от 16 април 2014 г. относно пазарната злоупотреба, който се прилага, считано от 3 юли 2016 г. При прегледа по същество на разкритата информация се преценява необходимостта от проверка за спазването на другите специални изисквания на закона, като например: спазване на режима за осъществени сделки на голяма стойност, манипулация на пазара и злоупотреба с вътрешна информация и др. При формалната проверка на тази информация, част от която се разкрива и във финансовите отчети на публичните дружества и другите емитенти на ценни книжа, в хода на

дистанционния надзор се установява нормативното съответствие на оповестяването ѝ, в това число дали същата е разкрита по надлежния ред. С електронни форми за разкриване на вътрешна информация през 2018 г. **от поднадзорните лица са направени 1 485 оповестявания, които са анализирани в хода на дистанционния надзор.**

През отчетния период са извършени **41 проверки** за спазване на императивните разпоредби на ЗППЦК и актовете по прилагането му, **свързани с текущия надзор, осъществяван от КФН.** Проверките са отнасят основно до преглед на данните в представената регулирана информация, насрещни проверки във връзка с установяване на извършени административни нарушения, както и законосъобразно свикване и провеждане на общи събрания на акционерите. И през 2018 г. е извършена проверка на всички АДСИЦ относно спазване на условията, при които им е издаден лиценз, предвид обстоятелството, че наличието на несъответствие е основание за отнемане на издадения лиценз.

В резултат на извършените дистанционни проверки на представените в КФН и оповестени чрез медии годишни и тримесечни финансови отчети и уведомления за финансовото състояние (индивидуални и консолидирани) от публичните дружества, емитентите на облигации и АДСИЦ, отчети за изпълнение на задълженията на емитентите, свързани с емисии облигации и представените доклади на доверениците на облигационерите, както и на процедурите по свикване и провеждане на ОСА, **през отчетния период са открити 177 производства за прилагане на принудителни административни мерки.** Предвид неизпълнение на законово установени задължения, които не са изпълнени и след откриване на производства за прилагане на принудителни административни мерки, **са издадени 75 решения,** с които поднадзорните лица са задължени да приведат дейността си в съответствие с изискванията на закона, при което с индивидуални административни актове са постановени съответни предписания на нарушителите. В резултат на изпълнение на законовите задължения, след откриване на административните производства, 94 от тях са **прекратени.**

На основание чл. 119 от ЗППЦК и чл. 212, ал. 1, т. 10 от ЗППЦК са извършени проверки на наличната в КФН информация и са предприети надзорни действия, в резултат на които **са отписани служебно общо 44 дружества от регистъра по чл. 30, ал. 1, т. 3 от ЗКФН.**

Във връзка с установяване на задълженията за такси за осъществяване на общ финансов надзор през 2018 г. са открити 83 административни производства по издаване на индивидуални административни актове за установяване на публични държавни вземания, от които в хода на производствата са прекратени 29. През 2018 г. са издадени 52 акта за установяване на публични държавни вземания (АУПДВ). От октомври 2018 г. АУПДВ се изпращат по електронен път на НАП чрез единна платформа за обмен на информация във връзка със събиране на публичните вземания, като през нея са изпратени общо 15 броя АУПДВ на задълженията за такси и лихви за общ финансов надзор.

Чрез самостоятелния модул „Е-РЕГИСТЪР 1Д“ в единната електронна система за получаване на информация от КФН, изградена и поддържана от Комисията, обслужваща процесите по приемането и публикуването на информация от страна на дружествата по §1Д от ДР на ЗППЦК, която стандартизира и улеснява процеса по предоставяне на дължимата информация от задължените лица, нейното публично оповестяване и ползването ѝ от външни потребители – трети лица, през 2018 г. са постъпили и обработени общо **2948 заявки за регистрация/дерегистрация, заглавни форми и отчети.**

През отчетната 2018 г. в Комисията по линия на дейността на публичните дружества, емитентите на облигации и ДСИЦ, са постъпили множество жалби, сигнали и запитвания от физически, юридически лица и държавни органи. След преглед на изложената в тях фактическа обстановка са извършени съответни проверки, като при необходимост са събрани документи и

информация от релевантните по случаите институции и поднадзорни лица или от трети лица. Извършена е преценка за нормативно съответствие с относимото действащо законодателство и са **изготвени общо 118 отговори до лицата или становища по чл. 28 от правилника на КФН по конкретните случаи.**

Застраховане и презастраховане

Надзорната дейност, която управление „Застрахователен надзор“ осъществява върху дейността на поднадзорните лица, се изразява в контрол върху дейността им за спазване изискванията на Кодекса на застраховането, актовете по неговото прилагане, както и актовете на Европейската комисия по прилагане на Директива 2009/138/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 25 ноември 2009 г. относно започването и упражняването на застрахователна и презастрахователна дейност (Платежоспособност II).

Дистанционният надзор през 2018 г. се базира на годишни и периодични справки, отчети на застрахователите и презастрахователите, застрахователните групи, Гаранционния фонд, и застрахователните брокери, както и на изискваната допълнителна информация за определени сфери от тяхната дейност. През годината са извършени **679 дистанционни проверки по документи на застрахователи, презастрахователи, застрахователни групи и Гаранционен фонд и 789 дистанционни проверки по документи на застрахователни брокери.** Прегледаната информация включва годишни и периодични отчети и справки от застрахователите, застрахователните групи и застрахователните брокери със седалище в Република България, представени в КФН в съответствие със задълженията за отчетност пред надзорния орган съгласно изискванията на чл. 126 от Кодекса за застраховането (КЗ) и чл. 311, ал. 3 от КЗ.

През 2018 г., по отношение на застрахователите и презастрахователите, прилагащи режима Платежоспособност II, в хода на текущия дистанционен надзор **беше проверявано изпълнението на законовите разпоредби на КЗ относно минималното капиталово изискване и капиталовото изискване за платежоспособност.** Също така беше извършен преглед и проверка на представените отчети за платежоспособност и финансово състояние, редовните надзорни отчети и на докладите относно резултатите от оценка на съвкупните нужди по отношение на платежоспособността, представени от застрахователите и презастрахователите. В резултат на извършените проверки по документи на един застраховател е направена преоценка и преизчисляване на финансовите показатели и са установени отклонения от нормативните изисквания за покритие на капиталовото изискване за платежоспособност с допустими собствени средства. Във връзка с това, спрямо застрахователя е приложена принудителна административна мярка по чл. 587, ал. 3, т. 11 във връзка с чл. 215, ал. 3 във връзка с ал. 1 от КЗ. В резултат от приложената надзорна мярка е представен план за възстановяване на допустимите собствени средства и ограничаване на рисковия профил за гарантиране на спазването на капиталовото изискване за платежоспособност, който е одобрен. Освен това, през 2018 г. един застраховател информира КФН за установен недостиг на собствени средства за покриване на капиталовото изискване за платежоспособност. В тази връзка, в съответствие с изискванията на чл. 215, ал. 1 от КЗ застрахователят представи в КФН План за възстановяване на собствените средства, който е одобрен и изпълнен.

По отношение на застрахователите без право на достъп до единния пазар през 2018 г. е извършен **преглед на активите за покритие на техническите резерви на застрахователите** и съответствието им на законовите изисквания по отношение на видовете активи и тяхната структура, **както и проверка дали активите за покритие на техническите резерви са в размер, съответстващ на размера на образуваните към последното тримесечие технически резерви.**

Извършена е проверка относно достатъчността на размера на собствените средства на дружествата без достъп до единния пазар за покритие на границата на платежоспособност/гаранционния капитал и спазване на изискванията за платежоспособност към края на всяко тримесечие.

През 2018 г. беше извършен преглед и на докладите относно резултатите от оценка на съвкупните нужди по отношение на платежоспособността, представени от застрахователите и презастрахователите.

В допълнение, през 2018 г. бяха извършени дистанционни проверки на:

- наличностите по депозитни и разплащателни сметки на част от застрахователите;
- наличието на тежести върху притежаваните от застрахователите банкови сметки през същия период, включително запори (наложени, действащи и вдигнати);
- отделни категории активи от баланса по Платежоспособност 2;
- спазването на принципа на разумния инвеститор съгласно чл. 124 от КЗ;
- относно политики за предоставяне на заеми.

Във връзка с извършените дистанционни проверки за наличности по сметки и наличие на тежести върху тях и поради установени голям размер наложени запори, както и с цел да се осигури изпълнението на задълженията на застраховател за изплащане на обезщетения, е приложена принудителна мярка. Със същата е разпоредено дружеството да изпълнява всички свои задължения, произтичащи от влезли в сила съдебни решения, както и да представя в КФН за период от шест месеца ежеседмични справки за всичките задължения по влезли в сила съдебни решения, в това число и тези задължения, по които има образувани изпълнителни дела.

Дистанционният надзор на застрахователите включва и проверка на достатъчността на заделените технически резерви. **Във връзка с определяне размера на резерва за възникнали, но непредявени претенции по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите**, в края на всяко тримесечие е обобщена и публикувана на интернет страницата на КФН информация за размера и броя на изплатените и предявени претенции по застраховката, стойността на факторите на развитие.

Към края на всяко тримесечие на 2018 г. е извършена проверка за спазване на законовите изисквания по отношение на прилагания метод за определяне размера на резерва за възникнали, но непредявени претенции по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите. Регулярно е извършван преглед на подадените в Комисията за финансов надзор от застрахователите справки с периодичната отчетност и на данните за изплатените претенции по застраховка по т. 10.1 от раздел II, буква „А“ на Приложение № 1 от КЗ в електронната информационна система за оценка, управление и контрол на риска, поддържана от Гаранционния фонд.

През 2018 г. беше извършен **анализ на пазара по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите, който представлява технически анализ на развитието на пазара на задължителната застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите** в Република България и цели идентифициране на основните пазарни предизвикателства, свързани с тази застраховка.

За целите на анализа на достатъчността на резервите от КФН са извършени изчисления, с които да бъдат направени сравнения на съпоставима база на резервите въз основа на официалните данни от справките и отчетите на застрахователите по Наредба № 53.

Също така през 2018 г. от КФН беше извършен **анализ на достатъчността на премиите по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите**. Анализът изследва достатъчността на премиите за всяка година на събитие - brutните записани премии, brutните спечелени премии, рисковата премия (очаквана крайна загуба за всяка година на събитие съответно) и реално извършените аквизиционни и административни разходи. Достатъчността на премиите е разгледана

както общо – за всички застраховани МПС по години, така и за всяка от четирите рискови групи поотделно, така както са определени в чл. 92, ал. 2 от Наредба № 53.

Резултатите от извършения анализ на пазара на задължителна застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите в Република България са публикувани на страницата на КФН.

През 2018 г. от страна на КФН беше направен **анализ на ефектите от Тълкувателно решение № 1 от 2016, гр. София, 21 юни 2018 г. на Върховният касационен съд на Република България върху крайната загуба на застрахователите по отношение на неимуществените претенции по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите.**

Допълнително, през 2018 г. бяха извършени задълбочени проверки на някои застрахователи относно размерите на заделените и отчетени в КФН резерв за възникнали, но неизплатени претенции по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите. Също така е извършена съпоставка на данните, предоставени от застрахователите с данните за претенциите на ГФ, както и с информацията по отношение на претенциите по „Зелена карта“.

Действия, предприети от страна на КФН във връзка с дейността на застрахователите, свързана със системата „Зелена карта“

На 03.11.2017 г. Националното бюро на българските автомобилни застрахователи (НББАЗ) информира КФН, че **Управителният съвет на бюрото е взел решение за започване на процедура по мониторинг спрямо един застраховател – член на бюрото, предвид нарасналия брой искания за гаранции по смисъла на чл. 6 от Вътрешните правила на Съвета на бюрата, оправени към бюрото и свързани с претенции по полици по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите, сключени от застрахователя.**

След извършване на необходимите проверки и по повод констатираното неспазване от страна на застрахователя на установения във Вътрешните правила двумесечен срок за възстановяване на суми, дължими на чуждестранен кореспондент или национално бюро, на 22.03.2018 г. **спрямо дружеството беше приложена ПАМ.** С мярката беше разпоредено на застрахователя да изплаща всички свои задължения към участниците в системата „Зелена карта“ в изискуемите срокове. Освен това, с мярката беше въведен и допълнителен 6-месечен мониторинг от страна на КФН с цел проследяване на изпълнението на задълженията на застрахователя по Вътрешните правила на Съвета на бюрата, причините, на които се дължи неспазването на предвидения двумесечен срок за възстановяване на суми и отговорните за това лица.

Предвид факта, че до средата на 2018 г. броят на отправените към бюрото искания за гаранции, които искания са на основание сключени от застрахователя полици по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите продължи да нараства, **КФН предприе допълнителни надзорни мерки, като с решение от 30.07.2018 г. приложи нова принудителна административна мярка спрямо дружеството, с която Комисията назначи финансова и актюерска проверка, както и проверка на създадената вътрешна организация в застрахователя, която да се извърши от независими одиторски предприятия.** Съгласно мярката, на одиторите беше възложено да установят точния размер на задълженията на застрахователя към 30.06.2018 г. по всяка претенция спрямо застрахователя, възникнала в резултат на събития, настъпили извън територията на Република България, както и достатъчността на заделените от застрахователя технически резерви по тези претенции.

Изготвеният от одиторите доклад постъпи в КФН на 08.11.2018 г. В него обаче одиторите посочват, че предвид установените в хода на проверката несъответствия и разминавания в данните на застрахователя, независимите експерти не са в състояние да дадат конкретни данни и заключения относно задълженията на дружеството към участниците в системата „Зелена карта“ и съответно да извършат точна оценка на финансовото състояние на застрахователя.

Следва да се има предвид, че в рамките на 2018 г. застрахователят неколккратно посочва в писма до КФН, че допуснатото от негова страна неспазване на сроковете за разплащане в системата „Зелена карта“ се дължи на проблеми с някои негови бивши кореспонденти по чл. 4 от Вътрешните правила на Съвета на бюрата. В тази връзка КФН изпрати писма с молба за съдействие до съответните надзорни органи и национални бюра „Зелена карта“.

В тази връзка **КФН откри проверка на място на застрахователя с натрупани неизплатени задължения в системата „Зелена карта“**. В резултат на проверката, на дружеството бяха дадени предписания за подобряване на организацията в застрахователя и повишаване на ефективността на системата на управление, така че дружеството да е в състояние да изпълнява своите задължения в изискуемите срокове.

Допълнително, в резултат на извършената проверка **беше приложена и принудителна административна мярка, с която застрахователят се задължава да задели, актуализира и преизчисли размера на резерва за предявени, но неизплатени претенции по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите, който да отговаря на задълженията на дружеството към кореспонденти или към съответни чуждестранни бюра „Зелена карта“, формирани от искания за възстановяване на суми, постъпили от съответните кореспондент/национално бюро „Зелена карта“ в друга държава.**

Освен това, **спрямо застрахователя беше приложена принудителна административна мярка, с която на дружеството беше разпоредено да възстанови на НББАЗ всички суми**, изплатени от бюрото за сметка на застрахователя, да изплаща сумите по отправените искания за гаранции в едномесечен срок от тяхното постъпване, както и да изготви план, който да съдържа конкретни срокове и мерки за изплащане на задълженията на застрахователя по постъпилите искания за възстановяване на суми, отправени от кореспонденти и национални бюра „Зелена карта“.

Допълнително, с оглед установяване и преустановяване на възникналите проблеми, свързани със системата „Зелена карта“, КФН извърши проверка на място на НББАЗ, констатациите и предприетите действия по която са подробно описани в т. 3.2. Проверки на място.

През 2018 г. беше взето участие в работата на надзорните колегиуми, в които участва КФН. Служители на КФН участваха в проведените през годината срещи на надзорните органи, както и в обмяната на информация между тях.

Също така беше взето участие в различни количествени пазарни проучвания на европейските надзорни органи – Европейския орган по застраховане и професионално пенсионно осигуряване и Европейския съвет за системен риск.

Във връзка с извършването на оценка на въздействието на дългосрочните мерки за гаранции и на мерките относно капиталовия риск, и ревизиране на стандартната формула за изчисление на капиталовото изискване за платежоспособност беше събрана и обобщена информация от застрахователите и презастрахователите, прилагащи режима по Платежоспособност II. Въз основа на тази информация бяха попълнени и изпратени количествени и качествени въпросници на Европейския орган по застраховане и професионално пенсионно осигуряване.

Въвеждане на риск базиран надзор

През 2018 г. управление „Застрахователен надзор“ разработи системи от критерии за категоризация на застрахователните дружества без право на достъп до единния пазар и с право на достъп до единния пазар според степента им на риск и системна значимост. В тази връзка е утвърден **наръчник за процеса на надзорен преглед по отношение на дейността на застрахователните и презастрахователни предприятия.**

Процесът на надзорен преглед засяга всички дейности, които КФН извършва, за да изпълнява своите задължения, произтичащи от разпоредбата на чл. 582 от КЗ, включително оценката на

стратегии, процесите и отчетните процедури на застрахователните и презастрахователните предприятия, установени от тях с цел спазване на КЗ, на актовете по неговото прилагане, както и на актовете на Европейската комисия по прилагане на Директива 2009/138/ЕО.

Процесът на надзорен преглед обхваща:

- оценката на качественте изисквания по отношение на системата на управление на застрахователя или презастрахователя,
- оценката на рисковете, пред които съответното лице е изправено или може да се изправи, и
- оценката на способността на застрахователя или презастрахователя да оценява рисковете, пред които е изправено, като се вземат предвид обстоятелствата, при които извършва дейността си.

Целта е да се определи начина, по който се постига рисков базирани, ориентиран към бъдещето и пропорционален надзорен подход в рамките на процеса на надзорния преглед.

Наръчникът описва обхвата на процеса на надзорния преглед и действията, които се считат за релевантни. В наръчника е предвидено извършването както на оценка на въздействието, така и оценка на риска за всяко предприятие при получаването на периодични справки, отчети и доклади.

Допълнително пенсионно осигуряване

Дистанционният надзор по отношение на допълнителното пенсионно осигуряване се осъществява в две основни направления - ежедневен и периодичен надзор. Извършва се и мониторинг на интернет-страниците на ПОД.

Ежедневният надзор се осъществява на база на ежедневно получаваните от ПОД и от банките-попечители справки за дейността на ФДПО. През 2018 г. са **извършени 6 972 ежедневни проверки**. При извършването проверки се следи за законосъобразността на сключваните сделки с активите на пенсионните фондове, спазването на законовите ограничения и забрани при инвестирането на активите на фондовете, съотношението на инвестициите в отделни видове финансови инструменти спрямо активите на пенсионните фондове, притежаваните инвестиции в един емитент, начина на извършване на оценката на активите и правилното им отразяване от ПОД и по регистрите на банките-попечители. При осъществявания ежедневен надзор се следи и за правилното отчисляване на инвестиционната такса и удържката от всяка вноска във фондовете за допълнително задължително пенсионно осигуряване, изменението на стойността на нетните активи, правилното определяне на броя дялове, съответстващ на постъпилите и изтеглени суми, както и правилното изчисляване на стойността на един дял.

Периодичният надзор се осъществява на база месечни, тримесечни и годишни финансови отчети и справки за дейността на ПОД и управляваните от тях ФДПО. **През 2018 г. са извършени общо 481 проверки**, в т. ч. 117 проверки на представените финансови отчети и справки за дейността на ПОД и 364 проверки на представените финансови отчети и справки за дейността на ФДПО. На база информацията от финансовите отчети и справки се изчисляват и анализират нормативните и общи финансови показатели за дейността на ПОД и ФДПО. Чрез нормативно определените показатели ежесечно се следи за законосъобразното осъществяване на дейността на ПОД. Нормативно определените показатели са капиталова адекватност на ПОД, ликвидност на ПОД и ФДПО, отчислена инвестиционна такса за ПОД от ДПФ и ДПФ по ПС, такса управление от осигурителните вноски на ДПФ и ДПФ по ПС, резерв за гарантиране на минималната доходност за ФДЗПО. Ежесечно се анализира ръста на активите и на осигурените лица във ФДПО, инвестициите и доходността на пенсионните фондове. Общите финансови показатели се изчисляват и анализират на годишна база. Тези показатели са свързани както с дейността на ПОД - собствен капитал, активи,

приходи и разходи на ПОД, така и с дейността на ФДПО - активи, участници, инвестиции, доходност и доход на пенсионните фондове.

През годината са извършвани и ежемесечни проверки на електронните страници на ПОД във връзка със спазването на разпоредбите на КСО и на Изискванията към съдържанието на рекламните и писмени информационни материали на пенсионните фондове и на пенсионноосигурителните дружества, а от 19.11.2018 г. на Наредба № 61 от 27.09.2018 г. за изискванията към рекламните и писмените информационни материали и страниците в интернет на пенсионноосигурителните дружества. При проверките не са констатирани съществени пропуски или несъответствия. Периодично (10-о число на месеца, следващ тримесечието) се проверява и публикуването на информацията за обема и структурата на инвестициите по видове активи и емитенти на финансови инструменти.

През годината от КФН е осъществяван интензивен мониторинг по отношение на отделни финансови инструменти (основно обезпечени корпоративни облигации) в портфейлите на ФДПО, просрочени вземания от инвестиции - от облигационни емисии и инвестиционни имоти, както и по отношение на капиталова адекватност на някои ПОД.

През 2018 г. се изготви проект на Наръчник за прилагане на надзор основан на риска спрямо пенсионноосигурителните дружества и управляваните от тях фондове за допълнително пенсионно осигуряване. В течение на годината проекта на Наръчник претърпя редица изменения и допълнения, в резултат както на допълнителни анализи, така и на база предварително прилагане на някои от процедурите в същия, с цел проследяване на тяхната ефективност в практиката. В края на 2018 г. Наръчника беше утвърден, с което се постави началото на същинското прилагане на риск-базиран надзор върху дейността на ПОД и управляваните от тях ФДПО.

3.2. Проверки на място

Проверките на място са основен елемент от дейността на Комисията за финансов надзор, осъществяваща надзор на небанковия финансов сектор в съответствие с определените й правомощия в ЗКФН и специалните закони. Целта им е установяване законосъобразността на извършваната дейност в случаите, когато това не може да бъде установено в хода на осъществявания дистанционен надзор, осигуряване на обективна оценка на финансовата стабилност на поднадзорното лице, запознаване с организацията на дейността и управлението на даденото ПЛ и преценка на качеството и ефективността им, идентифициране на проблемни области от дейността, както и прилагането на добрите пазарни практики с оглед защита интересите на инвеститорите.

Според начина на планиране проверките са **планови** и **извънпланови**. Плановите проверки на място се извършват въз основа на одобрен годишен план, изготвен на база прилагани одобрени критерии за категоризация на поднадзорните лица в зависимост от степента им на риск. Извънплановата проверка се извършва извън планирания годишен график и е насочена към изясняване на факти и обстоятелства във връзка с идентифицирани проблеми при упражнявания дистанционен надзор, възникнали съществени промени (напр. в управленската структура или в собствеността на поднадзорното лице, пазарното поведение, на пазарната среда и др.), данни, получени от анализа на представени в КФН финансови отчети, както и други уведомления и заявления, по повод постъпили в КФН жалби и сигнали, при установени нарушения, както и във връзка с информация, получена от други регулаторни органи или външни източници. **В зависимост от обхвата проверките са пълни (комплексни)**, които обхващат всички основни аспекти от дейността на поднадзорното лице и **тематични**, които имат по-стеснен обхват и са насочени към проверка на едно или няколко определени/конкретни направления от дейността на поднадзорното лице. **В**

зависимост от кръга на длъжностните лица, извършващи проверките, същите могат да бъдат самостоятелни, успоредни и съвместни. Самостоятелни са проверките, извършвани на едно поднадзорно лице от експерти от едно от управленията на КФН, за разлика от успоредните проверки, които се извършват едновременно в няколко поднадзорни лица от служители в едно или няколко управления на КФН. Съвместните проверки се извършват от служители на КФН заедно с други контролни органи (ДАНС, БНБ, НАП и др.).

Инвестиционни посредници, Централен депозитар и регулирани пазари

През 2018 г. са открити **3 проверки на инвестиционни посредници, две проверки на клонове на чуждестранни инвестиционни посредници, получили лиценз за извършване на дейност по инвестиционно посредничество в друга държава-членка на ЕС, както и една проверка на инвестиционен посредник за спазване на определени разпоредби от Закона за мерките срещу изпирането на пари и Наредба № 38 за изискванията към дейността на инвестиционните посредници. Трите проверки на инвестиционни посредници са планови и са продиктувани от общия рисков рейтинг на дружествата, получен в резултат на извършената оценка на риска на инвестиционните посредници, като една от тях е приключила със съставянето на 9 акта за извършени 30 административни нарушения. Друга от цитираните планови проверки е приключила с отнемане лиценза на инвестиционния посредник. Двете проверки на клонове на инвестиционни посредници, получили лиценз от национален компетентен орган на друга държава членка са извънредни.** В резултат от цитираните две проверки е установено, че за единия клон на чуждестранен инвестиционен посредник не са налице клиенти, като дейността на клона се изразява в извършване на дейности, подпомагащи предлаганите от инвестиционния посредник услуги. По отношение на проверката на другия клон на инвестиционен посредник, е установено, че за същия не е налице вписан в Търговския регистър и регистъра на ЮЛНЦ при Агенция по вписванията, клон на чуждестранен търговец, като съобразно констатациите от двете проверки са уведомени съответните национални компетентни органи.

Всички пълни проверки на инвестиционни посредници обхващат цялостната дейност на дружествата за спазване от тяхна страна на изискванията на Закона за пазарите на финансови инструменти, Регламент 575/2013 и актовете по прилагането им.

Колективни инвестиционни схеми и управляващи дружества, и други предприятия за колективно инвестиране

Целта на проверките на управляващи дружества (УД) и управляваните от тях колективни инвестиционни схеми (КИС), както и по отношение националните инвестиционни фондове (НИФ) и лицата, управляващи тези фондове – лица, управляващи алтернативни инвестиционни фондове (ЛУАИФ), е установяване спазването на приложимата нормативна уредба по отношение организацията на дейността на управляващите дружества съобразно издадения им от КФН лиценз и във връзка с организирани и управлявани от тях КИС, в т.ч. договорни фондове (ДФ), както и по отношение дейността на НИФ и ЛУАИФ. Обект на проверките е спазването на изискванията, свързани с капиталовата адекватност и ликвидността на УД, отношенията на УД с депозитаря и инвестиционните посредници, определянето на нетната стойност на активите, емисионната стойност и цената на обратно изкупуване на дяловете на КИС, оценката на активите в портфейла на КИС, продажбата и обратното изкупуване на дялове на КИС, структурата на активите и пасивите на КИС, както и отчетността на КИС. По отношение на НИФ и ЛУАИФ обект на проверките е спазването на изискванията, свързани със съхранението на финансовите активи на НИФ в депозитарна

институция и отношенията с инвестиционните посредници, структурата на активите и пасивите, оценката на активите в портфейла и определянето на нетната стойност на активите, както и разкриването на дължимата информация от НИФ и ЛУАИФ. В случаите, при които УД предоставя допълнителните услуги по чл. 86, ал. 2 от ЗДКИСДПКИ, обект на проверките е и спазването на изискванията по отношение на дейността по управление на портфейли и по предоставяне на инвестиционни консултации относно финансови инструменти. В хода на проверките особено внимание се обръща и на спазването на изискванията на Закона за мерките срещу изпирането на пари (ЗМИП) и нормативните актове по неговото прилагане, предвид обстоятелството, че УД и ЛУАИФ попадат в кръга на задължените за спазването му лица.

През отчетния период е открита и приключена **1 тематична проверка на УД и управлението от него ДФ**. Обект на проверката е спазването от страна на УД на приложимото законодателство в областта на мерките срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма, като за целта са проверени вътрешните правила, политики и процедури на УД, спазването на изискванията по отношение на идентификацията и оценката на рисковия профил на клиентите, произхода на средствата, сключваните сделки и насрещните страни по тях. В резултат на извършената проверка на УД са отправени **8 препоръки**, с оглед привеждане на дейността с приложимите нормативни изисквания в областта на мерките срещу изпирането на пари.

През отчетния период е приключена **1 планова пълна проверка на УД и на управлението от него 4 КИС**, открита през 2017 г. Отделно от това са открити **2 планови пълни проверки на УД и на управлението от тях общо 11 КИС и 1 НИФ**, с оглед установяване спазването на приложимото законодателство по отношение на осъществяваната от тях дейност. Едната от проверките е приключена в рамките на отчетния период. В резултат на извършените проверки на място на УД и управлението от тях КИС са установени основания за отправяне на **48 препоръки**, с оглед привеждане в съответствие с приложимите нормативни изисквания.

В хода на откритата и приключила през 2018 г. пълна планова проверка на УД са съставени общо **8 акта за установяване на административни нарушения**.

Дружества със специална инвестиционна цел

Дружествата със специална инвестиционна цел (АДСИЦ) са специфичен вид акционерни дружества, получили лиценз съгласно ЗДСИЦ за извършване на определен тип дейност, а именно секюритизация на недвижими имоти или секюритизация на вземания. В тази връзка проверката обхваща от една страна дейността на дружеството като АДСИЦ, а от друга страна, изпълнението на задълженията в качеството му на публично дружество (ПД). В този смисъл обект на проверка са както спазването на ЗДСИЦ, така и на ЗППЦК и нормативните актове по неговото прилагане. Целта на проверката на АДСИЦ е да се изследват отношенията с обслужващите дружества и тяхната дейност, отношенията с банката-депозитар, сключените от дружеството договори, направените инвестиции, източниците на финансиране на дейността на АДСИЦ, разпределянето на печалбата, съхранението и инвестирането на свободните парични средства, общите годишни разходи за управление, разкриването на регулирана информация, провеждането на общи събрания на акционерите, както и всички вътрешни документи.

През отчетния период е открита и приключена **1 планова пълна проверка на АДСИЦ и обслужващото дейността му дружество**, като е проверена цялостната им дейност за последните 2 години. Поради констатирани несъответствия с нормативни изисквания от страна на провереното АДСИЦ са открити общо **2 производства по издаване на индивидуални административни актове**. Предвид изпълнението на посоченото в диспозитива на едната мярка задължение преди издаване на административния акт, **едното** производство е прекратено, а второто е приключено с издаване

на индивидуален административен акт. Принудителната мярка не е изпълнена, като действия в тази връзка са предприети в следващия отчетен период.

При извършената през 2018 г. проверка на място на АДСИЦ са установени несъответствия в дейността му, за които на дружеството са отправени **15 препоръки**, с оглед привеждане на дейността му в съответствие с приложимите нормативни изисквания.

В резултат на извършената през отчетния период проверка са съставени общо **8 акта за установяване на административни нарушения**.

Застраховане и презастраховане

През 2018 г. са извършени **общо 5 проверки на място – 4 проверки на застрахователни дружества и 1 проверка на НББАЗ**.

Проверките на застрахователните дружества са извършени съвместно със служители на Държавна агенция „Национална сигурност“. Предмет на проверките беше спазването на разпоредбите на КЗ, актовете по неговото прилагане, както и на актовете на Европейската комисия по прилагане на Директива 2009/138/ЕО и наличие или липса на обстоятелства, свързани със заплахата за националната сигурност, отнасящи се до опасност за икономическата и финансовата сигурност на държавата.

В резултат на извършените проверки, освен мерките, описани в т.3.1. „Дистанционен надзор“ и свързани с дейността на застрахователите по „Зелена карта“, са приложени надзорни мерки, свързани със следното:

- извършване на проверка и корекция на подаваната към ГФ информация за предявените и изплатени претенции по застраховка ГОА, както и създаване на необходимата вътрешна организация в съответния застраховател, по начин който да гарантира спазването на изискванията на Наредба № 54;
- подаване на коригирани отчети в КФН;
- извършване на проверка за обезценка на отчетени вземания по регреси;
- забрана за прекратяване на полици по задължителна застраховка „Гражданска отговорност“ на основание завишен риск и необявени обстоятелства, освен в разрешените от закона случаи;
- стриктно спазване на сроковете за уреждане на застрахователни претенции;
- по някои от горните мерки беше въведено изискване за допълнително отчитане от страна на застрахователи с оглед проследяване на изпълнението на мерките и преустановяване на констатираните закононарушения.

Предмет на проверката на НББАЗ бяха организацията и дейността на бюрото и по-конкретно тяхното съответствие с разпоредбите на Кодекса за застраховането, Вътрешните правила на Съвета на бюрата и устава на НББАЗ.

В резултат на извършената проверка към бюрото бяха отправени следните препоръки и предписания:

- относно счетоводни политики и отчитане;
- да въведе подходяща единна информационна система за регистриране и обработване на претенции;
- да създаде ефективен механизъм за оперативен контрол относно спазване на сроковете за изпълнение на отделните етапи от обработката на претенции;
- да извършва проверка на постъпилите искания за гаранции за съответствието им с Вътрешните правила на Съвета на бюрата и на основателността на исканията за реимбурсиране и

guarantee call, постъпващи в НББАЗ, отправени от чужди национални бюра и съответствието им на условията на Вътрешните правила на Съвета на бюрата;

- да изгради надежден механизъм за своевременна комуникация между НББАЗ и членовете по отношение на процеса по предявяване, разглеждане, обжалване и уреждане на guarantee call, с цел недопускане на грешки и двойни плащания;
- активно да защитава интересите на членовете си пред Съвета на Бюрата и пред неговите органи и членове, като комуникира своевременно възникналите спорове и проблеми със засегнатите участници в системата „Зелена карта“, като оказва необходимото съдействие за тяхното разрешаване.

Застрахователни посредници

През 2018 г. са извършени **общо 64 проверки на застрахователни посредници** – по документи и на място. От всички проверки, извършени през отчетния период, 38 проверки са извършени на място, от тях 32 планови и 6 извън планови, 26 проверки по документи, от които 20 тематични и 6 по постъпили жалби и сигнали.

Пълните проверки на дейността на застрахователните посредници обхващат проследяване спазване изискванията на Кодекса за застраховането (КЗ) и на актовете по прилагането му и предотвратяване извършването на закононарушения, проверка на разпространението на застрахователни продукти и на лицата, извършващи предложения и сравнения на същите. В обхвата на извършените проверки се следи за изискванията, свързани с гарантирането на дейността и сроковете за отчитане на събраната от посредниците застрахователна премия и др.

В обхвата на извършените тематични проверки се следи за изискванията, свързани с гарантирането на дейността и сроковете за отчитане на събраната от посредниците застрахователна премия, както и поддържането на задължителна застраховка „Професионална отговорност“ от застрахователни брокери.

За установяване **поддържане на задължителна застраховка „Професионална отговорност“ на застрахователни брокери** и за подаване на уведомления относно новосключените задължителни застраховки, във връзка с изискванията на чл. 311, ал. 2 от КЗ, е извършена проверка на **392 застрахователни брокери**. В резултат са съставени 8 броя АУАН за нарушение на чл. 311, ал. 2 от КЗ и 2 бр. АУАН за нарушение на чл. 305, ал. 1 от КЗ. В следствие на постъпило в КФН писмо от застраховател е установено, че **11 застрахователни агента имат два или повече сключени договора за застрахователно агентство, по един и същ клас застраховка**. Съставени са 11 броя АУАН за нарушение на чл. 315, ал. 1 от КЗ.

През отчетния период, **са извършени 6 проверки по постъпили жалби и сигнали**, свързани с евентуални нарушения на разпоредбите на КЗ.

В резултат на извършените през годината **проверки на застрахователни посредници са съставени 51 акта за установени общо 105 броя административни нарушения, както и 72 акта за нарушения на застрахователни брокери в резултат на закъснение на подаване на справки и отчети или липса на такива**.

Най-често срещаните нарушения са свързани с неспазване на следните нормативни изисквания:

- превеждането в полза на застрахователя на полученото плащане на премия или вноска по застраховка в законоустановените срокове;
- поддържането на задължителна застраховка „Професионална отговорност“ от застрахователни брокери;

- уреждането на взаимоотношенията между застрахователния брокер и ползвателите на застрахователни услуги с договор, при сключването на застрахователни договори по доброволните застраховки;
- издаването на документ от посредника (квитанция или разписка за платена застрахователна премия), удостоверяващ получаването на плащането от ползвателя на застрахователни услуги;
- предоставянето на преддоговорна информация на ползвателите на застрахователни услуги от застрахователните посредници преди сключването на застрахователния договор;
- извършването на дейност като застрахователен брокер или застрахователен агент от лица, които не са регистрирани като застрахователни посредници;
- предоставянето на права на лица, които не са служители на брокера да извършват дейност по продажба на застрахователни продукти и събиране на застрахователни премии или вноски, включително чрез осигуряване на достъп до информационна система на застраховател или предоставяне на бланка за издаване на полица или за събиране на премия или вноски.

Допълнително пенсионно осигуряване

През 2018 г. са открити **6 проверки на място, като 5** от проверките са приключили през отчетния период. Четири от извършените пет проверки са с връчени констативни протоколи през 2018 г. Шестата открита през отчетната година проверка приключи през 2019 г.

Тематични планови проверки върху дейността на ПОД и управляваните от тях ФДПО са **открити в 3 пенсионноосигурителни дружества**. При две от проверките в ПОД обект на надзор е спазването на разпоредбите на КСО и подзаконовите нормативни актове по прилагането му по отношение приходи и разходи на дружеството, капиталовата база и минималните ликвидни средства на пенсионноосигурителното дружество, а при третата - дейността на дружеството и управляваните от него ФДПО във връзка със спазване разпоредбите на КСО и подзаконовите нормативни актове по прилагането му по отношение управление на риска, инвестиции, вземания и задължения на управляваните пенсионни фондове. **Съвместно с управление „Банков надзор” на БНБ са извършени и 3 проверки на банки-попечители на ФДПО.**

В резултат от откритите през 2018 г. тематични проверки в изготвените констативни протоколи на ръководствата на пенсионноосигурителните дружества **са дадени общо 35 препоръки за подобряване на дейността им.**

По време на извършените проверки на двете банки-попечители не са установени нарушения на нормативни актове по допълнително пенсионно осигуряване. В изготвените констативни протоколи са дадени общо 7 препоръки, които са насочени към подобряване на извършваната попечителска дейност.

3.3. Правоприлагане

През 2018 г. **по отношение на инвестиционната общност са съставени и връчени 432 акта за установяване на административни нарушения (АУАН)**. Запазва се тенденцията от предишния отчетен период за увеличаване на броя на съставените актове за установяване на административни нарушения. Нарастването на броя АУАН спрямо предходната година се дължи на повишаване ефективността на извършваните дистанционни проверки и проверки на място на поднадзорните лица. По-голямата част от нарушенията (271 АУАН) са свързани с дейността на публичните дружества (ПД) и други емитенти на ценни книжа, дружествата със специална инвестиционна цел (АДСИЦ) и инвестиционните посредници (ИП).

От заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност”, през 2018 г. са издадени **252 наказателни постановления (НП)**. С тях са наложени санкции в размер на **1 740 500 лв.** за извършени **321 нарушения**. От издадените през 2018 г. НП, към 30.03.2019 г. 105 са влезли в сила, с които са наложени санкции в размер на 574 000 лв. В процедура на обжалване са 128 НП за извършени 185 нарушения, с които са наложени санкции в размер на 1 102 000 лв. **Стойността на влезлите в сила през 2018 г. НП, издадени от заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност”, е в размер на 6 536 400 лв.,** по-голяма част от които са НП, издадени през предходни години.

През 2018 г. са постъпили **144 броя жалби срещу НП, издадени от заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност”.**

Приложените през отчетния период **принудителни административни мерки (ПАМ)** са свързани основно с **нарушения на режима за оповестяване на финансово-отчетна информация - 22 мерки** (за непредставяне и непълноти в представената финансово-отчетна информация пред КФН и пред обществеността), а за **нарушения на режима за свикване и провеждане на ОСА, както и за окончателно спиране на продажба на ценни книжа на публични дружества – 53 решения за прилагане на ПАМ**, свързани с нарушения при избор или преизбиране на член на управителен и контролен орган без да са представени изискуемите материали за кандидатите за изборна длъжност или несъобразяване с изискванията за заемане на изборната длъжност, с избор на членове и статут на одитен комитет, с липса на конкретно предложение за решение по включена от СД точка в дневния ред, с неточности и непълноти в мотивирания доклад към овластителните решения или с липса на материали по предложения за решения, включени в дневния ред, както и окончателно спиране на продажба на ценни книжа, с оглед последващо отписване на публични дружества от регистъра на КФН.

През 2018 г. **в хода на осъществявания надзор на инвестиционните посредници са открити и приложени 5 ПАМ**, една от които е свързана с отнемане на лиценза на инвестиционен посредник и назначаване на квестор на дружеството. Останалите 4 ПАМ са приложени с оглед уреждане на взаимоотношенията между инвестиционен посредник с отнет лиценз и неговите клиенти.

През 2018 г. **са съставени 948 АУАН** на поднадзорни на управление „Застрахователен надзор” лица. Със съставените актове са **констатирани общо 1 464 административни нарушения**, които са връчени в съответствие с разпоредбата на чл. 18 от Закона за административните нарушения и наказания. Нарушенията са констатирани при извършени проверки на дейността на поднадзорните на КФН лица, както и при разглеждане на жалби на ползватели на застрахователни услуги.

В областта на застрахователния надзор през 2018 г. от **заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Застрахователен надзор”** са издадени общо **895 наказателни постановления**, с които са **наложени общо санкции на стойност 2 607 500 лв.** за извършени нарушения по КЗ и актовете по прилагането му.

Общият размер на **санкциите по влезлите в сила през 2018 г. НП, издадени от заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Застрахователен надзор”,** включително и наказателните постановления, издадени през предходни години, е **2 243 500 лв.** Основната част от сумата (2 162 500 лв.) е формирана от влезли в сила наказателни постановления, с които е ангажирана административнонаказателната отговорност на общозастрахователните дружества.

През отчетния период са открити **112 принудителни административни мерки** спрямо (пре) застрахователи и застрахователни посредници, като в резултат на непредприемане на съответните действия от страна на поднадзорните лица, са **приложени 48 принудителни мерки.**

През 2018 г. са постъпили общо **397 броя жалби срещу актове на заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Застрахователен надзор”.** От тях 394 броя са срещу издадени НП,

а 3 броя са срещу издадени от заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Застрахователен надзор“ индивидуални административни актове.

През 2018 г. са съставени **15 акта за установяване на административни нарушения** на разпоредби на Кодекса за социално осигуряване (КСО) и подзаконовата нормативна база по допълнително пенсионно осигуряване, като един от АУАН е съставен на ЮЛ, което не е ПОД. **Издадените наказателни постановления са 3**, като с тях са наложени имуществени санкции в общ размер на 30 000 лева. Сравнително малкият брой на съставените АУАН и издадени НП се дължи на превантивния ефект на наложените през предходните отчетни периоди глоби и санкции, които имат възпитателно и предупредително-възпиращо действие спрямо лицата.

Две от издадените през отчетната година НП са обжалвани, като към края на 2018 г. в КФН не е постъпила информация за влизането им в сила, третото НП не е обжалвано и е влязло в законна сила, с което е наложена имуществена санкция **в размер на 10 000 лв.** През 2018 г. са **влезли в сила** и 4 броя наказателни постановления, издадени в предходни години, като наложените с тях глоби и имуществени санкции са **на обща стойност 40 000 лв.**

През отчетния период са **приложени 14 принудителни административни мерки** спрямо пенсионноосигурителни дружества. С тринадесет от приложените принудителни административни мерки **пенсионноосигурителните дружества са задължени да приемат заявления за промяна на участие на осигурени лица** и с един - **да подаде, на основание чл.100а, ал. 2 от ЗППЦК, искане за изкупуване от емитент на издадени от него обезпечени корпоративни облигации.** Принудителните административни мерки са изпълнени от пенсионноосигурителните дружества в определените срокове.

През 2018 г. са постъпили **2 броя жалби срещу издадени НП на заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Осигурителен надзор“.**

Таблица 16. Правоприлагане през 2018 г.

	Съставен и АУАН	Издадени НП*	Стойност на влезли в сила НП** (лв.)	Открити производств а по ПАМ	Решения за прилагане на ПАМ***
Инвестиционни посредници, ЦД и БФБ	81	49	217 000	5	5
КИС, УД, АДСИЦ, ПД и др. емитенти	310	189	6 314 400	199	75
Общозастрахователни дружества	874	848	2 199 500	111	47
Животозастрахователни дружества	4	7	7 000	1	1
Застрахователни брокери	57	36	59 000	-	-
Застрахователни агенти	9	9	10 000		
Гаранционен фонд, НББАЗ	1	-	-	-	-
Пенсионноосигурителни дружества/представляващ и ги лица	14	3	50 000	-	14
Други ЮЛ и ФЛ	45	31	70 000	1	1

Бележки: *Броят на издадените НП за отчетната година включва както НП, издадени на базата на АУАН от същата година, така и НП, издадени на базата на АУАН от предишната година. Това се дължи на факта, че срокът за издаване на НП е 6 месеца след датата на съставяне на АУАН съгласно чл. 34, ал. 3 от Закона за административните нарушения и наказания.

Стойността на влезли в сила НП през 2018 г. обхваща и НП, издадени през предходни периоди. *До решение за

прилагане на ПАМ се стига, в случай че дружествата не се съобразят с откритото производство по прилагане на ПАМ. При прилагане на ПАМ по реда на КСО не се прилагат разпоредбите на АПК относно обясненията и възраженията на заинтересованите лица.

През годината са издадени също и 22 НП от председателя на КФН за нарушения, извършени по ЗДСИЦ, както и **за възпрепятстване на Комисията**, нейните органи и надлежно упълномощени служители от нейната администрация при осъществяване на надзорни правомощия (**нарушение на чл. 32 от ЗКФН**). **Общата стойност на санкциите, наложени с издадените от председателя на КФН 5 НП по ЗДСИЦ, е 30 000 лв.**, всички от които са по отношение на акционерно/и дружество/а със специална инвестиционна цел. По **чл. 32 от ЗКФН са издадени общо 17 НП, с които са наложени санкции на обща стойност 34 000 лв.**, вкл. 7 НП на стойност 14 000 лв. на инвестиционен посредник, 2 НП на стойност 4 000 лв. на емитент на ценни книжа и 8 НП на стойност 16 000 лв. на едно общозастрахователно дружество. **Общата стойност на влезлите в сила през 2018 г. 13 НП, издадени от председателя на КФН, включително и НП, издадени през предходни години, е 97 000 лв.** За отчетната 2018 г. има 2 отменени от съда НП на обща стойност 10 000 лв., издадени от председателя на КФН. Общата стойност на НП, издадени от председателя на КФН, включително и НП, издадени през предходни години, които към края на 2018 г. са в процес на обжалване, е в размер на 88 000 лв.

Инвестиционни посредници, Централен депозитар и регулирани пазари

През 2018 г. най-голям брой са установените нарушения във връзка с депозиране на парични средства на клиенти в разрез с предвидените в чл. 34, ал. 3 от ЗПФИ /отм./ изисквания. За разглеждания период **са установени 21 нарушения във връзка с депозирането на клиентски активи, с които са наложени санкции в размер на 105 000 лв.** Констатирани са и голям брой нарушения (228 броя) във връзка с извършени преводи на парични средства във връзка с предоставяне на инвестиционни услуги към платежна сметка, по която клиентът не е титуляр (чл. 26а, ал. 9 и чл. 26б, ал. 3 от Наредба 38).

Предприятия за колективно инвестиране

През 2018 г. **по отношение на управляващите дружества са съставени и връчени общо 80 АУАН** за извършени 80 административни нарушения. Основната част от извършените нарушения са във връзка с непълноти при представените от дружествата годишни финансови отчети.

Публични дружества, дружества със специална инвестиционна цел и други емитенти на ценни книжа

През отчетния период има съществено повишаване на броя на съставените АУАН, касаещи извършени нарушения от публични дружества и емитенти на ценни книжа. Предвид факта, че по отношение на голям брой от дружествата установените нарушения са извършени за първи път, и като е взето предвид обстоятелството, че до приключване на административнонаказателното производство дружествата са изпълнили задълженията си, макар и със закъснение, 61 от започнатите производства са прекратени на основание чл. 28 от Закона за административните нарушения и наказания. Нарушителите са предупредени, че при повторно извършване на нарушение ще бъде ангажирана тяхната административнонаказателна отговорност.

Запазва се тенденцията **основните извършени нарушения от публичните дружества и други емитенти на ценни книжа да са свързани с непредоставяне или представяне със закъснение на**

КФН, БФБ или обществеността на предвидена в ЗППЦК регулирана информация, като основен дял от този вид нарушения са свързани с констатирани непълноти в представените годишни финансови отчети. Друга съществена част от нарушенията се отнася до неизпълнение на задълженията за предоставяне на уведомления за финансовото състояние на дружествата, както и шестмесечни финансови отчети на същите.

Таблица 17. Най-чести нарушения в сферата на ПД, АДСИЦ и други емитенти на ЦК през 2018 г.

Вид и основание на нарушението	Съставени АУАН	Издадени НП*
Непредставяне или представяне със закъснение на годишен финансов отчет за дейността на ПД и емитенти, както и с неточно съдържание (чл.100н от ЗППЦК)	109	33
Непредставяне регулирана информация на тримесечна или шестмесечна база (чл. 100о и чл. 100о ¹ от ЗППЦК)	23	36
Непровеждане на РГОСА до края на първото шестмесечие на 2018 г., както и непредоставяне на поканата и материалите към нея на интернет страницата на дружеството и пред КФН или непредставяне на протокола от заседанието на ОСА (чл. 115 и чл. 117 от ЗППЦК)	15	15

Бележка: *Броят на издадените НП за отчетната година включва както НП, издадени на базата на АУАН от същата година, така и НП, издадени на базата на АУАН от предишната година. Това се дължи на факта, че срокът за издаване на НП е 6 месеца след датата на съставяне на АУАН съгласно чл. 34, ал. 3 от Закона за административните нарушения и наказания.

Застраховане и презастраховане

И през 2018 г. основните извършени от застрахователните дружества нарушения са **непроизнасянето в предвидените в чл. 108 и чл. 496 от КЗ срокове по заведени претенции за изплащане на застрахователни обезщетения, за което са съставени общо 649 АУАН**. Констатирани са и голям брой нарушения на чл. 311 от КЗ за **непредставяне на отчети от застрахователните посредници в законоустановените срокове**. За нарушенията са съставени 38 акта, с които са установени 41 нарушения на чл. 311 от КЗ.

Таблица 18. Най-чести нарушения в застраховането и презастраховането през 2018 г.

Вид и основание на нарушението	Съставени АУАН	Издадени НП*
Непроизнасяне на застрахователя по заведена застрахователна претенция в предвидения от КЗ срок от 15 работни дни след представяне на всички относими доказателства (чл. 108, ал. 1 от КЗ)	591	546
Непроизнасяне на застрахователя в предвидения от КЗ тримесечен срок при предявена претенция по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите (чл. 496, ал. 2 вр. ал. 1 от КЗ)	58	62
Непредставяне на отговор по жалба от ползвател на застрахователни услуги (чл. 290, ал. 2 от КЗ)	40	43
Неправилно определяне на застрахователно обезщетение по застраховка „ГО“ на автомобилите (чл. 20, ал. 2 от Наредба № 49 от 16.10.2014 г.)	37	43
Непредставяне в законоустановения срок на тематичните финансови отчети и справки от страна на застрахователите (чл. 126, ал. 1 от КЗ)	28	35
Непредставяне на отчети в законоустановените срокове (чл. 311 от КЗ)	38	22

Бележка: *Броят на издадените НП за отчетната година включва както НП, издадени на базата на АУАН от същата година, така и НП, издадени на базата на АУАН от предишната година. Това се дължи на факта, че срокът за издаване на НП е 6 месеца след датата на съставяне на АУАН съгласно чл. 34, ал. 3 от Закона за административните нарушения и наказания.

Допълнително пенсионно осигуряване

Преобладаващият брой съставени през 2018 г. АУАН (11 от 15) са за нарушения на разпоредбата на чл. 121, ал. 6, т. 2, предложение второ от Кодекса за социално осигуряване, във връзка със съответните разпоредби в правилниците за организацията и дейността на фондовете за допълнително пенсионно осигуряване, в които са изброени видовете активи, в които могат да се инвестират средства на съответния фонд. Актовете са съставени за констатирани инвестиции в активи, разрешени от КСО, но липсващи в съответните разпоредби на правилниците за организацията и дейността на фондовете за допълнително пенсионно осигуряване.

3.4. Пазарни злоупотреби

Правната рамка, регламентираща пазарните злоупотреби, обхваща както национално законодателство – Закона за прилагане на мерките срещу пазарни злоупотреби с финансови инструменти, така и пряко приложимо европейско законодателство – Регламент 596/2014 за пазарната злоупотреба, и актовете по прилагането му. В понятието пазарни злоупотреби се включва манипулиране на пазара на финансови инструменти, злоупотреба с вътрешна информация и незаконно разкриване на вътрешна информация.

По отношение на предотвратяването на пазарни злоупотреби **на първо място се следи за навременното разкриване на точна и достоверна информация към инвеститорите в съответствие с нормативните изисквания**, включително от емитентите и лицата, заемащи ръководни функции в емитент и тясно свързаните с тях лица. Процесът на разкриване на пазарни злоупотреби се осъществява чрез постоянен надзор на търговията с финансови инструменти, допуснати до търговия на регулиран пазар или многостранна система за търговия, както и чрез преглед на наличните в КФН данни и на оповестяваната от различни източници и по различни комуникационни канали информация относно финансови инструменти, допуснати на посочените места за търговия или техните емитенти. В хода на осъществяване на надзорната дейност се обменя информация с БНБ, с други държавни органи и институции, както и надзорни органи на други държави.

В резултат на извършените проверки **през 2018 г. са съставени общо 14 акта за установяване на административни нарушения (АУАН), с които са установени общо 47 нарушения на Регламент 596/2014.** През отчетния период за пазарни манипулации са издадени общо 23 броя НП, с които са наложени административни наказания в размер на 456 000 лв. във връзка с извършени нарушения на Регламент 596/2014.

Таблица 19. Най-чести нарушения, свързани с недобросъвестната търговия с ценни книжа, пазарните злоупотреби, вътрешната информация и вътрешните лица през 2018 г.

Вид и основание на нарушението	Съставени АУАН	Издадени НП*
Пазарна злоупотреба във връзка с извършено манипулиране на пазара на финансови инструменти (чл. 15 от Регламент 596/2014)	11	16
Пазарна злоупотреба, касаеща разкриването на вътрешна информация (чл. 17 на Регламент 596/2014)	1	1
Пазарна злоупотреба във връзка с неуведомяване на КФН и/или емитента за сключена сделка с финансови инструменти (чл. 19 от Регламент 596/2014)	2	6

Бележка: *Броят на издадените НП за отчетната година включва както НП, издадени на базата на АУАН от същата година, така и НП, издадени на базата на АУАН от предишната година. Това се дължи на факта, че срокът за издаване на НП е 6 месеца след датата на съставяне на АУАН съгласно чл. 34, ал. 3 от Закона за административните нарушения и наказания.

4. Дейност на КФН по реструктуриране на инвестиционни посредници

Комисията за финансов надзор, в качеството си на орган за реструктуриране на инвестиционни посредници по чл. 1, ал. 1, т. 2 – т. 7 от Закона за възстановяване и реструктуриране на инвестиционни посредници (ЗВПКИИП) по предложение на члена на КФН, упражнява функциите си по реструктуриране на инвестиционни посредници на индивидуална и консолидирана основа, подпомагана от самостоятелно структурно звено. В обхвата на ЗВПКИИП попадат инвестиционните посредници, които извършват сделки за собствена сметка с финансови инструменти и извършват услуги, свързани с поемане на емисии финансови инструменти и/или предлагане за първоначална продажба на финансови инструменти при условията на безусловно и неотменимо задължение за записване/придобиване на финансовите инструменти за собствена сметка, както и тези, които съхраняват и администрират финансови инструменти за сметка на клиенти, в т.ч. извършват попечителска дейност и свързаните с нея услуги.

През 2018 г. съгласно Делегиран регламент (ЕС) 2015/63 на Европейската комисия от 21 октомври 2014 г.³³, КФН в качеството ѝ на орган за реструктуриране определя годишната вноска във Фонда за реструктуриране на инвестиционните посредници (ФПИП) в съответствие с член 102, параграф 1 от Директива 2014/59/ЕС, следвайки модела на член 4 от същия регламент. През отчетния период на основание чл. 138, ал. 2 от ЗВПКИИП КФН взе решение за определяне целево равнище на средствата във (ФПИП) за 2017 г., общата сума и индивидуалния размер на годишната вноска за 2017 г. във ФПИП на инвестиционните посредници по чл. 1, ал. 1 т. 2 – т. 7 от ЗВПКИИП съобразно методологията, застъпена в Делегиран регламент (ЕС) 2015/63.

С решение на КФН от 29 март 2018 г. съгласно изисквания на чл. 138, ал. 2 и чл. 139, ал. 4 от ЗВПКИИП бяха определени целевото равнище на Фонда за реструктуриране на инвестиционни посредници - 101 278 лв. и общата сума на годишните вноски за 2018 г. за инвестиционни посредници, лицензирани в Република България и клонове на трети страни, влизащи в обхвата на ЗВПКИИП в размер 37 160,77 лв. На основание чл. 139, ал. 2 от ЗВПКИИП и въз основа на изискванията на чл. 10 от Делегиран регламент (ЕС) 2015/63 с решение на КФН от 16 април 2018 г. са определени индивидуални годишни вноски за 2018 г. за всеки инвестиционен посредник с пълен лиценз в размер на 1000 евро (с левовата равностойност 1955,83 лв.). Съгласно чл. 7, ал. 3 от ЗВПКИИП е

³³ Делегиран регламент (ЕС) 2015/63 на Европейската комисия от 21 октомври 2014 г. за допълване на Директива 2014/59/ЕС на Европейския парламент и на Съвета по отношение на предварителните вноски в механизмите за финансиране на реструктурирането.

извършен преглед на коригирани планове за възстановяване на инвестиционни посредници, влизащи в обхвата на ЗВПКИИП и изготвени препоръки за промяна на плановете, с оглед установяване на пречки и действия, които могат да окажат неблагоприятно въздействие върху възможността за реструктуриране на същите.

През 2018 г. на основание чл. 3, ал. 3 от ЗВПКИИП КФН направи преглед, с оглед актуализиране на вътрешните правила за работа на звеното, във връзка с обмена на информация с други структурни звена в КФН и с други органи, както и на правилата за професионална тайна.

КФН организира прегледа, анализа на Насоки относно минималните критерии, които трябва да бъдат изпълнени по отношение плана за оздравяване на дейността (EBA/GL/2015/21), приети от Европейския банков орган и прие да спазва в надзорната си дейност тези насоки.

Във връзка с приет план за действие, включващ мерки за изпълнение на намерения на Република България за присъединяване към Валутния механизъм II (ERM II) и към Банковия съюз, КФН взе участие в публичното обсъждане на закона за изменение и допълнение на ЗВПКИИП и предложи промени с оглед регламентиране правомощията на КФН като национален орган за реструктуриране на инвестиционни посредници по смисъла на Регламент (ЕС) № 806/2014 за установяване на еднообразни правила и еднообразна процедура за реструктурирането на кредитни институции и някои инвестиционни посредници в рамките на Единния механизъм за реструктуриране и Единния фонд за реструктуриране в ЗВПКИИП. Във връзка с установяването на тясно сътрудничество с Европейската централна банка и оценка на необходимостта от прехвърляне на средствата, натрупани в Фонда за реструктуриране на инвестиционните посредници започна комуникация с Единния съвет по реструктуриране.

5. Защита на потребителите на небанковите финансови услуги

Дейността на КФН включва освен регулация на небанковия финансов сектор и предприемане на мерки за стабилността на капиталовия, застрахователния и пенсионноосигурителния пазар, също и защита на правата на потребителите на финансови услуги. Комисията за финансов надзор е институцията, в чиито законови задължения и правомощия влиза защитата на правата на потребителите на небанкови финансови услуги (инвеститорите, застрахованите и осигурените лица).

Поради това Комисията за финансов надзор е и единствената държавна институция, която още от създаването си през 2003 г. постави като един от основните си приоритети в тази насока осъществяване на политика за финансово ограмотяване на обществеността. За своето петнадесет годишно съществуване КФН създаде традиция в реализирането на този свой приоритет.

Защитата на потребителите на финансови услуги се реализира по два основни начина: чрез осъществяване на регулаторна и надзорна дейност, както и чрез финансово ограмотяване на обществото. През 2018 г. КФН извърши своевременни и адекватни промени в регулаторната рамка и надзорната дейност, съобразени с европейските изисквания и особеностите на националния пазар, с акцент върху добрите бизнес практики, с цел равнопоставено третиране на потребителите и осигуряване на достъп до достатъчно ясна и неподвеждаща информация. По линия на финансово ограмотяване през годината КФН реализира поредица от образователни инициативи с цел повишаване на финансовата култура и създаване на предпоставки за информиран избор при избора на финансови услуги от страна на потребителите.

5.1. Достъп до финансова информация

Предоставянето на информация за дейността на Комисията и за небанковата финансова сфера от страна на КФН се осъществява чрез различни комуникационни канали – чрез публикации

на двете интернет страници на Комисията, организирани на медийни кампании, участия в медиите и предоставяне информация на граждани и поднадзорни лица от „Информационния център“. Тези дейности са допълнени и от участието на ръководството на КФН, както и на експерти, в различни форуми, кръгли маси и срещи, даващи възможност за споделянето на финансова информация и запознаването с добрите практики и примери.

Комисията за финансов надзор е представена чрез институционалната си страница www.fsc.bg, както и чрез интернет платформата за финансова грамотност „Твоите финанси“ - www.tvoitefinansi.bg.

Институционална страница на КФН - www.fsc.bg.

На интернет страницата се публикува актуална информация за регулаторната и надзорна дейност на КФН, за мерките, които предприема Комисията за финансовата стабилност на небанковата финансова сфера. Публикува се информация и за поднадзорните лица – статистика, отчети, размер на капитала и друга съществена информация за дейността на всички поднадзорни лица.

През 2018 г. на официалния сайт на КФН са публикувани общо 1072 материала, от които 211 новини, 13 съобщения, 75 статистики, 769 решения, 31 потвърдени проспекти, 12 бюлетина и още десетки материали в останалите рубрики.

Като прозрачна институция, която работи в посока финансова грамотност и защита на потребителите бяха създадени нови рубрики в разделите "За потребителите", "Полезна информация", "Финансови иновации". Бяха добавени и нови секции - "Извънсъдебно решаване на спорове" и „Често задавани въпроси“ в раздел "За потребителя". В тях се публикува полезна информация за потребителите за начините на извънсъдебно решаване на спорове. Създадоха се новите подрубрики - "Въпроси и отговори, свързани със ЗК "Олимпик"" и "Предупреждения за потребителите“.

Във връзка с приетата от Комисията за финансов надзор „Стратегия за наблюдение на финансовите технологии (FinTech) в небанковия финансов сектор (2018 г. – 2020 г.)“ бе разработена и представена в онлайн пространството секция, посветена на FinTech. Като част от тази насока на нововъведения, на 17 декември 2018 г. стартира Innovation hub, придружен от публикувана апликационна форма. Идеята на иновативния център (Innovation hub) е да осигури единна точка за взаимодействие между надзорния орган и съответното дружество-заявител с оглед насърчаване на иновациите в небанковия финансов сектор и защита интересите на потребителите.

В областта на застраховането периодично се актуализират списъците на българските и чуждестранни застрахователи и застрахователните брокери, застрахователите и застрахователните посредници от държави-членки на ЕС, информирали КФН, че желаят да извършват дейност на територията на Република България, както и на български застрахователи и презастрахователи, желаещи да извършват застрахователна дейност на територията на Европейския съюз. Публикувани са и 44 статистически данни за застраховането.

За допълнителното пенсионно осигуряване се публикуват регулярни тримесечни справки, справки за доходността на фондовете за допълнително пенсионно осигуряване на годишна база, данни за промяна на участието и прехвърляне на средства на осигурени лица от един пенсионен фонд в друг, материали за натрупаните средства във фондовете за допълнително пенсионно осигуряване общо 17 през годината. В областта на капиталовия пазар са публикувани 5 обобщаващи материала за среднодневния брой сделки за емисиите акции, допуснати до търговия на Българската фондова борса.

Нормативните документи от европейското законодателство, директиви на Европейския парламент и на Съвета на Европейския съюз, регламенти и решения на Съвета и на Европейския парламент са публикувани в раздел „Европейски въпроси“.

Чрез е-порталите, които са ситуирани на страницата на КФН, участниците в небанковия финансов сектор подават изискваната от Комисията информация – отчети, справки и др., подписана с електронен подпис. Информацията подадена чрез е-модули се предоставя на широката публика чрез публичния регистър, който е достъпен на интернет страницата в рубриките „Електронен регистър и картотека (ERiK)“ и „Новини от e-Register“.

На своята интернет страница КФН регулярно актуализира всичките си рубрики за предоставяне на информация за потребители, поднадзорни лица и всички заинтересовани лица в страната и чужбина.

Интернет страницата на КФН „Твоите финанси“ - <http://www.tvoitefinansi.bg>

Сайтът „Твоите финанси“ е създаден с цел по-доброто обслужване на потребителите на финансови услуги и запознаването им с основни дефиниции в трите сектори на надзор, осъществяван от КФН. Материалите, които се публикуват, имат образователна насоченост, разработени са и анкети, които отчитат нивото на финансова грамотност, както и материали за промени в нормативните изисквания на достъпен език. През 2018 г. се осъвремени цялата информация на сайта и се публикуваха актуални материали с цел информираност и защита на потребителите на финансови услуги. Предстои създаване на онлайн портал, където потребители ще могат да задават своите въпроси. Ще се осъществява пряка онлайн комуникация с различните целеви групи, както и получаване на обратна връзка и предприемане на съответните действия.

Информационен център

През 2018 г. се извършиха дейности по популяризиране на „Информационния център за граждани и бизнес“, открит през 2017 г. Проведе се разяснителна кампания, в която се акцентира на същността и ползите от съществуването на „Информационния център“, а именно осъществяването на лична комуникация с потребителите на финансови услуги и с бизнеса, с оглед бързото предоставяне на актуална и навременна информация. Всекидневен в „Информационния център“ постъпваха запитвания - писмени и на място в сградата на Комисията, засягащи и трите области на небанковата финансова сфера, които бяха обслужвани качествено и своевременно. Всеки месец се изготвя количествен и качествен анализ на постъпилите запитвания - по пазари и по теми. Общо постъпилите запитвания по телефон и имейл през 2018 г. са 5223, а посещенията „на място“ са над 160. По месеци телефонните запитвания са 400 през януари, 232 през февруари, 251 през март, 404 през април, 397 през май, 405 през юни, 783 през юли, 677 през август, 342 през септември, 500 през октомври, 483 през ноември и 349 през декември. Най-често заинтересованите лица са търсили информация и съдействие във връзка с неизплатени обезщетения от застрахователни компании, за възможността за получаване на дивиденди от бившите приватизационни фондове, възможности за придобиване на правоспособност като инвестиционен консултант и брокер на финансови инструменти. Най-честите въпроси от страна на бизнеса са във връзка с подаването на отчети в е-портали, както и за изискванията и процедурата за учредяване на застрахователен брокер. „Информационният център“ продължава да се развива в посока на по-добра комуникация с външните публики и за повишаване на имиджа на Комисията като отговорна към потребителите на финансови услуги институция.

Друга инициатива, която бе насочена към потребителите на финансови услуги, бе актуализирането на „Програмата на КФН за защита на потребителите на небанкови финансови

услуги и повишаване на финансовата грамотност (2018-2020)“, която се публикува на институционалната страница на 29.06.2018 г.

Участие на председателя и заместник-председателите на КФН във финансови форуми в България.

Председателят и заместник – председателите на КФН участваха във всички значими форуми в областта на финансовата сфера, организирани през 2018 г.

През 2018 г. председателят на КФН Карина Караиванова откри най-големия форум на инвестиционната общност в България и региона - Investor Finance Forum на 30 ноември 2018 г. Тя акцентира върху засилващите се инвестиции във финтех компании и превръщането на финансовите технологии в стратегически важни за капиталовите пазари, като посочи, че в КФН е изградила т. нар. Innovation hub, за да отговаря по-добре на изискванията от страна на инвестиционната общност.

С цел повишаване имиджа на КФН и позиционирането ѝ в общественото пространство като сериозна и ефективна институция се организираха няколко инициативи, една от които беше честването на 15 годишнината на Комисията. На 1 март 2018 г. председателят на КФН отбеляза юбилея, като събра на едно място всички предишни председатели, управлявали Комисията за финансов надзор в нейната кратка, но динамична история – Апостол Апостолов /2003-2009 г./, Петър Чобанов /2009-2010 г./ и Стоян Мавродиев /2010-2016 г./. За първи път в историята на КФН всички председатели се събраха на едно място и всеки от тях сподели своя опит като ръководител на регулатора.

Други имиджови инициативи бяха организирани на културна програма за участниците в заседанието на Съвета на надзорните органи на ESMA на 23 март 2018 г. и организирани на културна програма за участниците в „Деня на стратегията на ЕИОРА“ на 29 май 2018 г.

През 2018 г. се организира и процедура по създаване на лого на Комисията, която започна на 19 март 2018 г. с обявяване на конкурс за лого.

Владимир Савов, член на КФН, но и изпълняващ правомощията на заместник-председател на КФН, ръководещ управление „Застрахователен надзор“ от 21.08.2018 г., участва в множество финансови форуми и кръгли маси през годината. Той откри и 20-я годишен Финансов форум „Дигитализацията – катализатор за модернизацията на финансовия сектор“ на 12-ти април 2018 г., в Sofia Event Center.

Комуникация с медиите

Започна по-активна комуникация с медиите, като се използваха разнообразни канали с цел информираност на потребителите на финансови услуги и повишаване на общественото доверие към дейността на Комисията. На медиите са предоставени над сто и петдесет експертни становища, справки и отговори на актуални въпроси, зададени от журналисти, анализатори, студенти и др.

През 2018 г. бяха осъществени няколко информационни кампании, във връзка с които са предприети редица конкретни действия. По повод казуса със ЗК „Олимпик“ и решението на КФН за прилагане на принудителна административна мярка спрямо „Застрахователна компания Олимпик – клон България“ КЧТ, с която наложи забрана за сключване на нови застрахователни или презастрахователни договори по всички класове застраховки, се публикуваха серия от информационни съобщения, организираха се интервюта и на 17 август 2018 г. се проведе пресконференция.

Другият казус, който предизвика голям обществен интерес, беше системата „Бонус-малус“. Организираха се редица интервюта и на 3 декември 2018 г. в Национален дворец на културата се проведе широко обществено обсъждане.

През 2018 г. се реализира активна медийна кампания във връзка с "фалшивите" инвестиционни посредници, които нямат право да предлагат инвестиционни услуги в България. Имаше редица участия в електронните медии и публикации на страницата. Проведе се и медийна кампания във връзка със забраната на бинарните опции от ESMA. И двете кампании на КФН намериха широк отзвук сред обществеността.

През 2018 г. КФН изготви две свои издания – Бюлетин на КФН (12 редовни броя) и Годишен отчет на Комисията за финансов надзор за 2017 г., който обобщава дейността на надзорната институция и отразява състоянието на небанковия финансов сектор в България през 2017 г.

В месечния бюлетин на КФН се обобщава информацията за дейността на Комисията по отношение на нормативната дейност, решенията на КФН, решенията на заместник-председателите и всичките вписвания през месеца. Бюлетинът се издава в електронен вариант в средата на всеки месец, обобщаващ информацията за предходния месец и се публикува на официалната страница на Комисията.

През 2018 г. по Закона за достъп до обществена информация (ЗДОИ) в КФН са постъпили общо 14 заявления, като от граждани на Република България са 3, от журналисти 2, от фирми 5 и от неправителствени организации 4. Всички са разгледани в срок, като на 8 от тях е предоставена информация, 3 са препратени по компетентност на други институции, а на 3 заявления е направен отказ за предоставяне на информация.

5.2. Жалби и запитвания на потребители на небанкови финансови услуги

Политиката за защита на потребителите е елемент от единния вътрешен пазар на ЕС и е важна област от дейността на Европейската комисия. Европейската политика за защита на потребителите за периода 2014-2020 г. със заложените целеви показатели е формулирана в Регламент (ЕС) № 254/2014 на ЕП и на Съвета от 26 февруари 2014 г. относно многогодишна програма „Потребители“ за периода 2014—2020 г. Тази програма е продължение на предходната, приета с Решение № 1926/2006/ЕО, по-специално по отношение на продължаването на многогодишните мерки и оценката на резултатите на предишната програма, както и на областите, които изискват повече внимание.

Текущата програмата се фокусира към подобряване качеството на живот на потребителите. Европейската политика е насочена към защита на икономическите интереси на потребителите на пазара, реализирана чрез наблюдение, включително на финансовия сектор, и цели осигуряване на потребителите на инструменти, с които да управляват своите финанси.

В политиката са идентифицирани четири основни цели:

- повишаване на доверието чрез подобряване на потребителската сигурност;
- разширяване на знанията;
- по-ефективно правоприлагане;
- осигуряване на възможността за подаване на искове по извънсъдебен ред.

Действията следва да осигурят постигането на четири специфични цели – сигурност, информация и образование, права и уреждане на претенции, правоприлагане. Реализацията на многогодишната програма предвижда привличането в процеса по защита на самите потребители, като те трябва да знаят своите права и да бъдат добре защитени.

В последните години с разпространението на интернет, ситуацията по отношение на достъпа до информация рязко се промени и потребителите могат да получат много и достатъчно информация за техните права и за възможностите за защита.

В унисон с тази програма в европейските нормативни документи, уреждащи дейността на поднадзорните на КФН лица, се обръща специално внимание на защитата на потребителите,

включително на потребителите от уязвимите групи. Урежда се разглеждането на жалбите на потребителите от лицата, предоставящи услуги, дори в някои от тях има указания за съдържанието на отговорите на жалбите.

Защитата на инвеститорите, осигурените и застрахованите лица (потребителите на финансови продукти и услуги) е една от законовоустановените цели на Комисията за финансов надзор, като една от функциите на члена на КФН по чл. 3, т. 5 ЗКФН е разглеждането на жалби, подадени срещу поднадзорни на Комисията лица, както и срещу лица, които предоставят финансови продукти и услуги без съответното разрешение за това.

Извънсъдебното решаване на спорове е алтернатива за решаване на спорове между потребители и поднадзорни лица на Комисията. С оглед информиране на потребителите за тази възможност в отговорите до жалбоподателите КФН информира физическите лица, че ако не са доволни от произнасянето на поднадзорните лица, те могат да отнесат спора към секторна помирителна комисия.

С оглед извършването на анализ на постъпващите в Комисията жалби от потребители е създаден нарочен ред за управление на обработка на жалбите. По всяка постъпила жалба се извършва проверка, при установени нарушения се съставят актове за установяване на административни нарушения, предприемат се действия и мерки в рамките на законовите правомощия на органите на КФН.

Жалбите на потребителите са един от каналите за получаване на информация от регулатора за спазването на изискванията на нормативната уредба, уреждаща дейността на финансовите пазари, върху които КФН осъществява надзор, както и за пазарното поведение на участниците на финансовите пазари.

Предприемането на корективни действия от страна на органите на КФН в резултат на анализа е условие за създаването и поддържането на високо ниво на доверие на потребителите във финансовите продукти и услуги, предлагани на финансовите пазари. Корективните действия спомагат за запазването на стабилността на финансовите пазари, доверието в тези пазари, действат стимулиращо върху ефективността и прозрачността на финансовите пазари.

Жалбите са канал за получаване на обратна информация от пазара за удовлетвореността на потребителите на финансови услуги и продукти от действията на регулатора в резултат на извършените проверки и предприетите действия по повод техните жалби.

Анализът на жалбите и запитванията, обхващащ основните оплаквания и проблеми повдигнати в тях, идентифициращ причините, довели до възникването на проблемите, открояващ систематични проблемни области и евентуални лоши търговски практики, представлява и отличен инструмент, който дава възможност за взимане на управленски решения с оглед подобряване на регулаторната рамка, надзорните практики и предприемането на съответни корективни действия и мерки.

През 2018 г. в КФН са постъпили 1 943³⁴ броя жалби и запитвания, свързани с дейността на поднадзорни на КФН лица. Наблюдава се значително увеличаване на техния брой през 2018 г. спрямо 2017 г., когато те са били 1 438. Увеличението не е предизвикано от

определено събитие, а по-скоро се дължи на активността на потребителите, които търсят правата си.

Анализирайки периода 2013 г. - 2018 г. може да се каже, че между 2013 г. и 2017 г. не се очертава ясно изразена тенденция към

³⁴ Посочените 1 943 броя жалби се получават, като от 2 050 броя (всички постъпили) преписки са изключени жалби и запитвания, които не са срещу действия на поднадзорни на КФН лица. Стойността от 1 943 бр. представлява постъпили жалби и запитвания по компетентност в рамките на 2018 г., като 287 бр. от тях са обработени от специализираните управления, с изведени от деловодството на КФН писма до съответните жалбоподатели.

повишаване или намаляване на броя постъпили жалби и запитвания в КФН. През 2013 г. техният брой е бил 1 356. Незначително увеличение с 13 броя се наблюдава през 2014 г. спрямо 2013 г., когато постъпилите жалби и запитвания достигат 1 369 броя. През 2015 г. спрямо 2014 г. се наблюдава намаляване на постъпилите жалби със 127 броя, като техният брой достига 1 242 броя. Посоката на намаление на жалбите през 2015 г. спрямо 2014 г. се променя през 2016 г., като се отчита минимално увеличение с 32 броя. Тенденцията на ръст продължава и през 2017 г., когато жалбите и запитвания от потребители наброяват 1 438 бр.

Анализът на жалбите за 2018 г. се базира на постъпили 1 656³⁵ броя жалби и запитвания, по които институцията е компетентна да се произнесе. По отношение на жалбите по компетентност за периода от 2013 г. до 2017 г. не се наблюдава ясно изразена тенденция към повишаване или намаляването на броя им.

През 2013 г. са отчетени 1 125 броя, през 2014 г. се отчита слабо увеличение спрямо 2013 г. Намаление се наблюдава през 2015 г. спрямо 2014 г. със 107 броя, като за 2015 г. тези жалби достигат 1 026. Броят им се увеличава през 2016 г., достигайки 1 089 броя, а през 2017 г. се наблюдава значителен ръст с 326 бр. жалби на потребители спрямо 2016 г. до 1 415 броя жалби.

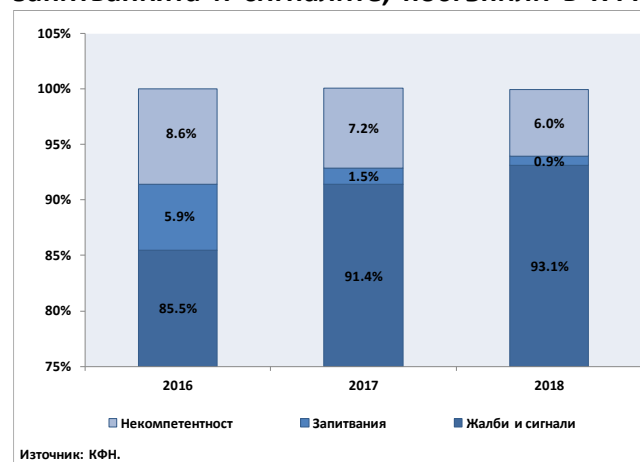
За 2018 г. се регистрира също чувствителен ръст на постъпилите жалби и запитвания по компетентност – с 241 броя спрямо 2017 г., като същите наброяват 1 656 броя.

В КФН освен жалби, постъпват и запитвания, по които институцията е компетентна да се произнесе, като през 2018 г. са регистрирани едва 15 броя такива запитвания.

В КФН постъпват и жалби, по които институцията не е компетентна. Техният брой е приблизително на едно ниво от 2014 г.

насам. През 2018 г. те са 106, като отчитат лек ръст от 6 броя спрямо 2017 г.

Графика 1. Динамика на жалбите, запитванията и сигналите, постъпили в КФН

Жалбите, по които институцията е компетентна да се произнесе, представляват 93.1% от общо постъпилите жалби и запитвания през 2018 г. През 2018 г. се установява леко увеличение на дела на жалбите, по които институцията е компетентна от 91.4% през 2017 г.

За периода 2015 г. – 2018 г. този дял е относително постоянен с тенденция на увеличение. През 2018 г. – 93.1%, през 2017 г. той е бил 91.4%, през 2016 г. - 85.6%, а през 2015 г. той е 82.6%. Наблюдава се намаляване на дела на запитванията, като през 2016 г. той е 5.9%, през 2017 г. - 1.5% и намалява до 0.9% за 2018 г.

Делът на жалбите, по които институцията не е компетентна, също бележи спад от 18.6% през 2016 г., 7.2% през 2017 г. до 6.0% през 2018 г. Тази тенденция е показателна за положените усилия от КФН в посока разясняване компетентностите ѝ и популяризиране на дейността ѝ.

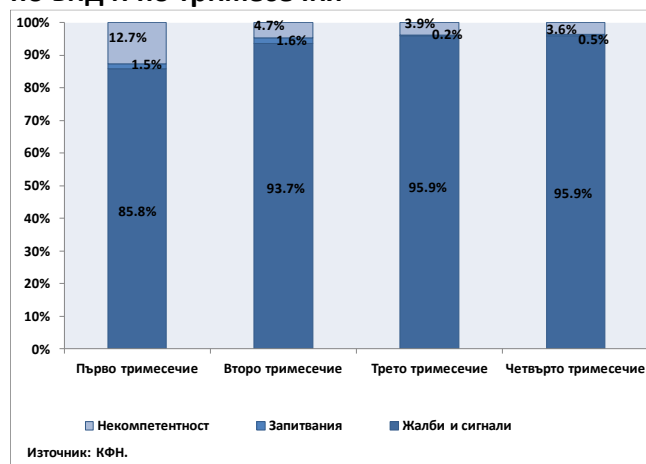
През 2018 г. общата картина на съотношението между жалби, запитвания и жалби, по които институцията не е компетентна, се запазва и по тримесечия. Жалбите от компетентността на КФН

³⁵ Насочени и обработени към звеното, което анализира жалбите в КФН.

представляват 85.8% от всички постъпили жалби през първото тримесечие на 2018 г. Делът им нараства до 93.7% през второто тримесечие, а през третото тримесечие на годината той достига до 95.9%, който се запазва и през четвърто тримесечие.

Динамиката на броя жалби по некомпетентност през годината не показва ясно очертана тенденция. През първото тримесечие на 2018 г. те са 12.9% от всички постъпили жалби, през второ тримесечие намаляват до 4.7%, през трето тримесечие представляват 3.9%, а през четвърто тримесечие делът им достига 3.6%.

Графика 2. Динамика на жалбите, запитванията и сигналите, постъпили в КФН по вид и по тримесечия

От анализираните, постъпили през 2018 г. 1 656 броя жалби и запитвания, по които институцията е компетентна, най-много са жалбите срещу действия на лица, извършващи дейност на застрахователния пазар. Техният брой е 1 512 броя. Незначителен е броят на жалбите, свързани с услугите, предлагани на осигурителния пазар – 25 броя. Жалбите срещу действия на лица, извършващи дейност на инвестиционния пазар, са 104 броя. През 2018 г. се наблюдава увеличаване на жалбите, отнасящи се до застрахователния пазар с 218 броя. Това увеличение представлява 14.4% спрямо 2017 г. За сравнение през 2017 г.

спрямо 2016 г. се наблюдава увеличение на жалбите от застрахователния пазар с 21.1%.

Тенденцията на намаляване на жалбите по линия на осигурителния пазар се наблюдава от 2014 г., когато техният брой е 96, а през 2015 г. спада до 41 броя. Почти двойно намаление е отчетено през 2016 г. спрямо 2015 г., когато жалбите, отнасящи се до осигурителния пазар достигат 29 броя. През 2017 г. жалбите, отнасящи се до осигурителния пазар, бележат ръст с 56.7% спрямо предходната година. За 2017 г. постъпилите жалби, отнасящи се до осигурителния пазар, наброяват 67 бр. През 2018 г. жалбите по линия на осигурителния пазар бележат спад, като достигат до 25 броя.

Графика 3. Динамика на жалбите в КФН по пазари

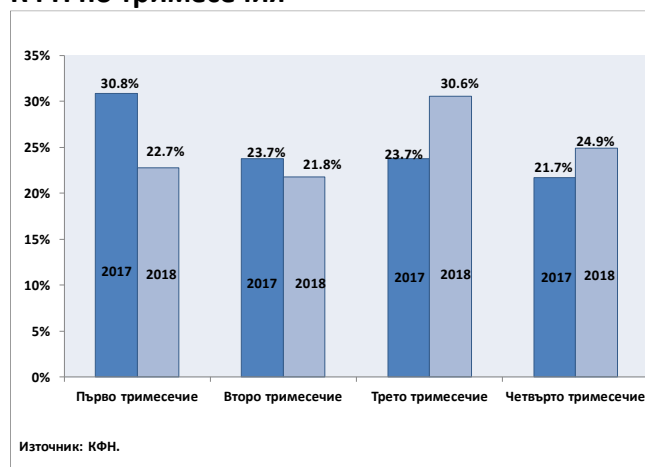

От 2014 г. не може да се очертае явна тенденция на постъпващите жалби във връзка с услугите и продуктите, предлагани на инвестиционния пазар. Наблюдава се колебание в броя на жалбите, като за 2018 г. същите бележат ръст, достигайки 104 броя спрямо 54 броя през 2017 г. За периода 2014 - 2018 г. има значителни отклонения в количеството на постъпилите жалби. Техният брой за 2016 г. е 39 бр., през 2015 г. – 92 броя, за 2014 г. е 102. Значителните отклонения в броя през различните години не са резултат от никакви извънредни събития.

В рамките на 2018 г. по тримесечия не се наблюдава ясно изразена тенденция към увеличаване или намаляване на броя на постъпилите жалби по компетентност – те

имат сравнително равномерно разпределение. През първото тримесечие на 2018 г. са постъпили 22.7% от жалбите по компетентност за годината. Спрямо 2017 г. този дял е по-малък. През второто тримесечие на 2018 г. са постъпили 21.8% от общия брой жалби по компетентност за годината, като спрямо същият период за 2017 г. не се наблюдава съществена промяна. През третото тримесечие на 2018 г. са постъпили 30.6% от жалбите, а през третото тримесечие на 2017 г. те представляват – 23.7%. Спрямо третото тримесечие на 2017 г. този дял е по-висок, което се дължи на жалбите, подадените във връзка с предоставени услуги от „ЗК Олимпик – клон България“ КЧТ. През четвъртото тримесечие на 2018 г. са постъпили 24.9% от жалбите, което е относително близко до делът им от 21.7% през четвъртото тримесечие на 2017 г.

Графика 4. Динамика на жалбите, постъпили КФН по тримесечия

Жалбите, отнасящи се до застрахователния пазар, представляват най-голямата част от постъпилите жалби по компетентност през 2018 г. (92.1%). За периода 2014 г. – 2018 г. това състояние се запазва. Делът на този вид жалби през 2014 г. е бил 82.5%, през 2015 г. – 87.0%, през 2016 г. – 93.8%, а през 2017 – 91.4%.

Делът на жалбите по линия на осигурителния пазар представлява 1.5% от всички постъпили жалби по компетентност през 2018 г., като намалява спрямо 2017 г. Делът на жалбите по линия на осигурителния

пазар през последните години е сравнително малък. През 2017 г. те са 4.7% от всички жалби по компетентност, през 2016 г. - 2.7%, през 2015 г. – 4.0%, през 2014 г. е 8.5%. През 2013 г. делът е 15.2%, когато се отчита ръст на жалбите във връзка с прехвърлянето на натрупани средства по партидите на осигурените лица.

Жалбите срещу лица, извършващи дейност на инвестиционния пазар, през 2018 г. са 6.3% от всички постъпили жалби и бележат ръст спрямо 2017 г., когато техният дял е 3.8%. За периода 2013 - 2018 г. не се очертава ясна тенденция: делът им през 2016 г. е 3.6%, 9% през 2015 г. и 2014 г., 6.0% през 2013 г. В КФН постъпват и жалби, свързани с предоставяне на инвестиционни услуги от лица, които нямат лиценз за предоставяне на такива услуги. Услугите се предоставят обикновено дистанционно през електронни платформи, като жалбоподателите не са проучили лицата, с които встъпват в договорни отношения. Жалбите се подават до КФН поради свързаност на платформите за търговия с България, като обикновено разработчикът на платформата или лицето, което оперира платформата, е в България.

Разпределението на жалбите по сектори се запазва и по тримесечия за 2018 г. Делът на жалбите във връзка със застрахователния сектор през първата половина на годината е по-нисък от размерът му през втората половина. През първото тримесечие на 2018 г. делът на жалбите във връзка със застрахователния сектор е 89.5%, колкото е и техният дял през второто тримесечие на 2018 г. През третото тримесечие на 2018 г. относителният им дял е (94.4%), колкото е и през четвъртото тримесечие. Жалбите по адрес на пенсионноосигурителните дружества са с най-висок относителен дял през първото тримесечие на 2018 г. (4.4%) и с най-нисък през четвъртото тримесечие на годината, а именно 0.7%. Жалбите от инвестиционния пазар са с най-висок относителен дял през второто тримесечие на 2018 г., а с най-нисък - през третото тримесечие на годината.

Таблица 20. Динамика на структурата на жалбите по пазарни сегменти

	2015	2016	2017	2018				2018
				Q1	Q2	Q3	Q4	
Застрахователен пазар	87.0%	93.8%	91.4%	89.5%	89.1%	94.4%	94.1%	92.1%
Инвестиционен пазар	9.0%	3.6%	3.8%	6.1%	10.1%	4.8%	5.2%	6.3%
Осигурителен пазар	4.0%	2.7%	4.7%	4.4%	0.8%	0.8%	0.7%	1.5%

В КФН през 2018 г. са постъпили и жалби, по които институцията не е компетентен орган. С най-голям дял от жалбите по некомпетентност са жалбите, свързани с кредитни продукти (34.9%), като част от тях са предоставени от небанкови кредитни институции. На второ място са жалбите, свързани с парични преводи (20.8%). Жалбите, отнасящи се до спестовни продукти и мобилни услуги, заемат всеки един от тях дял от 0.9% и други – 42% от общите жалби по некомпетентност.

Таблица 21. Структура на жалбите по некомпетентност

	2017	2018
Кредитни продукти	38.4%	34.9%
Паричен превод	8.0%	20.8%
Спестовни продукти	3.6%	0.0%
Мобилни услуги	3.6%	0.9%
Данъчна сфера	2.7%	0.9%
Други	43.8%	42.5%
	100.0%	100.0%

И през 2018 г. се запазва въведената практика в КФН жалби, по които институцията не е компетентна, да бъдат препращани към институциите, от чиято компетентност са.

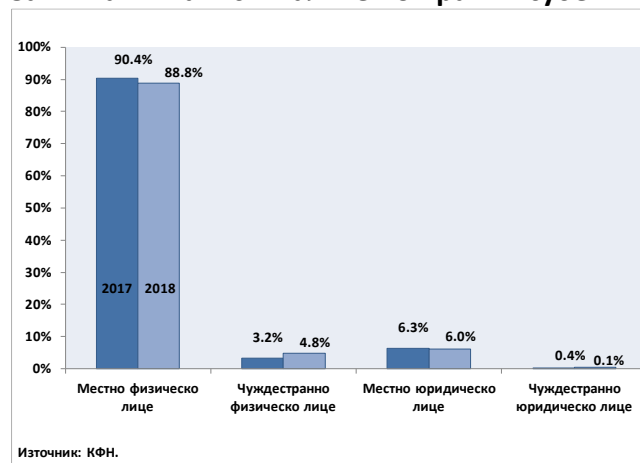
През 2018 г. в КФН са постъпили жалби по некомпетентност, които са основно от компетентността на две институции в страната. Най-много са жалбите от компетентността на Българска народна банка (БНБ), като техният дял е 57.6%. На второ място е Националната агенция за приходите (НАП) с дял от 5.6%. При 36.8% от жалбите по некомпетентност, компетентен орган е Комисията за защита на потребителите (КЗП), Комисията за регулиране на съобщенията (КРС), Съд, Прокуратура, ДАНС или друга институция.

Таблица 22. Структура на жалбите по компетентни институции, различни от КФН

	2017	2018
Българска народна банка	85.4%	57.6%
Национална агенция за приходите	2.4%	5.6%
КРС, КЗП, Съд, Прокуратура, пълна некомпетентност	12.2%	36.8%
	100.0%	100.0%

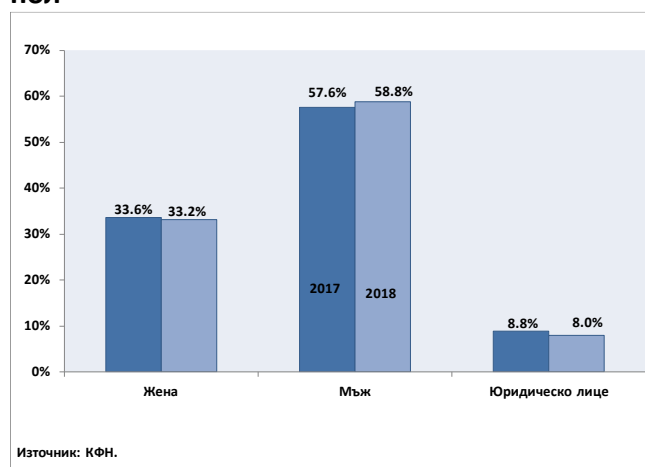
Анализирайки жалбите на потребители по правни субекти, може да се каже, че жалбите и запитванията, подадени от местните физически лица са с най-голям дял от всички постъпили жалби и запитвания (88.8%). Местните юридически лица са с дял от 6% през 2018 г. Чуждестранните физически лица са с дял от 4.8%, а чуждестранните юридически лица са с 0.4% през 2018 г. Намаление на дела през 2018 г. спрямо 2017 г. се отчита единствено при местните физически лица, като той намалява от 90.4% на 88.8%. Делът на местните юридически лица относително се запазва от 6.3% през 2017 г. на 6.0% през 2018 г. При чуждестранните физически лица се наблюдава ръст от 3.2% през 2017 г. до 4.8% през 2018 г., което се дължи на трансграничното предлагане на финансови услуги, вкл. дистанционно чрез електронни платформи. През 2018 г. се наблюдава увеличение на жалбите до КФН, подавани чрез адвокати. Под 0.5% се запазва се относителният дял на подадените от чуждестранни юридически лица жалби.

Графика 5. Динамика на жалбите, запитванията и сигналите по правни субекти

Анализът на жалбите показва, че мъжете са по-активни жалбоподатели от жените. Техният дял през 2018 г. е 58.8% спрямо 33.2% за жените. Жалбоподателите - юридически лица са с дял от 8.0% от всички жалби и запитвания. Общата картина спрямо 2017 г. не се променя съществено, когато отново мъжете са по-активни (57.6%), а жените са с дял от 33.6%. Наблюдава се незначително намаление на жалбите, подадени от юридически лица

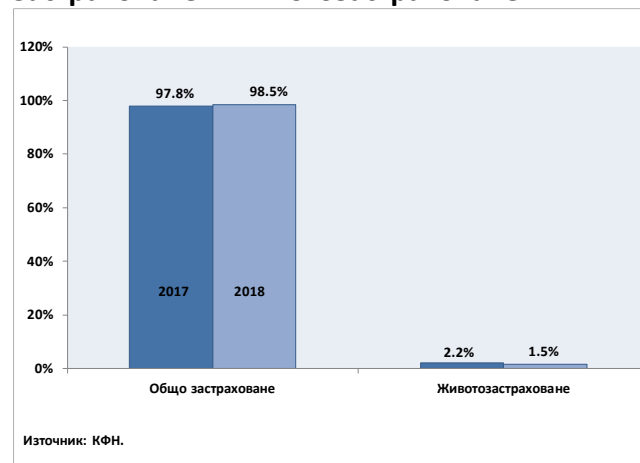
Графика 6. Динамика на жалбите, запитванията и сигналите по правен субект и пол

Застрахователен пазар

Тенденцията жалбите, отнасящи се до застрахователния пазар, да са с най-висок относителен дял се запазва и през 2018 г. Жалбите срещу услуги и продукти, предлагани от общозастрахователните дружества трайно заема основна част от постъпилите жалби, отнасящи се до застрахователния сегмент, като делът им се увеличава до 98.5% през 2018 г. спрямо 97.8% през 2017 г. По-високият дял от жалбите срещу общозастрахователните дружества се дължи на по-големия брой застрахователни договори в общото застраховане. Делът на жалбите, отнасящи се до продукти и услуги, предлагани от животозастрахователните дружества, намалява от 2.2% през 2017 г. до 1.5% през 2018 г.

Графика 7. Динамика на жалбите по общо застраховане и животозастраховане

Анализът на жалбите в застрахователния сектор, от гледна точка на лицето, срещу което е подадена жалбата, показва, че най-често жалбоподателите изразяват оплаквания срещу действия на застрахователи. При 99.4% от постъпилите жалби срещу действия на лица, извършващи дейност на застрахователния пазар, предметът на жалбата касае дейността на застраховател. Делът на тези жалби през 2018 г. се увеличава незначително спрямо 2017 г. от 98.9% до 99.4%. През годината жалбоподателите изразяват оплаквания и срещу действия на застрахователни брокери и Гаранционния фонд, като техният дял е незначителен и бележи спад.

Графика 8. Динамика на жалбите по поднадзорни лица, извършващи дейност на застрахователния пазар

Най-често (40.2%) предметът на жалбите, отнасящи се до застрахователния сектор, е свързан с непроизнасяне по застрахователни претенции по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите в сроковете по Кодекса за застраховане (КЗ). На второ място жалбоподателите изразяват оплаквания срещу отказ за изплащане на обезщетение по застраховка „Каско“ (14.0%). На трето място са жалбите, в които жалбоподателите възразяват срещу некоректни практики от страна на застрахователите, които са 9.8%. Жалбоподателите възразяват и срещу непроизнасяне по заведена застрахователна претенция по застраховка „Каско“ в сроковете по КЗ, несъгласие с размера на изплатеното обезщетение по застраховка „Каско“ и „Гражданска отговорност“ на автомобилистите, както и срещу отказ за изплащане на обезщетение по „Гражданска отговорност“ на автомобилистите, по застраховка „Имущество“, по застраховка „Живот“, по застраховка „Злополука“ и по здравна застраховка.

За сравнение и през 2017 г. най-честият предмет на жалбите, отнасящи се до застрахователния сектор, е срещу непроизнасяне по застрахователни претенции по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите в сроковете по КЗ.

Графика 9. Разпределение на жалбите в застрахователния пазар по предмет на жалбата през 2018 г.

Осигурителен пазар

Некоректни практики от осигурителни посредници е най-честият предмет на жалбите, отнасящи се до осигурителния пазар през 2018 г. Техният дял е 42.1% от всички постъпили жалби във връзка с осигурителния пазар. На второ място (26.3%) жалбоподателите изразяват оплакване срещу некоректни практики на пенсионноосигурителните дружества. Искане за прекратяване на процедурата или отказ за прекратяване на процедурата по прехвърляне на участие (21.1%), несъгласие с размера на натрупаните средства (10.5%) заемат съответно трето и четвърто място по честота на изразените оплаквания срещу действия на лица, извършващи дейност на осигурителния пазар.

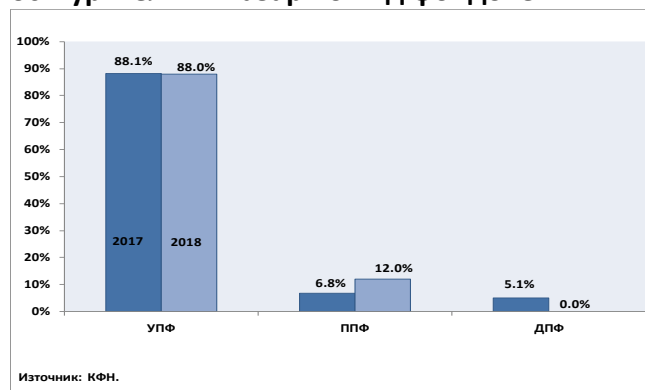
Графика 10. Разпределение на жалбите на осигурителния пазар по предмет на жалбата през 2018 г.

Тенденцията жалбите, отнасящи се до осигурителния пазар, основно да са свързани с универсален пенсионен фонд (УПФ) се запазва и през 2018 г. Делът им е 88.0% от всички постъпили жалби по отношение на осигурителния пазар. Този преобладаващ дял е обясним, защото всички работещи, родени след 31.12.1959 г. се осигуряват в УПФ. Оплакванията на жалбоподателите са свързани и с професионални пенсионни фондове (ППФ) при 12%, като през 2018 г. няма регистрирани жалби по линия на доброволните пенсионни фондове (ДПФ). Делът на жалбите, свързани с УПФ, се запазва през 2018 г. на същото ниво спрямо предходната година, като остава 88.0% спрямо 88.1%. При ППФ се наблюдава ръст, като делът

се увеличава до 12.0% през 2018 г. от 6.8% през 2017 г. Съответно при ДПФ се наблюдава намаление на дела на жалбите до 0% през 2018 г. спрямо 5.1% през 2017 г.

Графика 11. Разпределение на жалбите на осигурителния пазар по вид фондове

Инвестиционен пазар

Значителна част от постъпващите жалби, отнасящи се до инвестиционния пазар, са с предмет извършване на инвестиционни услуги от дружества без получен съответен лиценз. В тази връзка КФН насочи своите усилия към предприемане на действия за ограничаване предлагането на инвестиционни услуги от дружества без лиценз и осигуряване на конкурентна среда за развитие на инвестиционния бизнес при адекватна защита на инвеститорите. На официалната интернет страница на Комисията са публикувани лицата, за които е установено, че извършват инвестиционна дейност без лиценз, като бяха сезирани и съответните правоохранителни органи.

От анализа на постъпилите жалби се констатира тенденция на засилена активност при предлагането на инвестиционни продукти от разстояние - по телефона или чрез електронни платформи, както и на сложни финансови инструменти, които са трудно разбираеми за масовия потребител и за които съгласно законовите изисквания трябва да се прави преценка за уместност и целесъобразност на финансовата услуга.

През 2018 г. най-много жалби от инвестиционния пазар са срещу действия на дружества без лиценз (Обща компетентност).

Техният дял през 2018 г. възлиза на 73.1%. На второ място през 2018 г. са жалбите срещу инвестиционни посредници или лица, предоставящи инвестиционни услуги и продукти с дял от 20.2%, а на трето място с 6.7% са жалбите срещу публичните дружества.

Графика 12. Разпределение на жалбите по поднадзорни лица, извършващи дейност на инвестиционния пазар

Спрямо 2017 г. през 2018 г. се наблюдава съществен спад на жалбите срещу публични дружества от 58.1% на 6.7%. Основният предмет на тези жалби е свързан с търговите предлагания, в частност срещу цената на търговото предлагане. Противоположна динамика се отчита при жалбите, свързани с дейността на управляващите дружества, като делът им намалява до 0% през 2018 г. от 1.6% през 2017 г.

Резултати от обработката на жалби, сигнали и запитвания в КФН

Комисията за финансов надзор регистрира и разглежда всяка жалба, сигнал или запитване, които постъпват в институцията. При разглеждането на всеки конкретен случай се извършва детайлна проверка, изискват се от лицата, срещу които е подадена жалбата обяснения и относимите документи по случаите, включително допълнителни документи и обяснения. В хода на извършване на проверката се предприемат необходимите действия и мерки в случаите на констатирано нарушение на законовите изисквания от страна на лицата.

От анализа на отговорите до жалбоподателите се установява, че при 12,3% от случаите на потребителя на застрахователни услуги се предоставя съвет, като се посочва възможността същият да защити правата си чрез специализирани помирителни комисии за извънсъдебно решаване на спорове или чрез съда в случай, че КФН или съответния заместник-председател нямат правомощия за предприемане на действия. При 33,1% от случаите се отчита изплащане на застрахователно обезщетение след подаване на жалба до КФН, а при 28,5% на жалбоподателите се предоставя конкретна информация, която е относима към жалбата и в помощ на жалбоподателите.

Много често жалбите на потребителите, подадени в КФН, са с предмет гражданскоправен спор между жалбоподателя и поднадзорното лице, който е извън компетенциите на КФН и който следва да бъде отнесен за разглеждане и решаване от помирителна комисия по извънсъдебен път или от компетентния съд, съгласно действащото законодателство.

Комисията за финансов надзор в отговорите по жалбите регулярно информира лицата, подали жалби срещу поднадзорни на КФН лица, за възможността за извънсъдебно решаване на спорове с оглед запознаване на потребителите с възможността за решаване на спорове в по-кратки срокове и без разходи.

През 2018 г. се наблюдава относително запазване на дела на случаите, когато се стига до изплащане на обезщетение след подаване на жалба до КФН. Запазеното добро ниво на дела на действията по изплащане на определено застрахователно обезщетение и през 2018 г. след предприемане на законови мерки от страна на КФН показва ефективността на институцията във връзка с осъществяване на функцията ѝ по защита потребителите на инвестиционни, застрахователни и осигурителни услуги.

Графика 13. Структура на предприетите действия в отговор на постъпили жалби, запитвания и сигнали в КФН през 2018 г.

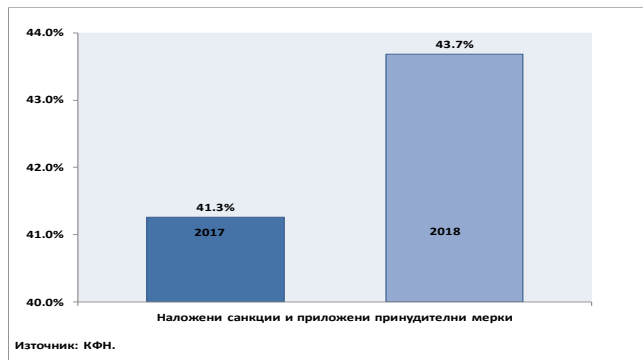
В случаите когато при извършване на проверка по жалба се констатират нарушения на нормативните разпоредби, КФН предприема действия по ангажиране на административнонаказателната отговорност на поднадзорните лица чрез съставяне на актове за установяване на административно нарушение и издаването на наказателни постановления, както и чрез прилагане на принудителни административни мерки. КФН също сезира при необходимост правоохранителните органи.

В резултат на извършени проверки при подадени жалби през 2018 г. се наблюдава леко нарастване на случаите, в които се налагат санкции и се прилагат принудителни административни мерки спрямо поднадзорни лица, като делът им нараства до 43.7% от всички постъпили жалби по компетентност спрямо 41.3% през 2017 г.

Анализът на изготвените отговори по жалбите и запитванията, както и на предприетите действия във връзка с жалбите, показва, че се отчита положителен ефект от действията на регулатора. В много от случаите, исканията на жалбоподателите - физически и юридически лица, са били удовлетворени.

Графика 14. Наложени санкции и принудителни мерки по повод постъпили

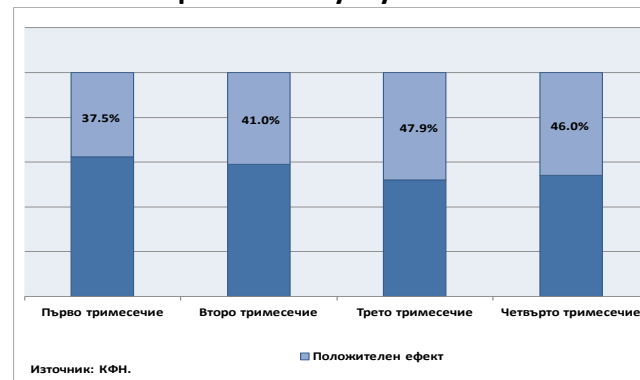
жалби

При 47.9% от жалбите и запитванията през 2018 г. се наблюдава положителен ефект от действията на КФН при разглеждане на постъпилите жалби, което е част от дейността по защита интересите на потребителите на небанкови финансови услуги.

През 2018 г. най-висок дял на положителния ефект се отчита през трето тримесечие на годината, а най-нисък – 37.5% през първото тримесечие на годината.

Графика 15. Ефект от дейността на КФН при защита интересите на потребителите на небанкови финансови услуги

5.3. Политика на финансова грамотност

Приоритетна цел още от създаването на КФН, е разработването, въвеждането и активното прилагане на политика за повишаване на финансовата грамотност.

През 2018 г. Комисията за финансов надзор взе активно участие в различни форуми - конференции, семинари, работни срещи и образователни инициативи, насочени към защита на потребителите и повишаване на финансовата грамотност на различни обществени групи, като си партнираше както с държавни институции, така и с неправителствени организации, чиято дейност е в областта на финансовото образование.

XVI-тото издание на образователната програма за ученици и учители "Небанковият финансов сектор в България" се проведе от 2 до 6 юни 2018 г., организирано от КФН, фондация „Атанас Буров“ и Министерството на образованието и науката (МОН). По време на програмата бяха обучени 20 ученика и 4-ма преподаватели. Лектори бяха експерти от Комисията и от бизнеса, които запознаха младите хора със спецификата на капиталовия, застрахователния и осигурителния пазар. Теоретичната част бе комбинирана с практическа, като се организираха посещения в Централния депозитар, в Българската фондова борса, в инвестиционен посредник, застрахователно дружество и в пенсионно осигурителното дружество, където учениците видяха „на живо“ как работи целият небанков финансов сектор.

На 6 февруари 2018 г. се проведе еднодневно обучение на ученици от Професионалната гимназия по икономика (ПГИ) „Проф. д-р Димитър Табаков“, като учениците се запознаха с дейността на Комисията, запознаха се с процесите на надзор, както и с експертите, които работят в нея.

На 30 октомври 2018 г. Комисията за финансов надзор традиционно се включи в инициативата „Мениджър за един ден“ на Джуниър Ачийвмънт България. В това издание, позицията на Председател бе поверена за един ден на **студент по „Финанси“ в Университета за национално и световно стопанство.**

КФН си партнираше през годината и с фондация „Инициатива за финансова грамотност“ в написването на две учебни помагала - „За парите и други важни неща: Първи стъпки“ и „За парите и

други важни неща: Тийн“, които са одобрени от МОН. Експерти от КФН взеха участие в обученията за квалификация и преквалификация на педагогическите специалисти. Съвместно с фондация „Инициатива за финансова грамотност“ КФН реализира и няколко обучения на ученици.

Продължиха контактите с бизнеса, като редовно се провеждаха срещи с представители на браншовите асоциации или с отделни компании. Проведе се активна комуникация с Българската асоциация на дружествата за допълнително пенсионно осигуряване (БАДДПО) във връзка с обсъждането на наредби в областта на допълнителното пенсионното осигуряване, както и с Асоциация на българските застрахователи (АБЗ), Гаранционен фонд (ГФ) и неправителствени организации във връзка със системата "Бонус-малус".

Традиционната годишна среща на финансови журналисти и ПР специалисти се проведе и през 2018 г., на която се размени ценна информация и се сподели опит.

Всички инициативи на КФН в областта на защитата на потребителите на финансови услуги и повишаването на финансовата грамотност на българските граждани са насочени главно към повишаване на доверието на потребителите в небанковите пазари и утвърждаване на важната роля, която изпълнява КФН за стабилността на тези пазари.

6. Стратегия за наблюдение на финансовите иновации

В контекста на развитие на финансовите иновации в небанковия финансов сектор и отчитайки тенденцията за напредък и конкурентоспособност на участниците на осигурителния, инвестиционен и застрахователен пазар, с оглед защита интересите на потребителите и подпомагане бизнес средата, през 2018 г. Комисията за финансов надзор стартира инициатива на изграждане на концепция за провеждане на политика за наблюдение на финансовите иновации в сътрудничество с FinTech дружества и поднадзорните на КФН лица.

В резултат на това, през юни 2018 г. на заседание на КФН бе приета Стратегия за наблюдение на финансовите технологии (FinTech) в небанковия финансов сектор (2018 г. – 2020 г.). В стратегията са посочени основните подходи за въздействие на регулаторния орган върху развиващата се индустрия чрез мониторинг и оценка на възможните рискове и потенциални действия и мерки. Целта е ограничаване на рисковете за потребителите и пазара чрез извличане на максимални ползи с оглед растящия интерес към финансовите иновативни продукти и/или технологии в услуга на потребителя при спазване на регулаторните изисквания. През изминалата година бе приет и план за действие за 2018 г. за изпълнение на стратегията за наблюдение на FinTech с набелязани мерки за привеждането ѝ в изпълнение

Политиката по наблюдение на финансовите иновации е насочена към:

- осигуряване и улесняване предоставянето по електронен път на услуги за потребителите на небанковия финансови услуги;
- намаляване на оперативните разходи и увеличаване ефективността на бизнеса;
- повишаване на конкурентоспособността на дружествата, върху които КФН осъществява надзор чрез намаляване на бариерите за влизане на единния пазар;
- балансиране на установената нужда от сигурност и защита на данните и възможността за споделяне и прозрачност на данните.

С оглед осигуряване на публичност и прилагане на предвидените в плана мерки за сътрудничество с FinTech индустрията, бе обособена индивидуална секция на официалната електронна страница на КФН „Финансови иновации“. Рубриката от една страна осигурява информационен канал на достъп и комуникация с регулаторния орган посредством електронни пощи: fintech@fsc.bg и innovationhub@fsc.bg. От друга страна има отражение върху финансовата грамотност на публиката в контекста на финансовите иновации чрез публикации на материали

относно въведени основни понятия, относими към първичното публично предлагане на монети (ICOs) и рисковете, произтичащи от инвестиции в ICOs.

През годината КФН проведе консултации с бизнеса и браншовите организации в небанковия финансов сектор като публикува въпросници и консултативни документи, на чиято база бе изготвен анализ на пазарната среда и необходимостта от въвеждане на подходящ механизъм на взаимодействие с бизнеса и необходимостта от създаване на иновативен център (Innovation hub).

Механизмът Innovation hub се създава от регулаторите с оглед осигуряване на единна точка за взаимодействие между надзорния орган и съответното дружество заявител за по-лесна комуникация и получаване на консултации. Идеята е улесняване на комуникацията, с оглед насърчаване на иновациите в небанковия финансов сектор и същевременно осигуряване на защита интересите на потребителите.

Чрез Innovation hub КФН може да дава пояснения и незадължителни указания във връзка с прилагането на нормативната уредба, приложима за бизнес модела на дружеството заявител, както и да го консултира в случай на необходимост от издаване на разрешение за извършваната от дружеството дейност.

През декември 2018 г. бе стартиран процесът на активен диалог между FinTech дружествата, поднадзорните на КФН лица и регулаторния орган чрез създаване на единен механизъм на комуникация посредством Innovation hub - чрез общодостъпна апликационна форма, позволяваща на заявителите да установят неформален диалог с регулатора, с цел насърчаване на иновациите в небанковия финансов сектор при осигуряване интересите на потребителите.

Апликационната форма подсигурава механизма на взаимодействие, чрез който КФН може да даде пояснения и незадължителни насоки по нормативната уредба, приложима за бизнес модела на дружеството заявител, както и да му съдейства при евентуална нужда от кандидатстване за издаване на разрешение за извършваната от дружеството дейност. За осигуряване прозрачност на процеса на взаимодействие КФН публикува информация за критериите за допустимост за разглеждане на документи и проекти, представени от кандидатстващите чрез Innovation hub.

В рамките на КФН е създадена работна група за наблюдение на пазара на финансови иновации в небанковия финансов сектор, ангажирана с навременния и относим към постъпилите заявления отговор на запитвания на FinTech дружества и поднадзорни на КФН лица, предлагащи иновативни продукти и/или услуги.

В края на годината **КФН стартира ефективно функционирането на Innovation hub**. Беше публикувана апликационна форма, чрез която се дава възможност на заявителите да установят неформален диалог с регулатора. Бяха публикувани на интернет страницата на КФН и набор от критерии, на които следва да отговарят заявителите и проектите им, за да могат те да преминат към последващ етап на разглеждане и подпомагане чрез консултация.

През 2019 г. КФН се включи в пилотен проект на Европейската комисия за създаването на единен регистър на публичните дружества в Европа, базиран на блокчейн технологията - „Европейски портал за финансова прозрачност“ – ЕФФП проект (European Financial Transparency Gateway – EFTG project).

7. Международна дейност и сътрудничество

7.1. Европейско измерение

Комисията за финансов надзор, в качеството ѝ на участник в Европейската система за финансов надзор (ESFS), е активно ангажирана в дейностите на Европейските регулаторни органи

(ESMA и EIOPA) с цел асоциирането на българския небанков сектор към единния европейски финансов пазар. КФН е част от управленските органи и взема участие в заседанията на съветите на Европейския орган за ценни книжа и пазари (ESMA) и Европейския орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване (EIOPA), като подпомага дейностите на европейските надзорни органи и чрез участието на експертно ниво в работните комитети и групи, създадени към тях. Освен това КФН участва като член без право на глас в заседания на Европейския съвет за системен риск (ESRB) и си сътрудничи с Европейския банков орган (EBA).

7.1.1. ФОКУС ТЕМА: Принос на КФН за успешното провеждане на Българското председателство на Съвета на ЕС – януари-юни 2018 г.

В рамките на своите компетенции и ангажименти, Комисията за финансов надзор, в сътрудничество с колегите от ESMA и EIOPA, организира и бе домакин на две значими събития от Календара на Българското председателство на Съвета на ЕС през първото полугодие на 2018 г.:

- **Заседание на Управителния комитет и Съвета на надзорниците на Европейския орган за ценни книжа и пазари (ESMA)**, което се проведе в периода 22-23 март 2018 г. в НДК, като участие взеха около 80 председатели и висши представители на европейските надзорни органи в областта на ценните книжа и пазари;
- **Ден на стратегията на EIOPA**, който се състоя на 29-30 май 2018 г. в Резиденция Бояна и събра близо 40 председатели и висши представители на европейските надзори в областта на застраховането и пенсионното осигуряване.

Организацията и на двете събития беше много високо оценена от европейските партньори на КФН.

По пакета за **Покрити облигации** - Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Регламент № 575/2013 по отношение на експозициите под формата на покрити облигации и Предложение за Директива на Европейския парламент и на Съвета относно емитирането на покрити облигации и публичния надзор върху тях и за изменение на Директива 2009/65/ЕО и Директива 2014/59/ЕС беше представен компромисен текст на Българското председателството по Регламентата и представени компромисни текстове по Директивата. Последвалото Австрийско председателство продължи работата на ниво работна група.

България постигна значителен успех и при обсъжданията на предложението за изменение на **Регламентата за европейската пазарна инфраструктура, като целта е укрепване на надзорната система за централните контрагенти (ЦК)**. Председателството изготви три компромисни текста по режима за ЦК от трети държави, като целта бе да се затвори за дискусии текстът в тази му част, а следващото председателство да продължи работата по режима за европейските ЦК. Представените частични компромисни текстове получиха широка подкрепа от държавите членки. Австрийското председателство продължи с дискусиите по режима на ЦК в рамките на ЕС. Българското председателство работи усилено и по подготовката за първата тристранна среща по Регламентата за европейската пазарна инфраструктура (преглед по REFIT на Регламентата), след като Естонското председателство постигна общ подход в Съвета в края на своето председателство.

Основна цел на Българското председателство във връзка със **законодателното предложение за създаване на пан-европейски персонален пенсионен продукт (PEPP)** бе постигане на максимален напредък по досието. Усилената работа и интензивните преговори доведоха до изготвяне и предлагане на добър балансиран компромис по отношение на политически чувствителните теми и техническите въпроси. Благодарение и на проведените се дискусии по време на Естонското председателство бе постигнат значително по-голям напредък от очаквания, поради сложността на предложението и силно поляризираните позиции на държавите членки по няколко

ключови въпроса, което позволи да бъде постигнато споразумение за мандат за преговори на Съвета, като последвалото Австрийско председателство от своя страна започна с тристранните срещи с ЕП и ЕК.

Във връзка с **прегледа на Европейската система за финансов надзор (ЕСФН)** по време на Българското председателство бяха разгледани елементите на цялото законодателно предложение на ЕК. Пакетът е значителен по обем и с висока политическа чувствителност за всички държави членки. Българското председателство предложи алтернативни опции на първоначално предложените от ЕК разпоредби по три от общо четирите основни теми. Така представените документи получиха широка подкрепа, тъй като отразяват балансирано позициите на държавите членки в Съвета.

По предложението на ЕК за **подобряване на пропорционалността в пруденциалните изисквания към инвестиционните посредници (IFS)**, Председателството стартира обсъждането на пакета от директива и регламент, като в рамките на проведените срещи бяха дискутирани задълбочено всички ключови теми и проблемни области, като всички държави членки подкрепиха предложеното въвеждане на пропорционални капиталови изисквания за несистемно важните инвестиционни посредници.

По време на Българското председателство беше открито ново досие и се осъществи сериозен напредък и по **предложението на ЕК за Регламент и Директива за улесняване на трансграничното предлагане на инвестиционни фондове (CBDF)**. Беше подготвено първо компромисно предложение на Българското председателство, което включваше цялостно изменение в предложенията за директива и регламент. Председателството постигна изключителен прогрес и предложи второ компромисно предложение.

Основни акценти в работата на ESMA

През 2018 г. Европейският орган за ценни книжа и пазари – ESMA, публикува своите приоритети за годината, чиято цел е да открият дейностите на органа, които ще осигурят високо, съгласувано и ефективно ниво на надзор в Европейския съюз. Сред приоритетите на органа са следните:

- Гарантиране, че законодателството по MiFID II/MiFIR се прилага по надежден, ефективен и последователен начин в целия ЕС;
- Подобряване на качеството на данните, за да се гарантира ефективното отчитане съгласно законодателството на ЕС;
- Осигуряване на сближаване на надзорните практики в контекста на решението на Обединеното кралство да се оттегли от ЕС;
- Гарантиране на свободното движение на услуги в ЕС чрез адекватна защита на инвеститорите в контекста на трансграничното предоставяне на услуги и
- Мониторинг на развитието на финансовите иновации, по-специално чрез анализ на възникващи и съществуващи инструменти, платформи и технологии.

През годината ESMA, наред с регулаторните си функции по сближаване на надзорните практики в ЕС, подсили функциите си и като надзорен орган чрез директните правомощия за надзор, които са му дадени от европейското законодателство. Органът има преки надзорни компетенции по отношение на агенциите за кредитен рейтинг (АКР) и регистрите за транзакции (РТ). Освен това, ESMA е натоварена с дейностите по отношение на мониторинга и признаването на централните контрагенти (ЦК) от трети страни и централните депозитари на ценни книжа от трети страни (ЦДЦК).

Под прекия надзор на ESMA са осем регистрирани Регистри на транзакции, 27 регистрирани АКР и 4 сертифицирани АКР. Надзорната дейност на органа има за цел подобряване качеството на

данните, мониторинг на изискванията в нормативната уредба и издаване на насоки за дейността. През годината са извършени разследвания на процесите и методологията за издаване на кредитни рейтинги на АКР; текуща надзорна работа на плановете на надзираваните лица при извънредни ситуации с оглед на предстоящото излизане на Обединеното кралство Великобритания и Северна Ирландия (ОК); извършена беше тематична проверка на таксите на АКР и РТ, която приключи с публикуван доклад на органа с конкретни предложения. ESMA извърши и мониторинг на дейностите, предоставяни от признати CCPs от трети държави (извън ЕС). Органът осъществи цялата необходима подготвителна работа по навременното признаване на CCPs от ОК в случай, че ОК излезе от ЕС без сключена сделка. В края на годината ESMA проведе надзорна оценка на риска на АКР и РТ с цел да открие бъдещите си надзорни приоритети за 2019 година.

През 2018 г. ESMA предприе значителни стъпки в подготовката на сектора за излизането на Обединеното кралство от Европейския съюз в случай на липса на договорена сделка и съответно липса на преходен период. За целта ESMA проведе поредица от проучвания на ниво индустрия и на ниво национални регулатори, за да прецени какви препоръки да даде и как да се повиши подготвеността на бизнеса и на регулаторите. През годината бяха издадени поредица от съобщения с предупредителен характер относно Брекзит с насоченост към инвестиционните посредници, централните контрагенти, централни депозитари, агенциите за кредитен рейтинг, регистрите на транзакции и за напомняне на дружествата, лицензирани в ОК, за навременно подаване на заявления за лицензиране в ЕС. ESMA предприе и сериозна дейност в изготвянето на проекти на споразумения за сътрудничество с регулаторните органи на ОК. Проектите на меморандуми имат за цел да осигурят необходимото сътрудничество в сектора на капиталовите пазари при излизане на ОК от ЕС в случай, че не се постигне договореност между двете страни.

Насоки на ESMA

През отчетната година ESMA продължава да е сериозно ангажиран по отношение на задължението за изготвяне на насоки, като целта е те да подобрят защитата на инвеститорите в ЕС. Насоките доразвиват основни норми от законодателството на ЕС, за да се хармонизира прилагането му във всички държави членки.

През 2018 г. КФН декларира **пред ESMA спазването на следните Насоки:**

Насоки относно процедурата за изчисляване на показателите за определяне на същественото значение на ЦДЦК (Централен депозитар на ценни книжа) за приемащата държава членка

Насоките са издадени въз основа на чл. 24 от Регламент (ЕС) № 909/2014 (Регламент за ЦДЦК), уреждащ мерките за сътрудничество между компетентните органи на държавата членка по произход и на приемащата държава членка в случаите на трансгранично предоставяне на услуги от страна на даден ЦДЦК. Адресати на насоките са националните компетентни органи, определени изрично в горепосочения регламент.

Насоките намират приложение във връзка с процедурата по събиране, обработка и обобщаване на данните и информацията, необходими за изчисляване на показателите за определяне на същественото значение на ЦДЦК за функционирането на пазарите за ценни книжа и за защитата на инвеститорите в приемащата държава членка съобразно чл. 24, ал. 4 от Регламента за ЦДЦК.

Целта на насоките е гарантирането на общо, единно и последователно прилагане на чл. 24, ал. 4 от Регламента за ЦДЦК, по-особено що се отнася до процедурата за събиране, обработка и обобщаване на данните и информацията, необходими за изчисляване на показателите за

определяне на същественото значение на ЦДЦК за функционирането на пазарите за ценни книжа и за защитата на инвеститорите в приемащата държава членка.

Насоки за процедурата за изчисляване на показателите за определяне на валутите, в които най-често се извършва сетълмент

Насоките са издадени в съответствие с чл. 12, пар. 1 от Регламент (ЕС) №909/2014 (Регламент за ЦДЦК), определящ органите, които в изрично определени случаи участват в лицензирането и надзора на ЦДЦК. Посочените органи са следните: органът, отговарящ за надзора над управляваната от ЦДЦК система за сетълмент на ценни книжа в държавата членка, чието право се прилага спрямо тази система; централните банки в ЕС, емитиращи валутите, в които най-често се извършва сетълмент; Централната банка на ЕС, в чиито сметки се извършва сетълмент на паричното рамо от управляваната от ЦДЦК система за сетълмент на ценни книжа в случаите на приложимост. Изброените органи са адресати на насоките, като са длъжни да ги интегрират в надзорните си практики.

Насоките имат за предмет процедурата по събиране, обработване и обобщаване на данните, необходими за изчисляване на показателите за определяне на валутите, в които най-често се извършва сетълмент, съгласно чл. 12, пар. 1, буква б) от Регламента за ЦДЦК, като целта е да се създадат достатъчно гаранции за общото, уеднаквено и последователно прилагане на горепосочената разпоредба.

Насоки за оценка на пригодността на членовете на ръководния орган и лицата, заемащи ключови позиции

Насоките са приети съвместно от ЕОЦКП и ЕБО (Европейския банков орган) въз основа на чл. 16, пар. 3 от Регламент (ЕС) №1093/2010 и чл. 16, пар. 3 от Регламент (ЕС) № 1095/2010 г. Техни адресати са националните компетентни органи и финансовите институции, посочени съответно в чл. 4, пар. 1, т. 26 от Директива 2014/65/ЕС и чл. 4, пар. 1, т. 40 от Регламент (ЕС) №575/2013, които са длъжни да ги включат в надзорните си практики по подходящ начин.

Насоките имат за предмет изискванията по отношение на пригодността на членовете на ръководните органи на кредитни институции, инвестиционни посредници, финансови холдинги и финансови холдинги със смесена дейност, а именно отделянето на достатъчно време, честност, почтеност и независимост на членовете на ръководния орган, наличието на достатъчно човешки и финансови ресурси за въвеждането в работата и обучението на такива членове, както и многообразието при подбора на същите.

Адресатите на насоките са длъжни да ги спазват на индивидуална, подконсолидирана и консолидирана основа, включително и що се отнася до техните дъщерни предприятия, останали извън обхвата на Директива 2013/36/ЕС и в съответствие с чл. 109 от същата.

Целта на насоките е да бъдат обхванати всички съществуващи системи на корпоративно управление, без да се отправят препоръки за възприемането на някоя от тях.

Насоки относно сътрудничеството между органите съгласно членове 17 и 23 от Регламент (ЕС) № 909/2014

Насоките са приети на основание чл. 11, пар. 1 от Регламент (ЕС) №909/2014, определящ кои органи са компетентни за целите на тяхното прилагане.

Приложното поле на насоките обхваща изискванията за сътрудничество между компетентните органи в хода на процедурата по издаване на лиценз на подал заявление ЦДЦК, чиято уредба се съдържа в чл. 17 от Регламент (ЕС) №909/2014, както и в хода на процедурата във връзка с предоставянето на услуги в друга държава членка, уредена в чл. 23 от същия регламент.

Целта на насоките е гарантирането на общо еднообразно и последователно прилагане на определени изисквания за сътрудничество спрямо органите и съобразно чл. 14, пар. 1, ал. 2 от Регламент (ЕС) № 909/2014.

Насоките обхващат няколко аспекта на сътрудничество, а именно: списък на компетентните органи в процедурата по издаване на лиценз съгласно чл. 17 от Регламент (ЕС) №909/2014, определянето на работен език, предоставянето на данни за контакт, предоставянето на информация и искане на становище във връзка с процедурата за издаване на лиценз, при трансгранично предоставяне на услуги, както и в хода на процедурата по потвърждаване на получаването на съответната информация.

Насоки относно правилата и процедурите при неизпълнение от страна на участници в ЦДЦК

Приложното поле на насоките е свързано с правилата и процедурите, установени от ЦДЦК, насочени към уреждане на неизпълнението от страна на участник съгласно чл. 41 от Регламент (ЕС) №909/2014. С тях се цели гарантирането на общо, уеднаквено и последователно прилагане на разпоредбите на чл. 41 от Регламент (ЕС) №909/2014, а именно определянето и прилагането от страна на ЦДЦК на ясни и ефективни правила и процедури за уреждане на неизпълнението на който и да било от техните участници, включително и онези, които са ЦДЦК или друг вид пазарни инфраструктури в държави членки, на чиято територия непреките участници се приравняват към участниците по чл. 2, буква е) от Директива 98/26/ЕО.

Адресати на насоките са компетентните органи и участниците във финансовите пазари, от които се изисква да положат всички усилия за спазването им. Спазването следва да се извършва чрез включването им в надзорните практики на органите, както и чрез проследяване на спазването им от ЦДЦК.

Насоки относно определени аспекти на изискванията на MiFID за годност

Адресати на тези насоки са компетентните органи и посредниците, като съблюдаването им е необходимо в процеса по предоставяне на инвестиционни съвети и управление на портфейли, съгласно приложение I, раздел А към Директива 2014/65/ЕС (MiFID II).

Спазването на насоките е предвидено в случаите, в които услугите се предлагат на непрофесионални клиенти, с оглед необходимостта от завишена защита на техните интереси. Наред с това насоките се прилагат и при предоставянето на услугите на професионални клиенти, доколкото последните имат отношение към тях и при спазването на разпоредбите на чл. 54, пар. 3 от Делегиран регламент (ЕС) 2017/565 на ЕК (Делегиран регламент за допълване на MiFID II) и приложение II към MiFID II.

Целта на настоящите насоки е да се поясни прилагането на определени аспекти от изискванията на MiFID II за годност, с оглед гарантирането на общо, еднакво и последователно прилагане на чл.25, пар.2 от MiFID II и на чл. 54 и чл. 55 от Делегиран регламент за допълване на MiFID II.

Насоки за сценариите, използвани при стрес тестовете, съгласно член 28 от Регламента относно фондовете на паричния пазар

Целта на насоките е да се гарантира общо, уеднаквено и последователно прилагане на разпоредбите в чл. 28, параграф 1 от Регламента относно фондовете на паричния пазар - Регламент (ЕС) 2017/1131 (ФПП). По-специално и както е посочено в чл. 28, пар. 7 от Регламента относно ФПП, те определят общи референтни параметри за сценариите, използвани при стрес тестовете, които да бъдат включени в тях, като се вземат предвид следните фактори, посочени в чл. 28, пар. 1 от регламента:

- (а) възможните промени в нивото на ликвидността на активите в портфейла на ФПП;
- (б) възможните промени в нивото на кредитния риск на активите в портфейла на ФПП, включително кредитни събития и събития, влияещи на рейтинга;
- (в) възможните промени на лихвените проценти и обменните курсове;
- (г) възможните обеми на обратно изкупуване;
- (д) възможното разширяване или свиване на курсовите разлики между индексите, с които са обвързани лихвените проценти на ценните книжа в портфейла;
- (е) възможните макроикономически системни сътресения, засягащи икономиката като цяло.

В насоките са описани подробно критериите/факторите, които следва да бъдат включени в сценариите на стрес тестовете. Дават се конкретни рискови фактори, на база на които управляващите ФПП лица следва да разиграят общи референтни сценарии за стрес тестове, резултатите от които да бъдат включени в посочения в чл. 37, пар. 4 от Регламента относно ФПП формуляр за отчитане на резултатите от следните стрес тестове.

Насоки на ESMA относно ръководния орган на пазарни оператори и доставчици на услуги за докладване на данни

Целта на насоките е да се разработят общи стандарти, които да се вземат под внимание от пазарните оператори и доставчиците на услуги за докладване на данни (ДУДД) при назначаването на нови и при оценката на съществуващи членове на ръководния орган и да се осигурят указания как следва да бъде документирана от пазарните оператори или ДУДД информацията, за да бъде предоставена на компетентните органи с оглед изпълнение на надзорните им задължения.

Съвместни насоки по член 17 и член 18, параграф 4 от Директива (ЕС) 2015/849 относно опростената и разширената комплексна проверка на клиента и факторите, които кредитните и финансовите институции трябва да вземат предвид при оценяване на риска от изпиране на пари и финансиране на тероризма, свързан с индивидуални делови взаимоотношения и случайни сделки

Настоящите насоки определят факторите, които дружествата следва да отчитат при оценяване на риска от изпирането на пари и финансирането на тероризма (ИП/ФТ), свързан с деловите взаимоотношения или случайна сделка. Те също така определят начините, по които дружествата следва да коригират степента на своите мерки за комплексна проверка на клиента (МКП) по начин, който е съразмерен на установения риск от ИП/ФТ.

Предмет на насоките са оценките на риска на индивидуални делови взаимоотношения и случайни сделки, но дружествата могат да ги използват *mutatis mutandis* при оценката на риска, свързан с ИП/ФТ в своята дейност в съответствие с чл. 8 от Директива (ЕС) 2015/849. Описаните в насоките фактори и мерки не са изчерпателни и дружествата следва да вземат предвид и други фактори и мерки по целесъобразност.

Адресати на настоящите насоки са кредитните и финансовите институции, както са определени в чл. 3, пар. 1 и чл. 3, пар. 2 от Директива (ЕС) 2015/849 и компетентните органи, отговорни за надзора на спазването от тези дружества на техните задължения във връзка с мерките срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма (ИП/ФТ). Компетентните органи следва да използват тези насоки при оценка на адекватността на оценката на риска на дружествата и политиките и процедурите за превенция срещу ИП/ФТ.

Партньорски проверки

През периода се проведе една проверка относно надзорните действия, целящи да подобрят качеството на данните, докладвани по EMIR³⁶

Мандатът на проверката се концентрира върху набор от различни стандарти за оценка на националните компетентни органи (НКО) и ESMA. Двата стандарта се пресичат помежду си, като се отчита, че НКО и ЕОЦКП изпълняват различни роли и задачи по отношение на качеството на данните. Обхватът предлага съсредоточаване върху разпоредби от основния регламент EMIR и съответните му делегирани регламенти, за да се гарантира, че качеството на данните е пълно, точно, последователно и не се дублира. Тази партньорска проверка беше насочена само към предварително определени НКО, избрани въз основа на набор от критерии според мандата на проверката, като КФН не беше включена.

Основни акценти в работата на ЕЮРА

През 2018 г. сред основните стратегическите цели на ЕЮРА продължават да бъдат осигуряването на прозрачност, простота, достъп и справедливи условия на вътрешния пазар за потребителите.

Активно започна да се работи по темата „InsurTech“. Цифровизацията носи както ползи, така и рискове за потребителите и за бизнеса. В тази връзка, ЕЮРА играе важна роля в създаването на надзорен подход, който подкрепя ползите, включително улесняването на финансовите иновации в интерес на обществото, като същевременно смекчава потенциалните рискове, особено тези за потребителите. Именно по тази причина през 2018 г. ЕЮРА включи в своята годишна работна програма междусекторната тема „InsurTech“, като подчерта нарастващото ѝ значение за надзорните органи, бизнеса и потребителите.

През февруари 2018 г. ЕЮРА подготви и публикация, която представлява предупреждение за потребителите по отношение на рисковете, които носят виртуалните валути. Основна цел на документа е да информира, че виртуалните валути са високорискови, не са регулирани от законодателството на ЕС и следователно не се предлага правна защита за потребителите. В предупреждението са отбелязани и препоръки как потребителите могат да се предпазят и какви мерки биха могли да вземат при закупуване и/или притежаване на виртуални валути. Комисията за финансов надзор публикува на сайта си новина и превод на предупреждението на български език.

Друга важна дейност на ЕЮРА през 2018 г. е участието в подготвянето на окончателния доклад на европейските регулатори по отношение на „Big Data“. Документът анализира въздействието върху потребителите и финансовите фирми. Основно заключение е, че „Big Data“ създава някои потенциални рискове, но също така носи и ползи. На този етап всяка законодателна намеса би била преждевременна, като се има предвид, че съществуващото законодателство следва да смекчи много от идентифицираните рискове. Европейските надзорни органи ще продължат да наблюдават развитието в тази област през следващите години и ще насърчават финансовите фирми да разработят и приложат добри практики за използването на „Big Data“.

През 2018 г. ЕЮРА продължи активно да работи за засилване на защитата на потребителите, като на първо място усилията са съсредоточени в развитие на регулаторната рамка. Подготвени са регулаторни технически стандарти във връзка със застраховката за професионална отговорност и финансовия капацитет на застрахователните посредници по Директивата за разпространение на застрахователни продукти (IDD). Освен това през юли 2018 г. са публикувани и първите Въпроси и

³⁶ Регламент (ЕС) № 648/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 4 юли 2012 г. относно извънборсовите деривати, централните контрагенти и регистрите на трансакции.

отговори (Q&As) по IDD. Месец по-рано ЕИОРА публикува и становище във връзка с договорите за разлика (CFDs) и бинарните опции.

ЕИОРА продължи работата си по създаване на стабилна и надеждна рамка, като в началото на 2018 г. публикува доклад за развитието на пенсионния пазар през 2017 г. Освен това европейският орган подготвя втори Съвет към Европейската комисия по отношение на специфични теми в делегираните регламенти по Платежоспособност II. През май 2018 г. ЕИОРА представи и становище във връзка с платежоспособността на застрахователите, като се има предвид евентуалното излизане на Великобритания от Европейския съюз.

ЕИОРА продължи да развива и работата си по отношение на създаване и поддържане на обща надзорна рамка за отчитане и данни, като в тази връзка публикува свое решение за предоставянето на информация за пенсионните фондове. Освен това се предприемат редица действия по отношение на анализирането на данните и се търсят решения за създаването на мерки за ефикасността и сигурността на информацията, като основна цел е да се постигне сътрудничество и координация на процесите на европейско ниво.

По отношение на груповия надзор се работи по засилване на участието в надзорни колегииуми от страна на представители на ЕИОРА, като само в началото на 2018 г. са проведени 21 срещи, на които присъстват и служители на европейския орган.

Във връзка със засилването на финансовата стабилност в застрахователния и пенсионноосигурителния сектор, ЕИОРА публикува доклад по темата, а освен това проведе и четвъртите застрахователни стрес тестове на ниво Европейски съюз.

Като надзорен орган на европейско ниво и през изминалата година ЕИОРА доразвива и подпомага прилагането на основни норми от законодателството на ЕС, за да се хармонизира регулаторната рамка във всички държави членки. През 2018 г. КФН декларира **спазването на Насоки на ЕИОРА в рамките на Директивата относно разпространението на застрахователни продукти относно основаващите се на застраховане инвестиционни продукти, включващи структура, която затруднява клиента да разбере съществуващите рискове:**

Във въведението на насоките се посочва, че в съответствие с чл. 30, пар. 1 и 2 от IDD от застрахователния посредник или застрахователното предприятие обикновено се изисква да оцени доколко основаващите се на застраховане инвестиционни продукти са пригодни или уместни за клиента, като това е част от продажбата на основаващия се на застраховане инвестиционен продукт.

Член 30, пар. 3 от IDD позволява на държавите членки да се отклоняват от тези задължения и да не изискват да бъде извършвана проверка на пригодността или уместността при разпространението на основаващ се на застраховане инвестиционен продукт, ако са спазени съответни условия.

Насоките са насочени към националните компетентни органи в рамките на държави членки, които са избрали да приложат дерогацията от първия подпараграф на член 30, параграф 3 от IDD.

КФН е приела Решение № 254-Н от 12.03.2018 г., че възнамерява да спазва тези насоки. Спазването на насоките ще бъде осъществено посредством разписване на делегация за наредба. Крайната дата на спазване е датата на транспониране на IDD.

Партньорски проверки

През 2018 г. се проведе една партньорска проверка относно надзорните практики по отношение на прилагането на принципа на благоразумния инвеститор от институциите за професионално пенсионно осигуряване:

Институциите за професионално пенсионно осигуряване (ИППО) следва да инвестират своите средства в най-добър интерес на осигурените лица и пенсионерите. Предвид това Директива 2003/41/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 3 юни 2003 г. относно дейностите и надзора на институциите за професионално пенсионно осигуряване изисква ИППО да спазват принципа на благоразумния инвеститор и конкретни инвестиционни правила.

Във връзка с това ЕЮРА проведе партньорска проверка с цел да се проучат надзорните практики и да се насърчи общата надзорна култура и надзорна конвергенция чрез идентифициране на потенциалните най-добри практики и чрез издаване на препоръки, когато е необходимо, по отношение на надзорните практики, свързани с прилагането на принципа на благоразумния инвеститор от ИППО. Изследваният период в рамките на проверката беше 2014-2016 г. В резултат на партньорската проверка бяха отправени 27 препоръки от ЕЮРА към 19 органи от 16 държави, като не са отправени препоръки във връзка с надзорната дейност на КФН.

Тъй като новата Директива (ЕС) 2016/2341 на Европейския парламент и на Съвета от 14 декември 2016 г. относно дейностите и надзора на институциите за професионално пенсионно осигуряване не предвижда съществени промени в изискванията към инвестиционната дейност на ИППО, анализът в резултат на партньорската проверка остава валиден и след въвеждането на тази директива.

Основни акценти в работата на ESRB

Основно място в работата на органите и структурите на ESRB през 2018 г. продължава да бъде отделено на оценката на рисковете за финансовата стабилност в ЕС, свързани със слабостите в балансите на банки, застрахователи и пенсионни фондове в условия на рязка и значима преоценка на риск премията на глобалните финансови пазари вследствие на преобладаващата (гео)политическа несигурност и политиката на световно ниво и в Европа (Brexit). Сред основните рискове се нарежда забавянето на темповете на растеж, което е предизвикателство пред устойчивостта на дълга в публичния и частния сектор за високо задлъжнелите икономики, както и уязвимостите в сектора на небанковото финансово посредничество, които могат да засилят преоценката на финансовите пазари предвид взаимосвързаността им.

През изминалата година ESRB извърши **оценка на съответствието на мерките и действията по Препоръка ESRB/2012/1 относно фондовете на паричния пазар** (с адресат ЕК).

В изпълнение на **Препоръката на ESRB от 18 юни 2014 г. относно насоки за определяне на нива на антицикличния буфер (ESRB/2014/1)**, на основание чл. 13, ал. 1, т. 25 от ЗКФН, във връзка с чл. 111 от Наредба № 50 от 19.06.2015 г. за капиталовата адекватност, ликвидността на инвестиционните посредници и осъществяването на надзор за спазването им, Комисията за финансов надзор на свои заседания взе решения, с които признава нивото на антицикличен буфер, определено от БНБ в размер на 0% през 2018 г., приложимо към експозиции за кредитен риск в Република България. На 26 септември 2018 г. БНБ определи ниво на антицикличния буфер от 0.5% в сила от 1 октомври 2019 г., като дотогава се прилага нивото от 0%. В свое решение, с което КФН признава нивото на антицикличния буфер, определено от БНБ в размер на 0% за четвъртото тримесечие на 2018 г. и за всяко следващо тримесечие до четвърто тримесечие на 2019 г. и 0.5% за четвърто тримесечие на 2019 г., Комисията напомня, че инвестиционните посредници могат да бъдат освободени от КФН от поддържането на предпазен капиталов буфер и/или специфичен антицикличен капиталов буфер при прилагане разпоредбите на чл. 80, съответно чл. 83 от Наредба № 50. През 2018 г. ESRB започна оценка на съответствието на предприятиите от националните компетентни органи мерки по препоръката.

В съответствие с **Препоръка ESRB/2015/1** относно признаването и определянето на нивата на антицикличния буфер за експозиции към трети държави, всяка година страните-членки на ESRB правят анализ и идентификация на трети държави, към които вътрешно лицензирани институции имат съществени експозиции, като информират ESRB за това. Съгласно Решение ESRB/2015/3 ESRB също изготвя списък на съществени трети държави за банковата система на целия Европейски съюз, който през 2018 г. включва Бразилия, Китай, Хонконг, Русия, Сингапур, Швейцария, Турция и САЩ.

Във връзка с **Препоръка ESRB/2015/2** относно оценката на трансграничните ефекти и доброволната реципрочност на мерките на макропруденциалната политика през изминалата година ESRB препоръча прилагане на реципрочност на национални мерки в Белгия, Франция и Швеция и прилагане на праг на същественост за буфера за системен риск в Естония.

Поради липса на единна статистическа методология на европейско ниво относно дефинициите и наличната статистика за търговски недвижими имоти ESRB удължи сроковете за изготвяне на предварителни доклади от националните компетентни органи до края на 2019 г. по **Препоръка ESRB/2016/14** относно запълването на празноти в данните за недвижимите имоти. Две години след като издаде предупреждения за рискове и заплахи в средносрочен план на пазарите на жилищни недвижими имоти за 8 европейски държави, ESRB инициира последваща оценка на състоянието на пазара на жилищни недвижими имоти за всички държави-членки на ЕС. Окончателният доклад за оценка на рисковете и заплахите на пазара на жилищни недвижими имоти в ЕС ще бъде изготвен през 2019 г.

ESRB издаде **Препоръка ESRB/2017/6** относно ликвидни и ливъридж рискове в инвестиционни фондове (с адресати ЕК и ESMA).

Във връзка с работата на ESRB по макропруденциалната политика отвъд банкирането бе изготвен и публикуван Доклад за макропруденциалните инструменти в застраховането, трето издание на Мониторинга на сенчестото банкиране в ЕС, както и публикация, съдържаща индикатори за наблюдение на потенциалните системни рискове по линия на централните контрагенти

7.2. Международно сътрудничество, проекти и инициативи

Сътрудничеството на КФН с международни организации и финансови институции е съществен аспект от дейността на регулатора, който придобива все по-голямо значение в контекста на глобализирани финансови пазари. Комисията членува в трите международни организации, изготвящи стандартите в сектора на ценните книжа, застраховането и пенсионното осигуряване, а именно Международната организация на комисиите по ценни книжа (**International Organization of Securities Commissions – IOSCO**), Международната асоциация на застрахователните надзорни институции (**International Association of Insurance Supervisors – IAIS**) и Международната организация на пенсионните надзорни органи (**International Organisation of Pension Supervisors – IOPS**).

По отношение на дейността на КФН по обмен на информация с чуждестранни регулаторни и надзорни органи, свързана с провеждането на разследвания на физически лица и дружества, лицензионни и други процедури, през изминалата година КФН продължи активно да оказва съдействие. Удовлетворени са 58 молби за съдействие, постъпили от чуждестранни надзорни органи, в съответствие с меморандумите за разбирателство на IOSCO, IAIS и ESMA. От своя страна, КФН е отправила 24 молби за оказване на съдействие към свои чуждестранни партньори.

КФН активно участва и в дейността на координационните комитети, ангажирани с надзора, взаимодействието и обмена на информация на трансграничните застрахователни групи. В дейността на координационните комитети участват представители на всички надзорни институции от държавите членки, в които застрахователни компании имат учредени дъщерни дружества. На 12-13 ноември 2018 г. КФН, в качеството си на водещ групов надзорен орган на „ЕВРОИНС ИНШУРЪНС

ГРУП“, беше домакин на работна среща на надзорния колегиум с представители на гръцкия, румънския финансов надзорен орган и на македонския застрахователен надзор. В събитието взеха участие и представители на ЕЮРА.

Предвид намерението на Република България за присъединяване към обменно валутния механизъм ERM II и произтичащите за КФН ангажименти от Решение № 611 на Министерския съвет от 27.08.2018 г. относно одобряване на План за действие, включващ мерки за изпълнение на намеренията на Република България за присъединяване към ERM II и към Банковия съюз, през изминалата година КФН кандидатства с проект за получаване на подкрепа по Програмата за подкрепа на структурни реформи (ППСР). Тя е насочена към националните органи за мерки, свързани с реформирането и укрепването на институциите, управлението, публичната администрация и икономическите и социалните сектори. Чрез проекта се цели повишаване на административния капацитет на служителите по отношение на оценката на активите и пасивите в небанковия финансов сектор и разработването и прилагането на базирана на риска система на надзора съгласно „Платежоспособност II“. Предложеният от КФН проект беше включен в списък с приоритизирани искания за 2018 г. за получаване на подкрепа по ППСР, като впоследствие искането на КФН е включено като част от по-всеобхватен проект за “Technical assistance for participation in the Exchange rate mechanism II and the Eurozone“, който все още е обект на обсъждания между службите на ЕК и предстои взимане на официално решение.

КФН, в качеството ѝ на отговорна институция за България като официално определен механизъм (Officially Appointed Mechanism-OAM) по силата на чл. 21 от директивата 2004/109/ЕС за прозрачност, се включи и в пилотен проект на Европейската комисия (ЕК) за изграждане на Европейски портал за финансова прозрачност (EFTG). С цел да се подпомогне интеграцията на капиталовите пазари на ЕС, регистрите на официално определените механизми на отделните държави членки следва да бъдат свързани по между си, като това е и една от основните цели на Съюза на капиталовите пазари. КФН участва активно в изпълнението на проекта на базовото ниво, което предоставя възможност за инсталиране и работа на една или няколко виртуални машинни устройства, като част от платформата за блокчейн. На КФН ще бъде предоставена техническа помощ от ЕК, за да се инсталира и заработи устройството/устройствата и КФН ще има възможност да “хоства” една или няколко бази.

Друг проект, в който КФН се включи е в областта на финансовото образование и се изпълнява от Международна мрежа за финансово образование към Организацията за икономическо сътрудничество и развитие и от Министерство на финансите на Холандия. Проектът е 5-годишен проект (2018-2022 г.) и цели предоставяне на подкрепа за разработване и реализиране на адаптирани към специфичните нужди на страните участнички инициативи в областта на финансовото образование, в т.ч. изготвяне и прилагане на Стратегия за финансовото образование. В проекта участват общо 7 държави, като освен България, това са Румъния, Хърватия, Македония, Черна гора, Молдова и Грузия. Проектът е високо приоритетен, включително и във връзка с кандидатурата на Република България за членство в Организацията за икономическо сътрудничество и развитие. Сформирана е междуведомствена работна група за изпълнението на проекта, като участие в нея имат както правителствени, така и неправителствени организации. Координатор на проекта е Министерство на финансите.

В контекста на Българското председателство на Съвета на ЕС, председателят на КФН представи европейската регулаторна рамка и приоритетите на Комисията по време на финансовата конференция на Международното изложение на високите технологии в столицата на Китай – Пекин, 13 -19 май 2018 г.

7.3. Сътрудничество с институции в страната

С оглед увеличаване ефективността на контрола и регулирането на небанковия финансов сектор в България КФН поддържа и задълбочава сътрудничеството с държавни структури, браншови асоциации на поднадзорните ѝ лица и други заинтересовани лица предвид подготвяните промени в законодателството и възникналите практически промени при прилагането му, както и с други органи и институции, свързани със защита на потребителите на небанкови финансови услуги.

Комисията осъществява активно сътрудничество с браншови асоциации - Българската асоциация на управляващите дружества (БАУД), Българската асоциация на лицензираните инвестиционни посредници (БАЛИП), Българската асоциация на дружествата за допълнително пенсионно осигуряване (БАДДПО), Асоциацията на българските застрахователи (АБЗ), Българската асоциация на застрахователните брокери (БАЗБ), както и с множество институции – Национална агенция за приходите (НАП), Държавна агенция „Национална сигурност“ (ДАНС), Българска народна банка (БНБ), Министерство на финансите (МФ), Министерство на вътрешните работи (МВР), Министерство на здравеопазването (МЗ), Министерството на транспорта информационните технологии и съобщенията (МТИТС), Агенция по вписванията (АП), Изпълнителна агенция „Автомобилна администрация“ (ИААА).

През 2018 г. не са сключени нови споразумения за сътрудничество.

През годината при писмена процедура КФН участва в съгласуването и приемането на Съвместен протокол на основание чл. 5, ал. 1, чл. 23 ал. 2, чл. 24 ал.3 и чл. 25 ал. 4 от Наредба № 54 от 30.12.2016 г. за регистрите на Гаранционния фонд за обмена и защитата на информацията и за издаването и отчитането на задължителните застраховки по чл. 461, т. 1 и 2 от Кодекса за застраховането (Наредба № 54). Протоколът беше предвиден съгласно изискванията на Наредба № 54 и доразвива нейните разпоредби на техническо ниво за да се осигури процесът по обмен на данни между информационните системи на Министерство на вътрешните работи и Гаранционния фонд за целите на сключването на задължителната застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите.

Във връзка с ангажиментите на Република България в рамките на председателството на Съвета на Европейския съюз, представители на управление „Застрахователен надзор“ участваха в работни срещи с представители на Министерство на финансите относно разработването на проект на регламент на Европейския съюз относно общоевропейски продукт за лично пенсионно осигуряване.

През отчетната година продължи участието на представител на управление „Застрахователен надзор“ в среща на работна група, създадена със Заповед на министъра на здравеопазването. Задачата на групата беше да се изготви проект на Наредба за общите условия, минималната застрахователна сума, редът и срокът за извършване на застраховането по чл. 201, ал. 3 от Закона за здравето. Наредбата е свързана с отговорността на ръководителя на медицинското научно изследване и отговорността на лицата, участващи в изследователския екип за причинени имуществени и неимуществени вреди на участници в медицинското научно изследване. На срещата беше разгледан проект на наредба.

През 2018 г. представители на управление „Застрахователен надзор“ участваха в работна среща в Министерството на транспорта информационните технологии и съобщенията посветена на въпросите на застраховането на моторни превозни средства, превозващи опасни товари. Срещата беше последвана от участие на представители на управление „Застрахователен надзор“ на заседание на Комисията за наблюдение на приходните агенции и борба със сивата икономика и контрабандата на Народното събрание. На заседанието се обсъждаха евентуални изменения в Кодекса за застраховането във връзка със застраховането на МПС, превозващи опасни товари по шосе.

В хода на работата по проект на Указания относно заверката по чл. 126, ал. 3 от Кодекса за застраховането на годишните справки по чл. 3, ал. 1, т. 1 и 2 от Наредба № 53 от 23.12.2016 г. и на образците с годишни количествени данни по чл. 304, параграф 1, буква "г" от Регламент (ЕС) 2015/35 беше проведена работна среща с представители на Института на дипломираните експерт-счетоводители (ИДЕС). Впоследствие, на 20.02.2018 г. Управителният съвет на ИДЕС утвърди Насоки за изготвяне на доклад за фактически констатации (Доклад) от регистриран одитор във връзка с изискванията на чл. 126, ал. 3 от Кодекса за застраховането, които станаха приложение към посочените по-горе указания.

В рамките на годината в хода на работата по проекта на наредба за система „бонус-малус“ представители на управление „Застрахователен надзор“ участваха в поредица от срещи на работна група с представители на Министерство на вътрешните работи, Гаранционния фонд и Асоциацията на българските застрахователи във връзка с разработването на системата „Бонус Малус“. Провеждани бяха и срещи, в това число по телеконферендна връзка, с участието на избрания консултант с международен опит в сферата на управлението на риска и актюерството във връзка с текущата работата по доклада за разработването на системата. След представянето на доклада на консултанта представители на управление „Застрахователен надзор“ бяха включени в работна група заедно с представители на Министерство на вътрешните работи и Министерство на транспорта информационните технологии и съобщенията, която разработи проект на Наредба за единните изисквания за коригирането на застрахователната премия, в зависимост от поведението на водача на моторното превозно средство, покрито от застрахователен договор за задължителна застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите, по чл. 490, ал. 5 от Кодекса за застраховането. След публикуването на проекта на наредба бяха проведени поредица от срещи с различни заинтересовани лица и организации за обсъждане на изготвения проект, като на 03.12.2018 г. в Националния дворец на културата в гр. София беше проведено и обществено обсъждане на проекта.

В рамките на работата по проект на Закон за изменение и допълнение на Кодекса за застраховането представители на управление „Застрахователен надзор“ участваха в работни срещи с представители на застрахователите и застрахователните посредници, в работни групи с администрацията на Народното събрание за изготвяне на окончателните текстове и в заседанията на комисиите на Народното събрание по приемането на проекта на ЗИД на Кодекс за застраховането. Във връзка със ситуацията, възникнала в резултат на Тълкувателно решение № 1/2016 от 21.06.2018 г. на Върховния Касационен съд ОСНГТК, в резултат на което беше разширен кръгът на лицата, които имат право на обезщетение за неимуществени вреди в резултат на смърт на физическо лице и по повод предложения на Асоциацията на българските застрахователи за нормативно ограничаване на размера на дължимите обезщетения на оправомощените лица, представители на управление „Застрахователен надзор“ участваха в обществено обсъждане, проведено на 08.11.2018 г. в сградата на Народното събрание. На обсъждането бяха представени вижданията на всички групи заинтересовани лица по предложените промени.

Във връзка със ситуацията, създадена се в резултат на отнемането на лиценза на „Застрахователна компания Олимпик“ АД (Кипър), през м. август и м. септември на отчетната година представители на управление „Застрахователен надзор“ взеха участие в срещи, организирани от министъра на финансите, за координиране на действията на държавните институции и неправителствените организации за намаляване на негативния ефект по отношение интересите на ползвателите на застрахователни услуги.

Във връзка с концепция за промени на здравноосигурителния модел, разработвана от Министерство на здравеопазването на 14.09.2018 представители на управление „Застрахователен надзор“ участваха в среща при министъра на здравеопазването за първоначално представяне на модела, като на срещата беше поискано изразяване на експертно становище, което беше изготвено

и представено. Впоследствие представител на управление „Застрахователен надзор“ участва в кръгла маса по повод предлаганите промени в модела на финансирането на здравната система, проведена на 26.09.2018 г. в Националния дворец на културата. В рамките на същата инициатива представители на управление „Застрахователен надзор“ бяха включени в работна група „Финансиране на здравната система“, създадена със заповед на министъра на здравеопазването за подготовка на предложения за промяна на здравноосигурителния модел в Република България. Работната група проведе поредица от срещи в периода м. октомври – м. декември 2018 г. и изготви доклад за предложения за промени в здравноосигурителния модел.

Във връзка с поставени проблеми от страна на Министерството на отбраната по повод застраховането на МПС с чуждестранна регистрация на военнослужещи от САЩ, които трайно пребивават в Република България, през м. декември 2018 г. беше проведена среща с представители на Министерство на отбраната, на посолството на САЩ в България и на американските въоръжени сили. На срещата бяха обсъдени предложения за промени в нормативната уредба, които да позволят дългосрочното застраховане по застраховка гражданска отговорност на личните автомобили на такива военнослужещи и на техните свързани лица, които пребивават заедно с тях в нашата страна, като се избегнат времевите ограничения за застраховане на моторни превозни средства с регистрация в трета държава. В резултат на срещата бяха разработени предложения за промени в Кодекса за застраховането.

В хода на текущата работа представители на управление „Застрахователен надзор“ участваха в:

- работна среща с представители на застрахователи, Министерство на вътрешните работи и Гаранционния фонд, на която, бяха обсъждани практически въпроси във връзка със застраховка на МПС на специален режим;
- среща в Министерство на финансите по въпроси на данъчното облагане на моторни превозни средства, като бяха обсъждани критериите, въз основа на които би било най-обосновано да се извършва това облагане;
- работна среща с представители на икономическа полиция по въпроси на сключването на застрахователни договори;
- Обществено обсъждане на проект на Закон за движението по пътищата, проект на Закон за пътните превозни средства и проект на Закон за водачите на моторни превозни средства.
- Работна среща с представители на Министерство на туризма по поставени от тях въпроси във връзка със задължителното застраховане по Закона за туризма.
- Конференция по въпросите на безопасността по пътищата.

През 2018 г. представители на управление „Осигурителен надзор“ взеха участие в:

- работни срещи с представители на Националната агенция за приходи (НАП) във връзка с подготовката на Споразумение за сътрудничество и обмен на информация между КФН и НАП и представяне на достъп до електронни услуги, обезпечавачи процеса за обмен на данни между НАП и Българската асоциация на дружествата за допълнително пенсионно осигуряване (БАДДПО);
- срещи на работна група с водеща институция Министерството на труда и социалната политика за разработване на проект на Закон за изменение и допълнение на Кодекса за социално осигуряване с цел регламентиране на фазата на изплащане от допълнителното задължително пенсионно осигуряване;
- работни срещи с представители на Министерство на финансите и БАДДПО по проект на Закон за изменение и допълнение на Кодекса за социално осигуряване, въвеждащ изискванията на Директива (ЕС) 2016/2341 относно дейностите и надзора на институциите за професионално пенсионно осигуряване и др.

През 2018 г. продължи участието в постоянните работни групи към Съвета по европейските въпроси и по-конкретно в Работна група 26 „Финансови услуги“ с водеща институция Министерство на финансите, Работна група 2 „Свободно движение на хора“ и Работна група 13 „Социална политика и заетост“ към Министерство на труда и социалната политика, както и участие в работна група с водеща институция Министерство на финансите във връзка с изпълнението и отчитането на мерките от Плана за действие за изпълнение на намеренията на Република България за присъединяване към Валутния механизъм II и към Банковия съюз (ERM II).

Представител на управление „Осигурителен надзор“ участва в процедурата за служебно разпределение на лицата, неизбрали фонд за допълнително задължително пенсионно осигуряване, провеждана съгласно Инstrukция №1/21.02.2006 г. Служебното разпределение се извършва четири пъти годишно от Комисия, създадена към Националната агенция за приходите, която включва по един упълномощен представител на НАП, КФН и Българската асоциация на дружествата за допълнително пенсионно осигуряване.

8. Институционално развитие на КФН

8.1. Нови моменти в управлението и структурата на КФН

През 2018 г. в КФН са извършени промени в организацията и структурата на институцията. Промените са съобразени с направените изменения в Закона за Комисията за финансов надзор през 2018 г. С цел по-ефективна работа на институцията са оптимизирани процесите относно координацията между органите на Комисията, както и организирането на нейните заседания.

През годината са направени промени в Правилника за устройството и дейността на Комисията за финансов надзор и на нейната администрация (ПУДКФННА), с цел уреждане на реда за разглеждане на жалби срещу откази по чл. 33, чл. 49, чл. 52 от Регламент (ЕС) № 909/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 23 юли 2014 г. за подобряване на сетълмента на ценни книжа в Европейския съюз и за централните депозитари на ценни книжа, както и за изменение на директиви 98/26/ЕО и 2014/65/ЕС и Регламент (ЕС) № 236/2012 (Регламент (ЕС) № 909/2014) (ОВ, L 257 от 28.8.2014 г.), постановени от централен депозитар на ценни книжа, както и жалбите срещу откази по чл. 53 от Регламент (ЕС) № 909/2014, постановени от централен депозитар на ценни книжа, съответно място за търговия или централен контрагент.

Във връзка с разпоредбата на чл. 15 от Закона за прилагане на мерките срещу пазарните злоупотреби с финансови инструменти (ЗПМПЗФИ) в ПУДКФННА е уредена процедурата за работа със съобщения за нарушения на ЗПМПЗФИ и на Регламент (ЕС) № 596/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 16 април 2014 г. относно пазарната злоупотреба (Регламент относно пазарната злоупотреба) и за отмяна на Директива 2003/6/ЕО на Европейския парламент и на Съвета и директиви 2003/124/ЕО, 2003/125/ЕО и 2004/72/ЕО на ЕК (Регламент (ЕС) № 596/2014) (ОВ, L 173 от 12.6.2014 г.) и актовете по прилагането му. Във връзка с разпоредбата на чл. 15, т. 4 от ЗПМПЗФИ е създадена ефективна организация, съгласно която КФН осигурява на своята интернет страница информация за режима на поверителност на информацията, приложим за съобщенията за нарушения, включително подробно описание на обстоятелствата, при които поверителните данни на лице, подало съобщение, могат да бъдат разкрити в съответствие с чл. 27, 28 и 29 от Регламент (ЕС) № 596/2014.

Във връзка с влизането в сила на Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета от 27 април 2016 г. относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни и относно свободното движение на такива данни и за отмяна на Директива 95/46/ЕО (Общ регламент относно защита на данните) (ОВ, L 119/1 от 4 май 2016 г.) се уреждат в ПУДКФННА

функциите на лицето по защита на личните данни, които най-общо са следните:

- наблюдава спазването на Общия регламент относно защита на данните, другите европейски и национални разпоредби за защита на личните данни и политиките на КФН в областта, включително за повишаване на осведомеността и обучението на служителите на КФН;
- информира и съветва КФН, нейните органи и служителите, обработващи лични данни за задълженията им, произтичащи от Общия регламент относно защита на данните и други относими разпоредби;
- предоставя съвети на Комисията и нейните органи във връзка с изготвянето на оценката на въздействието върху защитата на данните;
- действа като лице за контакт за надзорния орган (Комисията за защита на личните данни) по въпроси, свързани с обработването на личните данни в КФН, включително по предварителна консултация и целесъобразност;
- осъществява и други дейности съгласно Закона за защита на личните данни, възложени му от председателя на КФН.

Във връзка с изискванията на чл. 28 от Наредбата за общите изисквания за мрежова и информационна сигурност (Обн, ДВ, бр. 5 от 2017 г.) в ПУДКФННА се уреждат функциите на служителя, отговарящ за мрежовата и информационната сигурност, който е подчинен пряко на председателя на КФН. Служителят изпълнява функциите, които най-общо са следните:

- ръководи дейностите, свързани с постигане на мрежова и информационна сигурност на КФН, в съответствие с нормативната уредба и политиките и целите за мрежова и информационна сигурност на институцията във взаимодействие със звената за информационно осигуряване и за вътрешен одит;
- следи за прилагането на стандартите, политиките и правилата за мрежова и информационна сигурност и управление на риска в КФН;
- изготвя периодично доклади за състоянието на мрежовата и информационната сигурност;
- разследва и анализира инцидентите в областта на мрежовата и информационната сигурност и предлага санкции за служителите от КФН при нарушаване на правилата за сигурност;
- изпълнява други функциите, описани в приложение № 2 на Наредбата за общите изисквания за мрежова и информационна сигурност.

С измененията в ПУДКФННА се предвижда в КФН да има инспекторат от ръководител и двама инспектори, като се прецизира дейността му в съответствие със законовите изисквания.

8.2. Управление на човешките ресурси

Структурата и функциите на Комисията за финансов надзор са определени в ЗКФН, Правилника за устройството и дейността на Комисията за финансов надзор и на нейната администрация (ПУДКФННА), специалните закони и подзаконовни нормативни актове, регулиращи инвестиционната, застрахователната и осигурителната дейност. Утвърдената щатна численост на КФН в края на 2018 г. е 255 бройки (5 членове на КФН и 250 души администрация). Според разпределението на функциите, администрацията на Комисията се състои от обща и специализирана администрация и звена и длъжности на пряко подчинение на председателя: Кабинет на председателя, Звено за вътрешен одит, Инспекторат, главен секретар, финансов контролор, служител по сигурността на информацията, лице по защита на личните данни и служител, отговарящ за мрежовата и информационната сигурност.

Общата администрация подпомага осъществяването на правомощията на председателя на Комисията като ръководител на администрацията, осигурява технически дейността на Комисията и

на специализираната администрация и осъществява дейността по административно обслужване на гражданите и юридическите лица. В края на 2018 г. в състава на общата администрация се включват следните дирекции:

- дирекция „Правна“ – 19 щатни бройки;
- дирекция „Международно сътрудничество“ – 9 щатни бройки;
- дирекция „Координация и политика на регулаторната и надзорната дейност“ – 3 щатни бройки;
- дирекция „Деловодство и административно обслужване“ - 8 щатни бройки;
- дирекция „Финансово-стопански дейности“ – 22 щатни бройки;
- дирекция „Информационни технологии“ – 7 щатни бройки;
- дирекция „Връзки с обществеността и протокол“ – 6 щатни бройки;

Съгласно ПУДКФННА дирекциите "Правна", "Международно сътрудничество" и "Координация и политика на регулаторната и надзорната дейност" са част от общата администрация, но при изпълнение на функциите си са на пряко подчинение на председателя на Комисията.

Специализираната администрация подпомага и осигурява осъществяването на правомощията на Комисията и нейните органи, като в нейния състав са включени следните дирекции:

- дирекция „Регулаторни режими на инвестиционната дейност“ – 25 щатни бройки;
- дирекция „Надзор на инвестиционната дейност“ – 56 щатни бройки;
- дирекция „Регулаторни режими на застрахователния надзор – 14 щатни бройки;
- дирекция „Застрахователен надзор“ – 33 щатни бройки;
- дирекция „Регулаторни режими на осигурителния надзор“ – 11 щатни бройки;
- дирекция „Осигурителен надзор“ – 15 щатни бройки;
- дирекция „Анализи, жалби и реструктуриране“ – 11 щатни бройки.

За постигане на стратегическите цели на Комисията са заложили като приоритет подобряване на условията и осигуряване на благоприятна работна и социална среда за привличане на подходящи кандидати за работа, както и за задържане на квалифицираните служители и тяхното кариерно развитие. Извършен е преглед и са набелязани мерки за развитие на политиката и системите за оценка на работата на служителите и за адекватно заплащане в съответствие с изпълнението на служебните ангажименти, постигнатите резултати и нормативните изисквания.

В резултат на предприетите действия по привличане на експерти с необходимите професионални квалификации, броят на заетите щатни бройки в Комисията се увеличава с 11% от 198 в края на 2017 г. на 220 в края на 2018 г., като достига коефициент на заетост от 86.7% от общата численост.

С цел ресурсното обезпечаване дейността на Комисията и привличане на високо квалифицирани експерти от началото на 2018 г. са създадени нови позиции с промяна в длъжностното разписание на КФН, утвърдени са нови длъжностни характеристики със завишени изисквания и компетентности, утвърдена е нова скала на диапазоните на основните заплати.

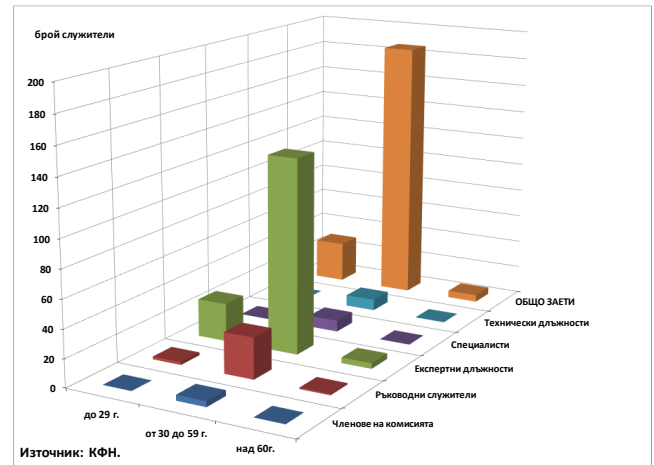
Приетата нова Процедура за подбор на кандидати за работа в КФН през 2018 г. гарантира пълна прозрачност на процеса по подбор и е изградена на принципа на конкуренция въз основа на професионалните и деловите качества на кандидатите. Процедурата регламентира назначаването на експерти с необходимата квалификация и опит в небанковия сектор, при стриктно спазване на нормативната уредба в областта на трудовите правоотношения. Разширен е кръгът на публичност при набиране на кандидати, които имат специализиран интерес в икономиката и притежават търсените от КФН знания и компетентности.

През 2018 г. са назначени 50 нови служители, при стриктно спазване на утвърдената Процедура за подбор на кандидати, в това число 9 служители на длъжности финансови и системни анализатори и актюери, притежаващи изискваните от КФН високи експертни познания.

Напусналите през 2018 г. са 30 (спрямо 53 за 2017 г.). Също така през отчетната година са прекратени правоотношенията на 4 служители, поради придобито право на пенсия за осигурителен стаж и възраст

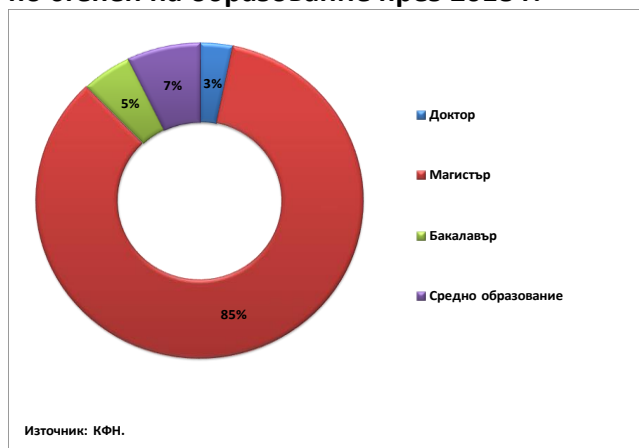
Тенденцията за привличане на млади хора за работа в КФН се запази и през отчетната година, като служителите на възраст под 29 години съставляват 13% от заетите служители от администрацията на КФН. Най-голямата част от служителите попадат във възрастовата група от 30 до 59 години (85%). Служителите, които работят в КФН, на възраст над 59 години, са 5.

Графика 16. Разпределение на зетите служители по възраст и длъжност в края на 2018 г.

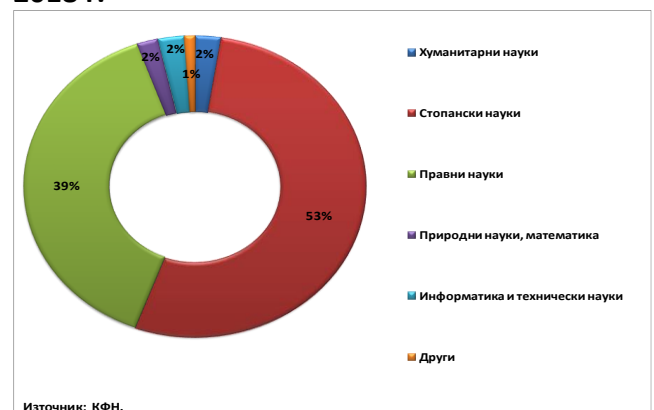

Образователната и професионално-квалификационната структура на зетите в КФН лица отговаря на реалните потребности, необходими за изпълнение на стоящите пред Комисията цели и задачи. Служителите с висше образование доминират, представлявайки 93% от зетите през 2018 г., в това число със степен доктор (3%), магистър (85%) и със степен бакалавър (5%). Делът на служителите със средно образование е най-малък (7%). Разпределението на служителите на КФН по области на висшето образование е следното: най-висок процент (53%) са служителите с висше образование в областта на стопанските науки, 39% - в областта на правните науки, 2% - хуманитарни науки, 2% - технически науки и информатика, 2% - природни науки и математика и 2% притежават образование в други области.

Графика 17. Разпределение на служителите по степен на образование през 2018 г.

Графика 18. Разпределение на служителите по области на висшето образование през 2018 г.

Ефективното осъществяване на регулаторната и надзорна дейност на КФН, поддържането на базисната подготовка и повишаването на компетентностите на персонала се осигурява чрез участие в актуални и специализирани обучения.

За повишаването на административния капацитет на КФН са проведени 30 специализирани обучения, в които са взели участие 38 служители. Семинарите са организирани от европейски и международни институции – Европейски орган за ценни книжа и пазари (ESMA), Европейски орган

за застраховане и професионално пенсионно осигуряване (EIOPA), Обединен Виенски институт и Международен валутен фонд (JVI & IMF), Европейски съвет за системен риск (ESRB).

Във връзка със сключено споразумение със CFA Institute 3-ма служители са одобрени и включени в образователната програма на CFA – Level I.

С оглед усвояване на спецификите и новостите в областта на финансовата отчетност и анализ и поддържане на високо ниво на професионална компетентност на служителите, през 2018 г. са проведени 63 обучения, в които са взели участие 143 служители. Обученията са главно в областта на финансовото управление и контрол, управление на риска в публичния сектор, оценката на въздействието и защитата на личните данни, като са използвани и възможностите за електронно обучение без откъсване от работния процес.

За посрещане на потребностите от специализирано професионално обучение на актюери в практиката на животозастраховането и общото застраховане, пенсионното и здравно осигуряване, финансите и управлението на инвестициите 2-ма служители от управление „Застрахователен надзор“ са включени в образователната програма за актюери на Българско актюерско дружество (БАД) и успешно са положили част от изпитите.

Мотивацията за по-добро изпълнение на длъжността и постигнатите резултати от дейността на служителите дава възможност за кариерно израстване. Заемането на по-висока длъжност в Комисията е извършено след обективна и справедлива оценка на потенциала за развитие на кандидатите, при спазване на принципа за равнопоставеност, като през 2018 г. са повишени в длъжност 38 служители, 15 от тях на ръководни позиции.

През 2018 г. Комисията за финансов надзор продължи участието си в Програмата за студентски стажове в държавната администрация и даде възможност за провеждане на пълноценни практически стажове за български студенти, обучаващи се в страната и в чужбина.

8.3. Развитие на информационните технологии за нуждите на надзора

През 2018 г. изградените информационни и комуникационни системи в Комисия за финансов надзор дадоха възможност за изпълнение на задълженията на всички длъжностни лица, като се осигури проследимост на действията и процесите, както и прилагане на ефективен контрол върху подаваната информация. През отчетния период се запази устойчив и планиран тренд на развитието на поддържаната ИТ инфраструктура на КФН, както и на отделните регистри и информационни системи. Продължи поддържането на актуално състояние на информацията в регистрите на КФН. Информацията в електронен портал e-Register се актуализира от поднадзорните лица – публични дружества и емитенти на ценни книжа (включително дружествата със специална инвестиционна цел) и от управляващите дружества. Всички останали обстоятелства своевременно се осъвременяват в електронния регистър и картотека ERiK на базата на подаваната в разпорежданията информация от специализираните управления в КФН. Електронните портали, достъпни чрез интернет страницата на КФН, продължават да дават възможност изцяло по автоматизиран начин да се приема, контролира, обработва и разкрива регулирана информация от поднадзорните лица.

Своевременното запознаване с конкретни разпореждания и указания относно задълженията на персонала, изпълнението на възложените задачи, както и всички надзорни и регулаторни действия, извършени в резултат на дейността на КФН като надзорен орган на небанковия финансов сектор, се осъществява посредством автоматизирана информационна система за управление на документи и работни процеси АИС-Документооборот. Системата бе въведена в средата на 2018 г., с функционалност, поддържаща и спазваща всички съвременни и нормативни изисквания за съвременен електронен обмен на документи, включително чрез електронно подписване на

преписки и електронни работни документи, когато това е необходимо. Системата поддържа функционалност за автоматичен междуведомствен обмен на електронни документи - СЕОС.

През отчетният период продължи активното участие на КФН в работните групи на ESMA и EIOPA по внедряване на ИТ решения и приложението им за надзорни цели на локално ниво. В края на 2018 г., след покана отправена от Европейската комисия, КФН се включи и активно в проект за единен европейски портал за финансова прозрачност, базиран на блокчейн технологии – EFTG.

В изпълнение на заложения план и наложените съвременни изисквания към информационните технологии в КФН, през 2018 г. бе внедрена и автоматизирана информационна система за осигуряване прилагането на чл. 26 от Регламент (ЕС) № 600-2014, чрез която на всички задължени лица се даде възможност да бъдат докладвани сключените сделки в изпълнение на разпоредбата на чл. 26 от Регламент (ЕС) № 600/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 15 май 2014 г. относно пазарите на финансови инструменти и за изменение на Регламент (ЕС) № 648/2012. Системата успешно приема, валидира и обработва постъпващата ежедневно информация относно осъществените инвестиционни сделки на всички опериращи на територията на Република България инвестиционни посредници.

През отчетния период с основен фокус и приоритет, бе стартиран проект по изграждане на единна информационна система (ЕИС). Целта на проекта е да обедини и консолидира в една обща платформа и информационна система всички налични електронни регистри и портали в КФН, като по този начин ще се подобри чувствително надзорната дейност на КФН, ще бъде осигурена възможност за всеобхватен анализ върху всички постъпили данни, както и прилагане върху тях на последващ риск-базиран надзор, контрол и регулация. От друга страна изграждането и внедряването на ЕИС ще облекчи и административната тежест на поднадзорните лица, предоставяйки единна точка за достъп за регистрация, преглед и подаване на информация. В обхвата на ЕИС е предвидено и изграждането на повече от 200 електронно административни услуги (ЕАУ), достъпни за обществеността и поднадзорните лица. Проектът стартира с вътрешен бизнес анализ и изготвяне на детайлно техническо задание, включващо всички бизнес процеси, осъществявани в отделните специализирани управления и дирекции. В резултат на това, в изготвеното технически задание залегнаха високи и съвременни технологични решения и подходи, с пълна степен на интеграция и обмен на данни и информация, както с местни държавни администрации, така и с организации и комитети, с които КФН има преки взаимоотношения по отношение на присъщата си дейност.

Основните цели и очаквани резултати, залегнали в проекта по изграждане на ЕИС, могат да бъдат обобщени по следния начин:

- Наличие на единна информационна система в Комисия за финансов надзор;
- Реализация на надежден и съвременен сигурен канал на заявителите при подаване на заявления, уведомления, периодична информация, както и други документи;
- Автоматизиране процеса по обработката, контрола и анализа на подадените данни и документи от служителите на КФН;
- Съкращаване срока за обработка на постъпилата информация;
- Съкращаване срока за обратна информация по предоставени ЕАУ или подадена информация към заявителя;
- Автоматизация и контрол на процеса, както и съкращаване на срока за публикуване на информация, съдържаща се в подадените заявления и данни, както и в решенията на КФН;
- Автоматичен анализ на данните и осигуряване спазването на регламент (ЕС) 2016/679 при тяхното оповестяване в съответния Публичен електронен регистър;
- Създаване на ефективен механизъм за прилагане на риск базиран контрол;
- Автоматизация и унифициране на бизнес процесите осъществявани от КФН;

- Миграция на административните услуги, които извършва КФН от ниво 1 към нива 3 и 4, съгласно общата нормативна уредба;

През отчетния период стартираха проекти по обновяването на персоналните работни станции на служителите, подмяна на активното мрежово оборудване и оптимизиране на локалната компютърна мрежа. Бяха пуснати в експлоатация нови опорни сървъри. Изградена бе комуникационна и информационна преносна среда в рамките на стартирания проект за изграждане на резервен център за данни, като превантивна мярка за опазване на информацията и възможност за бързо възстановяване на ИТ услугите и данните в случай на настъпване на критични и аварийни събития. Изцяло бе извършен редизайн и обновяване на средствата за мрежова защита, като бяха внедрени и пуснати в експлоатация защитни стени от ново поколение. В изпълнение на заложените цели и с оглед на повишаване нивото на мрежова сигурност и защита от злонамерен и неправилен достъп, бе внедрено и решение за контрол на достъпа до всички ИТ ресурси и отделни възли в инфраструктурата на КФН.

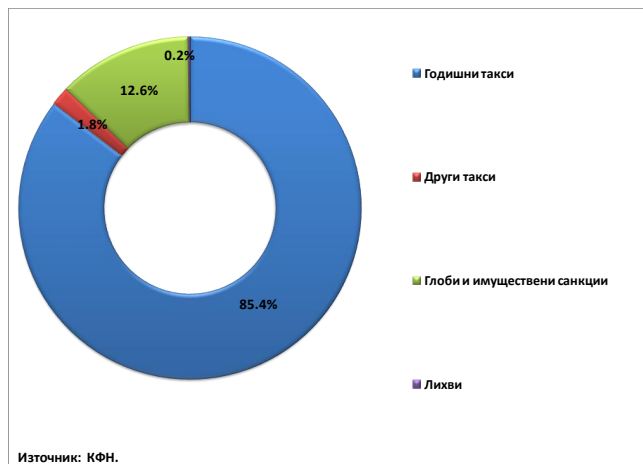
Продължи виртуализация на опорни и ключови информационни системи, изграждащи вътрешната и външна ИТ инфраструктура на КФН, както и поддържането на изградените вече системи за изнесен печат и IP телефония.

8.4. Отчет за изпълнение на бюджета на КФН за 2018 г.

Комисията за финансов надзор е юридическо лице на бюджетна издръжка съгласно чл. 2, ал. 3 от ЗКФН. Председателят на Комисията е първостепенен разпоредител с бюджет. Бюджетът на Комисията се съставя, изпълнява и отчита по реда на Закона за публичните финанси.

В отчета за касовото изпълнение на бюджета на КФН за 2018 г. са отчетени общо приходи в размер на 21 153 586 лв.

Графика 19. Разпределение на приходите на КФН за 2018 г.

Структурата на приходите за 2018 г. е, както следва:

- приходи от държавни такси – 18 451 608 лв. Отчетени са получени такси, съгласно Тарифа, определена в приложение към ЗКФН (в сила от 01.01.2018 г.). От общия размер, 18 441 981 лв. са постъпили по

сметката и на каса в КФН, а 9 627 лв. са отразени по параграфа на основание постъпили разпореждания за събрани суми от Национална агенция за приходите (НАП). Най-голям относителен дял (97.90 %) в отчетените такси има годишната такса за осъществяване на общ финансов надзор – 18 063 644 лв. Получените такси за издаване на лицензи и разрешения за извършване на дейност и други разрешения и одобрения, общо са в размер на 378 337 лв.;

- постъпления от глоби, имуществени санкции и лихви - 3 234 453 лв., от които 3 187 419 лв. представляват глоби и имуществени санкции по влезли в сила наказателни постановления и 47 034 лв. - лихви за просрочие на неплатените в законоустановения срок годишни такси за общ финансов надзор и наказателни постановления. От общата сума на тези приходи 2 705 378 лв. са постъпили по сметката на КФН, а 529 075 лв. отразени на

основание постъпили справки и разпореждания за събрани суми от НАП;

- други неданъчни приходи (-) 532 475 лв. – отразени са постъпили други неданъчни приходи в размер на 6 400 лв.,

отрицателни курсови разлики (-) 173 лв., както и събраните от НАП публични вземания на КФН (-) 538 702 лв., които съгласно дадени указания от Министерството на финансите се отразяват и със знак минус в касовия отчет.

Към 31.12.2018 г. отчетените **разходи** в КФН са в размер на **17 845 042 лв.**, разпределени, както следва:

- разходи за персонал – 11 370 684 лв., които включват разходите за заплати и възнаграждения на персонала нает по трудови правоотношения, изплатените възнаграждения на нещатни служители, наети по трудово правоотношение по Постановление № 66 на Министерския съвет за кадрово осигуряване на някои дейности в бюджетните организации от 1999 г., изплатени суми по извънтрудови правоотношения, за СБКО на служителите по трудово правоотношение, за обезщетения на служителите и за възнаграждения по чл. 40, ал. 5 от Кодекса за социално осигуряване, както и разходите за задължителни осигурителни вноски от работодатели. Отчетените разходи за заплати и възнаграждения през 2018 г. са в размер на 9 708 605 лв.;

- разходи за текуща издръжка – 3 111 346 лв. Сумата е изразходвана за наем, охрана, почистване и поддържане на административната сграда на КФН, ел. енергия, телекомуникационни и пощенски услуги, поддръжка на софтуерни продукти, застраховки, канцеларски материали, консумативи и други доставки и услуги. Също така са отчетени и средства за специализирани обучения за служителите на КФН и за командировки в страната и в чужбина. Комисията за финансов надзор представлява България в Европейските надзорни органи, а също така е член и на три международни организации. Предвидените разходи за командировки в чужбина са свързани с участие в срещите на управителните съвети на европейските структури, работни групи и обучения, годишни конференции на международните организации. Най-голям относителен дял в разходите за издръжка имат разходите за наем на административната сграда на КФН.

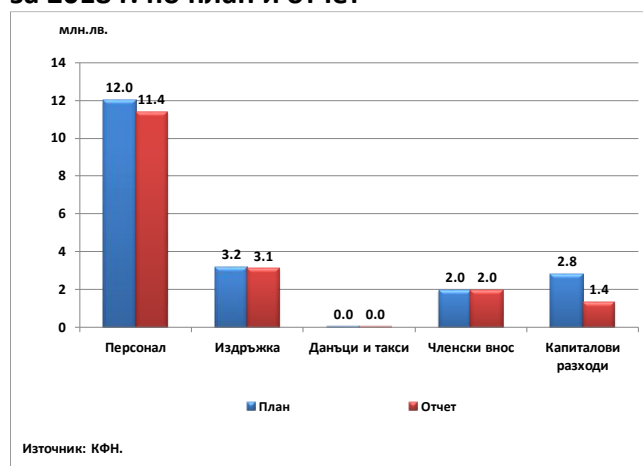
- разходи за данъци и такси – 41 332 лв.

- разходи за членски внос и участие в нетърговски организации и дейности – 1 965 108 лв.

Разходът е за годишен членски внос на КФН в европейските органи: EIOPA - Европейски орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване, ESMA - Европейски орган за ценни книжа, както и за годишен членски внос в международните организации: IOSCO - Международна организация на комисиите по ценни книжа, IAIS - Международна асоциация на застрахователните надзори и IOPS - Международна организация на пенсионните надзорни институции.

- капиталови разходи - 1 356 572 лв., от които 846 138 лв. за придобиване на дълготрайни материални активи и 510 434 лв. за придобиване на лицензи и програмни продукти.

Графика 20. Структура на разходите на КФН за 2018 г. по план и отчет

Изразходването на средствата по бюджетни параграфи е в рамките на утвърдения бюджет за годината, съобразено е с постъпленията от такси и представлява 89.09 % от годишния план. Реализацията на разходите се осъществява при режим на строг финансов контрол и е съобразена с целите приоритетите на КФН.

За 2018 г. са отчетени **трансфери към централния бюджет** в общ размер на минус (-) 3 310 191 лв.

Отчетеният **дефицит** в размер на (-) 1 647 лв., е компенсирани с **финансиране** в същия размер с обратен знак, формирано от налични чужди средства за 1 860 лв. и крайното салдо по валутна бюджетна сметка, което в левова равностойност е 213 лв.

След извършен финансов одит на Годишния финансов отчет на КФН за 2018 г. Сметната палата изрази мнение, че отчетът дава вярна и честна представа за финансовото състояние на КФН към 31.12.2018 г., за нейните финансови резултати от дейността и за паричните ѝ потоци за годината, в съответствие с приложимата обща рамка за финансово отчитане в публичния сектор. В одитния доклад е направено заключение, че финансовият отчет не съдържа съществени неправилни отчитания и поради това е изразено „немодифицирано одитно мнение“.

8.5. Доклад за дейността на вътрешния одит в КФН за 2018 г.

Дейността на ЗВО през 2018 г. се осъществи в съответствие с изискванията на Закона за вътрешния сектор в публичния сектор, международните стандарти за професионална практика по вътрешен одит, Етичния кодекс на вътрешните одитори и методологията, издадена от министъра на финансите.

През периода се изпълняват Стратегически план за дейността по вътрешен одит за 2017-2019 г. и Годишен план за одитните ангажименти за 2018 г., като звеното постигна поставените цели и дейности.

ЗВО изпълни общо девет одитни ангажименти за даване на увереност и официални одити за консултиране, по съществените от които са свързани с:

- одит с цел оценка на подготовката на КФН за прилагане на Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент (ЕП) и на Съвета от 27.04.2016 г. относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни и относно свободното движение на такива данни (Общ регламент относно защитата на данните);
- одит на надзорната дейност (предварителен и текущ надзор) на управление „Застрахователен надзор“, с цел оценка на съответствието със законодателството и вътрешните актове, адекватност на дейността и на системите за управление и контрол;
- одит на надзорни практики и процедури на управление „Надзор на инвестиционната дейност“ по прилагане на Регламент (ЕС) 596/2014 на ЕП и на Съвета от 16.04.2014 г. относно

пазарната злоупотреба и на Регламент (ЕС) 909/2014 на ЕП и на Съвета от 23.07.2014 г. за подобряване на сетълмента на ценни книжа в ЕС и за централните депозитари на ценни книжа (ЦДЦК), както и на актовете по тяхното прилагане;

- участие в работна група по изготвяне на проекти на Стратегия за управление на риска за 2019-2021 г. и Стратегия за развитие на КФН за 2019-2021 г.;
- одит за установяване на съответствие между планираните и действително предприетите действия през 2017-2018 г., по изпълнение на препоръки на ЗВО.

Вътрешният одит изпълни неофициални одитни ангажименти за консултиране, свързани главно с преглед, анализ и предложения за промени или предприемане на мерки по подзаконовни нормативни актове и вътрешни правила.

В резултат на вътрешните одити са дадени общо 51 броя препоръки. ЗВО оказва съдействие при съставяне на планове за действие и извърши мониторинг върху изпълнението, като поддържа единна база данни на препоръките и планираните във връзка с тях ответни действия (електронен регистър) и приложи процедури за наблюдение статуса на резултатите.

През последните години се установява трайна тенденция препоръките на вътрешния одит да бъдат приети от ръководството на КФН и служителите на ръководни длъжности от одитираните структури. Поддържа се висок процент на изпълнение, като през 2018 г. се отчита пълно изпълнение по 73 % от дадените препоръки. Това показва осъществена ефективна комуникация по време на одитните ангажименти, както и развитие на способностите за формулиране на подходящи предложения за подобряване на дейността и контрола в КФН.

Измененията и подобренията, настъпили в Комисията в резултат на одитната дейност през отчетния период, са свързани преди всичко с индикирана необходимост и възможности за нормативни промени.

В резултат на дейността по вътрешен одит могат да се обобщят следните основни изводи за функционирането на системите за финансово управление и контрол в КФН:

- В Комисията е установен стабилен процес по целеполагане, свързан с наличието на очертани средносрочни стратегически цели и определяне на ежегодни дейности за тяхното постигане. Осигурената бюджетна независимост и установяването на устойчивост на бюджета ще гарантират успешното развитие на институцията;
- Управлението на риска е неразделна част от дейността на Комисията и от общия процес по управление. През 2018 г. са постигнати подобрения, свързани с приемане на нова Стратегия за развитие на КФН и Стратегия за управление на риска, и установяване на практика риск-регистърът да се разработва успоредно с годишния план за действие на организацията. Последващо развитие следва да бъде в посока на системно надграждане на знанията и опита в областта, подобряване качеството на риск-регистрите на административните звена и на Комисията и интегриране в дейността (използване на документа като практическо средство за предварително обмисляне и идентифициране на евентуални трудности);
- Правилата и процедурите, уреждащи дейностите в Комисията, като цяло са съобразени с рисковете. При анализа на контролните механизми е важно да се задълбочи взаимовръзката с идентифицираните и оценени рискове, с цел набелязване на процедури, при които разходите на ресурси (времеви и човешки) не съответстват на ползите от тяхното прилагане. Доброто финансово управление изисква ефективно установяване на ненужно усложнени процедури и предприемане на адекватни мерки за тяхното опростяване;
- Контролните механизми са интегрирани в дейността на КФН и като цяло се осъществяват ефективно, с което се осигурява спазване на приложимото законодателство и вътрешните актове;
- В Комисията се предприемат постоянни мерки за изграждане на надеждни системи за управление на информацията и комуникация. Усилия следва да бъдат положени по отношение на

ефективния мониторинг на информационните системи, с цел предприемане на своевременни действия;

- В КФН се осъществява текущ мониторинг на дейностите, в резултат на който се извършват промени и при нужда се предприемат коригиращи действия.

8.6. Отчет на Инспектората

Дейността на Инспектората през отчетния период подпомагаше председателя на КФН в осъществяване на контролните му функции по отношение дейността на администрацията в Комисията. Дейността беше изцяло подчинена на целите, заложи в Правилника за устройството и дейността на Комисията за финансов надзор и на нейната администрация, Вътрешните правила за дейността на Инспектората в Комисията за финансов надзор, Закона за администрацията, Закона за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество, Наредбата за структурата и минималната численост на инспекторатите, реда и начина за осъществяване на дейността им и взаимодействието със специализираните контролни органи, както и другите нормативни актове, уреждащи дейността на инспекторатите.

При изпълнение на своите задължения през 2018 г. Инспекторатът имаше следните цели:

- Предотвратяване и отстраняване на нарушения при функционирането на администрацията;
- Подобряване работата на администрацията;
- Превенция и установяване на конфликт на интереси;
- Превенция и ограничаване на корупцията;
- Установяване на пълнотата и истинността на данните в декларациите по Закона за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество;
- Укрепване на административния капацитет и повишаване на професионалната квалификация на инспекторите;
- Подобряване взаимодействието с други контролни органи, организации и звена.

За постигане на целите, дейността на Инспектората на КФН през 2018 г. бе насочена към:

- Извършване на общи, специализирани, тематични, планови, извънпланови и последващи проверки на структури, дейности и процеси по осъществяване на административната дейност в Комисията;
- Извършване на оценка на корупционния риск по реда на методологиите по чл. 32, ал. 1, т. 6 от Закона за противодействие на корупцията и отнемане на незаконно придобитото имущество (ЗПКОНПИ) и предлагане на мерки за ограничаване на установени уязвими точки;
- Събиране и анализиране на информация и извършване на проверки по своя инициатива за установяване на нарушения, възможни прояви на корупция и неефективна работа на администрацията на Комисията;
- Извършване на проверки по сигнали и предложения срещу незаконни или неправилни действия или бездействия на служители от администрацията на Комисията;
- Проверка на спазването на законите, подзаконовите и вътрешноведомствените актове за организацията на работата на служителите на администрацията на Комисията;
- Събиране и съхранение на декларациите на служителите от КФН по § 2, ал. 1 от ДР на ЗПКОНПИ;
- Осъществяване на контрол и извършване на проверки на декларациите по реда, определен по реда на наредбата по § 2, ал. 6 от ДР на ЗПКОНПИ;

- Участие в разработването на проекти и предложения за нови или за изменение на вътрешноведомствени актове, регламентиращи организацията на работа и дейността на администрацията на Комисията;
- Извършване на проверки по предоставянето на административни услуги за незаконни или неправилни действия или бездействия на служители от администрацията на Комисията;
- Осъществяване на други дейности, свързани с административния контрол, произтичащи от нормативни актове или възложени от председателя на Комисията;
- Проучване и оценка на нуждите от обучение в областта на административния контрол, за постигане на по-високо качество и професионализъм на контролните функции.

При изпълнение на контролните си функции през отчетната година Инспекторатът извърши общо 15 (планирани и извънпланирани) проверки:

- 3 проверки относно спазване на законите, подзаконовите и вътрешноведомствените актове за организацията на работата от служителите на администрацията;
- 4 проверки за подаване на и проверка на декларации по ЗПКОНПИ;
- 2 проверки за незаконни или неправилни действия или бездействия на служители от администрацията;
- 3 проверки за корупция и неефективна работа;
- 3 проверки по инициатива на органа на власт;

Инспекторатът на КФН инициира 3 (три) промени в нормативни и вътрешноведомствени актове.

В резултат на извършените през 2018 г. проверки се установи, че администрацията на КФН е изпълнявала законосъобразно възложените ѝ задачи и не е допуснала извършване на административни нарушения, подлежащи на санкция. Не са допуснати и незаконни или неправилни действия или бездействия на служители от администрацията на КФН. Не са констатирани конфликт на интереси и неспазване на сроковете за подаване на декларации по ЗПКОНПИ. Независимо от това, са направени конкретни предложения за подобряване на дейността на съответните административни звена в КФН.

II. ПАЗАРЕН АНАЛИЗ НА НЕБАНКОВИЯ ФИНАНСОВ СЕКТОР

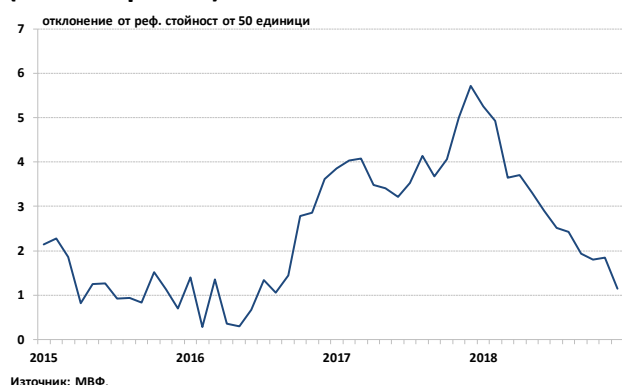
1. Външна среда и икономическа активност

1.1. Външна среда

Ръстът на световната икономика през 2018 г. се забавя до 3.6% при 3.8% през предходната година. Сред факторите, оказващи влияние върху тази динамика на икономическата активност в глобален мащаб, може да се открият напрежението в международните търговски отношения, и по-специално между САЩ и Китай, както и забавянето на китайската икономика в резултат на ограничената търговия и поради мерките за затягане на кредитната политика в страната. Растежът на икономиката в еврозоната съществено се забавя през втората половина на 2018 г. при влошен бизнес климат и доверие на потребителите при очаквано нормализиране на паричната политика, както и при липсата на яснота по излизането на Великобритания от ЕС.

През 2018 г. водещият индекс PMI за нови поръчки в промишлеността се понижава, достигайки през декември най-ниското си равнище за последните двадесет и осем месеца. Забавянето на световната икономика и продължителните търговски спорове между САЩ и Китай се отразяват на низходящия тренд на индекса, който в края на 2018 г. достига 51.14 пункта, малко над референтната граница от 50, която се определя като граница между икономическата експанзия и свиването на икономиката.

Графика 21. Индекс PMI за промишлеността (нови поръчки)

Въпреки възстановяването си през 2017 г. и стабилизиране в началото на 2018 г., световната търговия се забавя през втората половина на 2018 г., като в края на годината индексът, измерващ обема на търговията в

глобален мащаб, отчита най-ниския си ръст от 1.4% за последните 31 месеца. Докато забавянето в страни, където икономическата активност е над потенциала е очаквано, понижените пазарни очаквания, свързани с напрежението в световната търговия, след като САЩ увеличи многократно митническите тарифи за внос на стоки от Китай, допълнително оказват неблагоприятно влияние върху развитието на световната търговия.

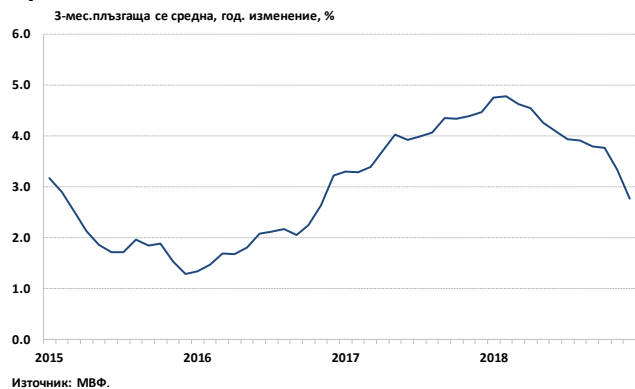
Графика 22. Световна търговия

Намалените разходи за инвестиции в дълготрайни активи и забавянето на глобалната активност допринасят за по-слабото търсене на индустриални стоки. Намалването на ликвидните и други облекчения от страна на централните банки също се отразява на индустриалното

производство, чийто ръст през декември 2018 г. се забавя до 2.8%.

Графика 23. Индекс на индустриалното производство

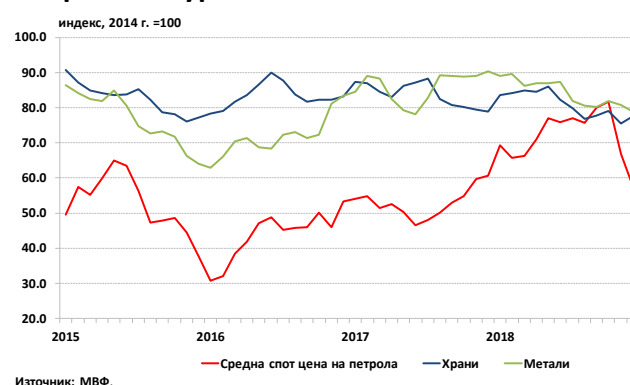
Намалението на цените на основните суровини през 2018 г. се дължи до голяма степен на понижението в стойността на петрола. Средната спот цена на петрола спада до 57.6 щ.долара за барел през 2018 г., което е понижение от -16.8% на годишна база. Влияние върху тази динамика оказват както временното вдигане на санкциите на САЩ върху износа на ирански петрол за някои страни, така и високото производство на суров петрол в САЩ. През декември 2018 г. Организацията на страните производителки на петрол (ОПЕК) и други производители (вкл. Русия) се договориха да намалят добива на суров петрол, за да подкрепят цените.

Цените на металите също се понижават в съответствие с по-слабото търсене в глобален мащаб. През 2018 г. индексът на международните цени на металите отбелязва спад от -11.4%. Средномесечната цена на алуминия през декември 2018 г. спада с -13.5% спрямо януари същата година след отмяната на санкциите на САЩ срещу руския производител на алуминий „Русал“ и очакванията за премахване на ембаргото от страна на федералното правителство на Бразилия върху производството на „Алуронте“ (най-голямата в света рафинерия за алуминий).

Индексът на цените на селскостопанските продукти, търгувани на международните

пазари, се понижава в края на 2018 г. вследствие на свръхпроизводство на някои пазари на зърно, напрежението в търговските отношения и по-слабите валути на развиващите се пазари. Въпреки повишението на цените на захарта и царевицата, общият индекс на цените на храните отчита понижение от -7.2% през 2018 г.

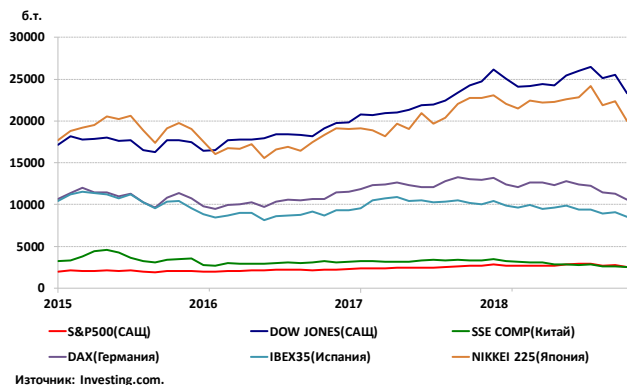
Графика 24. Динамика на цените на храни, енергийни суровини и метали

Капиталовите пазари в глобален мащаб отчитат низходяща динамика през втората половина на 2018 г. Европейските капиталови пазари отбелязват спад основно поради ревизираните очаквания за по-слаб икономически растеж в условията на ограничаване на програмата за изкупуване на финансови активи от страна на ЕЦБ. В еврозоната германският DAX отбелязва спад с -19.9%, а испанският IBEX35 се понижава с -18.3%.

Американските индекси S&P500 и DOWJONES се понижават съответно от -11.2% и -10.8% за 2018 г. Движението на борсите в Азия през 2018 г. също е низходящо, като китайският SSE COMP спада с -28.4%, а японският NIKKEI225 отчита спад от -13.4%.

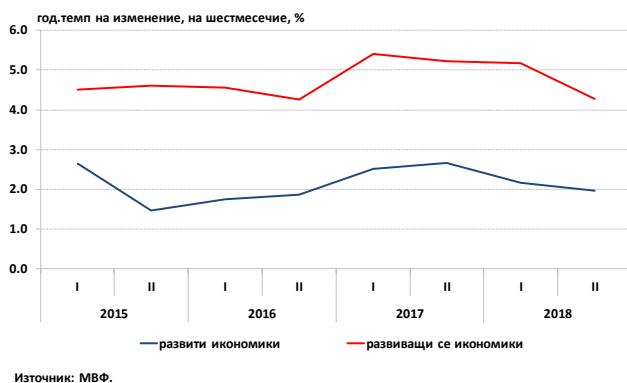
Графика 25. Капиталови пазари

Икономическият растеж в глобален мащаб се забавя до 3.6% през 2018 г. Развитите икономики нарастват с 2.2% през 2018 г. при 2.4% през 2017 г. Сред тях се откроява американската икономика, която нараства с 2.9% през 2018 г. спрямо 2.2% през предходната година вследствие на ниската безработица и високото потребителско и бизнес доверие.

През 2018 г. икономическото забавяне както за развитите икономики, така и за развиващите се пазари, се дължи на повишеното търговско напрежение между САЩ и Китай. Растежът в Китай се забавя от 6.8% през 2017 г. до 6.6% през 2018 г. поради слабото външно търсене, засилване на вътрешните регулаторни мерки за ограничаване на дълга и спада на инвестициите във страната и по-специално в инфраструктура.

Графика 26. Реален растеж на БВП

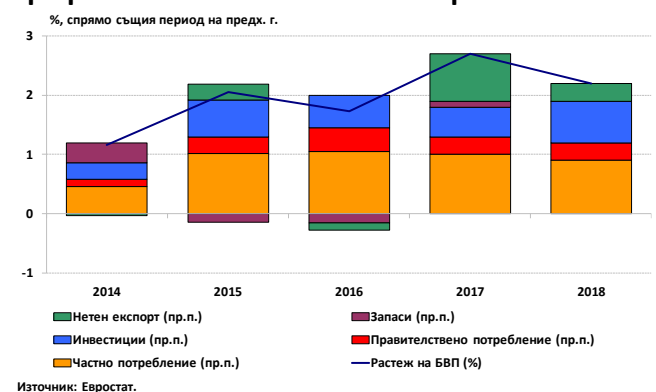
През 2018 г. реалният растеж на БВП на еврозоната се забавя до 1.8% спрямо 2.4%

през 2017 г. Основен двигател на растежа е потреблението на домакинствата (0.9 пр.п.) и инвестициите, които допринасят с 0.7 пр.п. към ръста на БВП. Основно ограничение за растежа е външната търговия вследствие на забавянето на глобалната икономика и усложнените международни търговски отношения, като приносят на нетния износ спада от 0.8 пр.п. за 2017 г. до 0.3 пр.п. за 2018 г.

Автомобилното производство в Германия (една от водещите индустрии в ЕС) отчита сериозен спад през годината след въвеждането на нови стандарти за вредните емисии.

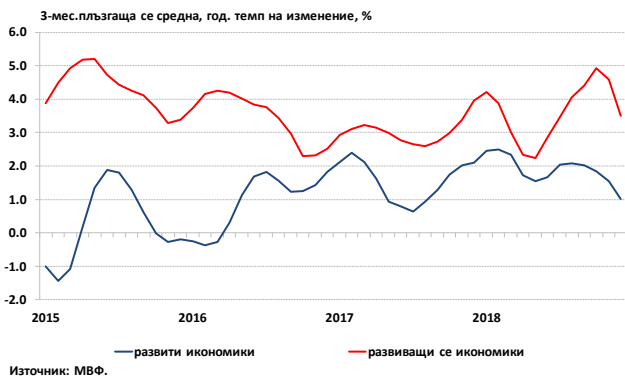
Растежът на БВП в Обединеното кралство се забавя до 1.4% през 2018 г. от 1.8% през 2017 г. поради спад в потреблението на дребно и усложненията пред търговията и трансграничната финансова дейност на страната във връзка с Брекзит.

Графика 27. Растеж на БВП в еврозоната

През 2018 г. инфлацията в глобален мащаб се повишава, като в повечето развити икономики тя не успява да достигне целевите стойности на паричната политика на централните банки въпреки ниската безработица. Инфлацията в развитите страни нараства до 2% от 1.7% през предходната година, а в нововъзникващите пазари и развиващите се икономики се увеличава до 4.8% от 4.3% за 2017 г.

Графика 28. Инфлация

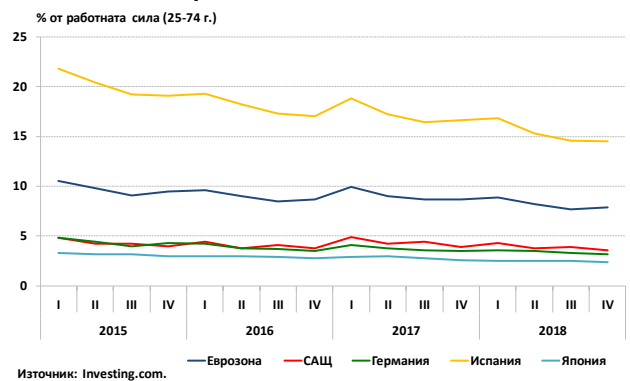
През 2018 г. инфлацията в еврозоната се повишава до 1.8%, но остава под целевата стойност на ЕЦБ от 2%. Инфлацията, измерена без цените на енергийните стоки, храните, алкохола и тютюневи изделия, остава без промяна на 1%.

Графика 29. Инфлация в еврозоната

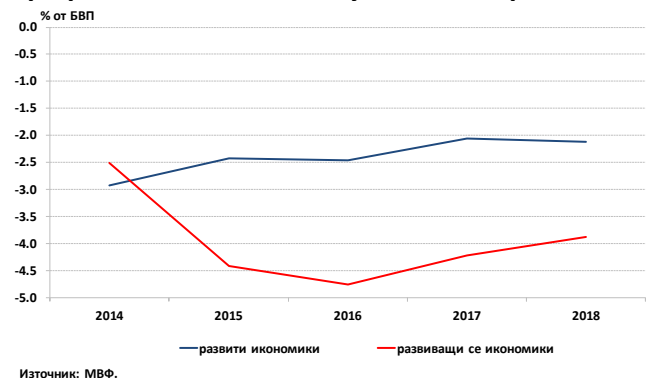
Пазарът на труда в САЩ се подобрява, като равнището на безработица се понижава до 3.9% през 2018 г. от 4.4% през предходната година. Равнището на безработица в еврозоната през 2018 г. се понижава до 8.3% от 9.1% през 2017 г. Най-висока е безработицата в Гърция (19.3%) и Испания (15.3%). Най-ниско остава нивото на безработица в Германия (3.4%).

Графика 30. Динамика на безработицата в световен мащаб

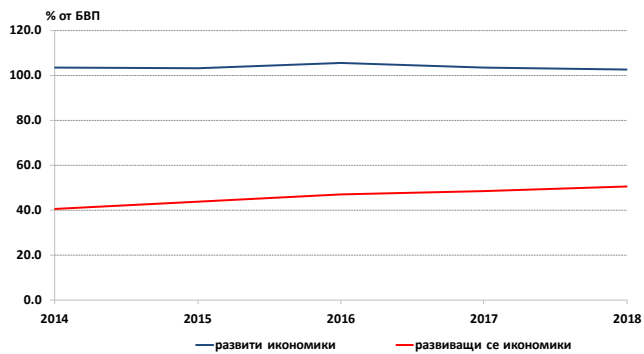
През 2018 г. намаляват бюджетните разходи в световен мащаб. Бюджетният дефицит в развитите икономики през 2018 г. остава без промяна -2.1% от БВП, докато в развиващите се икономики отрицателният бюджетен баланс се свива от -4.2% през 2017 г. до -3.9% от БВП през 2018 г.

Графика 31. Баланс на публичните финанси

Размерът на публичния дълг в световен мащаб е с разнопосочно движение за различните групи държави през 2018 г. В развитите страни стойността на публичния дълг се понижава до 102.6% през 2018 г. от 103.6% от БВП през 2017 г. Публичният дълг в развиващите се икономики нараства, като се увеличава до 50.6% през 2018 г. от 48.5% през предходната година.

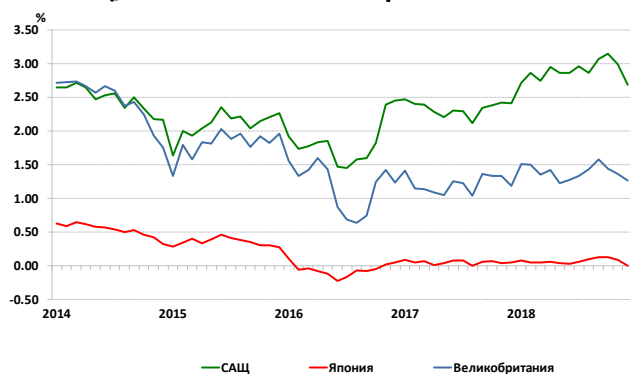
Графика 32. Публичен дълг в световен мащаб

Източник: МВФ.

През 2018 г. 10-годишните ДЦК на САЩ и Япония имат средна годишна доходност съответно 2.9% и 0.07%. Повишението при американските ДЦК е вследствие на повишените инфлационни очаквания. ДЦК на Великобритания увеличават средната си доходност до 1.4% поради неясния изход на преговорите с ЕС за Брекзит.

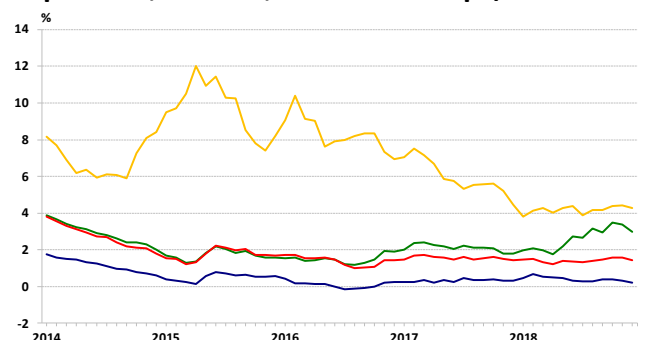
Графика 33. Доходност по 10-годишни ДЦК на САЩ, Япония и Великобритания

Източник: Investing.com

Доходността по 10-годишните държавни ценни книжа (ДЦК) през 2018 г. остава ниска, като най-голямо повишение отчита Италия поради притесненията, свързани с приемането на държавния бюджет и отклонението му от нормите за бюджетен дефицит на ЕС. Средната годишна доходност на тези държавни ценни книжа в Германия, Испания и Италия е съответно 0.4%, 1.42% и 2.61%. Гръцките 10-годишните ДЦК понижават средната си годишна доходност до 4.2%.

Графика 34. Доходност по 10-годишни ДЦК на Германия, Италия, Испания и Гърция

Източник: ЕЦБ.

— Германия — Италия — Испания — Гърция

През първите месеци на 2018 г. еврото значително поскъпва спрямо долара в резултат на нарасналото търговско напрежение между САЩ и Китай, достигайки курс от 1.23 щ.долара за евро, като през втората половина на годината единната европейска валута изцяло загубва позициите си в резултат на ревизирания в посока надолу икономически растеж на еврозоната на фона на засиления растеж в САЩ, приключвайки годината на цена 1.14 щ.долара за евро.

Графика 35. Валутен курс щ. долар/евро

Източник: ЕЦБ.

През 2018 г. повечето страни от Централна и Източна Европа (ЦИЕ) също отчитат забавяне на реалния ръст на БВП. Сред тях с най-висок икономически растеж се откроява Унгария, която значително ускорява ръста си от 4% през 2017 г. до 4.9% през 2018 г. в резултат на силно представяне на сектора на услугите и търговията на дребно. Полската икономика също нараства от 4.8% през 2017 г. до 5.1% през 2018 г., подкрепена от инвестициите в

дълготрайни активи и потреблението на домакинствата.

Таблица 23. Реален растеж на БВП в ЦИЕ

	2017	2018
Чехия	4.4	3
Унгария	4	4.9
Полша	4.8	5.1
Румъния	7	4.1
Турция	7.4	2.6

Бележка: Изменение спрямо предходната година (%).
Източник: МВФ, Национални статистически институти.

През 2018 г. инфлацията в страните от ЦИЕ е с разнопосочна динамика. С най-голям ръст е инфлацията в Румъния и Турция, която нараства до 4.6% и 16.3% за 2018 г. съответно от 1.3% и 11.1% за 2017 г. Повишаването на инфлацията в Румъния е в резултат на повишените цени на енергията (след повишавана на акциза им през есента на 2018 г.) и на храните, като вторичен ефект от повишената цена на енергията. В Турция причините са нестабилността на турската лира, повишените разходи на производителите, чиито кредити са в американски долари, както и затварянето на производства.

Таблица 24. Инфлация в ЦИЕ

	2017	2018
Чехия	2.5	2.2
Унгария	2.4	2.8
Полша	2	1.6
Румъния	1.3	4.6
Турция	11.1	16.3

Бележка: Изменение спрямо предходната година (%).
Източник: МВФ, Национални статистически институти.

В страните от ЦИЕ нивата на безработица продължават да се понижават през 2018 г. В Полша и Турция безработицата спада до 3.3% и 10.1% за 2018 г. съответно от 4.9% и 10.1% за предходната година.

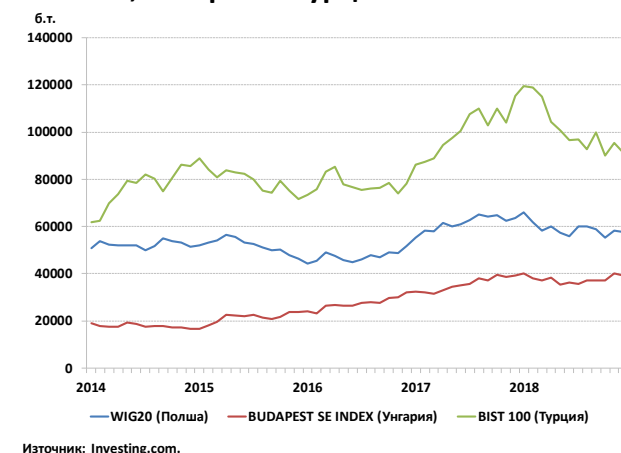
Таблица 25. Равнище на безработицата в ЦИЕ

	2017	2018
Чехия	2.9	2.4
Унгария	4.2	3.6
Полша	4.9	3.3
Румъния	4.9	4.3
Турция	10.9	10.1

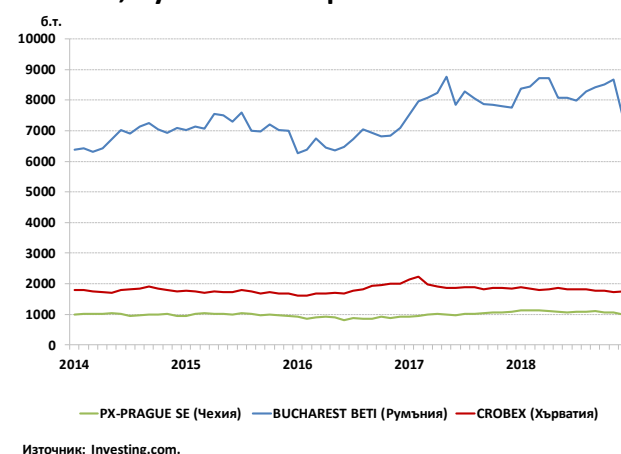
Бележка: Дял (%) от работната сила.
Източник: МВФ, Национални статистически институти.

През 2018 г. стойностите на основните борсови индекси в страните от ЦИЕ се понижават вследствие на забавянето на световната икономика и усложнените международни търговски връзки. През годината чешкият PX-PRAGUE SE спада с -8.5%, унгарският BUDAPEST SE INDEX се понижава с -0.6%, полският WIG20 и румънският BUCHAREST BETI намаляват съответно с -9.5% и -4.8%, а турският BIST100 отчита спад от -21%.

Графика 36. Динамика на капиталови пазари в Полша, Унгария и Турция

Графика 37. Динамика на капиталови пазари в Чехия, Румъния и Хърватия

1.2. Обзор на икономическата активност в България

През 2018 г. реалният растеж на българската икономика се забавя, като по предварителни данни възлиза на 3.1%, за което най-голям принос има вътрешното търсене. Излишъкът по текущата сметка се разширява, като достига 2587.1 млн.евро през годината, което представлява 4.7% от БВП. Обемът на преките чуждестранни инвестиции у нас възлиза на 1744.2 млн.евро, което е с -570 млн.евро по-малко от обема им през предходната година. Брутният външен дълг на страната намалява с -1.5% и в края на годината е в размер на 33.3 млрд.евро. Кредитната активност през годината се засилва, като с по-бързи темпове нараства кредитирането на домакинствата. През 2018 г. бюджетният баланс е на излишък в размер на 135.4 млн.лв, което възлиза на 0.1% от БВП. Инфлацията на потребителските цени се ускорява през 2018 г., като в края на годината отчита 2.3% на годишна база. Индексът на цените на жилищата забавя положителния си темп на изменение на годишна база от 8.7% средно за 2017 г. на 6.6% през 2018 г.

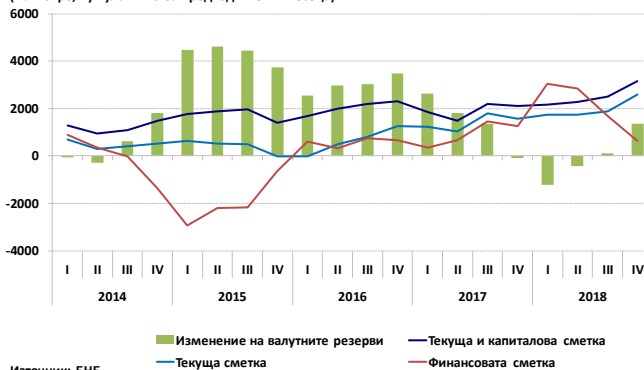
В резултат на добрите перспективи за растеж на българската икономика, стабилната фискална позиция и намаляването на необслужваните кредити, през юни международната рейтингова агенция S&P Global Ratings повиши перспективата за кредитния рейтинг на България от стабилна на положителна.

Шеста поредна година салдото общо по текущата и капиталовата сметка продължава да е положително, като през 2018 г. нараства до 3167.3 млн.евро. За периода януари-декември 2018 г. излишъкът по текущата сметка на платежния баланс е в размер на 2587.1 млн.евро, което представлява 4.7% от БВП³⁷. В резултат на ограничените постъпления по новите оперативни програми на ЕС излишъкът по капиталовата сметка отчита относително малък размер втора поредна година, като през 2018 г. възлиза на 580.2 млн.евро.

Балансът по финансовата сметка за годината е положителен (627.4 млн.евро), което е със -624.4 млн.евро по-малко от отчетеното положително салдо през 2017 г. По данни на платежния баланс международните валутни резерви на страната нарастват с 1361.6 млн.евро. След отчитане на валутнокурсони разлики и ценови преоценки, валутните резерви в баланса на БНБ нарастват с 1410.1 млн.евро (2.8 млрд.лв.), като активите на управление „Емисионно“ достигат 49.0 млрд.лв. в края на 2018 г.

Графика 38. Динамика на основните сметки на платежния баланс

(млн.евро, кумулативно за предходните 12 месеца)

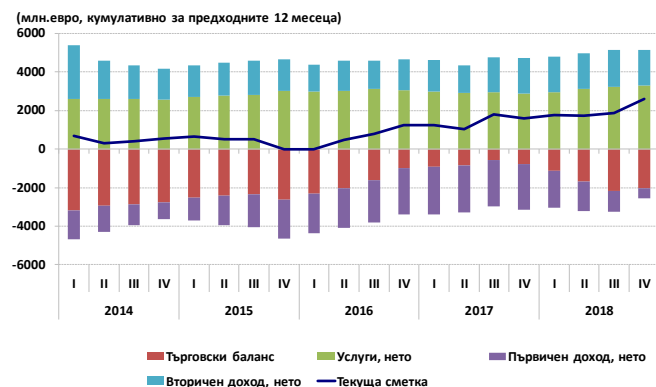
.Източник: БНБ

Значителното разширяване на излишъка по текущата сметка с 1008.9 млн.евро през 2018 г. спрямо предходната година се дължи предимно на свиване на отрицателното салдо по статия „първичен доход, нето“ с 1848.6 млн.евро в резултат на по-малките изходящи потоци на доходите на нерезиденти от преки инвестиции в страната. Положителен принос за по-големия излишък по текущата сметка през 2018 г. има също и разширяването на положителното салдо по услугите (с 439.2 млн.евро), докато нарастването на дефицита

³⁷ По предварителни данни на НСИ БВП за 2018 г. е 107 925.3 млн.лв.

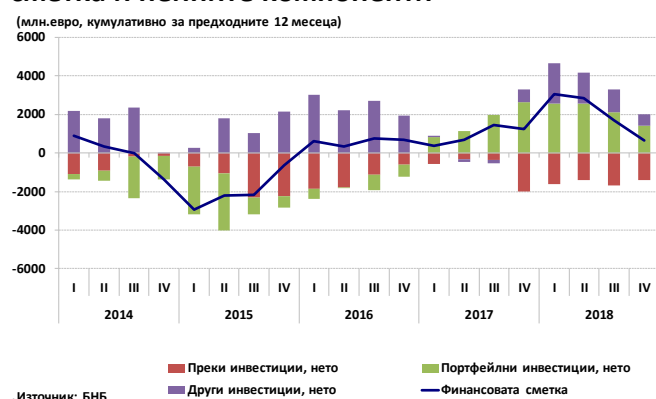
по търговския баланс с 1255.8 млн.евро, който възлиза на -2021.6 млн.евро, в най-голяма степен ограничава излишъка по текущата сметка през отчетната година.

Графика 39. Динамика на текущата сметка и нейните компоненти

За периода януари-декември 2018 г. салдото по финансовата сметка възлиза на 627.4 млн.евро, което е с -624.6 млн.евро по-малко от салдото през 2017 г. Основен принос за наблюдаваната динамика по финансовата сметка през годината има значителното по-малкото нарастване през 2018 г. на чуждестранните активи под формата на портфейлни инвестиции и по-специално на дългови ценни книжа в сравнение с 2017 г.

Графика 40. Динамика на финансовата сметка и нейните компоненти

За периода януари-декември 2018 г. потокът на преките чуждестранни инвестиции (ПЧИ) в страната възлиза на 1744.2 млн.евро, което е с -569.9 млн.евро по-малко от предходната година. По-голяма част от ПЧИ у

нас през годината са под формата на дялов капитал (859.7 млн.евро), който нараства с 977.4 млн.евро спрямо 2017 г., и дългови инструменти (527.4 млн.евро), които са с 923.6 млн.евро по-малко отколкото през предходната година. Потокът на ПЧИ под формата на реинвестирана печалба възлиза на 357.1 млн.евро, който също намалява с -623.7 млн.евро спрямо предходната година.

Таблица 26. Динамика на ПЧИ в България по вид инвестиция

	2014	2015	2016	2017	2018
Общо	347.4	2399.1	1003.3	2314.1	1744.2
Дялов капитал	1034.7	1585.5	246.1	-117.7	859.7
Реинвестирана печалба	-1036.0	935.6	1065.1	980.8	357.1
Дългови инструменти	348.8	-122.0	-307.9	1451.0	527.4

Бележка: Данните са за обем на ПЧИ в страната (в млн. евро).
Източник: БНБ.

Разпределението на ПЧИ у нас по сектори през 2018 г. е без съществена промяна спрямо предходната година. Секторът „Преработваща промишленост“ е привлякъл най-голям обем ПЧИ в размер на 1281.8 млн.евро, следван от сектор „Финансови и застрахователни дейности“ (583.5 млн.евро) и сектор „Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети“ (135.6 млн.евро).

Таблица 27. Отраслова структура на ПЧИ в България по икономически сектори

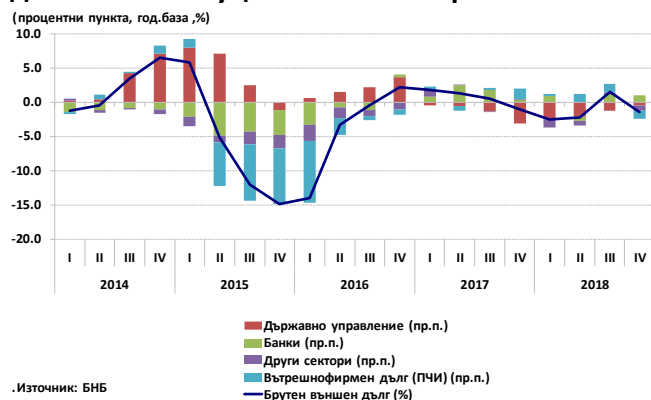
	2014	2015	2016	2017	2018
Добивна промишленост	-70.7	-67.4	-22.6	-21.4	11.2
Преработваща промишленост	-274.7	551.9	236.9	1099.5	1281.8
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	161.6	74.8	15.0	-206.9	-109.9
Строителство	170.7	178.9	23.2	175.9	-96.3
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	181.9	435.3	477.5	339.6	135.6
Транспорт, складиране и пощи	77.6	53.8	8.0	5.5	10.4
Хотелиерство и ресторантьорство	-47.9	12.1	24.9	-18.3	-14.1
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	214.2	84.6	19.4	-243.1	45.5
Финансови и застрахователни дейности	303.5	460.3	179.2	294.6	583.5
Операции с недвижими имоти	236.1	-41.6	-41.9	345.7	-148.9

Бележка: Данните са в млн.евро. Структурата обхваща десет водещи икономически сектора.
Източник: БНБ.

През 2018 г. брутният външен дълг на страната намалява с -1.5% на годишна база, като в края на годината достига размер от 33.3 млрд.евро, което представлява 60.4% от БВП. Най-голям принос за намаляването на дълга има намалението на вътрешнофирменото

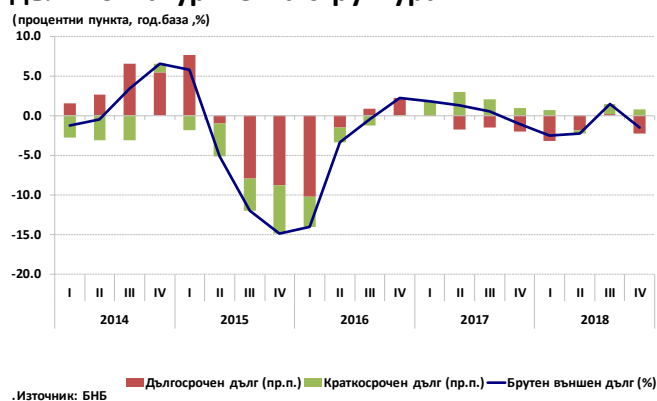
кредитиране (-1.2 пр.п), следвано от намалението на чуждестранните задължения на другите сектори, различни от държавен, банков сектор и ПЧИ, с принос от -0.8 пр.п. и намалението на държавния дълг (-0.5 пр.п.). Увеличение на чуждестранните задължения отчитат единствено банките, което ограничава годишния темп на намаление на дълга с принос от 1.0 пр.п.

Графика 41. Динамика на brutния външен дълг по институционални сектори

В унисон с общата динамика на brutния външен дълг през 2018 г., дългосрочният ѝ компонент намалява с -3.0% на годишна база и представлява 75.5% от общия външен дълг в края на годината. Краткосрочният дълг нараства с 3.3% и достига дял от 24.5% от външния дълг на страната в края на 2018 г.

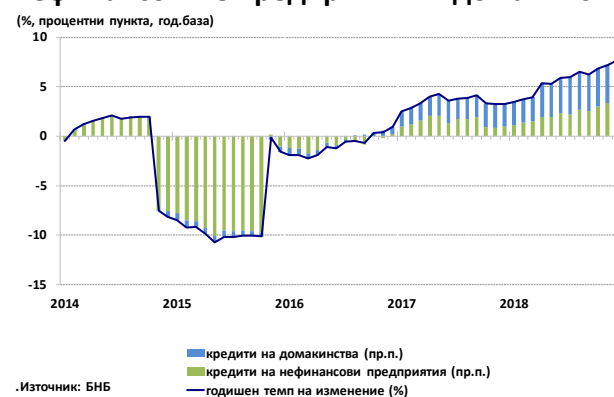
Графика 42. Динамика на brutния външен дълг по матуритетна структура

³⁸ Значителният ръст на потребителските кредити е съществено повлиян от включването на „БНП Париба

Продължава тенденцията на нарастване на кредитите на банките за частния нефинансов сектор, като през 2018 г. кредитите за нефинансовите предприятия и домакинствата у нас отбелязват средногодишен ръст от 7.7%. Кредитът за домакинствата нараства с по-бърз темп (11.2%), като допринася с 4.3 пр.п. към общия ръст на кредитирането към частния нефинансов сектор. Кредитът към нефинансовите предприятия отчита по-малък ръст от 5.4% средно за годината, като допринася с 3.3 пр.п. към общата динамика. Основните фактори, които ще продължат да определят динамиката на кредитната дейност у нас е търсенето на кредити от страна на фирмите и домакинствата и ниските лихви.

Графика 43. Динамика на кредитите към нефинансовите предприятия и домакинства

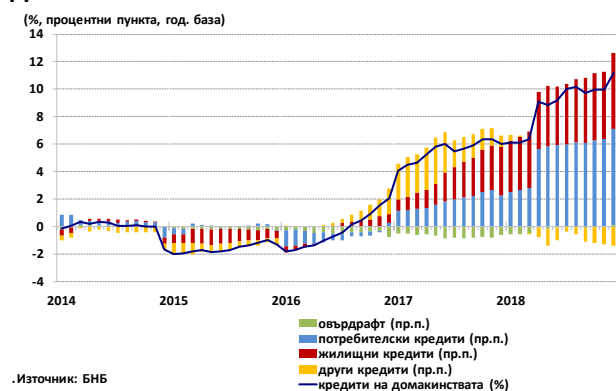
Средногодишният ръст на кредитите за домакинствата през 2018 г. се дължи предимно на значителното нарастване от 17.7% на потребителските кредити³⁸, които допринасят с 7.0 пр.п. към общия ръст на кредитите за домакинствата. Жилищните кредити също нарастват (11.4% на годишна база) и допринасят с 5. пр.п. Единствено кредитите, различни от потребителски, жилищни и овърдрафт, ограничават общия ръст с отрицателния си принос от -1.4 пр.п.

През 2018 г. продължава тенденцията на подобряване на качеството на кредитния портфейл на банките, като в края на годината brutният размер на необслужваните кредити и

Пърсънал Файненс С.А. – клон България“ като отчетна единица в обхвата на паричната статистика от април 2018 г.

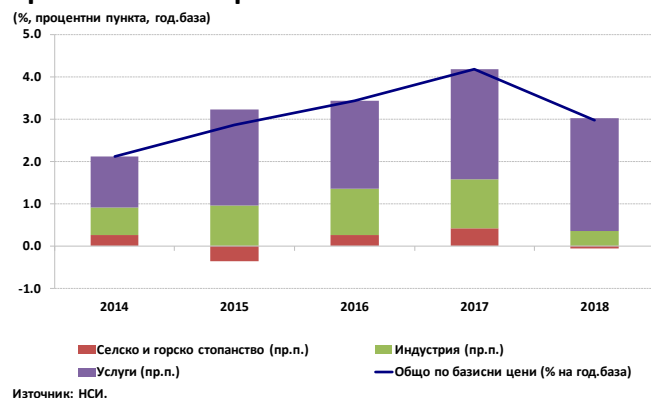
аванси в банковата система възлиза на 6795 млн.лв., а делът им в общата сума на брутните кредити и аванси спада до 7.6%. Нетната стойност на необслужваните кредити и аванси (след приспадане на присъщата за тази класификационна категория обезценка) също се понижава и в края на 2018 г. възлиза на 3299 млн.лв. или 3.9% от общата нетна стойност на кредитите и авансите.

Графика 44. Динамика на кредитите за домакинствата

Общата добавена стойност в икономиката нараства в реално изражение с 3.0% през 2018 г., за което най-много допринася секторът на услугите (2.7 пр.п.), следван от индустрията (0.4 пр.п.), докато селското и горско стопанство ограничават реалния ръст на добавената стойност в икономиката с отрицателен принос от -0.1 пр.п.

Графика 45. Растеж на добавената стойност и принос по сектори

Детайлна разбивка на добавената стойност в икономиката по сектори показва, че сред

услугите най-голям принос за ръста на брутната добавена стойност през 2018 г. отчита секторът „Операции с недвижими имоти“ (0.9 пр.п), следван от секторите „Държавно управление; образование; хуманно здравеопазване и социална работа,“ (0.5 пр.п.) и „Финансови и застрахователни дейности,“ (0.4 пр.п.). Секторът „Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети; транспорт, складиране и пощи; хотелиерство и ресторантьорство“ също допринася с 0.4 пр.п. към общия ръст на брутната добавена стойност през годината.

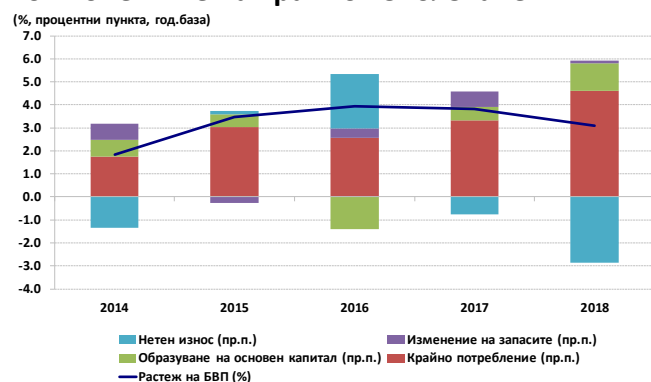
Таблица 28. Динамика на добавената стойност по сектори

	2014	2015	2016	2017	2018
Общо за икономиката (%)	2.1	2.9	3.4	4.2	3.0
Принос (пр.п.) в т.ч.:					
Селско, горско и рибно стопанство	0.3	-0.4	0.3	0.4	-0.1
Добивна и преработваща промишленост; произв. и разпр. на ел. и топлинна енергия и на газообразни горива; доставяне на води; канализационни услуги, упр. на отпадъци и възстановяване	0.8	0.8	1.4	1.0	0.2
Строителство	-0.2	0.1	-0.3	0.2	0.2
Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети; транспорт, складиране и пощи; хотелиерство и ресторантьорство	0.2	1.3	0.5	0.6	0.4
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	0.0	0.1	0.9	0.4	0.2
Финансови и застрахователни дейности	0.0	-0.1	0.5	0.1	0.4
Операции с недвижими имоти	0.3	0.2	0.6	0.7	0.9
Професионални дейности и научни изследвания; админ. и спомаг. дейности	0.1	0.4	0.1	0.1	0.2
Държавно упр.; образование; хуманно здравеопазване и соц. работа	0.6	0.2	-0.4	0.7	0.5
Култура, спорт и развлечения; други	0.0	0.1	0.0	0.1	0.0

Бележка: Данните за 2018 г. са предварителни.
Източник: НСИ.

По предварителни данни реалният растеж на БВП през 2018 г. възлиза на 3.1% на годишна база. Основен фактор на икономическия растеж е вътрешното търсене, което допринася с 5.9 пр.п. Сред компонентите на вътрешното търсене, най-силно се представя крайното потребление (4.6 пр.п.), следвано от инвестициите (1.3 пр.п.), където приносите на изменението на запасите и на образуването на основен капитал е съответно 0.1 пр.п. и 1.2 пр.п. Спад в реално изражение отчита нетният износ, което ограничава растежа на БВП с отрицателния си принос от -2.8 пр.п.

Графика 46. Растеж на БВП и принос на компонентите на крайно използване

Износът на български стоки и услуги през 2018 г. възлиза на 28 247 млн.евро, нараствайки с 1.2% спрямо предходната година. Най-голям принос за общия ръст има износът на суровини и материали (1.1 пр.п.), следван от износа на потребителски стоки (0.5 пр.п.) и на инвестиционни стоки (0.3 пр.п.). Спад отчита износът на енергийни ресурси, който ограничава общия ръст на износа с отрицателен принос от -0.8 пр.п.

Таблица 29. Принос на основни групи стоки за динамиката на износа

	2017	2018
Износ (% , на годишна база)	15.7	1.2
<i>Принос (пр.п.)</i>		
Потребителски стоки	1.6	0.5
Суровини и материали	6.2	1.1
Инвестиционни стоки	5.2	0.3
Енергийни ресурси	2.7	-0.8

Източник: БНБ.

Вносът на стоки и услуги расте с по-големи номинални темпове от износа през 2018 г. (6.2%), като възлиза на 32 168 млн.евро. Основен принос за тази динамика има вносът на инвестиционни стоки (2.4 пр.п.) и на суровини и материали (2.2 пр.п.) Положителен принос има и вносът на потребителски стоки (1.4 пр.п.) и на енергийни ресурси (0.2 пр.п.).

Таблица 30. Принос на основни групи стоки за динамиката на вноса

	2017	2018
Внос (% , на годишна база)	15.7	6.2
<i>Принос (пр.п.)</i>		
Потребителски стоки	2.2	1.4
Суровини и материали	6.6	2.2
Инвестиционни стоки	2.7	2.4
Енергийни ресурси	4.1	0.2

Източник: БНБ.

През 2018 г. реалният растеж на крайното потребление се ускорява до 6.0% от 4.3% през 2017 г. Основна движеща сила за отчетената динамика има индивидуалното потребление на домакинствата (5.1 пр.п.), а индивидуалното потребление на правителството запазва размера на приноса си от предходната година (0.3 пр.п.). Колективното потребление, което измерва крайните разходи на правителството за колективни услуги, предоставени на обществото като цяло, също нараства, като допринася с 0.7 пр.п. към реалния растеж общо на крайното потребление.

Таблица 31. Растеж на крайното потребление и принос на компонентите

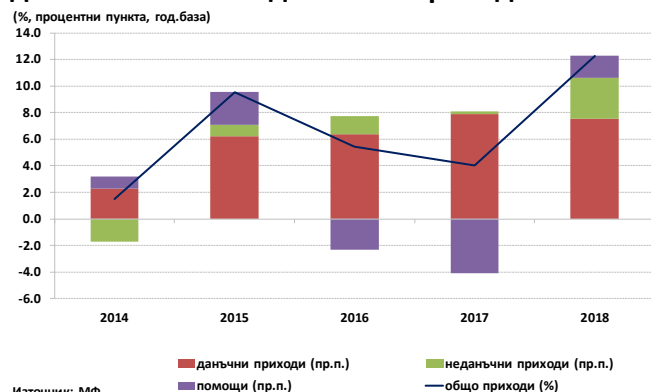
	2014	2015	2016	2017	2018
Крайно потребление (%)	2.2	3.8	3.3	4.3	6.0
<i>индивидуално потребление (пр.п.)</i>	2.3	3.5	3.0	3.9	5.4
<i>потребление на домакинствата</i>	2.2	3.5	2.8	3.6	5.1
<i>потребление на правителството</i>	0.1	0.0	0.2	0.3	0.3
<i>колективно потребление (пр.п.)</i>	-0.1	0.3	0.3	0.4	0.7

Бележка: Данните за 2018 г. са предварителни.
Източник: НСИ.

Бюджетното салдо по консолидираната фискална програма (КФП) през 2018 г. е положително в размер на 135.4 млн.лв.³⁹, което представлява излишък от 0.1% от БВП. Приходите отчитат ръст от 12.3%, който основно се дължи на данъчните приходи (7.5 пр.п), а неданъчните приходи и помощите допринасят съответно с 3.1 пр.п. и 1.7 пр.п. Сред данъчните приходи най-голям принос имат постъпленията от социални и здравно-осигурителни вноски (3.1 пр.п.), а приходите от косвени и преки данъци допринасят съответно с 2.8 пр.п. и 1.4 пр.п. към общия ръст на бюджетните приходи.

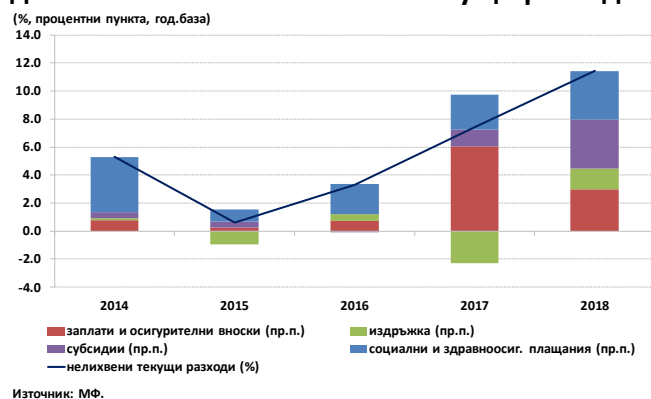
³⁹ По национална методология.

Графика 47. Принос на компонентите в динамиката на бюджетните приходи

Бюджетните разходи нарастват с 14.6% през 2018 г. спрямо предходната година, за което най-голям принос имат текущите разходи (9.4 пр.п.), а капиталовите разходи имат положителен принос от 4.1 пр.п. Текущите нелихвени разходи нарастват с 11.5% на годишна база, за което най-голям принос имат субсидиите (3.5 пр.п.), а разходите за социално осигуряване, подпомагане и грижи, за заплати и осигурителни вноски, както и за издръжка допринасят съответно с 3.4 пр.п., 3.0 пр.п. и 1.5 пр.п.

Графика 48. Принос на компонентите в динамиката на нелихвените текущи разходи

През 2018 г. заетостта у нас забавя темпа си на нарастване до 0.1% на годишна база, като броят на заетите лица на 15 и повече години е 3.152 млн.души. Тази динамика се дължи изцяло на ръст в заетостта при мъжете (0.1 пр.п.), докато заетостта при жените намалява и ограничава общия ръст с -0.01 пр.п. По

възрастови групи заетостта нараства сред работещите над 45 години, което изцяло компенсират спада сред заетите на възраст между 15 и 44 години.

Броят на наетите лица по трудово и служебно правоотношение намалява с -3.0% на годишна база до 2.238 млн.души. Тази динамика е повлияна от спад на наетите лица както в частния сектор (-2.8 пр.п.), така и в общественния сектор (-0.2 пр.п.). По икономически дейности намаляване на броя на наетите лица има предимно в преработващата промишленост (-0.8 пр.п.), сред хотелиерството и ресторантьорството (-0.4 пр.п.) и в сектора „Транспорт, складиране и пощи“ (-0.4 пр.п.).

Доходът на работещите, измерен чрез компенсацията за наетите лица, който представлява брутен доход, включващ и промени в осигурителните вноски, нараства с 6.5% през 2018 г. при ръст от 10.9% през предходната година. Равнището на безработица продължава да спада, достигайки исторически минимум от 5.2% от работната сила през 2018 г.

Таблица 32. Динамика на заетостта и доходите

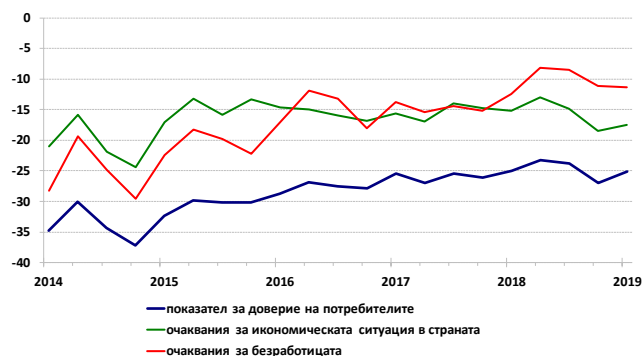
	2014	2015	2016	2017	2018
Заети лица	1.6	1.7	-0.5	4.4	0.1
Наети лица	0.6	0.6	1.0	1.4	-3.0
Компенсация на наетите лица	5.4	6.7	7.7	10.9	6.5
Безработица*	11.4	9.1	7.6	6.2	5.2

Бележка: Данните показват изменение спрямо предх.г., като за 2018 г. са предварителни; * коеф. на безработица средно за периода (% от раб.сила).
Източници: НСИ.

През втората половина на годината показателят на доверие на потребителите обръща положителния си тренд, като очакванията на потребителите за финансовото им състояние, за инфлацията, безработицата и икономическото състояние на страната през следващите 12 месеца са по-песимистични отколкото година по-рано.

Графика 49. Показател на доверие на потребителите

баланс на мнения

Източник: НСИ.

Бележка: Очакванията за безработица се взимат с обратен знак. Покачване на показателя означава, че потребителите имат оптимистични очаквания и обратното.

Доходите на домакинствата през 2018 г. забавят ръста си до 4.8% на годишна база, за което най-голям принос имат заплатите (3.7 пр.п.) и пенсиите (2.2 пр.п.). Ограничение върху ръста на доходите на домакинствата през годината оказват постъпленията от други обезщетения и помощи (-1.3 пр.п.) и доходите извън работната заплата (-1.1 пр.п.). Изтегляните от домакинствата спестявания забавят ръста си до 11.6%, докато получените от тях заеми и кредити ускоряват годишния си темп на изменение до 62.0% през 2018 г.

Таблица 33. Динамика на доходите на домакинствата

	2014	2015	2016	2017	2018
Общ доход	2.2	1.9	1.9	6.0	4.8
Работна заплата	4.3	3.4	0.6	6.1	6.9
Изтеглени спестявания	-4.1	0.9	18.7	15.3	11.6
Заеми и кредити	-51.0	-23.1	19.5	11.1	62.0

Бележка: Данните са на год. база (%).
Източник: НСИ.

Разходите на домакинствата през 2018 г. нарастват с по-голям темп (7.7%) спрямо доходите им. Потребителските разходи нарастват с 6.7%, за което най-голям принос има нарастване на разходите за храна (1.8 пр.п.) и транспорт (1.1 пр.п.). Разходите на домакинствата за данъци и социални осигуровки нарастват съответно с 6.9% и 14.2%, които допринасят съответно с 0.4 пр.п. и 1.0 пр.п. към общите разходи. През 2018 г. склонността на домакинствата към спестяване

се забавя, като разходите им за влогове отчитат най-ниския ръст от 5.2% за последните пет години, а отделените средства за изплащане на дълг или даване на пари на заем се свиват с -15.3%.

Таблица 34. Динамика на разходите на домакинствата

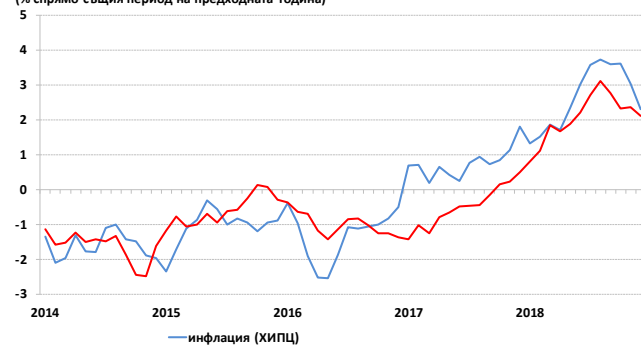
	2014	2015	2016	2017	2018
Общ разход	3.2	2.4	-0.4	7.6	7.7
Потребителски общ разход	3.2	2.3	-1.3	6.9	6.7
Данъци	2.3	4.5	4.3	15.0	6.9
Влог	54.8	15.0	45.1	41.8	5.2
Изплатен дълг и даден заем	-9.5	-8.6	-9.2	-3.0	-15.3

Бележка: Данните са на год. база (%).
Източник: НСИ.

Втора поредна година инфлацията е положителна, като ускорява темпа си до август 2018 г. (3.7%), а в края на годината се забавя до 2.3% на годишна база. Като изключим волатилните цени на храните, енергийните продукти, алкохола и тютюневите изделия, базисната инфлация се движи близо до общата инфлация, като през декември 2018 г. отчита годишен ръст от 2.1%.

Графика 50. Инфлация

(% спрямо същия период на предходната година)

Източник: НСИ.

Най-голям принос за акумулираната през годината инфлация имат услугите (1.8 пр.п.) и хранителните продукти (1.2 пр.п.). Сред услугите най-голям принос за общата инфлация имат цените на общественото хранене (0.4 пр.п.) и на транспортните услуги (0.4 пр.п.). Цените на енергията и отоплението за дома също имат принос от 0.8 пр.п. за ръста на инфлацията на потребителските цени.

Таблица 35. Принос на основни групи стоки и услуги към инфлацията

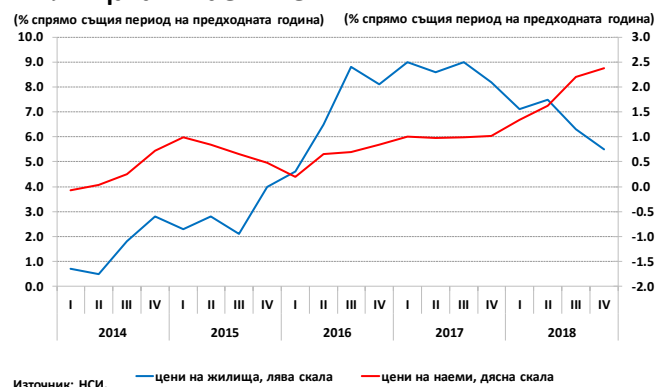
	2016	2017	2018
Инфлация (% спрямо дек. на предх.г.)	-0.5	1.8	2.3
	<i>приноси (пр.п.)</i>		
Хранителни продукти	0.2	0.6	1.2
Непреработени храни	0.1	0.2	0.2
Преработени храни	0.1	0.4	1.0
Услуги (всичко без стоки)	-0.4	0.4	1.8
Обществено хранене	0.1	0.2	0.4
Транспортни услуги	-0.3	0.1	0.4
Телекомуникационни	-0.3	-0.1	0.1
Енергия и отопление за дома	-0.1	0.3	0.8
Течни и транспортни горива	0.0	0.4	0.4
Промислени стоки	-0.5	0.6	0.7
Тютюневи изделия	0.2	0.1	0.3

Източник: НСИ.

През 2018 г. нарастването на цените на жилищата у нас се забавя, като отчита ръст от 6.6% на средногодишна база при 8.7% през 2017 г.⁴⁰. По-малкият ръст на цените на жилищата се определя от търсенето от страна на домакинствата в условията на забавяне на

икономическия растеж и несигурните перспективи за бъдещи доходи, както и на високия процент свободен/незаает жилищен фонд. Макар и със значително по-малки темпове, цената на наемите продължава да нараства, като достига 2.4% на годишна база през последното тримесечие на 2018 г.

Графика 51. Динамика на цените на жилищата и наемите

2. Обзор на небанковия финансов сектор в България

През 2018 г. активите на участниците в небанковия финансов сектор нарастват с 19.5% и в края на годината достигат 47 млрд.лв., като активите на всички видове небанкови финансови дружества и сегменти отчитат положително изменение на годишна база. Най-голям принос от 15.2 пр.п. имат активите на небанковите инвестиционни посредници, основна част от които са клиентски активи, следвани от ръста на активите на пенсионните фондове (1.8 пр.п.), на застрахователните и презастрахователните дружества (1.6 пр.п.), нарастването на активите на дружествата със специална инвестиционна цел (0.3 пр.п.), изменението на активите на колективните инвестиционни схеми и алтернативните инвестиционни фондове (0.3 пр.п.) и на съответния ръст на активите, управлявани от управляващите дружества и лицата, управляващи алтернативни инвестиционни фондове, (0.3 пр.п.). В резултат на тази възходяща динамика ролята на дружествата в небанковия финансов сектор в структурата на финансовото посредничество нараства, като активите на участниците в поднадзорния на КФН сектор достигат 31.2% от активите на финансов сектор у нас.

Като дял от БВП активите на участниците на небанковия финансов сектор нарастват и през 2018 г. и възлизат на 44.3%. Дълбочината на финансовото посредничество за небанковия финансов, измерена чрез пазарната капитализация на фондовата борса, нараства до 24.8% от БВП.

Активите на небанковите инвестиционни посредници (ИП) нарастват с 41.0% през 2018 г. и в края на годината достигат 20.9 млрд.лв. Причина за значителното

повишаване на стойността на активите е нарастването на клиентските активи на един небанков инвестиционен посредник, чийто принос за тази динамика е 43.4 пр.п.⁴¹.

⁴⁰ От 2014 г. индексът на цените на жилищата включва и цените на нови жилища, закупени от домакинствата.

⁴¹ „Интеркапитал Маркетс“ АД.

Исключвайки този единичен фактор, активите на останалите небанкови ИП намаляват с -5.4% и ограничават ръста на активите на небанковите ИП с -2.4 пр.п.

Активите на управляващите дружества и лицата, управляващи алтернативни инвестиционни фондове нарастват в

абсолютен размер със 12.8 млн.лв, което е ръст от 6.5% на годишна база, като в края на годината възлизат на 1.9 млрд.лв. От тях 1.5 млрд.лв. са управляваните активи на колективни инвестиционни схеми, а 0.5 млрд.лв. са управлявани активи на клиенти по доверително управление на портфейли.

Таблица 36. Относителна структура на активите на участниците на небанковия финансов сектор (% от активите на банковия и небанковия финансов сектор в България)

Показатели	2014	2015	2016	2017	2018
Небанкови инвестиционни посредници	4.8	4.4	4.5	10.8	13.6
Управляващи дружества и ЛУАИФ	1.1	1.0	1.3	1.4	1.3
КИС и АИФ*	0.8	0.8	1.0	1.0	1.0
АДСИЦ	1.4	1.4	1.3	1.1	1.1
(Пре) застрахователни дружества	5.1	5.4	5.2	5.5	5.3
ФДПО	7.6	8.4	9.1	9.2	8.8
Участници на небанковия финансов сектор	20.7	21.4	22.4	29.0	31.2

Бележки: *До 2017 г. са включват и инвестиционните дружества от затворен тип.

Източник: БНБ, КФН.

Активите на колективните инвестиционни схеми (КИС) и алтернативните инвестиционни фондове (АИФ) нарастват общо със 7.7% спрямо предходната година. Наблюдаваната динамика се дължи основно на увеличение на броя и активите на договорните фондове, които в края на годината са 132, а размерът на активите им достига 1 484.3 млн.лв. Три са алтернативните инвестиционни фондове, които управляват 17.5 млн.лв. активи. Поради относително малката абсолютна стойност на активите, колективните инвестиционни схеми заемат дял от 1.0% в структурата на финансовото посредничество.

През 2018 г. активите на дружествата със специална инвестиционна цел (АДСИЦ) се увеличават със 7.6% на годишна база и към края на годината размерът им е 1 702.4 млн.лв. Най-голям принос за този ръст имат активите на АДСИЦ, инвестиращи в недвижими имоти и земеделска земя, (6.3 пр.п.). АДСИЦ, секюритизиращи вземания, допринасят положително с 1.3 пр.п. в годишния ръст на активите в сектора. В относително изражение дялът на дружествата със специална инвестиционна цел в

структурата на финансовото посредничество в края на 2018 г. се запазва на 1.2%.

Активите на (пре)застрахователите нарастват общо с 8.4% през 2018 г., а дялът им в структурата на финансовото посредничество намалява от 5.5% през 2017 г. до 5.3% през 2018 г. Най-голям принос от 6.7 пр.п. за ръста на активите на (пре)застрахователния пазар има нарастването на активите на дружествата по общо застраховане с 15.3%. Активите на животозастрахователните дружества, които нарастват със 5.1%, също имат положителен принос от 1.1 пр.п. към изменението на активите на пазара, а активите на единственото презастрахователно дружество у нас нарастват с 1.8% на годишна база и допринася с 0.6 пр.п. към общия ръст на активите в сектора.

Ръстът на балансовите активи на пенсионните фондове се забавя от 17.7% през 2017 г. до 5.7% през 2018 г. Увеличението на активите им се дължи изцяло на постъпленията от осигурителни вноски, докато резултатът от инвестирането на натрупаните по индивидуалните партии средствата е отрицателен през годината. В резултат

значителният ръст на активите на небанковите ИП през 2017 г., пенсионните фондове се нареждат на второ място сред институционалните инвеститори на небанковия финансов сектор, като размерът

на балансовите им активи в края на годината възлиза на 13.4 млрд.лв. Относителният им дял в структурата на финансовото посредничество в края на годината възлиза на 8.8%.

Таблица 37. Пазарна капитализация на фондовата борса и активи на участниците на небанковия финансов сектор (% от БВП)

	2014	2015	2016	2017	2018
Пазарна капитализация на фондовата борса	11.6	9.7	10.3	23.4	24.8
Небанкови инвестиционни посредници	6.1	5.5	5.7	14.7	19.4
Управляващи дружества и ЛУАИФ	1.4	1.3	1.6	1.9	1.8
КИС и АИФ*	1.0	1.0	1.2	1.4	1.4
АДСИЦ	1.7	1.7	1.6	1.6	1.6
(Пре) застрахователни дружества	6.5	6.8	6.6	7.5	7.6
ФДПО	9.8	10.6	11.5	12.6	12.5
Участници на небанковия финансов сектор	26.6	26.9	28.2	39.6	44.3

Бележки: * До 2017 г. са включват и инвестиционните дружества от затворен тип.
Източник: БФБ, КФН, НСИ.

Дълбочината на финансовото посредничество на небанковия финансов сектор, измерена чрез пазарната капитализация на Българска фондова борса като дял от БВП, нараства от 23.4% в края на 2017 г. до 24.8% в края на 2018 г.⁴²

Пазарната капитализация на БФБ нараства с 13.3% на годишна база и в края на годината достига 26.8 млрд.лв. Този ръст се дължи изцяло на положителния принос (14.7 пр.п.) на сегмент акции на алтернативен пазар поради преместване на емисия акции на публично дружество със значително висока пазарна капитализация⁴³ (60.1% от общата пазарна капитализация на БФБ) за търговия от сегмент акции Standard на сегмент акции на алтернативен пазар. Пазарната капитализация на сегмент акции Premium намалява от 2.2 млрд.лв. през 2017 г. до 1.9 млрд.лв към края на 2018 г. и има отрицателен принос от -1.5 пр.п., а сегмент акции на АДСИЦ на основен и алтернативен пазар има несъществен положителен принос от 0.1 пр.п. в ръста на капитализацията на БФБ.

Всички индекси на фондовия пазар, с изключение на BGREIT, приключват 2018 г. с намаление. Към 31.12.2018 г. основният индекс SOFIX отбелязва спад от -12.3% спрямо равнището си в края на 2017 г. до 594.46 пункта. Широкият индекс BGBX40 отбелязва намаление от -12.2% на годишна база до 115.91 пункта, а BGTR30 намалява с -10.8% през годината до 496.14 пункта. Секторният индекс BGREIT, който по принцип прави изключение от общата тенденция поради вида на дружествата, включени в индекса, отчита ръст от 4.3% на годишна база до 121.07 пункта.

Изразени като дял от БВП, активите на участниците на небанковия сектор възлизат на 44.3%, като сред тях най-голям е делът на активите на небанковите ИП (19.4%), следван от активите на фондовете за допълнително пенсионно осигуряване 12.5% и активите на (пре)застрахователния сегмент, които представляват 7.6% от БВП. Активите, управлявани от УД и ЛУАИФ, възлизат на 1.8% от БВП, а тези на АДСИЦ, КИС и АИФ – съответно 1.6% и 1.4% от БВП.

⁴² Пазарната капитализация на „Кепитъл концепт лимитед“ АД към 31.12.2018 г. възлиза на 15.0% от БВП.

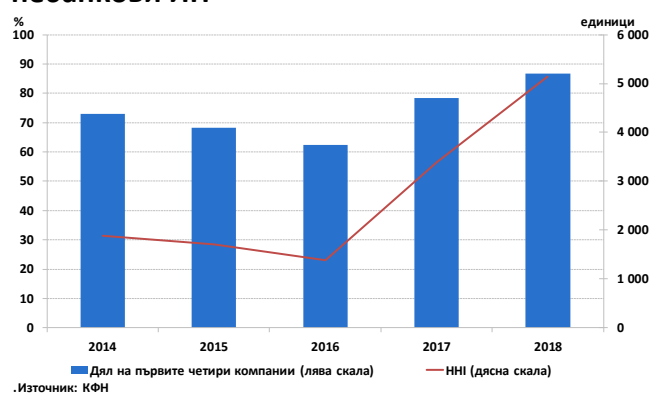
⁴³ Пазарната капитализация на „Кепитъл концепт лимитед“ АД към 31.12.2018 г. е 16.1 млрд.лв.

През 2018 г. развитието на небанковия финансов сектор запазва нивото на пазарна конкуренция в отделните сегменти. Пазарите на услуги, предлагани от дружествата със специална инвестиционна цел, от предприятия за колективно инвестиране, управляващите дружества и общозастрахователните дружества трайно се характеризират със силна конкуренция, умерена конкурентна среда се наблюдава при пенсионноосигурителните дружества през последните четири години, а животозастрахователният пазар и сегментът на услуги, предоставени от небанковите инвестиционни посредници, се характеризират с висока пазарна концентрация от края на предходната година. Общата динамика през годината е в посока на засилване на конкуренцията, като по линия на небанковите ИП пазарната концентрация продължава значително да нараства.

При небанковите инвестиционни посредници концентрацията, измерена на база клиентски активи, продължава да нараства. В края на 2018 г. най-големите четири инвестиционни посредника държат 86.7% от общата сума на всички клиентски активи⁴⁴, като делът на първия инвестиционен посредник е 70.9%. При останалите инвестиционни посредници средния дял от държаните клиентски активи е 0.4%.

Индексът на Херфиндал-Хиршман (ННІ)⁴⁵ на пазара на небанковите инвестиционни посредници, изчислен по клиентски активи, нараства значително през 2018 г. и в края на годината стойността му е 5 137 единици, което е с 1749 единици повече от предходната година. В резултат на тази динамика пазарът на услуги, предоставени от небанковите инвестиционни посредници, се характеризира като високо концентриран.

Графика 52. Концентрация на пазара на небанкови ИП

Концентрацията на пазара на услугите, предлагани от управляващите дружества, през 2018 г. продължава да намалява за шеста поредна година. Четирите управляващи дружества с най-голям дял в управляваните активи държат 42.4% от общата сума⁴⁶. Стойността на индекса на Херфиндал-Хиршман (ННІ) на пазара на управляващи дружества, изчислен по управлявани активи за 2018 г. намалява със 62 единици до нивото от 676 единици. Това намаление продължава тенденцията на подобряване на конкурентната характеристика на пазара, който продължава да бъде силно конкурентен.

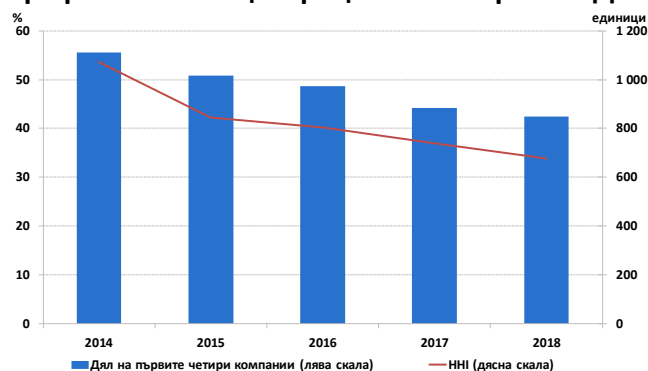
⁴⁴Това са „Интеркапитал Маркетс“ АД, „Елана трейдинг“ АД, „Първа финансова брокерска къща“ ООД и „Евро финанс“ АД.

⁴⁵Индексът Херфиндал-Хиршман (ННІ) се изчислява като сума на квадратите на пазарния дял на всеки участник на пазара, като неговата стойност варира между 0 и 10 000. При стойност под 1000 единици, пазарът се

определя като силно конкурентен, между 1000 и 1800 единици умерена конкурентна среда, а над 1800 единици – пазарът се характеризира със силна концентрация.

⁴⁶Това са УД „Ди Ви асет мениджмънт“ ЕАД, УД „ДСК Управление на активи“ АД, УД „ОББ асет мениджмънт“ АД и УД „Райфайзен асет мениджмънт“ ЕАД.

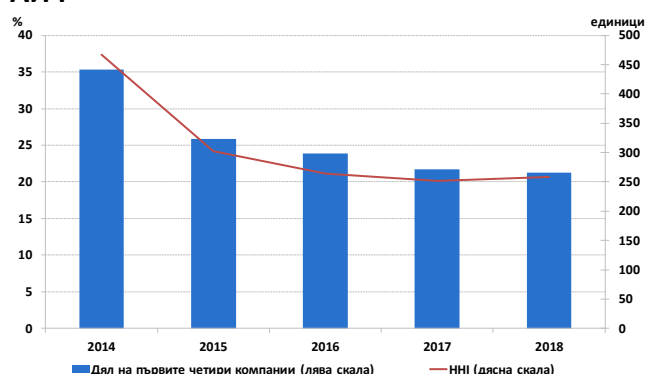
Графика 53. Концентрация на пазара на УД

.Източник: КФН

Пазарът на колективните инвестиционни схеми и алтернативните инвестиционни фондове се определя като силно конкурентен. Тенденцията за плавно намаляване на концентрацията в сегмента се запазва през 2018 г., което е индикация за продължаващо подобрене на конкурентната среда през последните шест години. Тази динамика се подкрепя от изменението на индекса на Херфиндал-Хиршман (ННИ), чиято стойност нараства незначително от 252 единици през 2017 г. до 258 единици през 2018 г., докато дела на първите четири фонда, намалява съответно от 21.7% до 21.3%.⁴⁷

Графика 54. Концентрация на пазара на КИС и АИФ

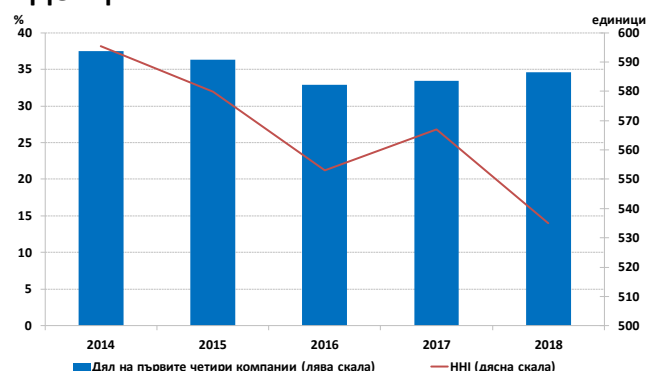
.Източник: КФН

⁴⁷ ДФ "Райфайзен Консервативен фонд (България)", "ОББ Платинум облигации", ДФ "ДСК Стандарт" и ДФ „ДСК Алтернатива 1“.

⁴⁸ Това са "Адванс терафонд" АДСИЦ, "Кепитъл мениджмънт" АДСИЦ, "Фонд за недвижими имоти

Сегментът на дружествата със специална инвестиционна цел остава силно конкурентен при стойност на индекса Херфиндал-Хиршман (ННИ) от 535 единици, което е с 32 единици под стойността на показателя за 2017 г. Въпреки че противоположна динамика се наблюдава в изменението на дела на първите четири компании, които незначително нараства от 33.5% през предходната година до 34.6% през 2018 г.⁴⁸, стойността на показателя остава на територията на силна конкурентна среда.

Графика 55. Концентрация на пазара на АДСИЦ

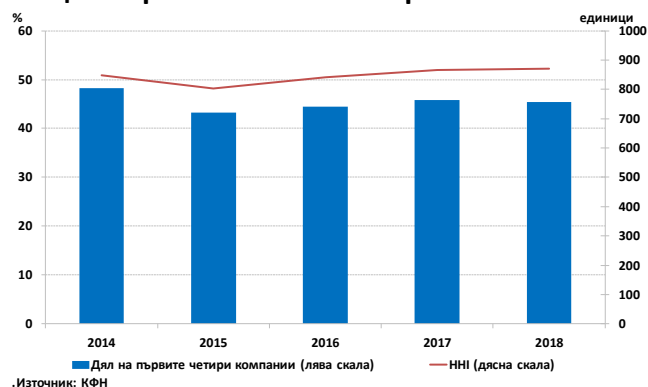
.Източник: КФН

Пазарът на общозастрахователни услуги се определя като силно конкурентен, като през 2018 г. стойността на индекса Херфиндал-Хиршман (ННИ) нараства с 5 единици спрямо предходната година и в края на декември 2018 г. достига 871 единици, което е най-високата му стойност от средата на 2016 г. Пазарният дял на четирите дружества по общо застраховане, измерен на база активи⁴⁹, намалява несъществено от 45.8% в края на 2017 г. до 45.4% в края на 2018 г.

България" АДСИЦ и "Болкан енд Сий пропъртис" АДСИЦ.

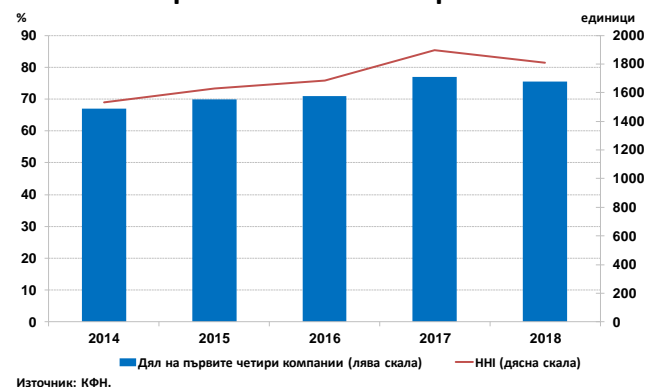
⁴⁹ Това са „Армеец“ АД, ЗК „Лев инс“ АД, ЗАД „Булстрад Виена Иншурънс Груп“ АД и „ДЗИ - Общо застраховане“ ЕАД.

Графика 56. Концентрация на общозастрахователния пазар

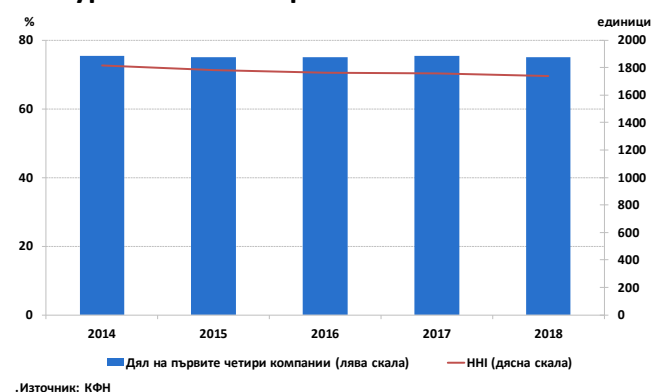
Втора поредна година пазарът на животозастрахователни услуги се характеризира със силно концентрирана конкурентна среда. В края на 2018 г. кривата на индекса Херфиндал – Хиршман (ННИ) отбелязва 1 811 единици, като намалява от 1 895 единици през 2017 г. След като достига максимална стойност от 76.9% в края на 2017 г., съвкупният пазарен дял на четирите животозастрахователни дружества с най-голяма сума на активите⁵⁰ намалява през цялата 2018 г. и в края на годината достига 75.5%.

Графика 57. Концентрация на животозастрахователния пазар

Към края на 2018 г. делът на първите четири компании⁵¹ на пазара на пенсионноосигурителни услуги според балансовите им активи (75.0%) регистрира слабо намаление от -0.4 пр.п. спрямо предходната година. Индексът ННИ продължава своята низходяща тенденция и намалява до 1 738 единици, като по този начин се запазва нивото на умерена концентрация през последните четири години.

Графика 58. Концентрация на пенсионноосигурителния пазар

2.1. Преглед на рисковете и основни тенденции на пазара

Икономическата несигурност в световен мащаб нараства през 2018 г. вследствие на повишеното напрежение в международните търговски взаимоотношения, вкл. и по отношение на Брекзит, което оказва неблагоприятно влияние върху перспективите за икономическо развитие. Забавянето на китайската икономика в по-голяма степен от прогнозираното и преобладаващата уязвимост на много нововъзникващи и развиващи се пазари от **внезапна промяна в риска**

⁵⁰ Това са ЗАД „Алианц България Живот“ АД, „ДЗИ-Животозастраховане“ ЕАД, „Граве България Животозастраховане“ ЕАД и ЗАД „Булстрад Живот Виена Иншурънс Груп“ АД.

⁵¹ ПОК „Доверие“ АД, ПОД „Алианц България“ АД, ПОК „ДСК-Родина“ АД и ПОК „Съгласие“ АД.

толерантност остават основни рискове пред развитието на световната икономика. Нарастването и все по-широкото прилагане на протекционистични политики биха повишили геополитическото напрежение, което би повлияло негативно на икономическия растеж в глобален мащаб.

В Европа спадът на автомобилното производство (една от водещите индустрии в ЕС) и повишаването на социалното напрежение рефлектират върху влошения бизнес климат и доверие на потребителите в ЕС. **Липсата на яснота относно излизането на Великобритания от ЕС**, както и подновяването на страховете относно изпадане във финансови затруднения на правителства и финансови институции в някои страни членки, оказват допълнителен натиск върху перспективите за икономически растеж. По-бързото от очакваното забавяне на растежа в европейските икономики отложи нагласите за повишаване на лихвите, чиято траектория на развитие е в посока на удължаване на периода на настоящите ниски равнища. В тази среда на ограничени перспективи за повишаване на рентабилността във финансовия сектор от голямо значение е изграждането на буфери, които да подпомогнат финансовата система за ефективно справяне при следващ икономически спад без негативни последствия за реалната икономика.

Реалният растеж на българската икономика също се забавя от 3.8% през 2017 г. до 3.1% през 2018 г., като изцяло се дължи на значителния отрицателен принос на нетния износ поради по-слабото външно търсене. Излишъкът по текущата сметка се разширява, като достига 2587.1 млн.евро през годината, което представлява 4.7% от БВП. Обемът на преките чуждестранни инвестиции у нас възлиза на 1744.2 млн.евро, което е с -570 млн.евро по-малко от обема им през предходната година. Брутният външен дълг на страната намалява с -1.5% и в края на годината е в размер на 33.3 млрд.евро. Кредитната активност през годината се засилва, като с по-бързи темпове нараства кредитирането на домакинствата. През 2018 г. бюджетният баланс по консолидираната фискална програма (по национална методология) е на излишък в размер на 135.4 млн.лв, което възлиза на 0.1% от БВП. Инфлацията на потребителските цени се ускорява през 2018 г., като в края на годината отчита 2.3% на годишна база. Индексът на цените на жилищата забавя положителния си темп на изменение на годишна база от 8.7% средно за 2017 г. на 6.6% през 2018 г.

В резултат на добрите перспективи за растеж на българската икономика, стабилната фискална позиция и намаляването на необслужваните кредити, през юни международната рейтингова агенция S&P Global Ratings повиши перспективата за кредитния рейтинг на България от стабилна на положителна.

В търсене на доходност **институционалните инвеститори поддържат интерес към алтернативни инвестиции**, като броят и сумата на активите на фондовете за колективно инвестиране нарастват със 7.7% на годишна база и достигат 1.5 млрд.лв. към края на 2018 г. Низходящата динамика на пазарните индекси на Българска фондова борса, започнала през втората половина на 2017 г., продължава през цялата 2018 г. В края на декември всички индекси с изключение на секторният BGREIT, който бележи годишен ръст от 4.3%, приключват със спад от -12.3% за SOFIX, -12.2% за BGBX40 и -10.8% за равнопретегления BGTR30. Тази динамика на индексите се дължи на **отслабения инвеститорски интерес** във всички сегменти на борсовия пазар, който води до спад в оборота от -22.1% или 155.8 млн.лв. в абсолютна стойност. В отрасловата структура на търговията сектор „Финансови и застрахователни дейности“, който традиционно формира по-голяма част от оборота на БФБ, заема дял от 56.0%. Пазарната капитализация нараства с 13.3% на годишна база, което изцяло се дължи на нарастване на капитализацията на едно дружество, като без него пазарната капитализация на всички останали дружества, търгувани на БФБ, отчита спад от -0.8% на годишна база. Броят на сделките, сключени на капиталовия пазар през годината спада значително в синхрон с низходящото движение на индексите и пазарната капитализация са индикация за отслабване на инвестиционния интерес към българския капиталов пазар. Възползвайки се от все още ниските лихвени равнища и у нас, новоемитираният частен дълг на БФБ значително нараства през годината,

като през втората половина на годината допуснатата до търговия на регулиран пазар емисия облигации на „Български енергиен холдинг“ ЕАД в размер на 1.4 млрд. лв. представлява 79.6% от емитирания през 2018 г. корпоративен дълг.

В условията на ниски лихвени равнища инвестициите на застрахователите нарастват с 2.6% през 2018 г. Те запазват инвестиционния си интерес към дългови ценни книжа, като делът им от общата стойност на инвестициите при общозастрахователните дружества нараства до 61.9%, а при животозастрахователите – до 69.7%. С покачването на цените на недвижимите имоти инвестициите в земя и сгради също повишават своята стойност и достигат дял от 13.1% от инвестиционния портфейл на общозастрахователите и до 3.5% от инвестициите на животозастрахователите. В търсене на по-висока доходност, дружествата по общо застраховане и животозастрахователите проявяват засилен интерес към инвестиции в акции и други ценни книжа с променлив доход, като делът им в инвестиционния портфейл нараства до 14.5% за общо застраховане и съответно до 11.3% за животозастрахователите в края на 2018 г. Обща е тенденцията от последните пет години за намаляване на експозициите в банкови депозити, които достигат дял от 4.5% от инвестициите на дружествата по общо застраховане и от 1.8% при животозастрахователите.

Застрахователният бизнес се адаптира към условията на продължително ниски лихвени нива, като животозастрахователният сегмент е най-уязвим, когато предлага застрахователни продукти с гарантирана доходност значително по-висока от реализирания инвестиционен доход в дългосрочен хоризонт. Инвестициите в полза на полици по застраховка „Живот, свързана с инвестиционен фонд“ се увеличават на годишна база и в края на 2018 г. нарастват до 13.3% от стойността на всички активи на животозастрахователите спрямо 11.2% в края на 2017 г., като инвестиционният риск по този вид застраховка се поема от застрахованите лица.

В резултат на **значително нарастване на брутния коефициент на щетимост по застраховка „ГО, свързана с притежаването и използването на МПС“**, рентабилността на заемщата най-голям дял в общозастрахователния бизнес застраховка намалява и в края на годината навлиза на отрицателна територия. В резултат на провежданата инвестиционна политика нетният финансов резултат в сектора по общо застраховане се повишава и възвращаемостта на активите нараства. При животозастрахователите в резултат на понижаване на нетния финансов резултат в края на годината възвращаемостта на активите им намалява, като остава положителна.

Основна цел на управлението на активите на пенсионните фондове е нарастване в дългосрочна перспектива на тяхната стойност чрез постигане на доходност от инвестирането им. Фондовете за допълнително пенсионно осигуряване са изложени основно на **рисковете на финансовите пазари**, на които се инвестират активите им, където през годината се наблюдават спадове. Като дългосрочни инвеститори пенсионните фондове инвестират предимно в дългови ценни книжа, сред които доминират инвестициите в държавни ценни книжа, чийто относителен дял през годината нараства до 51.7%. В условията на рязко нарастване на кредитния спред на европейските пазари на корпоративен дълг в края на 2018 г., делът на инвестициите в облигации, различни от ДЦК, намалява от 14.0% до 11%. В търсене на по-висока доходност, инвестициите на пенсионните фондове в акции, права и дялове нарастват до 34.1% от общата стойност на инвестициите им. В условията на продължаващи ниски лихвени равнища, инвестициите в банкови депозити заемат исторически нисък дял от 1.0% от всички инвестиции в края на годината. Поради по-ниската доходност, постигната на външните пазари, делът на инвестициите на пенсионните фондове във финансови инструменти, издадени от емитенти извън Република България, намалява от 60% в края на 2017 г. до 55.7% в края на 2018 г. След четиригодишен период на постигната висока доходност, през 2018 г. ФДПО отчитат отрицателна среднопретеглена доходност.

2.2. Анализ на участниците на капиталовия пазар

Пазарната капитализация на „Българска фондова борса“ АД нараства с 13.3% през 2018 г. и възлиза на 26.8 млрд.лв. в края на годината, което представлява 24.8% от БВП (при 23.4% през 2017 г.). Отрасял „Финансови и застрахователни дейности“ заема първо място по оборот през годината с 202.0 млн.лв. Активите на небанковите инвестиционни посредници със седалище в Република България отчитат ръст с 41.0% на годишна база и в края на 2018 г. възлизат на 20.9 млрд.лв. През 2018 г. активите на дружествата със специална инвестиционна цел нарастват със 7.6% на годишна база и достигат 1 702.4 млн.лв. Активите на колективните инвестиционни схеми и алтернативните инвестиционни фондове нарастват със 7.7% спрямо предходната година, като в края на 2018 г. са в размер на 1 501.8 млн.лв. Общо управляваните активи от управляващите дружества и лицата, управляващи алтернативни инвестиционни фондове, отбелязват ръст от 6.5% и достигат 1 991.4 млн.лв.

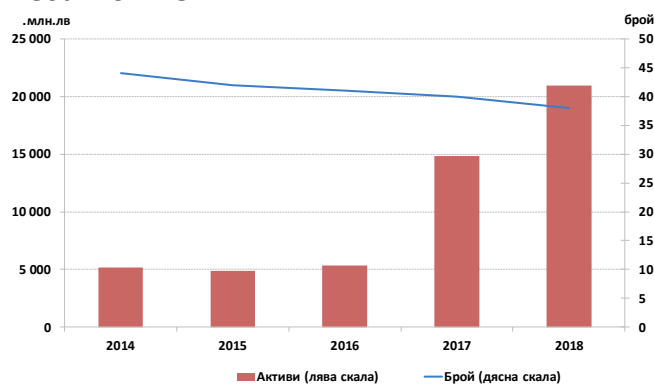
2.2.1. Инвестиционни посредници⁵²

През 2018 г. броят на инвестиционните посредници (ИП) е 65, като 22 от тях са банки (включително 3 банкови инвестиционни посредника, които извършват дейност на територията на страната чрез клон). Броят на небанковите финансови институции със седалище в Република България е 38⁵³, а броят на небанковите инвестиционни посредници, които извършват дейност на територията на страната чрез клон е 5 в края на 2018 г.

В зависимост от издадените разрешения ИП – небанкови институции, се делят на три групи: (1) ИП с пълен лиценз⁵⁴, за които изискуемият капитал е 1 500 000 лв., (2) ИП с частичен лиценз⁵⁵, за които изискуемият капитал е 250 000 лв. и (3) ИП с малък лиценз⁵⁶, за които изискуемият капитал е 100 000 лв. В края на 2018 г. в регистъра на КФН са вписани 17 ИП с пълен лиценз, 20 дружества с частичен лиценз и 1 дружество с малък лиценз. През 2018 г. са

отнети лицензите на три инвестиционни посредника.

Графика 59. Динамика в броя и активите на небанковите ИП

Сумата на активите⁵⁷ на небанковите инвестиционни посредници в края на 2018 г. е 20.9 млрд.лв., което е ръст от 41.0% спрямо края на 2017 г. От тях клиентските активи са в размер на 20.7 млрд.лв. Положителен принос в годишния темп на изменение на общите активи от 43.4 пр.п. имат небанковите инвестиционни

⁵² Анализът обхваща небанковите инвестиционни посредници със седалище в Република България, освен ако изрично не е посочено друго.

⁵³ В броя на небанковите инвестиционни посредници не са включени дружествата, които към 31.12.2018 г. са с отнет лиценз.

⁵⁴ Те могат да извършват всички инвестиционни услуги и дейности, изброени в чл. 6, ал. 2 от Закона за пазарите на финансови инструменти (ЗПФИ).

⁵⁵ Те не могат да извършват сделки за собствена сметка с финансови инструменти и поемане на емисии финансови инструменти и/или предлагане за

първоначална продажба на финансови инструменти при условията на безусловно и неотменимо задължение за записване/придобиване на финансови инструменти за собствена сметка.

⁵⁶ Те могат да извършват услуги и дейности по чл. 6, ал. 2, т. 1 и/или т. 5 ЗПФИ, а именно: приемане и предаване на нареждания във връзка с един или повече финансови инструменти, включително посредничество за сключване на сделки с финансови инструменти, както и предоставяне на инвестиционни консултации на клиент.

⁵⁷ В сумата на общите активи е включен и размерът на условните активи.

посредници с частичен лиценз, а тези с пълен лиценз имат ограничаващ ръста отрицателен принос от -2.4 пр.п. Причината за тази динамика е нарастването с 6.4 млрд.лв. на клиентските активи на ИП с частичен лиценз⁵⁸. През 2018 г. броят на небанковите инвестиционни посредници с пряко чуждестранно участие от ЕС остава 4 без да се променя спрямо края на 2017 г. Липсва непряко чуждестранно участие на инвестиционни посредници от ЕС. По линия на непряко участие от трети страни броят на ИП остава без изменение – едно ИП.

Таблица 38. Брой ИП с чуждестранно участие

	2017		2018	
	Пряко	Непряко	Пряко	Непряко
Чуждестранно участие от ЕС	4	0	4	0
Чуждестранно участие от трети страни	0	1	0	1

Източник: КФН.

Сумата на активите на единствения небанков инвестиционен посредник с малък лиценз нараства от 123.3 хил.лв. в края на 2017 г. до 267.5 хил.лв. в края на 2018 г. Сумата на активите на небанковите инвестиционни посредници с частичен лиценз нарастват от 9.3 млрд.лв. към края на 2017 г. до 16.2 млрд.лв. Основна причина за увеличението е нарастването на клиентските активи на посочения по-горе инвестиционен посредник. Сумата на активите на небанковите инвестиционни посредници с пълен лиценз спадат с -13.5% от 5 493.6 млн.лв. към края на 2017 г. до 4 750.4 млн.лв. към края на 2018 г.

Таблица 39. Активи, основен и собствен капитал на небанковите ИП

	2014	2015	2016	2017	2018
ИП с малък лиценз					
активи	0.4	0.3	0.2	0.3	0.3
основен капитал	0.5	0.5	0.5	0.5	0.3
собствен капитал	0.3	0.3	0.2	0.2	0.3
ИП с частичен лиценз					
активи	726.1	782.3	915.0	9 341.2	16 169.2
основен капитал	9.8	9.7	9.6	9.3	14.8
собствен капитал	15.2	14.7	16.5	17.7	23.6
ИП с пълен лиценз					
активи	4 413.7	4 111.1	4 452.7	5 493.6	4 750.4
основен капитал	56.3	55.0	59.2	65.8	62.4
собствен капитал	89.7	93.0	105.2	111.2	144.7
Общо ИП					
активи	5 140.3	4 893.8	5 367.9	14 835.0	20 919.8
основен капитал	66.5	65.2	69.3	75.5	77.4
собствен капитал	105.1	108.0	121.9	129.1	168.5

Бележка: Данните са в млн. лв., освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

Основният капитал на небанковите инвестиционни посредници се увеличава с 2.5% на годишна база до 77.4 млн.лв. към края на 2018 г. Собственият капитал на инвестиционните посредници нараства с 30.5% на годишна база до 168.5 млн.лв. към края на 2018 г. Основен принос за годишния темп на изменение на собствения капитал има положителният финансов резултат постигнат от инвестиционните посредници през годината в размер на 49.6 млн.лв.

Пазарната стойност на търговския и инвестиционния портфейл на небанковите инвестиционни посредници към края на 2018 г. е 41.4 млн.лв. Търговски портфейл са формирали 12 небанкови инвестиционни посредници с пазарна стойност от 17.5 млн.лв. към края на годината. Небанковите инвестиционните посредници, формирали инвестиционен портфейл, са 27 към края на 2018 г. с пазарна стойност от 23.9 млн.лв.

Доверително управление към края на 2018 г. извършват 17 небанкови инвестиционни посредника. Пазарната стойност на ценните книжа, предоставени за доверително управление, е 66.1 млн.лв., а паричните средства към края на периода са 3.4 млн.лв.

Броят на сключените сделки от инвестиционните посредници през 2018 г. намалява с -31.8% на годишна база до 54.3 хил. броя сделки, а изтъргуваните лотове намаляват с -29.7% на годишна база до 282.0 млн. лота. Търговската активност на борсовите членове на регулирания пазар на БФБ, измерена чрез оборота, намалява с -22.1% на годишна база до 550.0 млн.лв. през 2018 г. Първите четири инвестиционни посредника имат дял от 46.0% от общия оборот, реализиран през годината.

⁵⁸ „Интеркапитал Маркетс“ АД

Таблица 40. Брой сделки, оборот и обем (лотове) на ИП (банкови и небанкови) на регулирания пазар на БФБ

	2014	2015	2016	2017	2018
Брой сделки	118 074	60 047	58 442	79 629	54 341
Оборот (млн. лв.)	775	411	416	706	550
Обем (млн. лотове)	677	218	186	401	282

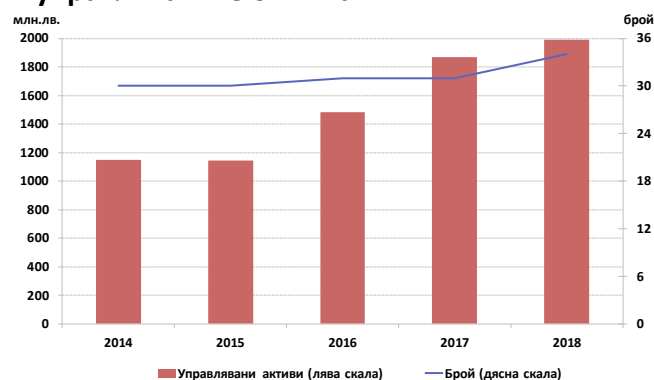
Източник: БФБ, КФН.

2.2.2. Предприятия за колективно инвестиране

Към края на 2018 г. броят на управляващите дружества (УД) е 32⁵⁹, а лицата, управляващи алтернативни фондове (ЛУАИФ) са 2. През 2018 г. пет нови договорни фонда (ДФ) и 6 борсово търгувани фонда имат издадено разрешение за извършване на дейност и броят им общо в края на годината достига 135.

Размерът на управляваните от УД и ЛУАИФ нараства в абсолютно изражение със 121.8 млн.лв. и към края на годината достига 1 991.4 млн.лв., което е ръст със 6.5%.

Графика 60. Динамика в броя на УД и ЛУАИФ и управляваните от тях активи

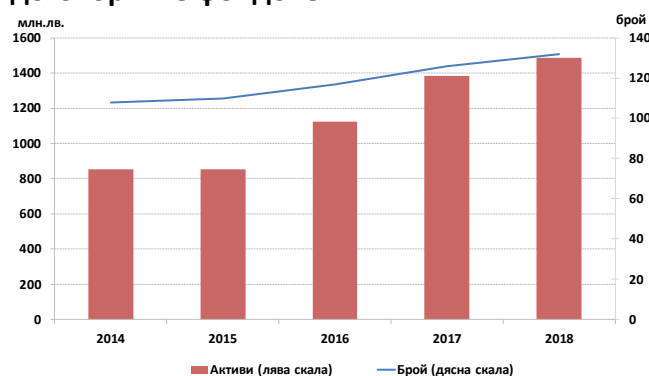
Към края на 2018 г. има три алтернативни инвестиционни фонда (АИФ), от които 1 национален договорен фонд, 1 национално инвестиционно дружество, което се управлява от ЛУАИФ и 1 национално инвестиционно дружество, което е самоуправляващ се АИФ, чиито активи общо възлизат на 17.5 млн.лв. спрямо 11.7 млн.лв. за предходната година.

⁵⁹ Броят включва един клон на УД – “KBC Asset Management NV” и 2 УД, които са и ЛУАИФ.

Броят на колективните инвестиционни схеми (КИС), както и акумулираните от тях активи отбелязват нарастване през 2018 г. Към декември 2018 г. има 132 договорни фонда, чиито общи балансови активи достигат до 1 484.2 млн.лв. (от които нетните активи са 1 479.6 млн.лв.), или увеличението в балансовите активи е 7.4% спрямо предходната година.

Към края на 2018 г. има 1 фонд на паричния пазар⁶⁰, който управлява активи за 0.5 млн.лв.

Графика 61. Динамика в броя и активите на договорните фондове

През 2018 г. броят на взаимните фондове на чуждестранни колективни инвестиционни схеми нараства с 18 и в края на 2018 г. те са 44.

Таблица 41. Динамика на броя на чуждестранни КИС

	2014	2015	2016	2017	2018
Взаимни фондове - чуждестранни КИС	30	30	27	26	44

Източник: КФН.

Общо активите, акумулирани от КИС и АИФ през 2018 г., отбелязват ръст от 7.7% спрямо предходната година и достигат до 1 501.8 млн.лв. в края на годината.

През 2018 г. балансовото перо „Финансови активи и инструменти“ забавя ръста си от 31.3% през 2017 г. до 13.8% през 2018 г., като има положителен принос от 9.9 пр.п. в годишния темп на изменение на активите.

Сред финансовите активи и инструменти статиите, които имат най-голям положителен принос в годишния темп на изменение, са

⁶⁰ „Тренд фонд консервативен“.

„Акции“ (5.3 пр.п.), следвани от „Дългови ценни книжа“ (4.5 пр.п.) и „Дялове на КИС“ (0.9 пр.п.). Останалите статии финансови активи и инструменти имат ограничаващ ръста принос от -0.2 пр.п.

Перо „Парични средства“ има отрицателен принос върху годишния темп на изменение на активите от -2.0 пр.п.

Таблица 42. Динамика на активите на КИС и АИФ

	2014	2015	2016	2017	2018
Парични средства	383.6	286.1	366.7	376.2	348.3
Срочни депозити	280.6	172.3	159.7	167.6	151.2
Финансови активи и инструменти в т.ч.	446.8	551.3	760.7	998.8	1137.1
Акции	215.8	257.3	375.2	536.6	611.2
Права	0.0	0.0	7.9	0.0	0.0
Дългови ЦК	191.4	207.0	251.9	307.7	371.0
Дялове на КИС	31.0	76.7	110.4	132.8	145.3
Инструменти на паричния пазар	0.4	1.1	0.9	3.5	0.0
Деривативи	0.0	0.0	0.9	1.0	0.3
Други финансови инструменти	8.2	9.3	13.5	8.2	9.2
Нефинансови активи (вземания)	20.6	16.7	13.8	12.7	7.4
Други	13.8	9.8	1.3	6.5	9.0
ОБЩО	864.7	863.9	1142.5	1394.2	1501.8

Бележка: Данните са в млн. лв., освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

През 2018 г. балансово перо „Парични средства“ намалява с 27.9 млн.лв., като относителният му дял в общата структура на активите продължава да спада до 23.2% в края на годината. Ръст от 138.2 млн.лв. се наблюдава при финансовите активи и инструменти, като относителният им дял от сумата на активите нараства от 71.6% до 75.7%. Основен принос за тази динамика имат инвестициите в акции и дългови ценни книжа, чиито дялове достигат съответно до 40.7% и 24.7%.

Перо „Нефинансови активи“, от които по-голямата част са вземания, намалява както в абсолютно изражение (-5.3 млн.лв.), така и като относителен дял от 0.9% до 0.5% в края на годината. Перо „Други“, което в основната си част представлява направени разходи за бъдещи периоди, има дял от 0.6% от общата структура на активите на КИС.

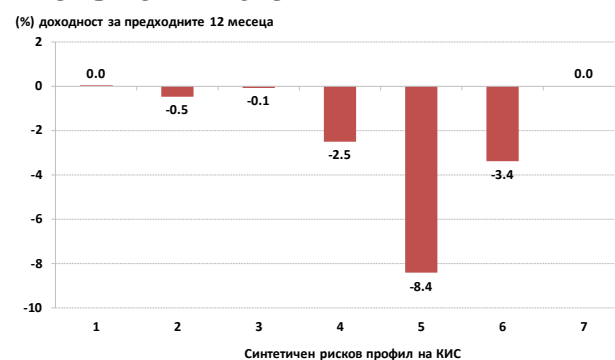
Таблица 43. Относителна структура на активите на КИС и АИФ

	2014	2015	2016	2017	2018
Парични средства	44.4	33.1	32.1	27.0	23.2
Срочни депозити	32.5	19.9	14.0	12.0	10.1
Финансови активи и инструменти в т.ч.	51.7	63.8	66.6	71.6	75.7
Акции	25.0	29.8	32.8	38.5	40.7
Права	0.0	0.0	0.7	0.0	0.0
Дългови ЦК	22.1	24.0	22.0	22.1	24.7
Дялове на КИС	3.6	8.9	9.7	9.5	9.7
Инструменти на паричния пазар	0.0	0.1	0.1	0.2	0.0
Деривативи	0.0	0.0	0.1	0.1	0.0
Други финансови инструменти	0.9	1.1	1.2	0.6	0.6
Нефинансови активи (вземания)	2.4	1.9	1.2	0.9	0.5
Други	1.6	1.1	0.1	0.5	0.6
ОБЩО	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

През 2018 г. колективните инвестиционни схеми, които в условията на ниски лихвени нива продължават да са предпочитана алтернатива за инвестиционен доход, реализират отрицателна доходност за последните 12 месеца. В края на годината най-ниска среднопретеглена доходност (-8.43%) за предходните 12 месеца са реализирали фондовете с висок рисков профил, класифицирани в категория 5 (скала от 1 до 7) и -3.4% за фондовете от рисковата категория 6. Положителна доходност 0.02% са реализирали единствено КИС с рисков профил 1, чиито инвестиции са предимно в депозити.

Графика 62. Среднопретеглена доходност на КИС към 31.12.2018 г.

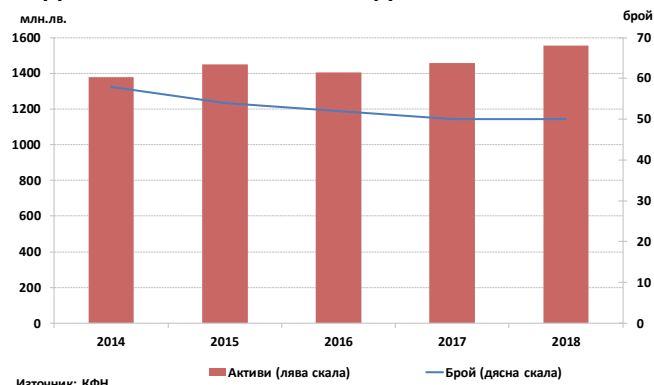
Бележка: Съгласно Регламент 583/2010/ЕС, скалата (от 1 до 7) представлява синтетичен код за рисков профил на КИС, като степента на риск нараства във възходящ ред. Доходността е претеглена със стойността на нетните активи на отделните КИС с един и същ рисков профил.

2.2.3. Дружества със специална инвестиционна цел

В края на 2018 г. общият брой на лицензираните дружества със специална инвестиционна цел (АДСИЦ) е 57⁶¹, от които 50 извършват секюритизация на недвижими имоти и земеделска земя, а останалите 7 секюритизират вземания. Общата стойност на активите на всички дружества със специална инвестиционна цел нараства със 7.6% в сравнение с предходната 2017 г. Сумата на активите на тези дружества в края на 2018 г. възлиза на 1 702.4 млн.лв. или 1.6% от БВП.

Сумата на активите на АДСИЦ, извършващи секюритизация на недвижими имоти и земеделска земя, нараства със 6.9% през 2018 г. и към края на годината достига 1 556.8 млн.лв.

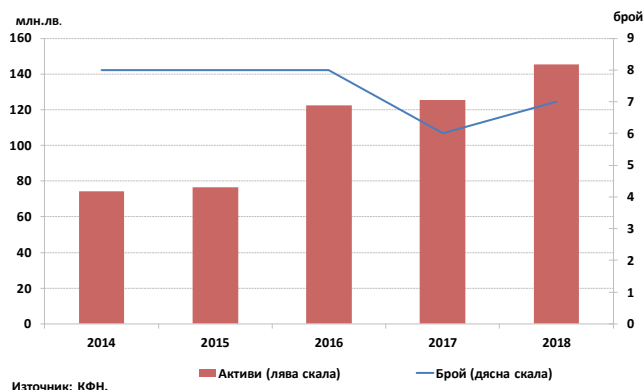
Графика 63. Динамика в броя и активите на АДСИЦ, извършващи секюритизация на недвижими имоти и земеделска земя

При АДСИЦ, секюритизиращи вземания, сумата на акумулираните активи през 2018 г. нараства със 16.0% спрямо 2017 г. и към края на 2018 г. активите са в размер на 145.5 млн.лв. Приносът на двете категории АДСИЦ в общото нарастване на активите е положителен, като при секюритизиращите в недвижими имоти е 6.3 пр.п., а този на АДСИЦ, секюритизиращи вземания, е 1.3 пр.п.

⁶¹ Представеният брой на АДСИЦ не включва дружества, които към 31.12.2018 г. са с отнет лиценз.

Графика 64. Динамика в броя и активите на АДСИЦ, извършващи секюритизация на вземания

В структурата на активите на АДСИЦ, извършващи секюритизация на недвижими имоти и земеделска земя, основното перо „Инвестиционни имоти“ нараства с 1.7% на годишна база и има положителен принос от 1.3 пр.п. в годишния ръст на активите на този вид дружества. Най-висок ръст отбелязва перо „Вземания“, което нараства с 95.6 млн.лв. и допринася със 6.6 пр.п. в нарастването на активите. Положителен принос от 2.0 пр.п. има перо „Парични наличности“, което нараства с 29.0 млн.лв. през 2018 г., докато перо „Други“ намалява с 42.7 млн.лв. и има ограничаващ ръста отрицателен принос от -2.9 пр.п.

Таблица 44. Активи на АДСИЦ, извършващи секюритизация на недвижими имоти и земеделска земя

	2014	2015	2016	2017	2018
Инвестиционни имоти	812.8	936.1	1 021.1	1 099.6	1117.9
Финансови активи	1.7	0.1	0.2	2.5	2.4
Парични наличности	76.8	41.2	53.5	51.6	80.6
Вземания	200.2	183.4	182.6	155.4	251.0
Други	287.8	289.2	149.0	147.6	104.9
ОБЩО	1 379.4	1 450.0	1 406.4	1 456.7	1556.8

Бележка: Данните са в млн. лв., освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

През 2018 г. относителната структура на активите на АДСИЦ, извършващи секюритизация на недвижими имоти и земеделска земя, не се променя съществено. Въпреки че абсолютният размер на

инвестиционните имоти продължава да нараства през последните пет години и достига 1 117.9 млн.лв., относителният му дял намалява от 75.5% през 2017 г. до 71.8% към края на 2018 г. Противоположна тенденция се наблюдава в дела на паричните наличности и вземания, които нарастват общо със 124.6 млн.лв. през годината и имат положителен принос в ръста на активите на АДСИЦ, секюритизиращи недвижими имоти и земеделска земя от 8.6 пр.п.

Таблица 45. Относителна структура на активите на АДСИЦ, секюритизиращи недвижими имоти и земеделска земя

	2014	2015	2016	2017	2018
Инвестиционни имоти	58.9	64.5	72.6	75.5	71.8
Финансови активи	0.1	0.0	0.0	0.2	0.2
Парични наличности	5.6	2.8	3.8	3.5	5.2
Вземания	14.5	12.7	13.0	10.7	16.1
Други	20.9	19.9	10.6	10.1	6.7
ОБЩО	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

В активите на АДСИЦ, извършващи секюритизация на вземания, ръст отбелязва перото „Вземания (над 1 г.)“, което през 2018 г. нараства с 23.0 млн.лв. и към края на 2018 г. достига 31.9 млн.лв. спрямо 8.9 млн.лв. към края на предходната година. Останалите пера в структурата на активите намаляват, като перо „Вземания (до 1 г.)“ намалява с -2.7 млн.лв. или с -2.4% на годишна основа спрямо 2017 г.

Увеличението в абсолютно изражение на вземанията над 1 година предопределя и ръста на общите активи, като техният положителен принос за изменението на общата стойност на активите през 2018 г. е 18.4 пр.п.

Таблица 46. Активи на АДСИЦ, извършващи секюритизация на вземания

	2014	2015	2016	2017	2018
Финансови активи	3.9	6.3	6.2	6.2	6.2
Парични наличности	1.5	1.7	4.2	1.4	1.1
Вземания (до 1г.)	22.4	5.1	77.5	108.9	106.2
Вземания (над 1 г.)	46.2	46.8	34.6	8.9	31.9
Други	0.2	16.7	0.1	0.0	0.0
ОБЩО	74.3	76.7	122.6	125.4	145.5

Бележка: Данните са в млн. лв., освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

В относително изражение в структурата на активите на АДСИЦ за вземания, с най-висок относителен дял от 73.0% остава перо „Вземания (под 1 г.)“, като е налице увеличение с 14.9 пр.п. на относителния дял на вземанията над 1 година до 21.9% спрямо 7.1% за 2017 г. Увеличението на относителния дял на вземанията над 1 година се дължи също така и на намаляване на дела на финансовите активи (-0.7 пр.п.) и „Парични наличности“ (-0.3 пр.п.).

Таблица 47. Относителна структура на активите на АДСИЦ, извършващи секюритизация на вземания

	2014	2015	2016	2017	2018
Финансови активи	5.3	8.2	5.0	5.0	4.3
Парични наличности	2.0	2.2	3.4	1.1	0.8
Вземания (до 1г.)	30.2	6.7	63.2	86.8	73.0
Вземания (над 1 г.)	62.2	61.1	28.3	7.1	21.9
Други	0.2	21.8	0.1	0.0	0.0
ОБЩО	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

Регистрираният капитал на АДСИЦ намалява с -0.7% на годишна база до 485.1 млн.лв. към края на 2018 г. Определящи за общата динамика са АДСИЦ, извършващи секюритизация на недвижими имоти и земеделска земя, които доминират сегмента. При тях регистрираният капитал отбелязва спад от -1.1% на годишна база и допринася с -1.0 пр.п. в общото намаление. При АДСИЦ, секюритизиращи вземания, въпреки че регистрираният капитал нараства с 21.9%, положителният им принос е ограничен до 0.4 пр.п. Собственият капитал на АДСИЦ нараства с 13.9% спрямо предходната година и достига до 1 082.6 млн.лв. в края на 2018 г. Положителен принос от 11.4 пр.п. имат АДСИЦ, извършващи секюритизация на недвижими имоти и земеделска земя, докато АДСИЦ, секюритизиращи вземания, имат принос от 2.5 пр.п. в ръста на собствения капитал.

Таблица 48. Регистриран и собствен капитал на АДСИЦ

	Регистриран капитал		Собствен капитал	
	2017	2018	2017	2018
АДСИЦ, секюритизиращи недвиж. имоти, вкл. земедел. земя	479.6	474.5	918.3	1 026.8
АДСИЦ, секюритизиращи вземания	8.7	10.6	31.8	55.7
ОБЩО за АДСИЦ	488.3	485.1	950.1	1 082.6
<i>изменение (%)</i>	<i>1.2</i>	<i>-0.7</i>	<i>6.8</i>	<i>13.9</i>

Бележка: Данните са в млн. лв., освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

През 2018 г. акционерната структура на АДСИЦ остава стабилна спрямо предходната година.

От страна на българските резиденти продължава да се увеличава относителният дял на сектор „Акционерни и холдингови дружества“ (2.9 пр.п.), който остава най-големият инвеститор в АДСИЦ към края на 2018 г. с дял от 53.21%.

Таблица 49. Акционерна структура на АДСИЦ

	2017	2018
Домакинства	19.98	19.72
Банки	1.98	1.71
Публичен сектор	0.13	0.14
Застрахователни компании	1.10	0.84
Пенсионни фондове	10.07	9.20
Фин. посредници с изкл. на ЗК и ПФ	7.84	6.95
Акционерни и холдингови дружества	50.28	53.21
България	91.37	91.77
Домакинства от ЕС	0.41	0.43
Юридически лица от ЕС	2.00	1.54
ЕС	2.41	1.97
Домакинства от трети страни	0.78	0.75
Юридически лица от трети страни	2.37	2.32
Трети страни	3.15	3.07
Домакинства от САЩ	0.08	0.08
Юридически лица от САЩ	2.99	3.12
САЩ	3.06	3.20
ОБЩО	100.0	100.0

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.
Източник: ЦД, КФН.

Делът на останалите сектори в акционерната структура намалява, като в сектор „Финансови посредници с изключение на застрахователни компании (ЗК) и пенсионни фондове (ПФ)“ спадът е -0.89 пр.п., следван от пенсионните фондове (-0.87 пр.п.) и застрахователни компании, домакинства и банки, чиито спад е от по -0.26 пр.п. Юридическите и физическите лица от ЕС, които притежават дялове в АДСИЦ намаляват относителните си дялове и към края на 2018 г. притежават общо 1.97% от АДСИЦ

при 2.41% през 2017 г. Дяловете на притежаваните от физически и юридически лица от трети страни акции на АДСИЦ намаляват от 3.15% през 2017 г. до 3.07% към края на 2018 г. Незначителен ръст от 0.14 пр.п. се наблюдава в дела на инвеститорите от САЩ в български акционерни дружества със специална инвестиционна цел.

2.2.4. Публични дружества и емитенти

Броят на публичните дружества и емитенти към края на 2018 г. е 244, като спрямо края на преходната година нетно е намалял с 46 дружества, от които 4 са само емитенти.

Разгледаните проспекти за първично публично предлагане през 2018 г. са 19, от които 5 на АДСИЦ, 12 на публични дружества, различни от АДСИЦ, 1 на емисия варианти и 1 на емисии облигации. Общата стойност на одобрените емисии е 358.4 млн.лв. (от които реално събраната сума е 266.2 млн.лв.), което е увеличение от 1.6% на годишна база. Потвърдените през 2018 г. проспекти за допускане до търговия на регулиран пазар са 14, от които 13 емисии облигации и една емисия акции на публично дружество, с емисионна стойност на потвърдените емисии от 150.5 млн.лв. Стойността на потвърдените емисии акции е 3.9 млн.лв., а стойността на потвърдените емисии облигации е 146.6 млн.лв.

Разгледаните търгови предложения с решение за неиздаване на окончателна забрана за публикуване през 2018 г. намаляват с 10 спрямо предходната година. Наблюдава се продължаващ спад в оборота им от -10.5%. През 2018 г. са разгледани общо 7 търгови предложения без окончателна забрана с обща стойност 17.3 млн.лв. (от които придобитите акции в резултат на отправените търгови предложения са на стойност 8.9 млн.лв.).

Таблица 50. Разгледани проспекти и търгови предложения

	2014	2015	2016	2017	2018
Прспекти за първично публично предлагане	18	12	17	19	19
Размер на емисията (млн. лв.)*	138.0	124.4	190.6	352.7	358.4
Решения за неиздаване на окончателна забрана за публикуване на търгови предложения (бр.)	11	10	6	17	7
Оборот**	117.1	28.8	25.4	19.3	17.3

Бележка: Данните са в млн. лв., освен ако не е посочено друго. * Размерът на емисията е стойността на одобрените емисии съгласно разгледаните проспекти за съответната година. ** Оборътът включва предложения брой дялове по търговите предложения, за които не е издадена окончателна забрана или не са прекратени.

Източник: КФН.

Пазарната капитализация на първите десет дружества на Основен пазар намалява с 12.9 млрд. лв., което изцяло се дължи на преместване на емисията ценни книжа на „Кепитъл консепт лимитед“ АД на Алтернативен пазар. На първа позиция по пазарна капитализация е „Чайкафарма висококачествените лекарства“ АД, което увеличава пазарната си капитализация с 28.0% спрямо предходната година, като дружеството има 2.4% дял от общата пазарна капитализация на борсата. На следващите две позиции с дял от по 1.8% са „Химимпорт“ АД и „Софарма“ АД. Пазарната капитализация на „Химимпорт“ АД нараства с 11.5% или 49.4 млн. лв. През 2018 г. в класацията на водещите компании на БФБ на четвърто място с 415.4 млн. лв. пазарна капитализация се нареждат „Градус“ АД, чиито акции са листнати през трето тримесечие на годината. Въпреки че останалите компании запазват челните си позиции, пазарната им капитализация намалява. С дял от по 1.4% от общата капитализация на борсата са „ЧЕЗ Разпределение България“ АД и ТБ „Първа инвестиционна банка“ АД, които намаляват капитализацията си съответно с -26.2% и -40.4%. ТБ „Първа инвестиционна банка“ АД, която през 2017 г. заема втора позиция в класацията, намалява пазарната си капитализация с 251.5 млн. лв през 2018 г. и се придвижва до шесто място. На седма и осма позиция са дружествата „Еврохолд България“ АД и „Монбат“ АД, които имат дялове от по 1.2% от общата пазарна капитализация. „Еврохолд България“ АД увеличават капитализацията си с 26.9 млн. лв. и се придвижва с две места нагоре. Последното дружество, попаднало в челната десетица, е с

пазарна капитализация от 262.1 млн. лв. или с 9.2 млн. лв. по-малко спрямо 2017 г.

Таблица 51. Първите 10 публични дружества по пазарна капитализация на основен пазар

	2017	2018	
Кепитъл Консепт Лимитед АД	12 908.8	Чайкафарма Висококачествените лекарства АД	649.8
ТБ Първа Инвестиционна Банка АД	622.2	Химимпорт АД	478.1
Софарма АД	577.5	Софарма АД	474.5
ЧЕЗ Разпределение България АД	522.5	Градус АД	415.4
Чайкафарма Висококачествените лекарства АД	507.3	ЧЕЗ Разпределение България АД	385.6
Химимпорт АД	428.7	ТБ Първа Инвестиционна Банка АД	370.7
Монбат АД	396.8	Еврохолд България АД	318.0
МНС хидравлик АД	315.5	Монбат АД	308.1
Еврохолд България АД	291.2	МНС хидравлик АД	301.8
Албена АД-к.к. Албена	271.3	Велграф Асет Мениджмънт АД	262.1
ОБЩО	16 841.8	3 964.0	

Бележка: Данните са в млн. лв., освен ако не е посочено друго.

Източник: БФБ.

В структурата на търговията на първите 10 водещи отрасли на "Българска фондова борса" АД за 2018 г. отрасъл "Финансови и застрахователни дейности" заема първо място с оборот 202.0 млн. лв. и относителен дял в общия оборот от 56.0%, следван от отрасъл "Операции с недвижими имоти" с оборот 78.7 млн. лв. (дял от 21.8%) и "Преработваща промишленост" с оборот 50.0 млн. лв. и дял от 13.9%.

Таблица 52. Структура на търговията по 10^{те} водещи отрасли на БФБ през 2018 г.

Отрасъл	Сделки (хил. бр.)	Обем (млн.)	Оборот (млн. лв.)
Финансови и застрахователни дейности	27.8	107.7	202.0
Операции с недвижими имоти	1.8	19.4	78.7
Преработваща промишленост	11.2	11.5	50.0
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	0.1	0.8	7.7
Професионални дейности и научни изследвания	2.9	5.4	6.6
Строителство	1.2	4.4	4.3
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	2.0	2.9	3.4
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	0.7	0.0	3.3
Хотелиерство и ресторантьорство	0.9	0.1	1.7
Добивна промишленост	0.3	0.2	1.6
Транспорт, складиране и пощи	0.5	0.9	1.3

Източник: БФБ.

В края на 2018 г. български резиденти притежават 54.5% от собствеността в публичните дружества, изчислена на база на емитираните дялови инструменти по номинална стойност. Делът на домакинства и юридически лица от трети страни намалява от 43.23% през 2017 г. до 42.55% през 2018 г., следвани от домакинства и юридически лица от ЕС (2.58%) и физически и юридически лица от САЩ (0.35%). Домакинства, банки, застрахователни компании, пенсионни фондове и финансови посредници български резиденти, увеличават относителния си дял в

публичните дружества и допринасят общо с 8.0 пр.п. в ръста от 3.5% за сметка на ограничаващия принос от -4.5 пр.п. на притежаваните акции от акционерни и холдингови дружества. Вътрешната структура на дела на българските резиденти относително се запазва. Основен български акционер, въпреки продължаващия спад в относителния дял, остават компаниите от сектор „Акционерни и холдингови дружества“ с дял 29.5% и сектор „Домакинства“ с дял 14.9%, следвани от „Пенсионни фондове“ с дял 5.0%. Основен принос в тази тенденция във вътрешното реструктуриране е намаление на дела на притежаваните акции на публични компании от акционерни и холдингови дружества за сметка на увеличение на притежаваните дялове от домакинства, пенсионни фондове и финансови посредници.

Таблица 53. Акционерна структура на ПД

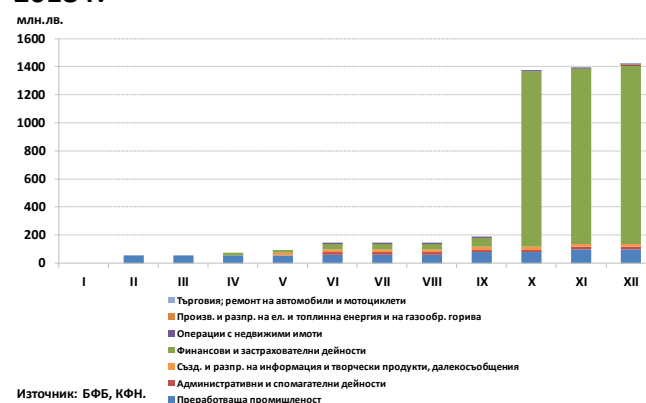
	2017	2018
Домакинства	11.83	14.88
Банки	1.28	1.44
Публичен сектор	0.12	0.11
Застрахователни компании	0.51	0.55
Пенсионни фондове	4.17	4.98
Фин. посредници с изкл. на ЗК и ПФ	2.89	3.05
Акционерни и холдингови дружества	31.88	29.51
България	52.67	54.52
Домакинства от ЕС	0.52	0.22
Юридически лица от ЕС	3.23	2.36
ЕС	3.75	2.58
Домакинства от трети страни	0.10	0.15
Юридически лица от трети страни	43.13	42.40
Трети страни	43.23	42.55
Домакинства от САЩ	0.00	0.00
Юридически лица от САЩ	0.35	0.35
САЩ	0.35	0.35
ОБЩО	100.0	100.0

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.
Източник: ЦД, КФН.

Новоемитираният облигационен дълг на регулирания пазар нараства с 323.1% на годишна база и към края на 2018 г. достига 1.4 млрд.лв. За сравнение през 2017 г. дългът, емитиран на БФБ, възлиза на 336.9 млн.лв. Издадена през октомври емисия облигации на „Български енергиен холдинг“ ЕАД представлява 82.3% от общата сума на емитираните дългови финансови инструменти

през 2018 г. Така отрасъл „Финансови и застрахователни дейности“ заема дял от 89.02% от общо емитирания дълг, следван от отраслите „Преработваща промишленост“ (7.03%), „Създаване и разпространение на информация и творчески продукти, далекосъобщения“ (1.4%) и „Административни и спомагателни дейности“ (1.05%).

Графика 65. Размер на емитирания облигационен дълг с натрупване на БФБ през 2018 г.

2.2.5. Места за търговия

Общата пазарна капитализацията на основен и алтернативен пазар на „Българска фондова борса“ АД (БФБ) нараства с 13.3% на годишна база и в края на 2018 г. възлиза на 26.8 млрд.лв. Капитализацията на основен пазар отбелязва спад с 13.7 млрд.лв. или -61.1% на годишна база. Най-голямо намаление в размер на 13.2 млн.лв. има сегмент акции Standard, който поради преместване на емисия акции с пазарна капитализация от 12.9 млрд.лв. от основен на алтернативен пазар, допринася отрицателно -55.9 пр.п. в ръста на капитализацията на БФБ. Съответно сегмент акции на алтернативен пазар допринася положително със 71.2 пр.п. Сегмент за търговия на акции Premium намалява с 364.6 млн.лв. и достига до 1.9 млн.лв. което е спад с -15.8%. Пазарната капитализация на АДСИЦ на основен пазар намалява с -12.7% или 88.9 млн.лв. и достига до 611.2 млн.лв. При останалите сегменти на основен и алтернативен пазар се наблюдава намаление на пазарната

капитализация на годишна база, като изключение се наблюдава при сегмент за дружества със специална инвестиционна цел на алтернативен пазар, чиято капитализация нараства със 115.0 млн.лв. и достига 486.7 млн.лв. в края на 2018 г.

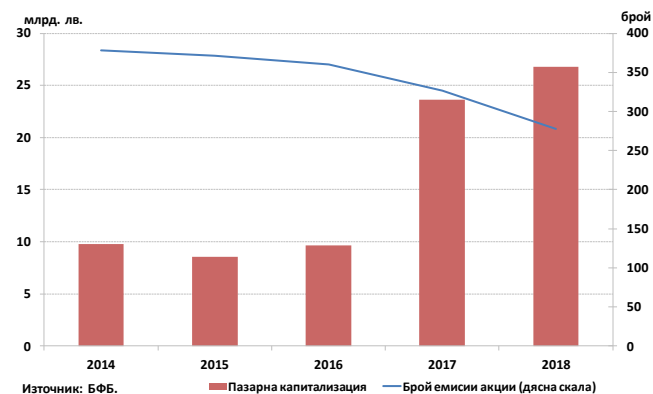
Таблица 54. Пазарна капитализация

Пазар или сегмент	2014	2015	2016	2017	2018
Сегмент акции Premium (Основен пазар)	1 682.9	1 240.1	1 720.3	2 303.3	1 938.7
Сегмент акции Standard (Основен пазар)	5 405.7	5 543.6	5 766.6	19 350.2	6 138.3
Сегмент за ДСИЦ (Основен пазар)	564.9	537.9	579.3	700.0	611.2
Сегмент акции (Алтернативен пазар)	1 085.7	929.0	1 255.7	895.7	17 590.4
Сегмент за ДСИЦ (Алтернативен пазар)	1 017.1	336.7	360.7	371.7	486.7
ОБЩО	9 756.2	8 587.4	9 682.5	23 621.0	26 765.3

Бележка: Пазарната капитализация е към края на съответната година.
Източник: БФБ.

Броят на емисиите финансови инструменти, допуснати до търговия на пазарите, организирани от БФБ, през 2018 г. намалява нетно с 28 емисии и към края на годината техният брой е 381. Броят на емисии акции намалява нетно с 49. Намалението е както поради преместване, така и поради делистване на дружества от БФБ.

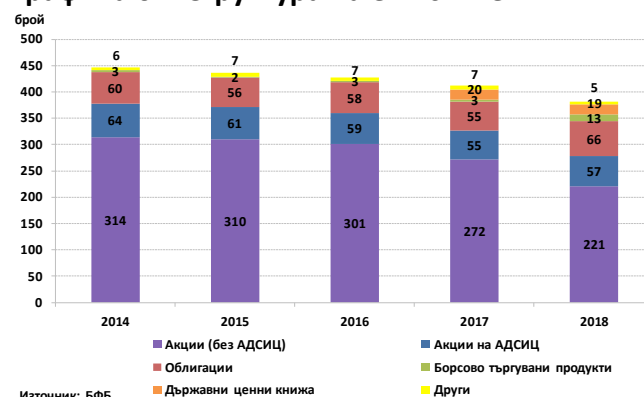
Графика 66. Пазарна капитализация и брой емисии

На пазара на акции (без АДСИЦ) емисиите намаляват от 272 през 2017 г. на 221 през 2018 г. На пазара на акции на АДСИЦ броят на емисиите нараства с 2 спрямо края на 2017 г. и към края на 2018 г. броят на емисиите е 57. Емисиите облигации, регистрирани на борсата през 2018 г., нарастват с 11 и към края на годината броят им е 66. Деветнадесет броя емисии на ДЦК се търгуват на сегмент за търговия на ДЦК на основен пазар, като през годината има една падежирала емисия. На

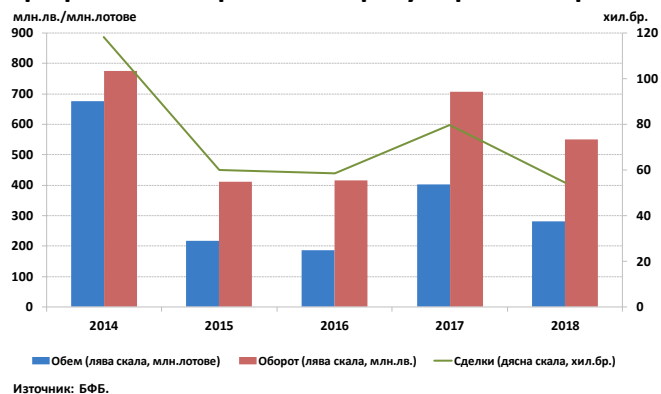
сегмент за борсово търгувани продукти през 2018 г. са листнати 10 нови борсово търгувани фонда. Така броят на фондовете на този сегмент са 13. Емисиите на други финансови инструменти, които включват емисии, допуснати до търговия на Сегмент за компенсаторни инструменти и първично публично предлагане са общо пет, от които три са компенсаторни инструменти и две първично публично предлагане.

Графика 67. Структура на емисиите

Броят на сделките намалява с -31.8% на годишна база от 79 629 сделки през 2017 г. до 54 341 сделки към края на 2018 г. Общият брой лотове, прехвърлени през 2018 г., е 282 млн. лота, което представлява спад с -29.7% спрямо предходната година или 119.4 млн. лота. Търговията на пазарите на БФБ, измерена чрез реализирания оборот, приключва годината с намаление от 22.1%, от 705.9 млн.лв. през 2017 г. до 550.0 млн.лв. през 2018 г., като спадът се наблюдава при всички групи финансови инструменти. Среднодневният оборот на регулиран пазар през 2018 г. е 2.2 млн.лв., като намалява с 21.4% спрямо предходната година Основен отрицателен принос от -23.6 пр.п. имат сегментите за акции (без АДСИЦ).

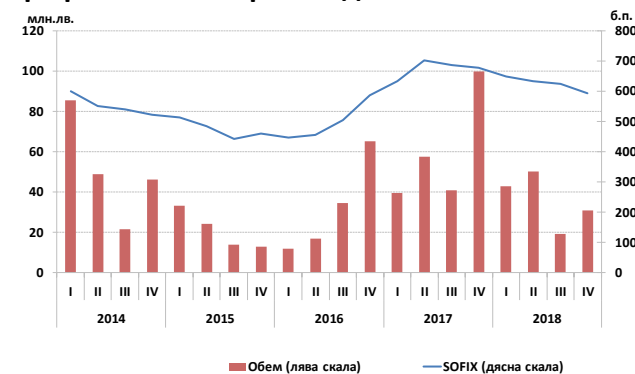
Графика 68. Търговия на регулиран пазар

Всички индекси на БФБ, с изключение на BGREIT, отбелязват понижаване през 2018 г. През първата половина на годината се наблюдава низходящо движение на индексите, последвано от ръст през трето тримесечие и обръщане на посоката през четвърто тримесечие, което продължава до края на годината. Движението на индексите е сходно през годината, с изключение на BGREIT, който обикновено прави изключение от общата тенденция поради естеството на компаниите, включени в индекса. Оборотът на компаниите, включени в индексите през 2018 г., също намалява значително при всички пазарни индекси с изключение на BGREIT.

През 2018 г. основният борсов индекс SOFIX отчита спад от -12.3% на годишна база, като в края на годината достига 594.46 пункта. Пазарната капитализация на компаниите, включени в индекса, е 3.4 млрд. лв., заема дял от 12.6% от общата капитализация на БФБ.

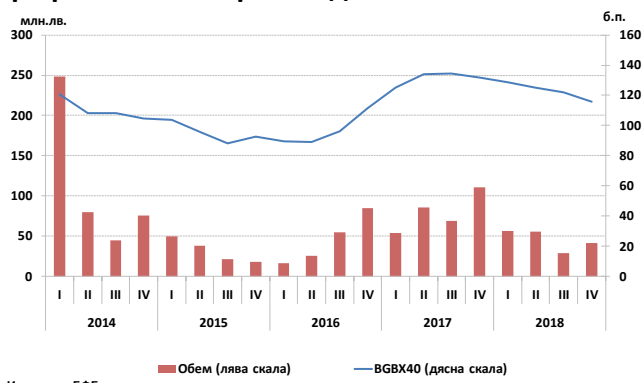
Графика 69. Пазарен индекс SOFIX

Бележка: За стойност на индексите е използвана последната стойност за съответния период.

През 2018 г. борсовият индекс BGVX40 отчита спад от -12.2%, като завършва годината до 115.91 пункта. Пазарната капитализация на компаниите, включени в индекса (6.2 млрд. лв.), заемат дял от 23.2% от общата пазарна капитализация на БФБ в края на 2018 г.

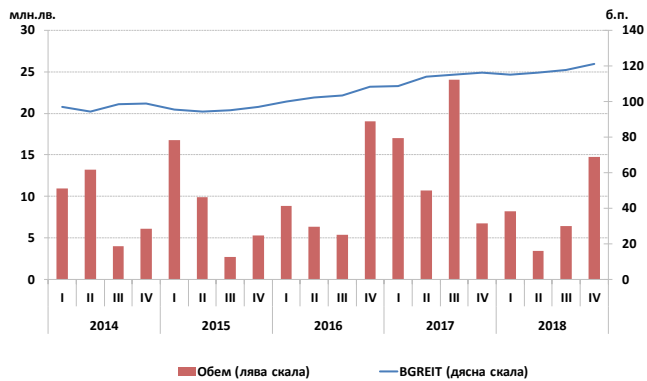
Графика 70. Пазарен индекс BGVX40

Бележка: За стойност на индексите е използвана последната стойност за съответния период.

Секторният индекс BGREIT забавя темпа си на нарастване от предходната година. През 2018 г. той отчита повишение от 4.3% на годишна база, като завършва годината при 121.1 пункта. Секторното му профилиране и мащабът на представявания сектор водят до ограничен дял от общата пазарна капитализация към края на 2018 г., поради което неговата динамика не е напълно индикативна за общите тенденции и динамика на сегмента за АДСИЦ. Пазарната капитализация на дружествата със специална инвестиционна цел, включени в индекса, представлява 1.8% на представявания сектор на АДСИЦ от общата капитализация на БФБ към 31.12.2018 г.

Графика 71. Пазарен индекс BGREIT

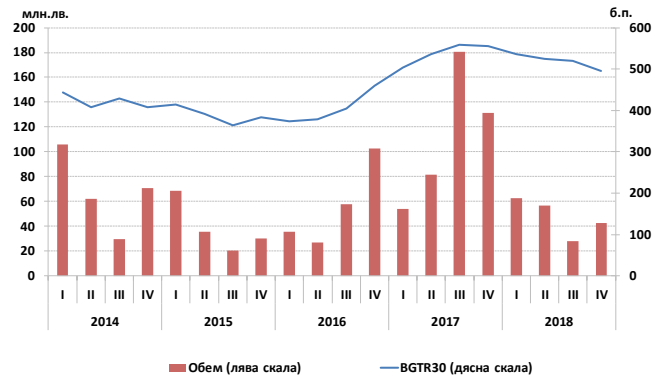
Източник: БФБ.

Бележка: За стойност на индексите е използвана последната стойност за съответния период.

Равнопретегленият индекс BGTR30 намалява с -10.8% на годишна база и към края на 2018 г. стойността му достига 496.14 пункта.

Пазарната капитализация на компаниите, включени в индекса, е 18.5% от общата капитализация на БФБ към края на 2018 г.

Графика 72. Пазарен индекс BGTR30

Източник: БФБ.

Бележка: За стойност на индексите е използвана последната стойност за съответния период.

2.2.6. Централен депозитар

Общата стойност на активите на „Централен депозитар“ АД възлиза на 6.2 млн.лв. към края на 2018 г.

За 2018 г. общият брой реализирани сделки намалява с -32.6% (общо 55 936 прехвърляния за 2018 г., от които 97.1% са борсово извършени). Основен принос от -30.5 пр.п. за спада в годишния темп на изменение е на борсово извършените сделки, които намаляват от 79 627 през 2017 г. до 54 328 през 2018 г. Прехвърлените ценни книжа намаляват с -29.4% на годишна база (от 383.8 млн. бр. до 271.1 млн. бр.), а сделките с обект на търговия компенсаторни инструменти отбелязват спад от -19.3% на годишна база (от 2 116 през 2017 г. до 1 708 сделки през 2018 г.). Регистрираните плащания с компенсаторни инструменти към държавни институции нарастват с 84.7% на годишна база до 218 сделки. Трансферите от наследства намаляват с -8.3% на годишна база до 1 080 трансфера през 2018 г. Издадените дубликати на депозитарни разписки намаляват от 1 828 броя през 2017 г. до 1 629 броя през 2018 г. През годината броят сделки с права нараства със 170.5% на годишна база до 614 броя през 2018 г., докато прехвърлените права намаляват от 156.9 млн. права през 2017 г. до 67.9 млн. права.

През 2018 г. чрез системата на „Централен депозитар“ АД са изплатени дивиденди на 64 дружества и са извършени 242 плащания на лихви и главници по облигационни емисии с общ размер 137 млн.лв. През отчетния период 87 дружества са регистрирали нови емисии безналични финансови инструменти (68 дружества за 2017 г.), от които 17 емисии акции, 45 емисии облигации, 16 емисии права и 9 емисии дялове на договорни фондове. През 2018 г. са издадени 15 нови емисии търгуеми сертификати. Подадени заявления за промяна в регистъра са подали 66 дружества. Заявления за промяна в капитала с издаването на нови акции са подали 66 дружества, от които 16 дружества са увеличили капитала си чрез издаване на емисии права. Промяна в капитала чрез промяна на номинала са регистрирали 6 дружества. Една процедура по провеждане на първично публично предлагане на акции за увеличение на капитала е проведена през 2018 г.⁶² Броят на заявленията за получаване на извлечения от акционерните книги е нараснал от 2 630 през 2017 г. до 2 652 през 2018 г. През 2018 г. в регистъра на особените залози са регистрирани 1 160 вписвания (1

⁶² IPO на „Градус“ АД.

219 за 2017 г.). От тях 80 броя вписвания на особен залог, 473 броя запори и 438 броя вписвания на други обстоятелства. Вписванията в регистъра на договорите за финансови обезпечения са 5 през 2018 г.

2.2.7. Фонд за компенсиране на инвеститорите

През 2018 г. дейността на Фонда бе насочена главно към изпълнение на задълженията му във връзка с отнетия от КФН на 23.06.2017 г. лиценз на ИП „Позитива“ АД и задействането на процедурата по изплащане на компенсации от Фонда на клиентите на посредника. Изплатена бе компенсация в размер на 40 000 лв. на един клиент на посредника. Едногодишният срок за предявяване на искания за изплащане на компенсации от клиенти на ИП „Позитива“ АД изтече на 03.07.2018 г. През 2018 г. във Фонда постъпиха четири искания за изплащане на компенсация, едно от които след законоустановения едногодишен срок. Три от исканията бяха снетени за неоснователни. Четвъртото искане, подадено след законоустановения едногодишен срок, УС взе решение да допусне до разглеждане на основание чл. 77ф, ал. 2 от ЗППЦК.

Наред с изпълнението на процедурата по изплащане на компенсации на клиенти на ИП „Позитива“ АД, дейността на Фонда бе насочена и към събиране на дължимите от участниците вноски в установения от закона срок, управление на средствата на Фонда, събиране и анализ на информацията за клиентските активи, управлявани от участниците в схемата, оценка на експозицията на Фонда, както и към други въпроси, касаещи Фонда.

През изминалата година един нов посредник с частичен лиценз се присъедини към схемата. От друга страна Комисията за финансов надзор отне лиценза за извършване на дейност като инвестиционен посредник на ИП „Бета Корп“ АД (с пълен лиценз) и ИП „Матадор Прайм“ ООД (с частичен лиценз). При ИП „Бета Корп“ АД назначеният квестор успя да уреди отношенията на посредника с клиентите и да възстанови клиентските им активи, като съответно не се стигна до изплащане на компенсации от Фонда. За разлика от ИП „Бета Корп“ АД отнемането на лиценза на ИП „Матадор Прайм“ ООД за извършване на дейност като инвестиционен посредник доведе до задействане на схемата (Решение на КФН № 102-ИП от 24.01.2019 г.).

През годината бяха финализирани два случая на сливане на банки. На 05.02.2018 г. бе извършено вливане на „СИБАНК“ ЕАД в „Обединена Българска Банка“ АД, а на 21.11.2018 г. в Търговския регистър бе вписано преобразуването на ТБ „Виктория“ ЕАД чрез вливане в „Инвестбанк“ АД. Така към

31.12.2018 г. общият брой на участниците във Фонда е 87, от тях 37 инвестиционни посредници (ИП), 19 банки-инвестиционни посредници (Б-ИП) и 31 управляващи дружества (УД). От УД само 4 държат клиентски активи, защитени от Фонда, съответно активните участници във ФКИ към 31.12.2018 г. са общо 60.

Общата сума на защитените клиентски активи, които участниците декларират към 31.12.2018 г. е 2.42 млрд.лв., като от тях паричните средства (ПС) са 65.2 млн. лв., а финансовите инструменти (ФИ) – 2.35 млрд.лв. В сравнение с 31.12.2017 г. подлежащите на компенсация клиентски активи са нараснали с 23% или 452 млн.лв. в абсолютна стойност. Сумата на незащитените активи към 31.12.2018 г. е 38.55 млрд.лв., което е с 14% повече в сравнение с предходната година. Делът на защитените клиентски активи в общата сума на всички активи (40.96 млрд.лв.), управлявани от участниците, е 6%. През 2018 г. Б-ИП управляват защитени клиентски активи на стойност 1.3 млрд.лв., т. е. 54% от всички защитени клиентски активи. Инвестиционните посредници държат 43% от защитените клиентски активи, а УД-3%.

Средномесечните стойности на защитените клиентски активи за 2018 г. са база за определяне на годишната вноска за 2019 г. Средномесечната сума на защитените ФИ при всички посредници през

2018 г. нараства на 2.08 млрд.лв. при 1.81 млрд.лв. през 2017 г. За разлика от сумата на ФИ средномесечната стойност на защитените ПС през 2018 г. намалява на 71.86 млн.лв. при 95.6 млн.лв. през 2017 г.

Към 31.12.2018 г. броят на подлежащите на компенсация клиенти при всички участници е общо 57 964, т. е. с 18 767 клиента по-малко в сравнение с 31.12.2017 г. Експозицията на Фонда, изчислена за тези клиенти към 31.12.2018 г., е в размер на 273.06 млн.лв. при 269.13 млн.лв. към 31.12.2017 г.

Средствата на Фонда се формират от годишни и встъпителни вноски на ИП, Б-ИП и УД, както и от доходи от инвестирането им. Към 31.12.2018 г. събраните във Фонда средства са на стойност 16.2 млн.лв., които са инвестирани само в ДЦК. Постъпленията от годишни и встъпителни вноски на участниците във Фонда през 2018 г. са на сума 1.0 млн.лв.

През 2018 г. Управителният съвет на Фонда взе решение да запази размера на годишната вноска за 2019 г. на ниво 0.05% по защитените финансови инструменти (при максимален размер 0.1%) и 0.25% по паричните средства (при максимален размер 0.5%), определени на средномесечна основа за 2018 г.

За Фонда за реструктуриране на инвестиционни посредници /ФПИП/, който е част от администрацията на ФКИ, през април 2018 г. КФН, в качеството си на орган за реструктуриране, определи годишните вноски за 2018 г. на инвестиционните посредници, попадащи в обхвата на ЗВПКИИП. Към датата на определяне на индивидуалните годишни вноски участниците във ФПИП са 19, а общият размер на вноската, определен за тях, е 37 161 лв. /колкото е била и през 2017 г./. Към 31.12.2018 г. събраните във ФПИП средства са в размер на 74 123 лв., инвестирани в ценни книжа. През втората половина на годината два инвестиционни посредника отпаднаха от ФПИП, като към 31.12.2018 г. общият брой на участниците е 17.

В началото на годината бяха приети предложените от Фонда промени в Правилника за устройството и дейността на Фонда за компенсиране на инвеститорите. Предложените промени засягат реда и начина за определяне на възнагражденията на УС и синхронизират Правилника с измененията, които бяха направени в ЗППЦК през 2017 г., в сила от началото на 2018 г.

През годината УС прие и някои промени във вътрешните нормативни актове за дейността на Фонда, както и нови такива.

2.3. Застрахователен пазар

Към края на 2018 г. общият брой на лицензираните (пре)застрахователи със седалище в Република България е 37. От тях 25 са общозастрахователни дружества, 11 животозастрахователни дружества и 1 презастраховател, чийто лиценз дава право на дружеството да извършва дейност по презастраховане по общо застраховане и по животозастраховане. От тях 32 дружества прилагат режима Платежоспособност II и имат право на достъп до пазара на Европейския съюз и Европейското икономическо пространство (единен пазар), а останалите 5 застрахователи извършват дейност без право на достъп до единния пазар. В края на 2018 г. приключи процедурата по вливането на „ОББ Животозастраховане“ ЕАД в „ДЗИ-Животозастраховане“ ЕАД, като на 31.12.2018 г. вливането е вписано в Търговския регистър.

На база информацията от тримесечните справки съгласно Наредба № 53 към края на четвърто тримесечие на 2018 г., която включва данните за всички застрахователи със седалище в Република България:

- брутният премиен приход към 31.12.2018 г. възлиза на 2 470 млн.лв., като отчита ръст от 14% на годишна база;
- българският застрахователен пазар (общо застраховане и животозастраховане) е разпределен в съотношение 84% към 16% в полза на записаните премии по общо застраховане;

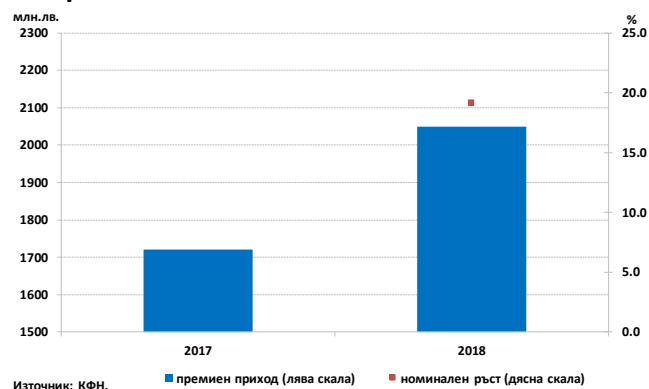
- застрахователното проникване, изчислено на база брутен премиен приход като процент от БВП, през 2018 г. се изчислява на 2.29% при стойност от 2.19% в края на предходната година. Показателят за застрахователно проникване при общото застраховане се изчислява на 1.9% в края на отчетния период спрямо 1.8% година по-рано. Застрахователното проникване при животозастраховането в края на 2018 г. се изчислява на 0.36% при 0.40% година по-рано;

- застрахователната плътност, изчислена като брутен премиен приход на глава от населението⁶³, се увеличава до 353 лв. в края на 2018 г. в сравнение с 306 лв. в края на 2017 г. Застрахователната плътност по общо застраховане възлиза на 298 лв. на човек от населението при стойност от 250 лв., изчислена за 2017 г. Застрахователната плътност по животозастраховане възлиза на 55 лв. на човек от населението спрямо 56 лв. година по-рано.

2.3.1. Общо застраховане

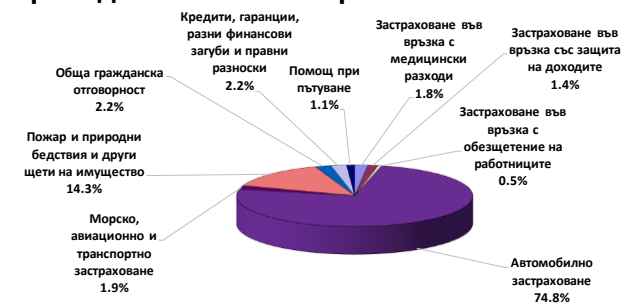
Брутният премиен приход, реализиран от застрахователите по общо застраховане със седалище в Република България, с право на достъп до единния пазар⁶⁴, към края на 2018 г., възлиза на 2 050 млн.лв., в т.ч. 2 026 млн.лв. по директно застраховане и 23 млн.лв. по активно презастраховане. На годишна база се отчита ръст на брутният премиен приход от 19%. Ръстът на премиения приход общо за пазара се дължи основно на ръста на премиите по задължителната застраховка „Гражданска отговорност във връзка с моторни превозни средства (МПС)“.

Графика 73. Брутен премиен приход по общо застраховане

През 2018 г. в структурата на портфейла на дружествата, които извършват дейност по общо застраховане, основен дял от 75% заемат автомобилните застраховки, като застраховка „Гражданска отговорност във връзка с МПС“ заема дял от 45%, а делът на застраховка „Автокаска“⁶⁵ е съответно 30%.

Графика 74. Структура на брутният премиен приход по класове застраховки за 2018 г.

Източник: КФН.

Реализираният премиен приход по застраховка „Гражданска отговорност във връзка с моторни превозни средства“ през изминалата година нараства с 42% на годишна база (272 млн.лв. в абсолютна стойност) и възлиза на 917 млн.лв.

КФН изготви и публикува в началото на 2018 г. анализ за достатъчността на премиите и резервите по тази застраховка. Анализът

⁶³ По данни на НСИ населението през 2018 г. възлиза на 7 000 039 души.

⁶⁴ Анализът за застрахователния пазар е направен въз основа на получени в КФН и обобщени тримесечни справки за четвърто тримесечие на 2018 г. съгласно Регламент 2015/2450 (Платежоспособност II) и включва данните за застрахователите със седалище в Република България, с право на достъп до единния пазар.

⁶⁵ „Друго застраховане във връзка с моторни превозни средства“ съгласно класификацията по Делегиран регламент 2015/35.

показва недостатъчност на премиите и по-точно за най-масовите превозни средства – автомобили, камиони и автобуси, като събраните премии за 2017 г. не са били достатъчни, за да покрият разходите на застрахователите.

С тълкувателно решение № 1/2016, гр. София от 21 юни 2018 г. на Върховния касационен съд на Република България се разширява кръга на лицата, които имат право на обезщетение при смъртен случай по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите. КФН изпрати писма до застрахователите, с които ги уведомява за тълкувателното решение и за резултатите от изготвения анализ на достатъчността на премията по застраховката.

Във връзка с необходимостта от увеличение на премиите по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите с цел адекватно определяне и покриване с достатъчни премии на поетия риск и във връзка с ефекта от тълкувателното решение, както и направените констатации за достатъчността на премиите по застраховката в изготвения от КФН анализ, повечето застрахователи предприеха през 2018 г. действия по увеличаване на тарифите си по застраховката.

За увеличението на премийния приход на годишна база по този клас застраховка влияние оказва и фактът, че сключените със “ЗК Олимпик АД-клон България” КЧТ договори бяха прекратени и сключени със застрахователи със седалище в Република България.

За периода януари - декември 2018 г. записаният премийен приход по застраховка „Автокаска“ възлиза на 615 млн.лв., като се отчита ръст от 8% на годишна база.

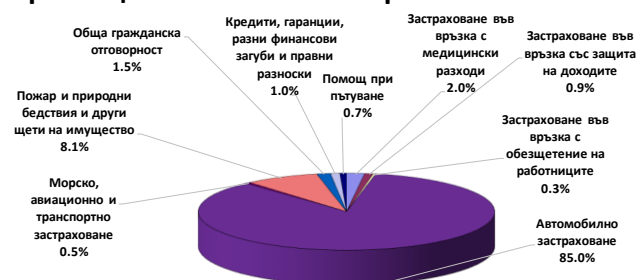
В края на 2018 г. имуществените застраховки срещу пожар и други бедствия у нас заемат дял от 14% от брутния премийен приход при дял от 17% в края на 2017 г. Реализираният премийен приход по тези застраховки възлиза на 293 млн.лв., като се отчита ръст от 1% на годишна база.

Застраховките във връзка с медицински разходи, защита на доходите и обезщетение на работниците, заемат дял от 4% в структурата на брутния премийен приход в края на 2018 г., реализиран от застрахователите по общо застраховане. Премийният приход по тези застраховки през 2018 г. възлиза на 75.3 млн.лв. при 68.0 млн.лв. през 2017 г.

Отстъпените премии на презастрахователи за 2018 г. са в размер на 653 млн.лв. и представляват 32% от брутния премийен приход, реализиран в сектора. Коефициентът на самозадържане се изчислява на 0.68.

Възникналите претенции по общо застраховане към края на 2018 г. са в размер на 1 147 млн.лв., като се отчита ръст от 23% на годишна база.

Графика 75. Структура на възникналите претенции по класове застраховки за 2018г.

Източник: КФН.

Подобно на структурата на брутния премийен приход, в структурата на възникналите претенции по класове застраховки най-голям относителен дял от 85% заемат автомобилните застраховки, следвани от имуществените застраховки, заемащи дял от 8%.

Най-голямо увеличение в размера на възникналите претенции на годишна база в края на 2018 г. се отчита по застраховка „Гражданска отговорност във връзка с моторни превозни средства“ (с 234 млн.лв.). Това увеличение се дължи както на размера на средната предявена претенция на годишна база, така и на увеличение на броя на предявените претенции. През 2018 г. се

наблюдава тенденция на по-бързо предявяване на претенциите във времето.

Общо за пазара брутният коефициент на щетимост в края на 2018 г. нараства до 0.61 при 0.57 година по-рано.

Таблица 55. Брутен коефициент на щетимост

	2017	2018*
Застраховане във връзка с медицински разходи	0.59	0.63
Застраховане във връзка със защита на доходите	0.34	0.39
Застраховане във връзка с обезщетение на работниците	0.29	0.35
Гражданска отговорност във връзка с моторни превозни средства	0.73	0.85
Друго застраховане във връзка с моторни превозни средства	0.52	0.50
Морско, авиационно и транспортно застраховане	0.26	0.16
Имуществено застраховане срещу пожар и други бедствия	0.49	0.32
Обща гражданска отговорност	0.32	0.40
Кредитно и гаранционно застраховане	0.74	0.48
Застраховане във връзка с правни разноски	0.91	0.00
Оказване на помощ	0.28	0.37
Застраховане срещу разни финансови загуби	0.00	0.00
ОБЩО	0.57	0.61

Бележка: * Данните са 2018 г. са предварителни.
Източник: КФН.

Възникналите разходи пред общозастрахователните дружества (всички технически разходи, направени от дружествата през отчетния период) нарастват с 5% на годишна база и в края на 2018 г. възлизат на 563 млн.лв. Те представляват 27% от брутния премиен приход, реализиран в сектора.

Брутният коефициент на разходите в края на отчетния период се изчислява на 0.30 при 0.33 в края на 2017 г.

Таблица 56. Брутен коефициент на разходи

	2017	2018*
Застраховане във връзка с медицински разходи	0.35	0.29
Застраховане във връзка със защита на доходите	0.44	0.44
Застраховане във връзка с обезщетение на работниците	0.39	0.39
Гражданска отговорност във връзка с моторни превозни средства	0.24	0.20
Друго застраховане във връзка с моторни превозни средства	0.41	0.38
Морско, авиационно и транспортно застраховане	0.30	0.27
Имуществено застраховане срещу пожар и други бедствия	0.32	0.31
Обща гражданска отговорност	0.40	0.31
Кредитно и гаранционно застраховане	0.53	0.27
Застраховане във връзка с правни разноски	0.69	0.72
Оказване на помощ	0.58	0.53
Застраховане срещу разни финансови загуби	0.72	0.78
ОБЩО	0.33	0.30

Бележка: * Данните за 2018 г. са предварителни.
Източник: КФН.

В края на 2018 г. най-висок брутен комбиниран коефициент, над 1, се изчислява по застраховка „Гражданска отговорност във връзка с моторни превозни средства“.

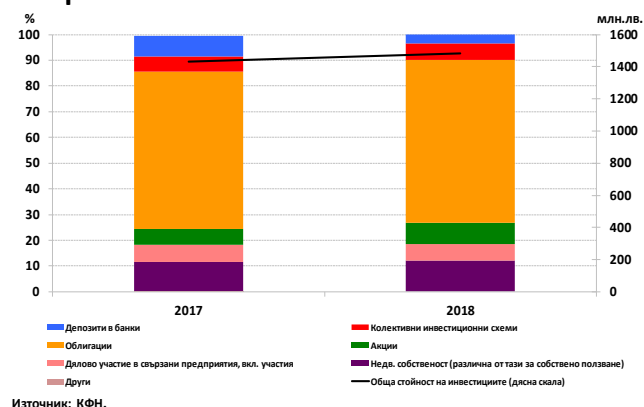
Таблица 57. Брутен комбиниран коефициент

	2017	2018*
Застраховане във връзка с медицински разходи	0.94	0.92
Застраховане във връзка със защита на доходите	0.78	0.83
Застраховане във връзка с обезщетение на работниците	0.68	0.74
Гражданска отговорност във връзка с моторни превозни средства	0.97	1.05
Друго застраховане във връзка с моторни превозни средства	0.93	0.88
Морско, авиационно и транспортно застраховане	0.56	0.43
Имуществено застраховане срещу пожар и други бедствия	0.81	0.63
Обща гражданска отговорност	0.72	0.71
Кредитно и гаранционно застраховане	1.27	0.75
Застраховане във връзка с правни разноски	1.60	0.72
Оказване на помощ	0.86	0.90
Застраховане срещу разни финансови загуби	0.72	0.78
ОБЩО	0.90	0.91

Бележка: * Данните за 2018 г. са предварителни.
Източник: КФН.

В края на отчетния период сумата на активите на общозастрахователните дружества възлиза на 3 119 млн.лв., като нараства с 15% на годишна база. Стойността на инвестициите на тези дружества нараства с 4% в края на 2018 г. и възлиза на 1 484 млн.лв., като заема дял от 48% от общата сума на активите. В структурата на агрегирания инвестиционен портфейл на дружествата по общо застраховане основен дял заемат държавните облигации (54%), следвани от инвестициите в недвижима собственост (12%).

Графика 76. Структурата на инвестиционния портфейл на дружествата по общо застраховане

Делът на инвестициите в недвижима собственост (различна от тази за собствено ползване) в общия инвестиционен портфейл на дружествата по общо застраховане през 2017 г. и 2018 г. се запазва на 12%. През последната година делът на инвестициите в дялови участия в свързани предприятия намалява незначително, а делът на останалите дялови инвестиции нараства с 2 пр.п. В края на 2018 г. делът на инвестициите в облигации, нараства с 2 пр.п. за една година и достига до 63%. Този вид инвестиции за последните няколко години се увеличава за сметка на дела на инвестициите в депозити в банки, чийто дял намалява значително за последните години и достига 4% в края на 2018 г.

В края на 2018 г. общият размер на задълженията на общозастрахователите възлиза на 2 229 млн.лв. и на годишна база нараства с 22%. Брунтите технически резерви, заделени от общозастрахователните дружества, представляват 87% от задълженията на застрахователите по общо застраховане.

В края на 2018 г. размерът на брунтите технически резерви, заделени от общозастрахователните дружества за изплащане на бъдещи обезщетения, нараства с 24% и достига 1 944 млн.лв. Ефект за увеличаване размер на резервите има и тълкувателното решение № 1/2016 на Върховният касационен съд на Република България, съгласно което бе разширен кръга на ползващите се лица по задължителната застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите“.

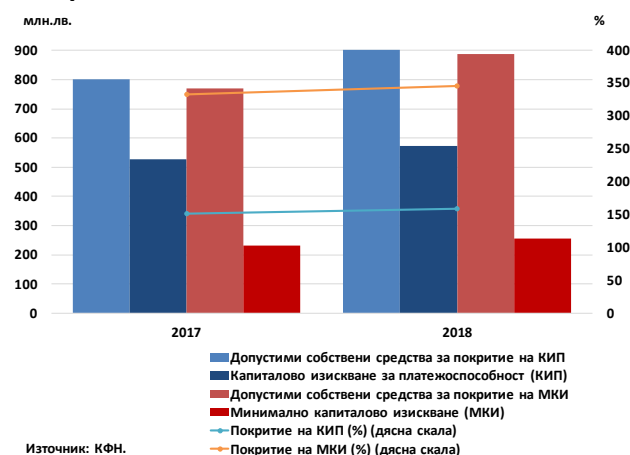
Превишението на активите над пасивите (задълженията) на застрахователите по общо застраховане в края на 2018 г. се изчислява на 890 млн.лв. при превишение от 836 млн.лв. в края на 2017 г.

Допустимите собствени средства за покритие на капиталовото изискване за платежеспособност на застрахователите по общо застраховане към 31.12.2018 г. възлизат

на 914 млн.лв., а капиталовото изискване за платежеспособност (КИП) възлиза на 573 млн.лв. Допустимите собствени средства от първи ред - неограничени заемат 94% от общо допустимите собствени средства. Покритието на КИП с допустими собствени средства към края на 2018 г. се изчислява на 159%.

Допустимите собствени средства за покритие на минималното капиталово изискване на застрахователите по общо застраховане към 31.12.2018 г. възлизат на 887 млн.лв., а минималното капиталово изискване (МКИ) възлиза на 257 млн.лв. Съответно покритието на МКИ с допустими собствени средства към края на 2018 г. се изчислява на 346%.

Графика 77. Капиталови изисквания по общо застраховане

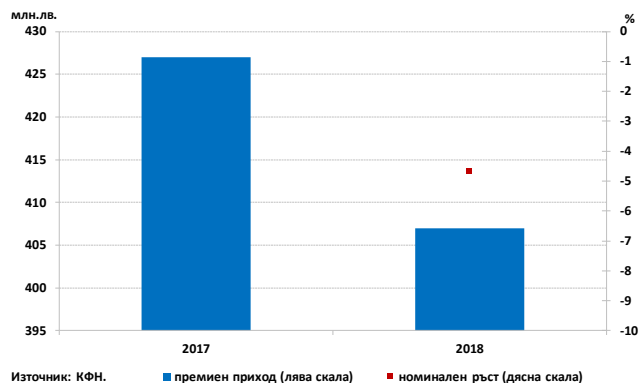
В края на 2018 г. дружествата в сектора по общо застраховане отчитат по-висок нетен финансов резултат (91⁶⁶ млн.лв.) в сравнение с предходната година (74 млн.лв.).

2.3.2. Животозастраховане

Брутният премиен приход, записан от животозастрахователите към края на 2018 г., отчита спад от -5% на годишна база и в края на 2018 г. възлиза на 407 млн.лв., в т.ч. 404 млн.лв. по директно застраховане и 3 млн.лв. по активно презастраховане.

⁶⁶ Информацията е на база на всички застрахователи по общо застраховане.

Графика 78. Брутен премиен приход по животозастраховане

По отношение на структурата на портфейла на животозастрахователите по класове застраховки към края на 2018 г. не се наблюдава съществена промяна в сравнение с предходни години и основен дял в нея заемат застраховка с участие в печалбата (37%), застраховка във връзка с медицински разходи (18%) и други застраховки „Живот“ (18%).

Наблюдава се увеличение на дела на застраховка във връзка с медицински разходи (от 13% в края на 2017 г. на 18% в края на 2018 г.) и на застраховка във връзка със защита на доходите (от 7% в края на 2017 г. на 13% в края на 2018 г.).

Графика 79. Структура на портфейла на животозастрахователите за 2018 г.

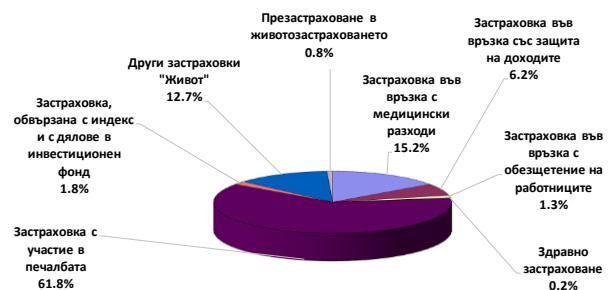
Ръст на годишна база в размера на премиите се отчита по застраховка във връзка с медицински разходи, застраховка във връзка със защита на доходите и застраховка във връзка с обезщетение на работниците. По

всички останали класове животозастраховане се наблюдава спад на премиите на годишна база.

Брутните възникнали претенции през 2018 г. по животозастраховане възлизат на 152 млн.лв. На годишна база се отчита спад в размера на възникналите през годината претенции с -11%.

В общата структура на възникналите претенции най-голям е дялът на застраховка с участие в печалбата (62%), следвана от застраховка във връзка с медицински разходи (15%) и други застраховки „Живот“ (13%).

Графика 80. Структура на възникналите претенции по класове застраховки за 2018 г.

Разходите, извършени от животозастрахователите във връзка с осъществяване на дейността им, нарастват с 5% на годишна база и в края на 2018 г. възлизат общо на 115 млн.лв., което представлява 28% от брутният премиен приход, реализиран за периода.

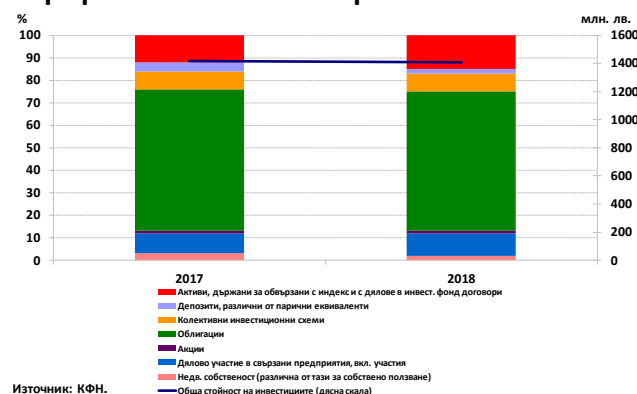
Общата сума на активите в животозастрахователния сектор се увеличава с 3% на годишна база и в края на 2018 г. възлиза на 1 541 млн.лв.

Стойността на инвестициите на животозастрахователите (с включена стойност на инвестициите по договори, обвързани с индекс и с дялове в инвестиционен фонд) е 1 406 млн.лв. в края на 2018 г., като те представляват 91% от общата сума на активите в сектора. Изменението в стойността на инвестициите се изчислява на -1% на годишна база.

Стойността на инвестициите, без активите, държани за обвързани с индекси и с дялове в инвестиционен фонд договори, възлиза на 1 197 млн.лв. От нея, основен дял към края на 2018 г. заема стойността на облигациите (62%), следвана от стойността на дяловите участия в свързани предприятия (10%) и на колективните инвестиционни схеми (8%). Най-голямо увеличение на годишна база се наблюдава в стойността на дяловите участия в свързани предприятия (10.6 млн.лв. в абсолютна стойност) и на корпоративните облигации (8.3 млн.лв. в абсолютна стойност). През 2018 г. продължава да се отчита намаление (с 40 млн.лв. на годишна база) на стойността на депозитите, различни от парични еквиваленти, и към края на годината те достига 23 млн.лв., което се обяснява с продължаващата среда на ниски лихвени равнища.

Стойността на активите, държани за обвързани с индекси и с дялове в инвестиционен фонд договори, се увеличава с 25% на годишна база и достига 210 млн.лв. в края на 2018 г., като тези инвестиции съставляват 15% от общия размер на инвестициите в животозастрахователния сектор.

Графика 81. Структура на инвестиционния портфейл на животозастрахователите

Заделените от животозастрахователите брутни технически резерви (без технически резерви по договори, обвързани с индекс и с дялове в инвестиционен фонд) през 2018 г. се

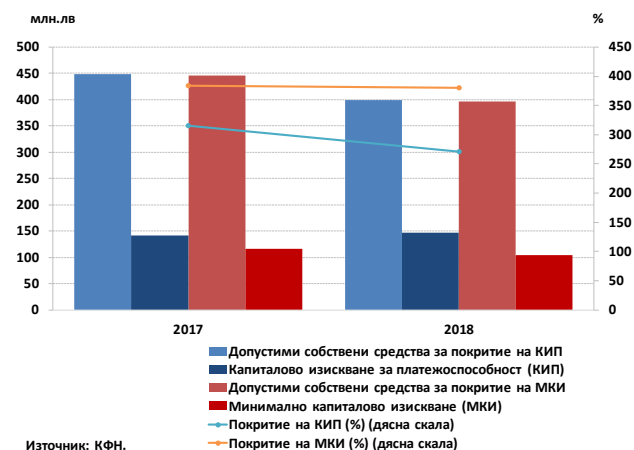
увеличават с 10% и в края на годината възлизат на 865 млн.лв.

Техническите резерви по договори обвързани с индекс и с дялове в инвестиционен фонд заделени към края на 2018 г. нарастват с 27% на годишна база и в края на годината възлизат на 203 млн.лв.

Превишението на активите над пасивите (задълженията) на застрахователите по животозастраховане в края на 2018 г. се изчислява на 413 млн.лв. при превишение от 464 млн.лв. в края на 2017 г.

Допустимите собствени средства за покритие на капиталовото изискване за платежоспособност на застрахователите по животозастраховане към 31.12.2018 г. възлизат на 399 млн.лв., а капиталовото изискване за платежоспособност (КИП) възлиза на 147 млн.лв. Допустимите собствени средства от първи ред - неограничени заемат дял от 97% от общо допустимите собствени средства. Покритието на КИП с допустими собствени средства към края на 2018 г. се изчислява на 271%.

Графика 82. Капиталови изисквания по животозастраховане

Допустимите собствени средства за покритие на минималното капиталово изискване на застрахователите по животозастраховане към 31.12.2018 г. възлизат на 396 млн.лв., а минималното капиталово изискване (МКИ) възлиза на 104 млн.лв. Съответно покритието на МКИ с

допустими собствени средства към края на 2018 г. се изчислява на 380%.

Спрямо 2017 г. допустимите собствени средства за покритие на капиталовото изискване за платежоспособност, както и превишението на активите спрямо пасивите, намаляват основно поради вливането на „ОББ-Животозастраховане“ ЕАД в „ДЗИ-Животозастраховане“ ЕАД.

2.3.3. Презастраховане

През 2018 г. дейност по активно презастраховане извършват седем компании

по общо застраховане, две компании по животозастраховане и един презастраховател.

Реализираният от тях премиен приход през годината възлиза на 1 755 млн.лв. при 1 546 млн.лв. година по-рано. Основен дял в дейността по активно презастраховане през отчетната година заема застраховка „ГО, свързана с притежаването и използването на МПС“ и имущественото застраховане срещу пожар и други бедствия.

Изплатените обезщетения на цеденти възлизат на 927 млн.лв. В структурата на изплатените обезщетения най-голям дял заема имущественото застраховане срещу пожар и други бедствия.

2.3.4. Гаранционен и обезпечителен фонд

Гаранционният фонд (ГФ/Фонда) е юридическо лице със седалище в гр. София, което извършва плащания на обезщетения към увредени лица във връзка със задължителните застраховки „ГО, свързана с притежаването и използването на МПС“ и „Злополука“ на пътниците в средствата за обществен превоз, възстановява суми, изплатени от компенсационен орган на държава-членка на ЕС, гарантира застрахователни вземания при несъстоятелност на застрахователя.

ГФ създава и управлява като обособени сметки:

- Фонд за гарантиране на вземанията на увредените лица от незастраховани и неидентифицирани моторни превозни средства – Фонда за незастраховани МПС;
- Фонд за гарантиране на вземанията при несъстоятелност на застраховател по чл. 519, т. 2 и 3 от КЗ – Обезпечителен фонд.

През 2018 г. приходите на Фонда за незастраховани МПС, формирани от вноски по задължителните застраховки „Гражданска отговорност“ на автомобилистите и „Злополука“ на пътниците в средствата за обществен транспорт, възлизат на 38.7⁶⁷ млн.лв. при 39.4 млн.лв. към края на същия период на предходната година.

Разходите за обезщетения нарастват с 24% спрямо предходната година и възлизат на 35.6 млн.лв.

Към 31.12.2018 г. финансовият резултат на Фонда за незастраховани МПС е 1.6 млн.лв. Средствата на фонда се управляват при спазване на изискванията за диверсификация и подходящо разпределение, предвидени в КЗ. Средствата се инвестират по решения на Управителния съвет, съобразно реда за инвестиране на техническите резерви на застрахователите и в съответствие с Общите принципи за инвестиране, приети от Съвета на Фонда. Към края на 2018 г. разполагаемите средства във Фонда за незастраховани МПС, съгласно чл. 556, ал. 1 от КЗ, възлизат на 74.2 млн.лв. Техният размер отговаря на изискването съгласно чл. 556, ал. 2 от КЗ, според което минималният им размер е определен на 10 млн.лв.

Приходите на Обезпечителния фонд за 2018 г. възлизат на 6 млн.лв. и на годишна база нарастват с 3%.

⁶⁷ Годишни данни за 2018 г.

През 2018 г. от средствата на Обезпечителния фонд са изплатени гарантирани застрахователни вземания към потребителите на застрахователни услуги в общ размер на 68 хил.лв. Към 31 декември 2018 г. средствата на Обезпечителния фонд възлизат на 59 млн.лв.

2.4. Осигурителен пазар

Нетните активи на фондовете за допълнително пенсионно осигуряване (ФДПО) нарастват през 2018 г., като към края на годината те достигат 13 363.4 млн.лв. Увеличението на нетните активи на пенсионните фондове през годината е в резултат на постъпленията от вноски за осигуряващите се лица, които към края на 2018 г. са 4 669 768 души. Възходящата тенденция при нетните активи се запазва въпреки предоставеното право за промяна на осигуряването от фондовете за допълнително задължително пенсионно осигуряване (ФДЗПО) в Държавното обществено осигуряване (ДОО).

2.4.1. Пенсионноосигурителни дружества

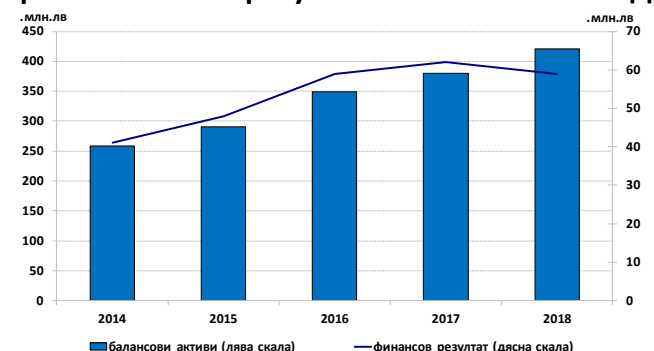
Към 31.12.2018 г. дейност осъществяват 9 лицензирани ПОД, като общият брой на управляваните от тях пенсионни фондове е 29, в т.ч. 9 универсални (УПФ), 9 професионални (ППФ), 9 доброволни (ДПФ) и два доброволни пенсионни фонда по професионални схеми (ДПФПС)⁶⁸.

Четири от действащите на пенсионноосигурителния пазар дружества са част от международни финансови групи – „Ен Ен ПОД“ ЕАД - NN Group N.V., ПОД „Алианц България“ АД - ALLIANZ SE, ПОК „Доверие“ АД - Vienna Insurance Group AG Wiener Versicherung Gruppe и ПОК „ДСК - Родина“ АД - ОТП BANK NYRT.

При четири от лицензираните дружества има акционери, притежаващи пряко повече от 90 на сто от капитала⁶⁹.

При балансовите активи на ПОД продължава тенденцията на нарастване, като в края на годината те достигат 421.0 млн.лв. (увеличение с 10.8% спрямо 2017 г.). Обратна динамика се наблюдава при общия нетен финансов резултат на ПОД, който за 2018 г. възлиза на 59.1 млн.лв. и е с 2.9 млн.лв. или с 4.7% по-малко в сравнение с общия нетен финансов резултат за 2017 г.

Графика 83. Балансови активи и нетен финансов резултат на ПОД

Източник: КФН

Средната стойност на показателя капиталова адекватност за 2018 г. на всичките девет лицензирани пенсионноосигурителни дружества е 512.5%, което значително надхвърля нормативно определения минимален размер от 50% от минималния капитал.

През 2018 г. по-голямата част от ПОД поддържа високо равнище на капиталова адекватност. Средната стойност на показателя през 2018 г. се увеличава с 29.9 пр.п. в резултат на нарастване на капиталовата адекватност при по-голямата част от дружествата. Показателят по отделни дружества варира в широки граници - между 55.4% и 873.1%. Изключение прави едно дружество, чиято капиталова адекватност достига 1 196.7%. В

⁶⁸В единия ДПФПС все още няма осигуряващи се лица.

⁶⁹АТВИН Gmb H притежава пряко 92.58% от акциите на ПОК „Доверие“ АД, БАНКА ДСК ЕАД притежава пряко 99.75% от ПОК „ДСК – Родина“ АД, „Ен Ен Континентъл Юрп Холдингс“ Б.В., Амстердам, Холадния притежава пряко 100% от „Ен Ен ПОД“ ЕАД и „Медианет Индъстрис“ С.А притежава пряко 90.20% от акциите на ПОД „Бъдеще“ АД.

края на годината, поради подобряване на стойността на показателя за капиталова адекватност на дружеството, върху което се осъществяваше интензивен мониторинг, същият беше преустановен.

Ликвидните средства на ПОД и ФДПО надвишават нормативно регламентирания минимален размер, т.е. всички дружества и управляваните от тях фондове са в състояние да покриват текущите си задължения.

Резервите за гарантиране на минималната доходност в УПФ и в ППФ, заделени със средства на ПОД, към 31 декември 2018 г., възлизат на 143.4 млн.лв., като размерът им съответства на законовите разпоредби. Инвестициите, извършени със средствата от резервите, както и оценката на активите, обект на тези инвестиции, са в съответствие с нормативните изисквания.

Таблица 58. Капиталова адекватност и ликвидност на ПОД и ФДПО

	2017	2018
Капиталова адекватност на ПОД (%)	482.6	512.5
Ликвидност на ПОД (коэф.)	7.6	8.1
Ликвидност на УПФ (коэф.)	38.6	19.4
Ликвидност на ППФ (коэф.)	47.0	24.9
Ликвидност на ДПФ (коэф.)	62.2	134.4
Ликвидност на ДПФПС (коэф.)	31.2	63.7
Бележка: Показателите са изчислени като средноаритметична от стойността на отделните ПОД/ФДПО.		
Източник: КФН.		

Степента на покритие на регистрирания капитал се движи в широки граници между 48.5% и 656.2%, изключение прави едно дружество, чиято стойност на показателя достига 1 122.2%. Средната непретеглена стойност на показателя за 2018 г. е 361.5% спрямо 308.2% за 2017 г. Регистрираното увеличение от 53.3 пр.п. на показателя е в резултат на увеличението на стойността на показателя спрямо предходната година при седем от пенсионноосигурителните дружества. При шест от тях това се дължи на нарастване на собствения капитал и запазване размера на регистрирания капитал, а при едно ПОД се дължи на по-високия темп на

намаление на регистрирания капитал в сравнение с намалението на собствения капитал. Регистрираният капитал на това дружество намалява в резултат на намаление на номиналната стойност на една акция от 8 лв. на 6 лв.

През 2018 г. отчетената рентабилност на собствения капитал е 18.3% средно за сектора, като спрямо 2017 г. се наблюдава намаление с 5.6 пр.п. Показателят за рентабилност на капитала през 2018 г. намалява при осем от деветте ПОД, като при четири от тях това се дължи на нарастване на собствения капитал и намаление на печалбата от дейността, при две се дължи на нарастване на собствения капитал с по-бързи темпове от нарастването на печалбата от дейността, при едно дружество това се дължи на намаление на собствения капитал с по-бавни темпове от намалението на печалбата от дейността и при последното ПОД - на намаление на собствения капитал и нарастване на загубата от дейността. Само при едно дружество рентабилността се увеличава, като това се дължи на нарастване на печалбата и намаляване на собствения капитал. Диапазонът на рентабилността на собствения капитал за отделните ПОД е широк, като най-ниската му стойност е (-14.7%), а най-високата е 49.9%.

Таблица 59. Анализ на собствения капитал на ПОД

	2017	2018
Степен на покритие на регистрирания капитал	308.2	361.5
Рентабилност на собствения капитал	23.9	18.3
Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.		
Източник: КФН.		

Степента на покритие на активите на управляваните ФДПО е в границите между 2.0% и 4.5%. Средната непретеглена стойност на показателя за 2018 г. намалява на 3.2% спрямо 3.3% за 2017 г. Стойността на показателя при пет ПОД намалява, като за две от тях това се дължи на нарастване на активите на ФДПО с по-бързи темпове от нарастването на активите на ПОД, а при останалите три - на намаление на активите на ПОД спрямо

нарастване на активите на ФДПО. При четири дружества стойността на показателя се увеличава, което се дължи на нарастване на активите на ПОД с по-бързи темпове от нарастването на активите на ФДПО.

Поради отчетения положителен текущ финансов резултат от дейността през 2018 г., всички дружества имат положителна рентабилност на активите, с изключение на едно ПОД. Средната непретеглена стойност на показателя към края на 2018 г. е 10.8% спрямо 13.6% за 2017 г., т.е. намаление с 2.8 пр.п. При седем дружества показателят за рентабилност на активите намалява, като при четири от тях това се дължи на нарастване на активите на ПОД и намаление на печалбата за дейността, при едно намалението на печалбата изпреварва намалението на активите, при едно дружество активите нарастват, докато печалбата намалява, и при последното активите намаляват, а загубата се увеличава. При две дружества рентабилността се увеличава, като при едното това се дължи на нарастване на печалбата с по-бързи темпове от нарастването на активите, а при другото активите намаляват в сравнение с нарастване на печалбата. Диапазонът на рентабилността на активите за отделните ПОД е широк, най-ниската му стойност е (-8.5%), а най-високата е 26.3%.

Таблица 60. Анализ на активите на ПОД

	2017	2018
Степен на покритие на активите на ФДПО	3.3	3.2
Рентабилност на активите на ПОД	13.6	10.8
Ръст на активите на ПОД	10.9	5.1
Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.		
Източник: КФН.		

За годината шест дружества имат положителна стойност на показателя ръст на активите, а при три ПОД е отрицателна. Средната непретеглена стойност на показателя намалява от 10.9% за 2017 г. до 5.1% за 2018 г., т.е. през годината е налице побавен темп на нарастване на активите на ПОД спрямо 2017 г. Стойността на показателя намалява при шест ПОД, а само при три

нараства. За отделните дружества показателят ръст на активите е в границите между (-15.3%) и 18.4%.

Таблица 61. Анализ на приходите и разходите на ПОД

	2017	2018
Ефективност на дейността на ПОД	143.3	141.4
Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.		
Източник: КФН.		

Средната непретеглена стойност на показателя за ефективност на дейността на ПОД през 2018 г. е 141.4%, като спрямо 2017 г. се наблюдава намаление с 1.9 пр.п. При шест ПОД стойността на показателя намалява, като при три от тях това се дължи на нарастване на разходите с по-бързи темпове от нарастването на приходите, при две се дължи на намаление на приходите с по-бързи темпове от намалението на разходите и при едно ПОД това се дължи на намаление на приходите и нарастване на разходите. При три от дружествата стойността на показателя нараства, като при две от тях това се дължи на нарастване на приходите и намаление на разходите, а при третото ПОД разходите намаляват с по-бързи темпове от намалението на приходите. Стойността на показателя варира в границите между 86.2% и 201.3%.

В сравнение с 2017 г. приходите на ПОД от такси и удръжки на един участник в пенсионните фондове намаляват несъществено. Средната непретеглена стойност на показателя за 2018 г. възлиза на 31.38 лв. спрямо 31.62 лв. за предходната година, т.е. намаление с 0.24 лв. Стойността на показателя при пет ПОД нараства, като при три от тях това се дължи на по-бързия темп на нарастване на приходите от такси и удръжки в сравнение с нарастването на участниците, а при две - приходите от такси и удръжки нарастват, а участниците намаляват. При четири ПОД стойността на показателя намалява, като при три от тях това се дължи на намаление на приходите от такси и удръжки и нарастване на участниците, а при едно - на по-бързия темп на нарастване на участниците в

сравнение с нарастването на приходите от такси и удържки. Стойността на показателя за отделните дружества е в границите между 20.68 лв. и 40.60 лв.

Разходите за дейността на ПОД на един участник в управляваните пенсионни фондове нарастват с 0.61 лв. през отчетната 2018 г., като към края на годината те възлизат на 27.66 лв. спрямо 27.05 лв. през 2017 г. При четири ПОД стойността на показателя се увеличава, като при три дружества това се дължи на нарастване на разходите с по-бързи темпове от нарастването на участниците, а при едно дружество разходите се увеличават, а участниците намаляват. Стойността на показателя намалява при пет от дружествата, като при четири от тях това е в резултат на намаление на разходите и нарастване на участниците, а при едно ПОД се дължи на по-бързия темп на намаление на разходите в сравнение с намалението на участниците. Стойността на показателя за отделните дружества е в границите между 18.43 лв. и 46.85 лв.

Таблица 62. Такси, удържки и разходи за дейността на един участник във ФДПО

	2017	2018
Такси и удържки на един участник във ФДПО	31.6	31.4
Разходи за дейността на един участник във ФДПО	27.0	27.7
Бележка: Данните са в лв., освен ако не е посочено друго. Показателите		
Източник: КФН.		

Приходите от такси и удържки на 100 лв. активи на фондовете към края на 2018 г. са между 1.12 лв. и 1.48 лв., като средната непретеглена стойност на показателя възлиза на 1.23 лв. спрямо 1.29 лв. през 2017 г., отчитайки намаление с 0.06 лв. Стойността на показателя при всички ПОД намалява, като при шест от тях това се дължи на по-бързия темп на нарастване на балансовите активи в сравнение с нарастването на приходите от такси и удържки, а при останалите три - на намаление на приходите от такси и удържки и нарастване на балансовите активи на ФДПО.

Разходите за дейността на 100 лв. активи на ФДПО за 2018 г. варират между

0.61 лв. и 1.60 лв. Средната непретеглена стойност на показателя бележи намаление с 0.02 лв., като в края на 2018 г. възлиза на 1.11 лв. спрямо 1.13 лв. в края на 2017 г. Стойността на показателя за пет дружества намалява в сравнение с предходната 2017 г., което се дължи на нарастване на активите на ФДПО и намаление на разходите. При четири ПОД показателят нараства, тъй като темпът на нарастване на разходите изпреварва нарастването на балансовите активи на управляваните ФДПО.

Таблица 63. Такси, удържки и разходи за дейността на 100 лв. активи на ФДПО

	2017	2018
Такси и удържки на 100 лв. активи на ФДПО	1.3	1.2
Разходи за дейността на 100 лв. активи на ФДПО	1.1	1.1
Бележка: Данните са в лв., освен ако не е посочено друго. Показателите		
Източник: КФН.		

При осъществения надзор върху дейността на ПОД във връзка с управлението на пенсионните фондове през 2018 г. не са установени отклонения от нормативните изисквания относно размера на преведените в полза на ПОД задължителни такси и удържки.

През 2018 г. почти всички ПОД поддържат максимално допустимите съгласно КСО размери на таксите и удържките, събирани от ФДЗПО: 4.0% удържка от всяка осигурителна вноска и инвестиционна такса в размер на 0.8% годишно, изчислена върху стойността на нетните активи на фонда в зависимост от периода, през който те са били управлявани.

Едно ПОД е определило удържка от всяка осигурителна вноска за управляваните от него ФДЗПО под максимално определения в КСО размер.

Таксите и удържките за управление на фондовете за допълнително доброволно пенсионно осигуряване (ФДДПО), събирани от ПОД, са в размери, по-ниски от нормативно определените. Средният размер на удържката от всяка осигурителна вноска в ДПФ през 2018 г. е 2.8% спрямо 2.9% през 2017 г., а при ДПФПС е 4.0% спрямо 3.9% за 2017 г. Законоустановеният максимален размер на

удръжката от всяка осигурителна вноски във ФДДПО е 7.0%.

Таблица 64. Инвестиционна такса и такса от осигурителни вноски във ФДДПО

	2017	2018
Отчислена инвестиционна такса на ДПФ	8.7	10.0
Отчислена инвестиционна такса на ДПФПС	10.0	0.0
Среден размер на такса от осиг. вноски на ДПФ	2.9	2.8
Среден размер на такса от осиг. вноски на ДПФПС	3.9	4.0

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго. Показателите са изчислени като средноаритметична от стойността на отделните ДПФ и ДПФПС.
Източник: КФН.

Инвестиционната такса в ДПФ през 2018 г. възлиза на 10.0% спрямо 8.7% за 2017 г. при законоустановена такса до 10%, като към 31.12.2018 г. само от един ДПФ е отчетен положителен доход от инвестиции, в резултат на което е отчислена инвестиционна такса за управляващото го дружество. Към 31.12.2018 г. поради отчетен отрицателен резултат от ДПФПС не е отчислена инвестиционна такса за управляващото дружество.

2.4.2. Фондове за допълнително пенсионно осигуряване

През отчетната година размерът на балансовите активи на ФДПО нараства с по-бавни темпове в сравнение с предходната 2017 г. През 2018 г. балансовите активи на ФДПО са се увеличили общо с 5.7% на годишна база, докато през 2017 г. балансовите активи на ФДПО нарастват с 17.7%.

Темпът на изменение на активите е различен по видове фондове, като най-голямо увеличение (6.4%) се наблюдава при УПФ, следван от единствения осъществяващ дейност ДПФПС, с ръст от 2.5%. Нарастване на активите се отчита и при ППФ и ДПФ съответно с 2.1% и 2.0%. През 2018 г. активите на всички фондове нарастват с по-бавни темпове в сравнение с нарастването им през 2017 г.

⁷⁰ БВП за 2018 г. е 107 925 млн. лв. по предварителни данни на НСИ.

Таблица 65. Ръст на активите на ФДПО

	2017	2018
УПФ	18.4	6.4
ППФ	13.0	2.1
ДПФ	15.8	2.0
ДПФПС	19.5	2.5

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго. Показателите са изчислени като отношение на изменението за годината към състоянието им в началото на годината.
Източник: КФН.

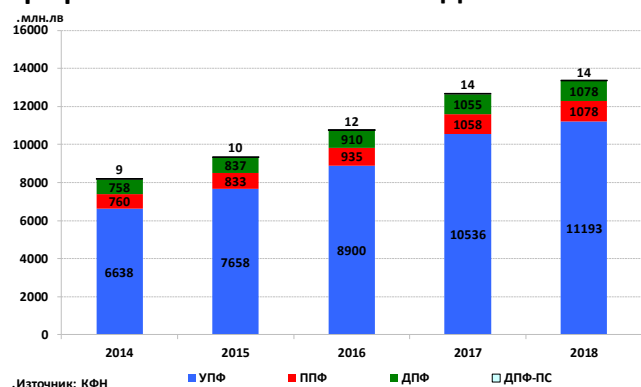
Пазарните дялове на отделните дружества на база размер на управляваните балансови активи на пенсионните фондове не се променят съществено през изминалата година. Пенсионноосигурителното дружество с най-голям пазарен дял заема 25.2% от управляваните балансови активи, а това с най-малък пазарен дял заема 1.2%.

Структурата на балансовите активи по видове фондове силно се доминира от УПФ. Към края на 2018 г. относителният дял на този вид фондове е 83.8%. В резултат на по-високите темпове на нарастване на балансовите активи на УПФ, относителният им дял в общите балансови активи на ФДПО се разширява с 0.5 пр.п. в сравнение с 2017 г. за сметка на дяловете на ДПФ и ППФ. Към края на 2018 г. балансовите активи на ППФ, ДПФ и ДПФПС заемат дялове съответно от 8.1%, 8.0% и 0.1%.

Наблюдаваните тенденции при балансовите активи се отчитат и при нетните активи. През 2018 г. нетните активи на ФДПО са се увеличили с 5.5% на годишна база, което е значително по-малко от ръста им през 2017 г. (17.7%)

Към края на 2018 г. нетните активи на ФДПО са в размер на 13 363.4 млн.лв. Те показват общата стойност на задълженията към осигурените лица и представляват ключов индикатор за състоянието на системата за допълнително пенсионно осигуряване. Акумулираните към края на 2018 г. нетни активи се равняват на 12.4% от обема на БВП⁷⁰ на страната.

Графика 84. Нетни активи на ФДПО

Темпът на увеличение на нетните активи се различава по видове фондове, като най-значителен е при УПФ (6.2%), следван от ДПФПС (2.5%), ДПФ (2.1%) и ППФ (2.0%). Структурата на нетните активи по видове пенсионни фондове към края на 2018 г. не се различава съществено от тази на балансните активи.

Средният непрегеглен размер на управляваните активи на един участник за 2018 г. в УПФ е 2 714.72 лв. спрямо 2 581.77 лв. през 2017 г., в ППФ - 3 225.69 лв. за 2018 г. спрямо 3 192.73 лв. през 2017 г., в ДПФ - 1 697.21 лв. за 2018 г. спрямо 1 696.28 лв. през 2017 г. и в ДПФПС - 1 743.12 лв. за 2018 г. спрямо 1 817.31 лв. през предходната година. При всички видове фондове, с изключение на ДПФПС, се наблюдава нарастване на управляваните активи на един участник.

По дружества се наблюдават различни колебания от средните равнища - в УПФ управляваните активи на един участник са между 1 401.03 лв. и 3 636.63 лв., в ППФ - между 1 544.83 лв. и 4 219.85 лв. и в ДПФ - между 674.44 лв. и 3 516.01 лв. Средните стойности на показателя за отделните ПОД са в границите между 1 206.77 лв. и 3 479.31 лв.

Таблица 66. Управлявани активи на един участник във ФДПО

	2014	2015	2016	2017	2018
УПФ	1726.1	1961.9	2239.3	2581.8	2714.7
ППФ	2496.5	2682.3	2918.2	3192.7	3225.7
ДПФ	1280.1	1409.8	1480.9	1696.3	1697.2
ДПФПС	1385.2	1481.2	1631.9	1817.3	1743.1

Бележка: Данните са в лв., освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

Брутните постъпления от осигурителни вноски във ФДПО през 2018 г. се увеличават с 9.7% спрямо постъпленията през 2017 г., като в абсолютен размер увеличението е най-осезаемо при УПФ (123.6 млн.лв.) и при ППФ (7.6 млн.лв.) или съответно с 10.6% и 7.4%. Този ръст се дължи основно на включването на новоосигурени лица в пазара на труда. Приходите от осигурителни вноски през 2018 г. отчитат най-висока стойност за последните пет години.

Прираст на брутните постъпления от осигурителни вноски през 2018 г. е отчетен и при ДПФ, като нарастването е с 4.1% спрямо 2017 г.

Таблица 67. Брутни постъпления от осигурителни вноски

	2014	2015	2016	2017	2018
УПФ	871.3	1019.2	1083.9	1161.4	1285.0
ППФ	86.0	93.9	100.4	102.6	110.2
ДПФ	87.4	122.6	99.2	139.0	144.7
ДПФПС	1.4	1.5	1.5	1.6	1.6
Общо	1046.1	1237.2	1285.0	1404.6	1541.5

Бележка: Данните са в млн.лв., освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

Начислените и изплатени суми през 2018 г. нарастват спрямо предходната година с 4.8% общо за всички ФДПО. Основен принос за динамиката на начислените и изплатени суми имат сумите, изплащани от ДПФ, чийто дял в общата стойност е 74.5% средно за последните пет години. В условията на развиващ се пазар на допълнителното задължително пенсионно осигуряване в България, който е във фазата на натрупване, съотношението „изплатени суми/постъпили средства" възлиза на 0.02

средно за периода 2014 г. – 2018 г., докато при ДПФ това съотношение е 0.49.

Таблица 68. Начислени и изплатени суми

	2014	2015	2016	2017	2018
УПФ	7.8	10.7	13.8	17.4	20.4
ППФ	4.5	5.2	5.9	6.4	6.3
ДПФ	46.1	54.1	66.8	57.7	66.8
ДПФПС	0.2	0.3	0.2	0.3	0.4
Общо	58.6	70.3	86.7	81.8	93.9

Бележка: Данните са в млн.лв., освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

Средната стойност на показателя за възвръщаемост на управляваните активи през 2018 г. за ППФ и ДПФ е (-0.03), за УПФ е (-0.02), а за единственият осъществяващ дейност ДПФПС показателят е (-0.06). През 2017 г. средната стойност на показателя за ППФ и ДПФ е 0.07, за УПФ е 0.06, а за ДПФПС е 0.10. Спрямо предходната година показателят намалява при ППФ и ДПФ с 0.10, при УПФ - с 0.08, а при ДПФПС - с 0.16. Стойностите на показателя за отделните ПОД за 2018 г. са в границите между (-0.07) и 0.01, което е обусловено от постигнатите резултати за дохода от инвестиране на средствата във всички ФДПО.

Таблица 69. Възвръщаемост на управляваните активи

	2014	2015	2016	2017	2018
УПФ	0.06	0.03	0.05	0.06	-0.02
ППФ	0.06	0.03	0.05	0.07	-0.03
ДПФ	0.06	0.03	0.05	0.07	-0.03
ДПФПС	0.07	0.01	0.06	0.10	-0.06

Бележка: Данните са коефицинти. Показателите са изчислени като средноаритметична от стойността на отделните ФДПО.
Източник: КФН.

През 2018 г. участниците във ФДПО продължават да нарастват в сравнение с предходната година. През 2018 г. нарастването общо е с 1.8%, а през 2017 г. е било с 2.6%. Прирастът на участниците през 2018 г. по фондове е, както следва: при универсалните фондове - ръст от 1.7% (при ръст от 2.6% през 2017 г.), при професионалните фондове ръстът е 1.6% през 2018 г. (3.3% през 2017 г.), при доброволните

фондове прирастът е 2.2% спрямо 2.3% през 2017 г., а единственият осъществяващ дейност ДПФПС отчита ръст на участниците от 6.9% през 2018 г. спрямо 7.3% през 2017 г. ПОД с най-голям пазарен дял по отношение на броя участници в управляваните от него ФДПО запазва своята позиция с 26.0%, а дружеството с най-малък пазарен дял заема 1.9% от пазара. Запазва се тенденцията на постепенно намаляване на пазарния дял на най-големите дружества.

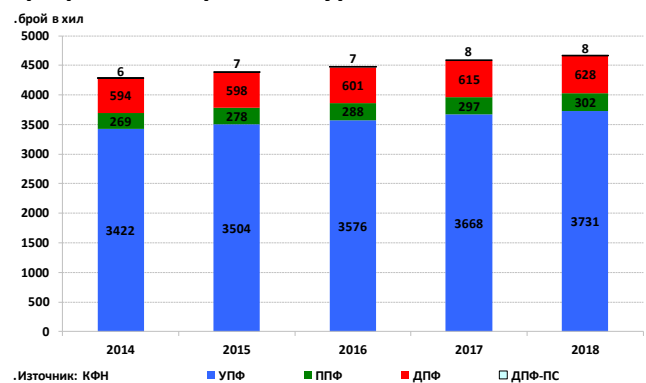
Таблица 70. Прираст на брой участници

	2017	2018
УПФ	2.6	1.7
ППФ	3.3	1.6
ДПФ	2.3	2.2
ДПФПС	7.3	6.9

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

По отношение на структурата на разпределение на осигурените лица между ФДПО не се наблюдават съществени промени спрямо предходната година. В края на 2018 г. най-голям дял от осигурените лица е концентриран в универсалните пенсионни фондове (79.9%). Лицата, осигурени в доброволните и професионалните пенсионни фондове, заемат съответно дял от 13.4% и 6.5% в структурата на разпределение на осигурените лица. Най-малък остава дялът на осигурените в ДПФПС (едва 0.2%).

Графика 85. Брой осигурени лица

Прехвърлените средства от индивидуалните партии на лицата,

променили участието си във фондове за допълнително пенсионно осигуряване през 2018 г., се увеличават общо с 5.2% спрямо 2017 г. и са на стойност 536.9 млн.лв.

Динамиката на прехвърлените средства зависи както от броя на лицата предприели действия по промяна на участието си във ФДПО в рамките на годината, така и от размера на средствата по техните индивидуални партиди.

Увеличението основно се дължи на прехвърлените средства в УПФ, чийто размер е с 21.5 млн.лв. или с 4.7% по-голям от предходната година. При ППФ и ДПФ също е отчетен ръст на прехвърлените средства, съответно 9.6% и 13.5% спрямо предходната година. Размерите на прехвърлените средства в тези два вида фондове обаче са по-малки, като през 2018 г. нарастват в абсолютен размер съответно с 4.8 млн.лв. и 0.5 млн.лв.

Таблица 71. Прехвърлени средства от индивидуални партиди

	2014	2015	2016	2017	2018
УПФ	336.8	349.7	405.7	456.6	478.1
ППФ	46.2	42.2	47.9	49.8	54.6
ДПФ	8.2	4.5	5.0	3.7	4.2
Общо	391.2	396.4	458.6	510.1	536.9

Бележка: Данните са в млн.лв., освен ако не е посочено друго.

Източник: КФН.

Абсолютната стойност на инвестираните средства на ФДПО в края на 2018 г. е 12.2 млрд.лв., което представлява 90.6% от балансовите им активи. Инвестициите на ФДПО през 2018 г. запазват тенденцията си на нарастване, но отчетеният ръст от 2.2% е по-нисък от този през предходните години. Структурното разделение на инвестираните средства по видове фондове не се променя съществено в сравнение с 2017 г., като с най-висок относителен дял отново са УПФ (83.6%), следвани от ДПФ (8.1%), ППФ (8.0%) и ДПФПС (0.1%).

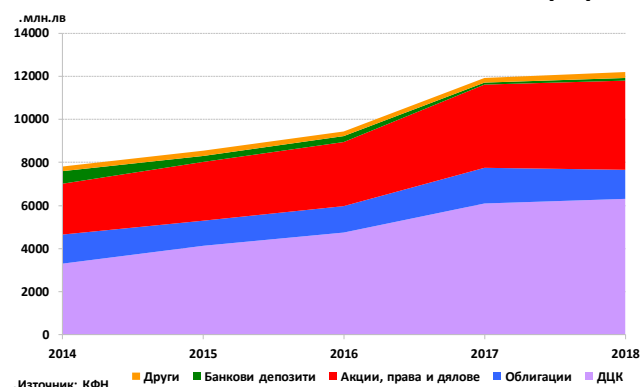
В периода 2014 г. – 2018 г. инвестиционните портфейли на ФДПО търпят своето развитие, следвайки динамиката на акумулиране на

активи в сектора, натрупания инвестиционен опит и развитието на капиталовите пазари.

За петгодишен период се наблюдава значително увеличение в относителните дялове на средствата, инвестирани в държавни ценни книжа (ДЦК) и тези с променлив доход, като относителните им дялове в портфейлите на ФДПО в края на 2018 г. достигат 51.7% и 34.1%, което представлява увеличение съответно с 9.4 пр.п. и 3.8 пр.п.

При останалите категории инвестиционни инструменти – облигациите (корпоративни и общински) и банковите депозити – се отчита спад в относителните им дялове в портфейлите на ФДПО. Инвестираните в облигации средства се свиват от 17.1% за 2014 г. до 11.0% за 2018 г., а банковите депозити, които през 2014 г. формират 7.6% от инвестициите на ФДПО, към края на 2018 г. представляват едва 1.0% от инвестиционния портфейл на пенсионните фондове. Намалението на дела на банковите депозити може да се обясни със значителното редуциране на лихвените нива по депозитите през последните години.

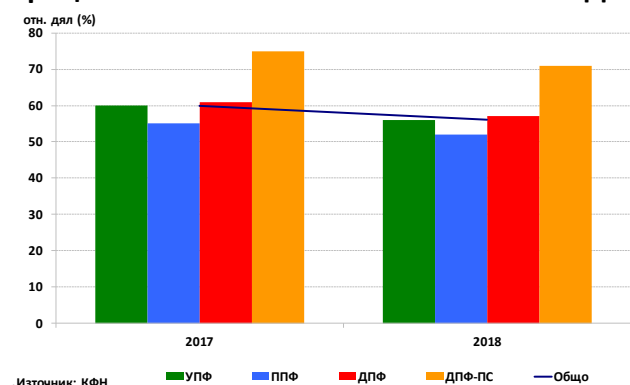
Графика 86. Структура на агрегирания инвестиционен портфейл

Относителният дял на инвестициите на ФДПО във финансови инструменти, издадени от емитенти извън Република България, към края на 2018 г. достига 55.7% от балансовите им активи. В сравнение с края на предходната година се отчита намаление в относителния дял на тези инвестициите с 4.3 пр.п.

Към края на 2018 г. в структурата на инвестициите във финансови инструменти, издадени от емитенти извън страната, преобладават държавните ценни книжа с дял от 56.2%. Ценните книжа с променлив доход формират 34.0% от инвестициите във финансови инструменти, издадени от емитенти извън страната, а останалите 9.8% са вложени в корпоративни и общински дългови ценни книжа.

Графика 87. Инвестиции в чужбина като процент от балансовите активи на ФДПО

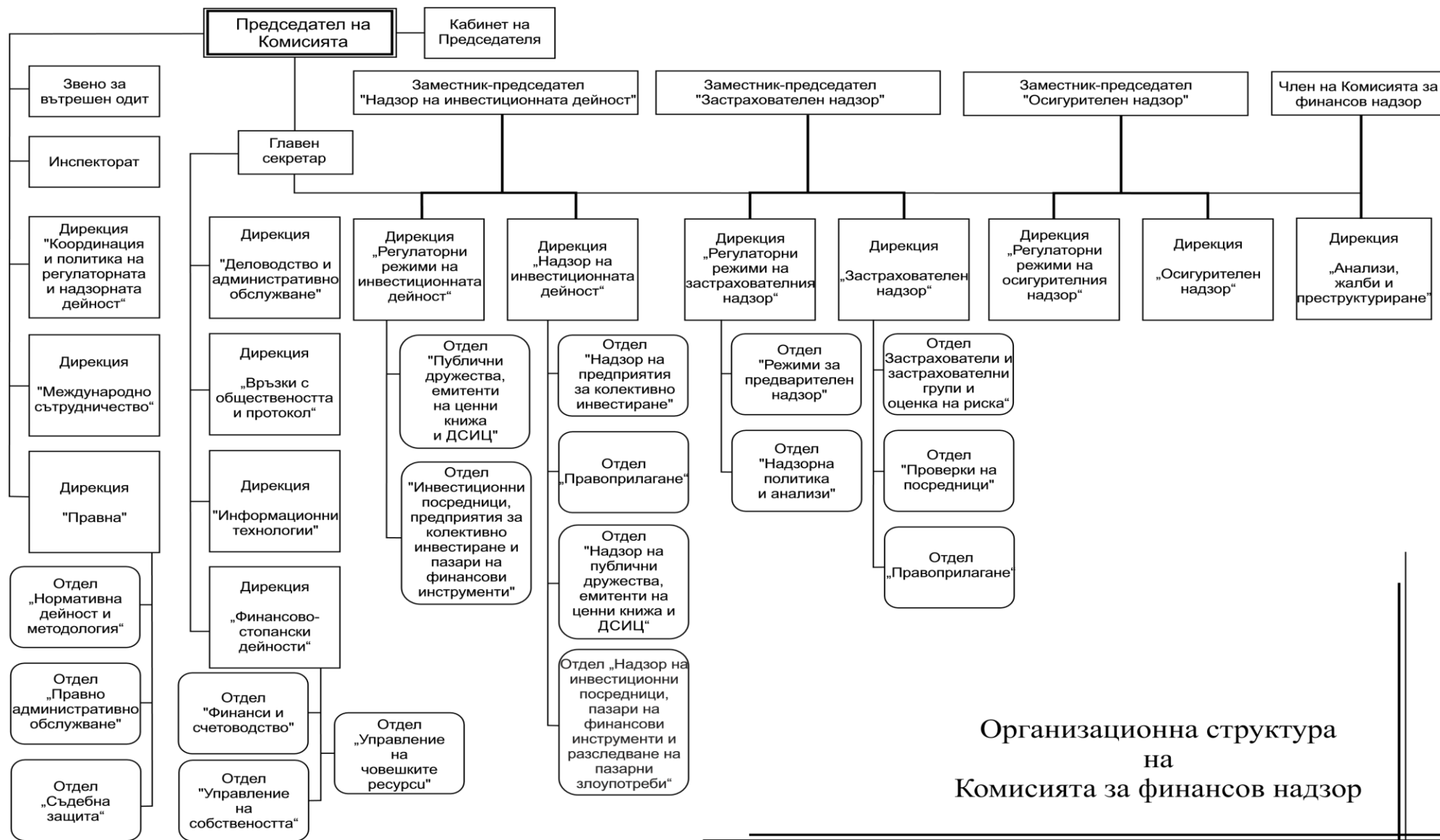
Основна цел на управлението на активите на пенсионните фондове е нарастване в дългосрочна перспектива на тяхната стойност чрез постигане на доходност от инвестирането им. Доходността от управлението на активите на ФДПО се влияе от тенденциите на капиталовите пазари, на които се инвестират активите, поради което са възможни и временни спадове в стойностите на показателя. След четиригодишен период на постигната висока доходност, през 2018 г. ФДПО отчитат отрицателна среднопретеглена доходност.

Таблица 72. Среднопретеглена доходност

	2014	2015	2016	2017	2018
УПФ	6.1	1.5	4.1	6.3	-4.2
ППФ	5.9	1.8	4.5	6.5	-3.6
ДПФ	6.6	1.7	5.2	7.5	-4.6
ДПФ-ПС	7.3	0.8	4.8	9.3	-5.9

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

III. Организационна структура на КФН

Организационна структура
на
Комисията за финансов надзор